MILAN

KUNDERA

IUBIRI CARAGHIOASE

HUMANITAS

MILAN KUNDERA

IUBIRI CARAGHIOASE

Traducere din cehă de
JEAN GROSU

Ediţia a II-a revăzută

HUMANITAS
BUCUREŞTI

Nimeni nu va râde

1

Ai ai toarnă-mi un păhărel de şliboviţă, îmi spuse Klara, şi eu nu avui nimic împotrivă. Găsiserăm, pentru a deschide sticla, un pretext cu totul obişnuit, dar care se ţinea în picioare: încasasem în ziua aceea o sumă destul de frumuşică pentru un articol apărut într-o revistă de estetică şi istoria artei.

Am avut destule de tras până să-l văd publicat, căci tot studiul nu era decât ghimpe şi polemică. Aşa se explică de ce revista *Vytvarná Myšlenka,* cu a sa redacţie cenuşie şi circumspectă, îmi refuzase sistematic textul pe care, în cele din urmă, aveam să-l încredinţez concurenţei, o revistă ce-i drept mai puţin faimoasă, dar cu o redacţie compusă din oameni mai tineri şi mai îndrăzneţi. Poştaşul îmi adusese mandatul la facultate şi, o dată cu banii, îmi înmânase şi o scrisoare. O misivă lipsită pentru mine de orice interes şi pe care, dimineaţa, o parcursesem în grabă sub impresia încă proaspătă a noului meu triumf. Dar, o dată ajuns acasă, în timp ce ne apropiam de miezul nopţii şi în sticlă nivelul scădea treptat, am luat de pe masă scrisoarea cu pricina şi, ca pe un divertisment, i-am citit-o Klarei:

„Dragă tovarăşe şi, dacă-mi este îngăduită folosirea termenului, dragă şi stimate coleg.

Vă rog să-l scuzaţi pe un om căruia niciodată nu i-aţi vorbit nimic despre viaţa dumneavoastră pentru faptul de a-şi fi permis să vă scrie. Mă adresez dumneavoastră cu rugămintea de a binevoi să citiţi articolul alăturat. Nu vă cunosc personal, dar vă preţuiesc, căci, în ochii mei, dumneavoastră sunteţi omul ale cărui opinii, raţionamente şi concluzii mi s-au părut a veni să sprijine întotdeauna şi într-un mod atât de surprinzător rezultatele propriilor mele cercetări, încât de fiecare dată rămâneam de-a dreptul consternat. Totodată, recunoscând valoarea *părerilor* şi analizelor dumneavoastră comparative, ţin totuşi să vă atrag atenţia cu insistenţă că, încă înainte de a fi citit studiul dumneavoastră, mi-am exprimat părerea privind strânsa legătură dintre *artă şi* poporul ceh. E un fapt pe care eu *l-aş putea* demonstra fără dificultate, aducând *chiar şi* mărturii grăitoare pentru a-l atesta. *Dar aceasta* nu-i decât o observaţie

făcută în treacăt, căci studiile dumneavoastră…” Du*p*ă care urma o sumedenie de alte elogii la adresa meritelor mele şi, bineînţeles, o petiţie prin care-mi solicita amabilitatea de a întocmi un referat despre articolul său, cu alte cuvinte o notă de lectură pentru revista *Vytvarná Myšlenka*, care de şase luni refuza publicarea textului, considerându-l lipsit de orice valoare.

I se mai spusese celui interesat că părerea mea ar fi hotărâtoare, astfel că eu rămăsesem unica speranţă a autorului, unica licărire de lumină, pentru el, în această amarnică beznă a deznădejdii.

Klara şi cu mine debitam tot felul de glume pe seama acestui domn Zaturecký, al cărui nume pompos ne dăduse gata. Glumele, despuiate, bineînţeles, de orice formă de răutate, curgeau de la sine, după atâtea elogii care au darul să te gâdile la inimă, mai cu seamă atunci când te afli cu o sticlă de excelentă şliboviţă chiar sub nasul tău. În clipele acelea de neuitat iubeam toată lumea şi, mai presus de toate, pe Klara, bineînţeles, şi asta, în primul rând, pentru faptul că ea se afla aici, lângă mine, în timp ce restul lumii se ascundea privirilor noastre dincolo de zidurile mansardei mele din cartierul Vršovice… Or, neputând face daruri întregii lumi, i le făceam Klarei, daruri care, deocamdată, se rezumau la nişte simple promisiuni.

La cei douăzeci şi cinci de ani ai săi, Klara era, cum se zice, o fată de familie bună. Dar ce tot spun bună! Excelentă! De familie excelentă! Tatăl ei, fost director de bancă şi, prin urmare, reprezentant al marii burghezii, fusese evacuat din Praga prin anul 1950 şi se instalase în orăşelul Čelákovice, aflat la o distanţă apreciabilă de capitală. În ceea ce mă priveşte, sunt un om fără idei preconcepute şi nu cred că averea părintelui ar putea exercita vreo influenţă oarecare asupra seminţei din care se trag urmaşii săi. De altfel, mă întreb care sunt astăzi plebeii şi care patricienii? Aţi putea oare să-mi spuneţi? Atâtea răsturnări şi atâtea schimbări s-au petrecut în viaţa oamenilor, încât uneori e nespus de greu să te descurci în anumite concepte de ordin sociologic. Pe scurt, în preajma Klarei, eu, unul, n-am avut niciodată sentimentul că mă aflam în faţa duşmanului de clasă. Mă aflam în faţa unei frumoase croitorese şi încurajam slăbiciunea ei pentru mine, şoptindu-i despre avantajele slujbei pe care făgăduiam să i-o obţin cu

ajutorul prietenilor mei. Socoteam că era inadmisibil ca o fată fermecătoare ca ea să-şi irosească frumuseţea aplecată deasupra maşinii de cusut şi hotărâsem că trebuie neapărat să devină manechin. Klara nu mă contrazicea şi, în felul acesta, petrecurăm toată noaptea într-o cordială înţelegere.

2

Străbatem prezentul cu ochii legaţi; putem, mai mult sau mai puţin, să presimţim şi să ghicim ce ne aşteaptă în clipa următoare. Şi totuşi abia mai târziu, când ne dezlegăm ochii şi examinăm trecutul, ne dăm seama de ceea ce am trăit şi începem să-i desluşim tâlcul.

Mă vedeam, în seara aceea, bând pentru reuşita mea, şi pentru nimic în lume nu mi-ar fi trecut prin gând că această seară ar fi putut însemna începutul solemn al sfârşitului meu. Şi cum n-aveam niciun fel de îndoieli, în dimineaţa următoare m-am trezit bine dispus şi, în timp ce Klara îşi mai dormea somnul ei dulce şi fericit, am luat articolul anexat la scrisoarea domnului Zaturecký şi m-am apucat să-l citesc, cu o anumită indiferenţă.

Articolul, intitulat *Mikoláš Aleš, un maestru al desenului ceh,* nu merita nici măcar atenţia acelei jumătăţi de oră pe care i-am acordat-o. Era un talmeş-balmeş de formulări adunate de pretutindeni, fără niciun pic de logică şi fără ca autorul să manifeste cea mai mică ambiţie de a da, în vreun fel, acestor banalităţi, dimensiunea unei idei originale.

Era, fără niciun dubiu, o inepţie. Fapt, de altfel, confirmat în aceeaşi zi la telefon de domnul dr Kalousek, redactorul-şef al revistei *Vytvarná Myšlenka.* (Între noi fie zis, personaj dintre cele mai antipatice cu putinţă.)

M-a chemat la facultate şi mi-a spus:

— Ai primit, cumva, dizertaţia lui Zaturecký?

— Fă-mi, te rog, acest serviciu şi scrie referatul; până acum, cinci lectori i-au făcut praf articolul, dar el continuă să insiste, convins că tu eşti singura autoritate în materie. Scrie şi tu câteva rânduri, în care să arăţi că povestea n-are nici cap, nici coadă; eşti cel mai nimerit pentru aşa ceva, te pricepi să fii necruţător şi, în felul ăsta, scăpăm şi noi de o belea.

Ceva însă se oţărî în mine. În definitiv, de ce să fiu tocmai eu călăul lui Zaturecký? Oare eu sunt acela care primeşte pentru o

asemenea treabă salariul de redactor-şef? Şi-apoi, de ce să uit că aceeaşi *Vytvarná Myšlenka* socotise înţelept să refuze publicarea propriului meu studiu; în afară de asta, numele domnului Zaturecký era puternic legat, pentru mine, de amintirea Klarei, de sticla de şliboviţă şi de o seară cât se poate de agreabilă. Şi, în sfârşit – de ce-aş tăgădui, e un lucru omenesc – aş putea să-i număr pe degete, eventual chiar pe un singur deget, pe toţi acei care mă consideră o adevărată autoritate în acest domeniu. De ce să-mi fac deci un duşman din unicul meu admirator?

Am încheiat convorbirea cu Kalousek prin câteva cuvinte spirituale şi vagi, pe care fiecare dintre noi le putea interpreta cum îi convenea; el ca pe o promisiune, eu ca pe o portiţă de scăpare; am pus receptorul în furcă, ferm hotărât să nu scriu niciodată vreun referat asupra lucrării lui Zaturecký. Aşa stând lucrurile, am scos repede din sertar o bucată de hârtie şi i-am scris domnului Zaturecký o scrisoare în care am evitat, cu cea mai mare grijă, să formulez vreo apreciere asupra articolului său, prevalându-mă, în concluzie, de faptul că ideile mele privind pictura cehă din secolul XIX sunt considerate, în general, eronate, confuze şi excentrice, şi aceasta, mai cu seamă, în redacţia revistei *vytvarná Myšlenka,* astfel că o intervenţie de-a mea risca să-i aducă mai curând necazuri decât foloase; în acelaşi timp, îl copleşeam pe domnul Zaturecký cu o elocvenţă amicală în care nu putea să nu sesizeze o notă de simpatie în ceea ce-l privea.

O dată introdusă în cutia poştală această scrisoare, am şi uitat de domnul Zaturecký; în schimb, nu m-a uitat el pe mine.

3

Într-o bună zi, când tocmai îmi terminam cursul (ţin un curs de istoria picturii), secretara, doamna Maria, o persoană mai în vârstă şi extrem de amabilă, care prepară cafelele şi răspunde că nu sunt acolo ori de câte ori se fac auzite la telefon nişte voci feminine indezirabile, bătu la uşa sălii de cursuri şi, strecurând uşurel capul înăuntru, îmi spuse că sunt aşteptat afară de un domn.

De bărbaţi nu mi-e teamă niciodată. M-am despărţit de studenţii mei şi, cu inima uşoară, am ieşit pe coridor, unde un

domn mărunţel, îmbrăcat într-un costum negru ponosit şi cu o cămaşă albă, mă salută politicos. Îşi prezentă foarte respectuos scuzele de rigoare, după care mă anunţă că numele său era Zaturecký.

Mi-am poftit oaspetele într-o încăpere liberă, i-am oferit un fotoliu şi am început să discut cu el, pe un ton jovial, despre toate şi despre nimic, despre cumplita vară care ne năpăstuise şi despre expoziţiile pragheze. Domnul Zaturecký consimţea politicos la toate reflecţiile mele, încercând însă de fiecare dată să aducă vorba despre articolul său care, pe neaşteptate, se interpuse între noi, cu invizibila-i substanţă, ca un magnet irezistibil.

— Aş scrie cu plăcere o notă despre lucrarea dumneavoastră – i-am spus în cele din urmă – dar, aşa cum v-am explicat în scrisoarea mea, nimeni nu mă ia drept un specialist în pictura cehă din secolul al XIX-lea şi, în plus, nici nu sunt în relaţii prea bune cu revista *vytvarná Myšlenka*, ai cărei redactori văd în mine un modernist învederat, astfel că o apreciere, chiar favorabilă, din partea mea n-ar putea decât să vă dezavantajeze.

— Vai, cât sunteţi de modest! exclamă domnul Zaturecký. Cum poate fi un specialist ca dumneavoastră atât de pesimist în privinţa poziţiei sale?! La *vytvarná Myšlenka* mi s-a spus că totul depinde de acum încolo de părerea dumneavoastră. Dacă avizul dumneavoastră va fi favorabil, articolul va fi publicat. Sunteţi singura mea salvare. Lucrarea aceasta reprezintă trei ani de studiu, trei ani de cercetări neobosite. Acum, totul e în mâinile dumneavoastră.

Cu câtă nepăsare şi din ce metal prost ne făurim noi pretextele! În clipa aceea nu mai ştiam ce să-i răspund domnului Zaturecký! Ridicându-mi maşinal ochii pentru a-l privi în faţă, am zărit nişte ochelari mici, inocenţi şi demodaţi, dar şi o cută adâncă şi energică brăzdându-i fruntea vertical.

Într-o scurtă clipă de luciditate, am simţit un fior rece pe şira spinării. Această cută, atentă şi îndârjită, nu reflecta numai martiriul intelectual al posesorului ei, aplecat cu sârg asupra desenelor lui Mikoláš Aleš, ci şi o voinţă puţin obişnuită. Pierzându-mi întreaga prezenţă de spirit, nu mai eram în stare să găsesc scuze suficient de abile. Ştiam prea bine că nu voi scrie niciodată acest referat, dar tot atât de bine ştiam că nu voi

avea tăria să spun asta în faţa omuleţului pe al cărui chip nu se citea altceva decât rugămintea. Aşa stând lucrurile, am schiţat un zâmbet şi i-am făcut nişte vagi promisiuni. Domnul Zaturecký mi-a mulţumit, menţionând că va reveni curând să se mai intereseze, iar eu l-am părăsit, cu faţa numai zâmbet. Într-adevăr, la numai câteva zile după aceea, domnul Zaturecký reveni; am izbutit să-l evit cu dibăcie, dar a doua zi mi s-a adus la cunoştinţă că m-a căutat din nou la facultate. Mi-am dat seama atunci că lucrurile începeau să ia o întorsătură neplăcută. M-am dus numaidecât la doamna Maria pentru a lua, împreună cu ea, măsurile ce se impuneau.

— Am o rugăminte, doamnă Maria; dacă acest domn mai vine vreodată să întrebe de mine, spuneţi-i că sunt plecat într-o călătorie de studii în Germania şi că nu mă întorc mai devreme de o lună. A doua chestiune: după cum ştiţi, eu ţin toate cursurile marţea şi miercurea. Începând de azi, le voi ţine joia şi vinerea. Numai studenţii mei vor fi informaţi de această schimbare; nu mai spuneţi asta, vă rog, nimănui şi nici nu operaţi modificarea în programul de cursuri. Mă văd silit să trec în ilegalitate.

Am izbucnit în hohote de râs, şi doamna Maria îmi ţinea isonul; ştia foarte bine cât eram de năzdrăvan şi că niciodată nu pregetam prea mult să trec de la un gând zănatic la o faptă nesăbuită.

4

Puţin timp după aceea, domnul Zaturecký îşi făcu din nou apariţia la facultate şi se arătă de-a dreptul disperat în clipa în care secretara îi comunică vestea neaşteptatei mele plecări în Germania.

— Dar bine, asta nu e cu putinţă! Domnul Klima trebuia să scrie o notă despre un articol de-al meu! Cum de a putut să plece aşa?...

— Ce ştiu eu? îi replică doamna Maria. Tot ce pot să vă spun e că va fi înapoi peste o lună.

— Încă o lună... – se lamentă domnul Zaturecký. Nu-i cunoaşteţi cumva adresa din Germania?

— Nu, n-o cunosc – îi răspunse prompt secretara.

Şi timp de o lună am fost lăsat în plata Domnului.

Dar luna a trecut mai repede decât mi-am închipuit, şi iată-l din nou pe domnul Zaturecký în biroul doamnei Maria.

— Nu, încă nu s-a întors – îi comunică ea, şi când mă văzu, îmi spuse pe un ton tânguitor: Acest Zaturecký al dumneavoastră a fost iar pe aici; ce doriţi să-i mai spun?

— Ştiţi ce, spuneţi-i că m-am îmbolnăvit de icter în Germania şi că mă aflu internat într-un spital din Jena. E bine, scumpă doamnă Maria?

— În spital?! Dar bine, asta-i cu neputinţă! Domnul Klima trebuia să scrie un referat despre articolul meu! izbucni furios domnul Zaturecký, la câteva zile după aceea, când secretara îi anunţă această ultimă noutate.

— Domnule Zaturecký – îi spuse secretara pe un ton de reproş – domnul Klima e grav bolnav în străinătate, şi dumneavoastră nici nu vă pasă, vă gândiţi numai şi numai la articolul dumneavoastră!

Domnul Zaturecký îşi vârî capul între umeri şi părăsi biroul, dezolat, dar peste cincisprezece zile îşi făcu din nou apariţia:

— Am trimis o scrisoare recomandată la Jena. Jena e un oraş mic şi, fără îndoială, nu poate avea decât un singur spital. Iată însă că scrisoarea mi-a venit înapoi!

— O s-ajung la balamuc, cu omul dumneavoastră – îmi spuse doamna Maria a doua zi. Nu vă supăraţi, dar ce vreţi să-i mai spun? I-am spus că v-aţi întors; de acum încolo, descurcaţi-vă singur cum puteţi cu acest pisălog!

Nu i-am luat enervarea în nume de rău, doamna Maria făcea pentru mine tot ce putea, şi-apoi eram departe de a mă socoti învins. În primul rând eram de negăsit. Trăiam într-o adânca clandestinitate: îmi ţineam cursurile clandestin, joia şi vinerea, şi tot clandestin veneam în fiecare marţi şi miercuri să mă tupilez în spatele porţii mari a unui imobil de peste drum de facultate pentru a mă amuza copios de spectacolul oferit de domnul Zaturecký, care stătea la pândă, aşteptându-mă să ies. Aş fi avut un chef nebun să-mi pun o perucă şi o barbă falsă. Mă vedeam în chip de Sherlock Holmes, de Om invizibil străbătând oraşul, nestingherit, ca un ştrengar.

Iată însă că, într-o bună zi, domnul Zaturecký, obosit, renunţă să mai facă pe copoiul şi-i dădu o lovitură de graţie doamnei Maria:

— Spuneţi-mi, vă rog, în definitiv când îşi ţine cursurile

domnul Klima?

— Consultaţi programul, îi replică secretara, arătându-i pe perete un tabel mare, liniat în pătrăţele, pe care orarul cursurilor era trecut cu o claritate exemplară.

— Ştiu – spuse domnul Zaturecký, care nu se mai lăsa dus de nas – dar, cum văd, tovarăşul Klima nu vine niciodată la cursuri marţea şi miercurea.

E cumva în concediu fără plată?

— Nu – îi răspunse doamna Maria, încurcată. Şi omuleţul începu s-o ucidă cu reproşurile; de ce n-a pus la zi programul cursurilor? Apoi, cu ironie, o întrebă cum se face că o secretară nu ştie când îşi ţin profesorii cursurile. În cele din urmă, îi aduse la cunoştinţă, vociferând, că se va duce să se plângă de ea şi de tovarăşul asistent Klima, care nu-şi tine cursurile. Întrebă de rector.

Din nefericire, rectorul era prezent.

Domnul Zaturecký bătu la uşa lui şi intră. Nu trecură nici zece minute şi se afla din nou în biroul doamnei Maria, căreia îi ceru pe un ton sec adresa mea de acasă.

Skalniková 20, Litomyšl – îi răspunse, tot atât de sec, doamna Maria.

Cum adică, Litomyšl?

— Domnul Klima nu-i decât cu un picior în Praga şi nu doreşte să comunic nimănui adresa…

— Cer cu insistenţă să-mi daţi adresa din Praga a domnului Klima! strigă omuleţul, cu o voce tremurătoare.

Doamna Maria îşi pierdu curajul de-a binelea. Îi divulgă adresa mansardei mele, a amărâtului meu adăpost, a fericitului meu bârlog, unde trebuia să fiu încolţit.

5

Da, într-adevăr, domiciliul meu permanent este la Litomyšl. Acolo o am pe mama, acolo prietenii şi tot acolo amintirile despre tata; ori de câte ori mi se iveşte prilejul, părăsesc Praga pentru a mă duce să scriu şi să lucrez acasă, în locuinţa modestă a mamei. De aceea am şi păstrat adresa mamei ca adresă permanentă. La Praga n-am fost în stare să-mi găsesc nici măcar o garsonieră convenabilă, aşa cum ar fi fost necesar şi normal, astfel că locuiam ca subchiriaş într-o mică mansardă,

cu totul izolată, a cărei existenţă o ascundeam pe cât era cu putinţă şi despre care nu vorbeam nimănui niciodată, pentru a evita o întâlnire inutilă cu diverşi oaspeţi nedoriţi, cu numeroasele mele companii efemere, ale căror vizite, mărturisesc, puteau să pară uneori a se succeda pe cât de repede, pe atât de răzleţ. De aceea n-aş putea pretinde că m-aş bucura în imobil de o reputaţie din cele mai bune. Pe de altă parte, în timpul şederii mele la Litomyšl, împrumutasem de mai multe ori mansarda unor amici care nu făcuseră acolo altceva decât să se distreze în lege; în asemenea măsură chiar, încât nimeni din imobil să nu poată închide ochii până dimineaţa. Fireşte, toate acestea au avut darul să stârnească indignarea anumitor locatari, care duceau cu mine o bătălie surdă, ce se manifesta din când în când prin câte o notă adresată comitetului de stradă sau chiar prin depunerea unor plângeri împotriva mea la serviciul spaţiului locativ.

În perioada de care vă vorbesc, pe Klara începuse s-o sâcâie veşnica navetă dintre Praga-Čelakovice şi retur. Luase astfel hotărârea să doarmă uneori la mine; la început, cu sfială şi numai în cazuri excepţionale, apoi îşi lăsase la mine o rochie, pe urmă mai multe rochii, pentru ca, după un timp, cele două costume ale mele să fie strivite în fundul şifonierului, iar mansarda mea să fie transformată într-un salon de modă.

Ţineam mult la Klara; era frumoasă şi-mi plăcea grozav că oamenii întorceau capul după noi când ieşeam împreună; era cu cel puţin treisprezece ani mai tânără decât mine, şi faptul acesta nu putea face decât să-mi crească prestigiul în ochii studenţilor mei; într-un cuvânt, aveam o mie şi unul de motive ca să ţin la ea. Totodată, însă, nu voiam să se ştie că locuia la mine. Mi-era teamă de trăncăneli şi de ce se va spune. Şi mai mi-era teamă ca până la urmă să nu se lege cineva de bunul şi bătrânul meu proprietar, care mai tot timpul anului şi-l petrecea departe de Praga şi avea faţă de mine o atitudine discretă şi binevoitoare; tremuram de frică să nu mă trezesc, într-o bună zi cu el aici şi să mă roage, cu inima sa largă, să-mi expediez prietena pentru a-i salvgarda reputaţia.

De aceea Klara primise instrucţiuni foarte precise şi severe, care îi impuneau să nu deschidă uşa absolut nimănui.

În ziua aceea se afla singură acasă. Era o zi frumoasă, însorită, şi în mansardă o zăpuşeală de-a dreptul sufocantă. Se

întinsese, aşadar, goală puşcă pe divanul meu şi se cufundase într-o adâncă contemplare a plafonului.

Deodată însă auzi un ciocănit în uşă. N-avea de ce să se neliniştească, deoarece la uşa mansardei nu exista nicio sonerie. Aşa stând lucrurile, Klara nu se lăsă deloc tulburată de acest zgomot şi nici nu se gândea să-şi întrerupă contemplarea plafonului. Dar iată că loviturile în uşă nu mai conteneau; dimpotrivă, continuau cu o perseverenţă calmă şi de neînţeles. În cele din urmă, Klara începu să-şi iasă din fire. Îşi imagina în spatele uşii un bărbat care, încet şi cu convingere, îşi întoarce reverul hainei, pentru ca, în clipa următoare s-o întrebe cu brutalitate de ce n-a deschis, ce avea de ascuns şi dacă era declarată pe această adresă la biroul de evidenţă al populaţiei. Se simţi cuprinsă de un sentiment de vinovăţie, lăsă în jos ochii cu care fixase până atunci plafonul, şi căută dintr-o privire locul unde îşi aşezase îmbrăcămintea. Dar loviturile în uşă erau atât de îndârjite încât, din zăpăceală, nu izbuti să găsească decât impermeabilul meu, atârnat lângă intrare, îl trase repede pe ea şi deschise. În prag, spre marea ei surprindere, în loc să vadă o mutră fioroasă şi indiscretă, zări un tip mărunţel, care o salută respectuos:

— Domnul Klima e acasă?

— Nu, a ieşit!

— Păcat! spuse omuleţul, scuzându-se politicos de deranj. Ştiţi, domnul Klima trebuia să scrie un referat despre un articol de-al meu. Mi-a promis acest lucru şi chestiunea a devenit acum foarte urgentă. Dacă mi-aţi permite, i-aş lăsa câteva rânduri.

Klara îi dădu hârtie şi creion, şi în aceeaşi seară, mi-a fost dat să citesc că soarta articolului despre Mikoláš Aleš era în mâinile mele şi că domnul Zaturecký aştepta cu respect să scriu referatul făgăduit, în ziua următoare, doamna Maria îmi povesti că domnul Zaturecký o ameninţase, făcuse scandal şi fusese la rector să se plângă; biata de ea, îi tremura vocea şi era gata-gata s-o podidească lacrimile; de data aceasta am început să-mi ies din sărite. Înţelegeam prea bine că doamna Maria, care până nu demult se amuzase copios de acest joc de-a v-aţi ascunselea (mai curând din simpatie pentru mine decât dintr-o veselie sinceră – pe chestia asta pun mâna în foc), se simţea acum jignită şi, firește, vedea în mine singura cauză a necazurilor ei. Şi dacă la aceste plângeri se mai adaugă faptul că doamna

Maria fusese silită să divulge adresa mansardei mele, că mi se ciocănise la uşă timp de zece minute, plus spaima trasă de Klara, furia mea era îndreptăţită să se transforme în turbare.

Aşadar, mă aflam aici, măsurând în lung şi-n lat biroul doamnei Maria, muşcându-mi buzele, clocotind de minie, frământându-mi mintea să găsesc o răzbunare, când iată că uşa se deschise şi în prag îşi făcu apariţia – cine credeţi? – domnul Zaturecký.

De cum mă zări, chipul lui se lumină de fericire. Făcu o plecăciune şi-mi dădu bună ziua.

Venise prea devreme, înainte de a fi apucat să pun la cale răzbunarea.

Mă întrebă dacă mi s-a înmânat mesajul lui din ziua precedentă.

Am tăcut.

Repetă întrebarea.

— Da – i-am răspuns în cele din urmă.

— Şi-o să scrieţi referatul, nu-i aşa?

Îl vedeam în faţa mea firav, încăpăţânat, umil şi rugător, vedeam brazda verticală care desena pe fruntea lui trăsătura unicei sale pasiuni; vedeam această trăsătură rectilinie şi-mi dădeam seama că era o linie dreaptă, determinată de două puncte: referatul meu şi articolul lui, şi înţelegeam că, în afară de păcatul acestei linii maniace, nimic nu mai exista pentru el în viaţă decât o asceză, demnă, într-adevăr, de un adevărat sfânt. Şi m-am lăsat biruit de o rea-credinţă salvatoare.

— Sper – am început eu – că după cele întâmplate ieri, noi doi nu mai avem nimic să ne spunem.

— Nu vă înţeleg.

— Lăsaţi, nu e cazul să jucaţi teatru. Prietena mea mi-a spus totul. E inutil să mai tăgăduiţi.

— Nu vă înţeleg – repetă pentru a doua oară omuleţul, de data aceasta însă pe un ton mai energic.

Am adoptat un ton jovial, aproape prietenos:

— Uitaţi-vă ce este, domnule Zaturecký, nu vreau să vă fac niciun fel de reproş. Sunt şi eu un afemeiat, aşa că vă înţeleg foarte bine. Şi eu, în locul dumneavoastră, aş face cu plăcere propuneri unei fete frumoase dacă m-aş afla cu ea singur într-un apartament şi, unde mai pui, dacă ar mai fi şi goală, înfăşurată într-un simplu impermeabil.

Omuleţul păli:

— Asta-i o insultă!

— Nu, ăsta-i adevărul, domnule Zaturecký.

— Aşa v-a spus doamna aceea?

— Da, n-are niciun secret faţă de mine.

— Tovarăşe asistent, asta-i o insultă, sunt un om căsătorit! Am o soţie! Am şi copii!

Omuleţul făcu un pas înainte, obligându-mă să bat în retragere.

— Asta-i o circumstanţă agravantă, domnule Zaturecký.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că faptul de a fi căsătorit constituie o circumstanţă agravantă pentru un afemeiat.

— Vă cer să retrageţi aceste cuvinte! spuse domnul Zaturecký, pe un ton ameninţător.

— De acord! i-am răspuns împăciuitor. Căsătoria nu-i neapărat o circumstanţă agravantă pentru un afemeiat. Dimpotrivă, uneori ea poate chiar să scuze o mulţime de lucruri. Dar asta n-are nicio importanţă. V-am mai spus doar că nu vă iau nimic în nume de rău şi că vă înţeleg perfect. Un singur lucru însă mă uimeşte şi mă depăşeşte: cum puteţi să pretindeţi cuiva să scrie un referat despre articolul dumneavoastră, după ce înainte aţi încercat să obţineţi favorurile prietenei sale?!

— Tovarăşe asistent! explodă Zaturecký. Doctorul Kalousek, redactorul-şef al revistei *vytvarná Myšlenka,* publicaţie periodică a Academiei de ştiinţe, este acela care vă solicită acest referat, şi dumneavoastră sunteţi obligat să-l scrieţi!

— Ca să fie clar, ce anume vă interesează: referatul sau amanta? Şi una, şi alta nu-mi puteţi cere.

— Cum vă permiteţi? strigă domnul Zaturecký, pradă unei furii deznădăjduite.

Ciudat, nu ştiu cum, dar deodată am avut sentimentul că, într-adevăr, domnul Zaturecký avea intenţia s-o seducă pe Klara. Am izbucnit şi eu la rândul meu:

— Dumneavoastră îndrăzniţi să-mi faceţi mie morală? Dumneavoastră, care ar trebui să-i cereţi scuze secretarei noastre?

I-am întors spatele şi, descumpănit, domnul Zaturecký părăsi încăperea, clătinându-se pe picioare.

— În sfârşit, slavă Domnului! am spus eu, răsuflând uşurat, la

capătul unei bătălii atât de grele, dar victorioase; după care am adăugat, adresându-mă doamnei Maria: Cred că de data asta s-a lecuit, şi-o să mă lase în pace cu referatul lui!

Doamna Maria zâmbi, apoi întrebă cu sfială:

— Dar, în definitiv, de ce nu vreţi să-i faceţi acest referat, domnule Klima?

— Pentru că articolul lui, scumpa mea Maria, e o ţesătură de idioţenii.

— Şi, mă rog, de ce nu arătaţi acest lucru în referat?

— De ce să fac asta tocmai eu? Ce interes as avea să-mi fac încă un duşman?

Dar nici n-am pronunţat bine aceste cuvinte, şi mi-am dat seama că domnul Zaturecký îmi devenise oricum duşman şi că lupta pe care o duceam pentru a nu scrie acest referat era o luptă absurdă şi inutilă, dar, din păcate, nu mai puteam nici să mă opresc, nici să retractez.

Doamna Maria mă privea cu acel surâs indulgent pe care femeile îl au întotdeauna faţă de poznele unui copil năzdrăvan, când iată că uşa se deschise din nou şi domnul Zaturecký îşi făcu apariţia, cu braţul întins înainte:

— Vom vedea noi cine cui va avea de prezentat scuze!

Rosti aceste cuvinte guiţând cu o voce tremurătoare, şi se făcu nevăzut.

7

Nu-mi amintesc prea bine dacă în aceeaşi zi sau într-una din zilele următoare am găsit în cutia de scrisori un plic fără adresă. Plicul conţinea o scrisoare în care se puteau citi următoarele cuvinte scrise stângaci, cu literă mare:

„Doamnă, veniţi la mine duminică, să discutăm despre jignirea adusă soţului meu! Voi fi acasă toată ziua. Dacă nu veţi veni, mă voi vedea obligată să acţionez. Anna Zaturecká. Praha 3 Daliborovà 14.”

Klara se sperie şi începu să-mi spună că eu eram vinovat de întreaga poveste. I-am risipit temerile cu un gest al mâinii, declarând că tot hazul vieţii este tocmai să-ţi baţi joc de viaţă, că viaţa e leneşă şi e datoria noastră să-i dăm ghes cu câte un ghiont uşor. Omul trebuie să pună mereu şaua pe aventuri – armăsarii focoşi – fără de care el s-ar târî în ţărână ca un

infanterist istovit. Când Klara mi-a răspuns că n-are deloc intenţia să se angajeze într-o aventură de dragul aventurii, i-am dat garanţii solemne, asigurând-o că ea n-avea să-l întâlnească niciodată pe domnul Zaturecký, nici pe soţia acestuia, şi că eu n-aveam nevoie de ajutorul nimănui pentru a ieşi cu bine dintr-o aventură pe care eu însumi încălecasem de bunăvoie.

Dimineaţa, în clipa în care ne pregăteam să ieşim, ne opri intendentul imobilului. Intendentul nu mi-e duşman. Mai demult avusesem înţeleaptă inspiraţie de a-i strecura în mână o hârtie de cincizeci de coroane şi, de atunci, trăiesc cu agreabila convingere că el a înţeles să nu mă ia în seamă, să mă ignore şi să nu toarne gaz peste focul întreţinut împotrivă-mi de duşmanii mei din imobil.

— V-au căutat ieri două persoane, îmi spuse el.

— Cine anume?

— Un domn mărunt şi o doamnă.

— Şi doamna cum arăta?

— Era cu două capete mai înaltă decât el. Părea o femeie aspră. A cerut tot felul de informaţii. Apoi, adresându-se Klarei: în special despre dumneavoastră. Voia să ştie cine sunteţi şi cum vă numiţi.

— Dumnezeule! Şi ce i-aţi spus? izbucni Klara.

— Ce puteam să-i spun? Ce ştiu eu cine vine la domnul Klima? I-am spus că are în fiecare seară altă femeie.

— Perfect, am încuviinţat eu, scoţând din buzunar o hârtie de zece coroane. Aşa să spuneţi mereu. Nu te speria – am liniştit-o pe Klara – duminică nu te vei duce nicăieri şi te-asigur că nimeni nu se va atinge de tine.

Veni duminica, veni şi lunea, şi marţea, şi miercurea, fără să se întâmple nimic.

— Ai văzut? i-am spus Klarei, triumfător.

Dar iată că veni şi joi.

Tocmai le explicam studenţilor – bineînţeles la un curs, ca de obicei, clandestin – cum anume tinerii „fauvişti”, cu o fervoare şi un spirit de prietenie dezinteresat, eliberează culoarea de impresionismul descriptiv, când doamna Maria deschise uşa sălii de curs ca să mă anunţe cu jumătate de glas:

— Soţia lui Zaturecký!

— Ştiţi doar că nu sunt aici, arătaţi-i orarul.

Secretara însă clătină din cap:

— L-am spus că nu sunteţi aici, dar ea a tras cu ochiul în biroul dumneavoastră şi-a zărit impermeabilul agăţat în cuier. Domnul Zelený, care tocmai trecea pe acolo, i-a confirmat că-i al dumneavoastră. Acum stă şi vă aşteaptă pe culoar.

Impasul este, pare-se, pentru mine, prilejul celor mai frumoase inspiraţii. M-am adresat studentului meu preferat:

— Vrei să-mi faci un mic serviciu? Du-te, te rog, până în biroul meu, îmbracă impermeabilul şi ieşi aşa din facultate. O doamnă va încerca să-ţi demonstreze că dumneata eşti asistentul Klima; misiunea dumitale este tocmai de a nega acest lucru cu îndărătnicie.

Studentul plecă şi se înapoie după un sfert de oră, comunicându-mi că misiunea a fost îndeplinită, calea e liberă, iar doamna cu pricina, dispărută fără urmă.

De data aceasta am câştigat.

Dar veni şi ziua de vineri şi, întorcându-se seara de la lucru, Klara tremura toată ca varga.

În ziua aceea, domnul amabil, care primeşte clientela în frumosul salon al casei de modă, deschisese pe neaşteptate uşa din fundul atelierului în care Klara mea, împreună cu alte cincisprezece muncitoare, lucrează aplecate asupra maşinilor de cusut, şi strigase:

— E cineva dintre dumneavoastră care locuieşte în strada Puşkin numărul 5?

Klara înţelesese numaidecât că era vorba de ea, căci strada Puşkin nr. 5 e doar adresa mea. Dar, întărită cu prudenţa inoculată atât de grijuliu de mine, ea rămăsese neclintită, ştiind foarte bine că locuia la mine clandestin şi că acest lucru nu priveşte absolut pe nimeni. „I-am spus eu”, ţinuse să explice curtenitorul domn, văzând că lucrătoarele tăceau mâlc. Şi ieşise. Klara aflase mai târziu că o voce severă de femeie îl obligase, în urma unei îndelungate convorbiri telefonice, să cerceteze adresele tuturor salariaţilor, străduindu-se timp de aproape o jumătate de oră să-l convingă că una dintre ele trebuie să locuiască în strada Puşkin nr. 5.

Aşadar, umbra domnului Zaturecký plana deasupra idilicei noastre mansarde.

— Cum de-au aflat unde lucrezi?! Aici, în bloc, nimeni nu ştie de existenţa ta! Am spus cu voce ridicată.

Da, eram într-adevăr încredinţat că nimeni nu ştie nimic

despre viaţa noastră. Trăiam ca acei oameni ciudaţi care-şi închipuie că scapă privirilor indiscrete, cuibăriţi la adăpostul unor ziduri înalte, uitând însă să tină seama de un mic detaliu: că aceste ziduri sunt din sticlă transparentă.

Îl mituiam pe intendent ca să n-o divulge pe Klara, o convingeam pe Klara să adopte cea mai strictă discreţie şi să accepte cea mai riguroasă clandestinitate şi, cu toate acestea, întregul imobil era informat de faptele şi gesturile ei. A fost de ajuns să se angajeze o dată într-o discuţie imprudentă cu nişte locatari de la etajul doi, ca să se afle numaidecât unde lucra.

Fără nicio îndoială, fuseserăm de multă vreme descoperiţi. Un singur lucru mai rămăsese necunoscut urmăritorilor noştri: numele Klarei şi încă un mic amănunt: că ea locuia la mine fără a fi declarată; aceste două secrete rămăseseră unicul şi ultimul refugiu unde mai puteam scăpa de urmărirea doamnei Zaturecká, care se angajase în luptă cu o precizie şi cu o încăpăţânare atât de înverşunată, de ţi se făcea părul măciucă.

Am înţeles, dintr-o dată că situaţia devenea serioasă; că, de data aceasta, calul aventurii mele era bine strunit.

8

Aşadar, asta se petrecuse vineri. Sâmbătă, când s-a înapoiat de la lucru, Klara tremura iar din tot corpul. Iată ce se întâmplase: doamna Zaturecká, însoţită de soţul ei, venise la atelierul de confecţii, unde telefonase în ajun, şi-i ceruse directorului permisiunea de a vizita, împreună cu soţul ei, atelierul pentru a cerceta lucrurile la faţa locului.

Desigur, o cerere atât de categorică îl surprinsese pe tovarăşul director, dar în faţa atitudinii ferme a doamnei Zaturecká, era cu neputinţă să procedeze altfel. Aceasta aruncase în joc cuvinte neliniştitoare în care punea chestiunea calomniei, a vieţii distruse şi a unui proces. Domnul Zaturecký stătea lângă ea, nu scotea o vorbă şi îşi încrunta tot timpul sprâncenele.

În fine au fost introduşi în atelier. Lucrătoarele îşi întoarseră capul cu indiferenţă şi, în clipa aceea, Klara îl recunoscu pe omul acela mărunţel; păli şi îşi văzu mai departe de munca ei, cu o discreţie bătătoare la ochi.

— Poftim! se adresă directorul, cu o ironică politeţe, celor doi

vizitatori care rămaseră pe loc ca împietriţi.

Doamna Zaturecká înţelese că trebuia să preia iniţiativa:

— Ei, caută! spuse ea, încurajându-şi soţul.

Domnul Zaturecký îşi ridică ochii şi începu să-şi plimbe privirea lui sumbră de la un capăt la celălalt al atelierului.

— E aici? îl întrebă doamna Zaturecká, cu voce scăzută.

Chiar şi cu ochelarii pe nas, domnul Zaturecký n-avea o privire atât de pătrunzătoare pentru a cuprinde dintr-o singură aruncătură de ochi acea imensă sală în dezordine, ticsită de zdrenţe şi cu o sumedenie de confecţii agăţate pe nişte bare lungi, orizontale; ca să nu mai vorbim de lucrătoarele gălăgioase şi turbulente, care n-aveau timp să stea cu faţa spre uşă, ci, dimpotrivă, le întorceau spatele, se mişcau neastâmpărate pe scaunele lor, se ridicau în picioare sau îşi îndreptau privirea în altă parte. Domnul Zaturecký se văzu, în cele din urmă, silit să înainteze în atelier pentru a le examina pe fiecare în parte.

Văzându-se fixate cu atâta insistenţă de un personaj atât de bocciu şi atât de puţin dezirabil, femeile încercară un sentiment confuz de ruşine şi îşi exprimară indignarea prin murmure şi glume deşucheate la adresa nefericitului vizitator. Una dintre ele, foarte tânără, strigă chiar cu impertinenţă:

— Dumnealui caută prin tot oraşul târfa pe care a lăsat-o bortoasă!

Un râs brutal şi sonor se abătu peste cei doi soţi, care înfruntară această batjocură sfioşi şi dârji, cu o demnitate de-a dreptul uimitoare.

— Mămico! îi strigă tânăra impertinentă doamnei Zaturecká. Nu prea ştii să-ţi păzeşti puişorul! Să am eu un fecior atât de frumos, o clipă nu l-aş lăsa să scoată nasul din casă!

— Caută, îi şopti soţului, şi bietul omuleţ, cu un aer timid şi sumbru, făcea încă un pas, şi încă un pas prin vastul atelier, ca şi când ar fi înaintat între două garduri vii de lovituri şi insulte, dar înainta mereu, cu pas ferm, cercetând neobosit, unul câte unul, chipurile femeilor.

— Spuneţi-mi, în definitiv, cum arăta femeia pe care o căutaţi?

Domnul Zaturecký se întoarse spre director şi spuse încet şi grav:

— Era frumoasă… tare frumoasă…

În acest timp, într-un colţ al încăperii, Klara se făcuse mică de

tot, cu capul plecat, contrastând vizibil cu femeile acelea dezlănţuite, prin nervozitatea şi activitatea ei febrilă. Ah, ce prost îşi juca ea rolul de junã copilă, ştearsă şi lipsită de importanţă. Acum domnul Zaturecký era la numai doi paşi de maşina ei; dintr-o clipă în alta avea s-o descopere!

— Dumneavoastră vă amintiţi că era frumoasă, asta însă nu înseamnă nimic, ţinu să observe, foarte curtenitor, tovarăşul director. Femei frumoase sunt multe!... Era înaltă sau scundă?

— Înaltă – spuse domnul Zaturecký.

— Brună sau blondă?

— Blondă, răspunse Zaturecký, după un moment de ezitare.

Această parte a povestirii mele ar putea servi drept o parabolă despre puterea frumuseţii; când o văzuse pentru întâia oară pe Klara, la mine acasă, domnul Zaturecký rămăsese atât de uluit, încât de fapt nici n-o văzuse. Frumuseţea îi pusese în faţa ochilor un fel de diafragmă opacă. O diafragmă de lumină care pesemne o învăluise pe Klara ca un voal. Căci Klara nu era nici înaltă, nici blondă. Numai măreţia lăuntrică a frumuseţii îi putuse împrumuta, în ochii domnului Zaturecký, aparenţa măreţiei fizice, iar lumina care emana din frumuseţe împrumutase părului ei nuanţa aurului. Când, în sfârşit, ajunse în colţul în care Klara, în salopetă maro, lucra convulsionată la încheierea unei fuste, omuleţul nostru n-o recunoscu. Şi n-o recunoscu pentru simplul motiv că n-o văzuse niciodată.

9

După ce Klara îşi termină povestirea ei destul de confuză şi dezlânată, i-am spus:

— Vezi, avem noroc!

Dar ea îmi răspunse printre sughiţuri de plâns:

— Ce noroc?! Nu m-au găsit azi, or să mă găsească mâine...

— As vrea să ştiu şi eu, cum?

— Vor veni să mă caute aici, la tine.

— Nu deschid nimănui.

— Şi dacă trimit poliţia? Dacă insistă şi te fac să mărturiseşti cine sunt? Doamna Zaturecká vorbea de o plângere scrisă împotriva mea, mă acuză că i-am calomniat soţul.

— Fii serioasă! O să-i fac de râs. Totul n-a fost decât o glumă, o farsă.

— Astăzi nu-s vremuri de glumit, acum totul se ia în serios: vor spune că am vrut, cu bună-ştiinţă, să-i ştirbesc reputaţia. E destul numai să se uite cineva la el, ca să-şi dea seama că nu-i în stare să fie incorect cu o femeie.

— Ai dreptate, Klara, vei fi probabil arestată.

— Vorbeşti prostii, ripostă Klara. Ştii foarte bine că eu trebuie să mă ţin deoparte. Citarea mea în faţa unei instanţe penale, chiar şi pentru o simplă anchetă, ar însemna o nouă referinţă proastă la dosarul meu, şi pe urmă, adio, nu mai ies din atelierul de confecţii în vecii vecilor. Apropo, aş vrea să ştiu ce se aude cu locul acela de manechin pe care mi-l tot promiţi. Asta, în primul rând. Şi-n al doilea rând, nu mai vreau să rămân noaptea la tine; mi-e teamă să nu fiu căutată. Aş vrea să mă întorc la Čelákovice.

Aceasta a fost prima discuţie a zilei.

Dar a mai urmat una, în după-amiaza aceleiaşi zile, la facultate, îndată după terminarea şedinţei de catedră.

Şeful catedrei de istoria artei, un bărbat cărunt şi înţelept, mă invită în cabinetul său:

— Studiul pe care l-ai publicat recent nu serveşte deloc reputaţiei dumitale, sper că ştii acest lucru, începu el.

— Da, ştiu, i-am răspuns.

— Aici, la facultate, mai mulţi profesori se simt direct vizaţi, iar rectorul apreciază că articolul e un atac îndreptat împotriva propriilor sale concepţii.

— Şi ce s-ar putea face?

— Nimic, îmi replică profesorul. Ştii însă că asistenţii specializaţi sunt numiţi pe trei ani. În ceea ce te priveşte, termenul de expirare se apropie şi, pe câte ştiu, postul dumitale va fi scos la concurs. Evident, se obişnuieşte ca postul să fie atribuit de către comisie unui candidat care a mai activat în facultate, dar eşti dumneata sigur că, în cazul dumitale, uzanţele vor fi respectate? În sfârşit, vom vedea, dar nu numai despre asta voiam să-ţi vorbesc... Hm... Până acum a existat întotdeauna un argument în favoarea dumitale: îţi ţineai cursurile cu conştiinciozitate, erai iubit şi stimat de studenţi, care aveau de învăţat câte ceva de la dumneata. Dar acum nu te mai poţi bizui pe acest fapt. Cu câte va clipe înainte, rectorul m-a anunţat că dumneata nu mai tii cursuri de mai bine de trei luni, şi asta fără niciun fel de scuză. Iată un motiv pentru care ai

putea fi concediat imediat.

I-am explicat profesorului că nu mi-am neglijat deloc cursurile, că totul n-a fost decât o glumă, şi i-am povestit pe larg întreaga istorie cu domnul Zaturecký şi Klara.

— Foarte bine! În ceea ce mă priveşte, te cred, îmi spuse profesorul, binevoitor, dar faptul că eu te cred nu schimbă cu nimic starea lucrurilor. În clipa de fată, în toată facultatea se vorbeşte că dumneata nu-ţi ţii cursurile şi nu munceşti. Chestiunea a şi fost pusă în discuţia comitetului de instituţie, iar ieri, în consiliul profesoral al facultăţii.

— Şi de ce nu s-a stat de vorbă cu mine înainte de discuţie?

— Ce-ai fi vrut să ţi se spună? Se pare că totul e limpede. Acum se analizează retroactiv întreaga dumitale atitudine şi se caută o legătură între trecutul şi atitudinea dumitale actuală.

— Ce cusur s-ar putea găsi trecutului meu? Dumneavoastră ştiţi mai bine ca oricare altul cât de mult îmi iubesc munca mea. Niciodată n-am tras chiulul. În privinţa asta am cugetul curat.

— Viaţa omului poate da loc la interpretări multiple. După modul în care este prezentat, trecutul oricăruia dintre noi poate deveni la fel de bine biografia unui şef de stat foarte iubit, ca şi a unui criminal de rând. Uite, gândeşte-te, de pildă, cu atenţie la propriul dumitale caz. Nimeni nu-ţi reproşează că nu-ţi iubeşti munca. Să presupunem însă că această muncă n-a fost pentru dumneata decât un mijloc de evadare. La şedinţe nu prea erai văzut, şi chiar atunci când veneai, aproape că nu scoteai o vorbă. Nimeni nu putea şti ce anume gândeai în realitate. Personal îmi aduc aminte că de câteva ori ai glumit în timp ce se discutau chestiuni grave şi importante, şi pot să spun că glumele dumitale au stârnit întotdeauna anumite îndoieli. Pe moment aceste îndoieli erau uitate, dar acum, când sunt cercetate în lumina trecutului, ele capătă deodată o semnificaţie precisă. Sau adu-ţi aminte de toate femeile care veneau să te caute la facultate şi cărora dumneata puneai să li se răspundă că nu eşti aici! Sau să luăm ultimul dumitale articol despre care, oricine – totul e numai să vrea – poate să afirme că e scris de pe o poziţie suspectă. Desigur, toate astea nu sunt decât fapte izolate, dar e de ajuns să fie analizate în lumina ultimului dumitale delict, pentru ca ele să formeze un tot închegat, un ansamblu coerent care să ilustreze în mod grăitor mentalitatea şi atitudinea dumitale.

— Dar, în fond, despre ce delict e vorba? Toată povestea poate fi explicată în câteva cuvinte. Faptele sunt cât se poate de simple şi de clare.

— Faptele înseamnă prea puţin faţă de o anumită stare de spirit. Combaterea zvonurilor sau a unei stări de spirit e tot atât de zadarnică şi de inutilă ca şi încercarea de a risipi în ochii unui credincios dogma despre imaculata concepţie. Oricum – continuă profesorul – noi comitem o grosolană eroare imaginându-ne că putem lipsi viaţa omenească de credinţă. Credinţa este o necesitate care trebuie satisfăcută întocmai ca orice necesitate afectivă, sau potolită ca setea. Poate că ar fi de preferat ca această necesitate umană să fie satisfăcută în biserici, prin rugăciune, cu excluderea, firește, a tuturor mijloacelor improprii, dar în momentul de faţă, precum bine ştii, noi căutăm această satisfacţie în mai toate domeniile şi, oriunde o găsim, ea provine din universul raţional, într-un cuvânt – şi aici am vrut să ajung – dumneata eşti o victimă a credinţei, tovarăşe asistent.

— Există, desigur, o fărâmă de adevăr în raţionamentul dumneavoastră – i-am spus eu atunci – dar, ştiţi, n-am obiceiul să capitulez fără luptă. De vreme ce dumneavoastră consideraţi drept un caz de credinţă starea de spirit care domneşte împotriva mea, nu văd de ce n-aş lupta împotriva credinţei cu armele raţiunii. Voi explica public lucrurile, aşa cum s-au petrecut, şi dacă fiinţele umane sunt fiinţe umane, ele nu vor găsi în povestea asta nimic mai bun decât să râdă.

— Cum doreşti. Îţi vei da seama însă că fiinţele umane nu sunt fiinţe umane sau că dumneata n-ai ştiut până acum ce sunt fiinţele umane. Nimeni nu va râde, te asigur. Dacă vei explica lucrurile aşa cum s-au petrecut, se va constata, în afara faptului că dumneata nu te-ai achitat de sarcini, aşa cum e prevăzut în program, cu alte cuvinte, că n-ai făcut ceea ce ar fi trebuit să faci, că pe lângă asta, ţi-ai ţinut cursurile clandestin, cu alte cuvinte, ai făcut ceea ce n-ar fi trebuit să faci. Se va constata, de asemenea, că ai jignit un om care ţi-a cerut să-l ajuţi în muncă.

Şi se va mai constata că duci o viaţă de om descompus, că în apartamentul dumitale locuieşte o tânără fără să fie declarată legal, ceea ce, desigur, va produce o impresie din cele mai nefavorabile în ochii tovarăşului preşedinte al comitetului de

instituţie. Povestea va fi, fără îndoială, divulgată, şi numai Dumnezeu ştie ce zvonuri se vor mai naşte şi răspândi, spre marea bucurie a celor indignaţi de teoriile dumitale, dar care nu îndrăznesc să te înfrunte în această privinţă.

Ştiam bine că profesorul nu căuta nici să mă sperie, nici să mă inducă în eroare, îl consideram un om cinstit dar, în niciun caz, nu intenţionam să cedez scepticismului său. Afacerea Zaturecký începea să ia o întorsătură foarte neplăcută, eu însă nu mă recunoşteam deloc învins. Încălecasem de bună voie calul acestei aventuri şi nu-mi puteam permite luxul de-a scăpa frâul din mână, lăsând calul să mă ducă unde vrea, după bunul lui plac. Eram gata de luptă.

Şi calul nu refuză această luptă; întorcându-mă acasă, am găsit în cutia de scrisori o convocare la şedinţa proximă a comitetului de stradă. Ştiam perfect despre ce era vorba.

10

Cum m-au zărit, membrii comitetului de stradă, adunaţi în jurul unei mese lungi, într-o fostă prăvălie devenită acum locuinţă, adoptară pe loc un aer grav, morocănos. Un bărbat, numai sare şi piper, cu ochelari pe nas şi cu bărbia teşită şi îngustă, îmi arătă un scaun. Am mulţumit şi, după ce m-am aşezat, acelaşi bărbat, sare şi piper, luă cuvântul pentru a-mi aduce la cunoştinţă faptul că de mai multă vreme comitetul de stradă era cu ochii pe mine, că-mi cunoştea foarte bine viaţa destrăbălată pe care o duceam, lăsând o impresie urâtă celor din jurul meu; că locatarii imobilului în care locuiesc s-au plâns de câteva ori de mine pentru motivul de a nu fi putut închide un ochi toată noaptea din pricina scandalului ce se auzea din apartamentul meu; că toate aceste date sunt suficiente pentru a se forma o părere exactă asupra persoanei mele şi, pentru a se pune capacul, doamna Zaturecká, soţia unui onest cercetător ştiinţific, venise să ceară sprijinul comitetului de stradă; de mai bine de şase luni trebuia să scriu un referat despre o lucrare ştiinţifică a soţului ei, şi nu l-am scris, cu toate că ştiam perfect de bine că soarta acestei lucrări era în mâinile mele…

— E greu de calificat această lucrare drept o lucrare ştiinţifică; e o compilaţie de idei adunate de peste tot, am ţinut să subliniez, întrerupându-l pe bărbatul cu bărbia îngustă.

— Curios, tovarăşe, interveni deodată o blondă de vreo treizeci de ani, îmbrăcată ca o femeie de lume; şi continuă cu un zâmbet radios, lipit parcă pe chipul ei: Îngăduiţi-mi să vă pun o întrebare: care-i specialitatea dumneavoastră?

— Istoria artei şi estetica.

— Şi a domnului Zaturecký?

— De unde să ştiu? Poate că încearcă şi el să lucreze în acelaşi domeniu.

— Vedeţi! izbucni blonda, adresându-se cu însufleţire celorlalţi membri ai comitetului. Pentru tovarăşul Klima, un lucrător ştiinţific din specialitatea sa nu reprezintă un tovarăş de muncă, ci un concurent.

— Mai departe, reluă bărbatul cu bărbia îngustă – tovarăşa Zaturecká ne-a declarat că soţul ei a fost să vă caute acasă şi a dat acolo peste o femeie. Se pare că această femeie l-a calomniat apoi în faţa dumneavoastră, pretinzând că tovarăşul Zaturecký ar fi încercat să profite de ea din punct de vedere sexual. Bineînţeles, tovarăşa Zaturecká poate aduce oricând probe incontestabile din care să reiasă că soţul ei este incapabil de o asemenea faptă; vrea să cunoască numele calomniatoarei soţului ei şi intenţionează să înainteze o plângere împotriva dumneavoastră comisiei penale de pe lângă Comitetul naţional întrucât această calomnie poate aduce prejudicii grave reputaţiei soţului ei, precum şi riscul de a-l priva de mijloacele sale de existenţă.

Am încercat totuşi, pentru orice eventualitate, să mai tocesc ascuţişul necorespunzător, hipertrofiat al acestei afaceri groteşti:

— Uitaţi-vă, tovarăşe, am început pe un ton degajat, toată povestea e o copilărie şi n-are niciun rost să ne pierdem vremea cu ea. Lucrarea amintită e atât de slabă, încât nu văd cine ar accepta s-o recomande spre publicare; eu, unul, n-am de gând s-o fac. Cât priveşte neînţelegerea dintre femeia aceea şi domnul Zaturecký, dacă într-adevăr ea s-a produs, nu văd în asta niciun motiv pentru convocarea unei şedinţe.

— Din fericire, tovarăşe, nu cade în sarcina dumneavoastră de a hotărî oportunitatea şedinţelor noastre, îmi răspunse bărbatul cu bărbia îngustă. Şi dacă acum pretindeţi că lucrarea tovarăşului Zaturecký e lipsită de orice valoare, noi ne vedem obligaţi a vedea în această atitudine un act de răzbunare.

Tovarăşa Zaturecká ne-a citit o scrisoare pe care i-aţi adresat-o soţului ei, după ce aţi luat cunoştinţă de lucrarea sa.

— Da, dar în această scrisoare nu pomeneam nici un cuvânt despre calitatea lucrării.

— Exact. În schimb, îl asiguraţi pe tovarăşul Zaturecký de sprijinul dumneavoastră. Din lectura scrisorii reiese limpede că aveţi o părere bună despre lucrarea tovarăşului Zaturecký, iar acum susţineţi că e vorba de o compilaţie. De ce nu i-aţi comunicat acest lucru imediat? De ce nu i-aţi spus această părere în mod sincer, deschis?

— Tovarăşul Klima e un om cu două feţe, spuse blonda.

În clipa aceea interveni în discuţie o femeie mai în vârstă, cu ondulaţie permanentă (şi cu expresia omului dispus oricând să se amestece, cu abnegaţie, în viaţa altora). Intră direct în miezul problemei:

— Am vrea să ne spui, tovarăşe, cine era femeia pe care domnul Zaturecký a întâlnit-o la dumneata.

Am înţeles că nu stătea în puterea mea să smulg acestei afaceri gravitatea ei absurdă şi că nu-mi rămânea decât o singură ieşire: să şterg urmele, să încurc iţele, să-i îndepărtez pe toţi aceşti oameni de Klara, întocmai ca potârnichea care, abătând câinele de vânătoare de la cuibul ei, se oferă pradă urmăritorului pentru a-şi salva puii.

— E penibil, într-adevăr penibil, dar nu-mi mai aduc aminte de numele acestei femei.

— Cum? Nu ţii minte numele femeii cu care trăieşti? întrebă indignată femeia cu permanent.

— Altădată le notam pe toate, pe urmă însă mi-am dat seama că asta nu ajută la nimic şi am renunţat. Şi, precum vedeţi, e greu să te încrezi în memoria ta.

— Cum văd, aveţi o comportare exemplară faţă de femei, tovarăşe Klima, ţinu să sublinieze blonda.

— Aş putea eventual să-mi aduc aminte, dar ar trebui să mă gândesc puţin. Nu ştiţi în ce zi a fost domnul Zaturecký să mă caute?

— Era... un moment, vă rog, spuse omul cu bărbia îngustă, uitându-se prin hârtiile sale. Da, era în paisprezece, deci miercuri după-amiază.

— Miercuri paisprezece... Staţi... Mi-am lăsat capul în palme şi-am început să mă gândesc. Da, de data asta îmi amintesc.

Era Helena.

I-am surprins pe toţi cu ochii agăţaţi de buzele mele.

— Aşadar, Helena… Bine, Helena şi mai cum?

— Din păcate, nu ştiu. N-am vrut să-i pun întrebări. La drept vorbind, nici nu sunt sigur dacă o chema Helena. Îi spuneam Helena deoarece mi s-a părut că soţul ei era roşcovan ca Menelau, în orice caz, îi plăcea foarte mult să-i spun Helena. Am cunoscut-o marţi seara într-un local de noapte şi am reuşit să schimb cu ea câteva cuvinte în timp ce Menelau al ei se dusese să bea un coniac la bar. În ziua următoare a venit să mă vadă şi-apoi a rămas toată după-amiaza la mine. Seara, când m-am întors acasă, mi-a spus scârbită că, între timp, un domn oarecare venise să-i facă propuneri ruşinoase. Era convinsă că între mine şi acel domn exista o înţelegere şi, din clipa aceea, n-a vrut să mai ştie de mine. Vă daţi seama deci că n-am avut când să-i aflu nici măcar prenumele adevărat.

— Tovarăşe Klima, spuse blonda, indiferent dacă ceea ce spuneţi e adevărat sau nu, un lucru însă mi se pare mie cu totul de neînţeles: cum e cu putinţă ca un om ca dumneavoastră să se ocupe de educaţia tineretului? Cum se face că viaţa din ţara noastră nu vă oferă alt îndemn decât să beţi şi să seduceţi femeile? Puteţi fi sigur că, în privinţa aceasta, vom face cunoscut punctul nostru de vedere forurilor în drept.

— Intendentul nu ne-a vorbit de nicio Helena, interveni la rândul ei femeia cu permanent. În schimb, ne-a spus că de mai bine de o lună locuieşte la dumneata, fără s-o declari, o tânără care lucrează la un atelier de confecţii. Nu uita, tovarăşe, că dumneata însuţi locuieşti ca subchiriaş! Îţi închipui că ai voie să găzduieşti pe oricine? Sau că poţi transforma casa dumitale într-un bordel?

Imaginea hârtiei de zece coroane pe care i-o dădusem intendentului trecu pe dinaintea ochilor mei ca o fantomă şi, în clipa aceea, am înţeles că încercuirea era totală. Şi femeia din comitetul de stradă continuă:

— Dacă dumneata nu vrei să ne dai numele ei, o să ştie ea, miliţia, să-l afle şi singură…

11

Pământul îmi fugea de sub picioare, şi încă cum! Începusem

eu însumi să simt la facultate acea atmosferă ostilă despre care îmi vorbise profesorul. E drept, nimeni nu mă convocase încă la nicio discuţie, dar auzeam ici-colo câte o aluzie, iar doamna Maria – în al cărei birou profesorii veneau să-şi bea cafeaua şi nu-şi puneau deloc frâu gurii – îmi divulga, plină de compasiune, anumite lucruri. Juriul care trebuia să se întrunească peste câteva zile primea de pretutindeni tot felul de aprecieri şi referinţe; mi-i imaginam pe membrii juriului citind raportul comitetului de stradă, acel faimos document despre care nu ştiam decât un singur lucru: că era secret şi n-aveam cum să formulez nicio observaţie în privinţa lui.

Există în viaţă momente când trebuie să adopţi o tactică defensivă. Când trebuie să baţi în retragere. Când trebuie să părăseşti nişte poziţii mai puţin importante pentru a salva altele mai vitale şi, în sfârşit, dacă nu se poate altfel, să păstrezi una singură, ultima şi cea mai vitală, pentru că, într-un fel, trebuie să te opreşti pe o anumită linie, dacă nu vrei să reîncepi viaţa de la zero, cu mâinile goale şi cu sentimentul de a fi un ratat.

Or, singura poziţie pentru mine, cea mai vitală mi se păru a fi dragostea mea. Da, în aceste zile agitate am început să-mi dau seama că mi-era dragă gingaşa, plăpânda şi nefericita croitoreasă, deopotrivă năpăstuită şi răsfăţată de soartă. O iubeam şi eram fericit că o iubeam.

În fond, nu iubisem până atunci nicio femeie, mă simţeam puternic şi independent; chiar dacă, uneori, în forul meu interior, aveam sentimentul că această independenţă mă frustra de un anumit lucru.

În ziua aceea mă înţelesesem cu Klara să ne întâlnim la Muzeu. Nu acasă, asta în niciun caz. Căci mai era oare casa mea? O cameră cu pereţii de sticlă mai poate fi socotită casă? O cameră pe care nişte observatori nevăzuţi o urmăreau cu binoclul? O casă în care eşti silit să-ţi ascunzi femeia pe care o iubeşti, ca pe o marfă de contrabandă?

Aşadar, la noi nu mai eram la noi acasă. Ne simţeam acolo ca nişte intruşi care s-au strecurat ilegal pe un teritoriu străin, riscând în orice moment să fie luaţi cu asalt; ne pierdeam sângele rece cum auzeam un ecou de paşi pe coridor; ne aşteptam ca, din clipă în clipă, cineva să bată în uşă cu insistenţă. Klara se reîntoarse la Čelákovice, şi niciunul dintre noi nu mai doream să ne reîntâlnim, fie şi pentru câteva clipe, în

această casă a noastră, care ne devenise străină. Iată de ce îi cerusem în ziua aceea unui prieten pictor să-mi încredinţeze, pentru întâia oară, cheia atelierului său.

Ne revedeam, aşadar, sub acoperişul unei clădiri din cartierul Vinohrady, într-o încăpere imensă, cu un singur divan mic şi cu o fereastră mare, înclinată, de unde se deschidea perspectiva Pragăi, cufundată în clarobscurul înserării; în mijlocul imensului număr de tablouri, sprijinite de-a lungul pereţilor, în mizeria şi dezordinea neglijentă a artistului, mi-am regăsit dintr-o dată vechile impresii de dulce libertate. M-am tolănit pe divan, am înfipt tirbuşonul în dopul sticlei şi am desfundat-o. Flecăream în voia mea şi mă bucuram de seara plăcută pe care urma s-o petrecem împreună.

Din păcate însă, teama care căzuse de pe umerii mei o apăsa acum pe Klara, cu toată greutatea.

Aşa cum am mai spus, la început Klara se instalase la mine fără niciun scrupul, şi chiar în modul cel mai firesc cu putinţă. Acum însă, când ne reîntâlneam pentru câteva clipe într-un atelier străin, ea nu se mai simţea deloc în apele ei.

— E umilitor, îmi spuse ea.

— Ce anume? am întrebat-o.

— Faptul că am fost siliţi să împrumutăm o locuinţă.

— Şi de ce te socoteşti umilită de faptul că ni s-a împrumutat o locuinţă?

— Pentru că e un lucru umilitor.

— N-am avut încotro, ce puteam face altceva?

— Ştiu, îmi răspunse, ştiu, dar în acest apartament împrumutat mă simt ca o târfă.

— Dumnezeule, de ce să te simţi ca o târfă, într-un apartament care ne-a fost *împrumutat*? În general, târfele îşi exercită activitatea la domiciliu, şi nu într-o locuinţă împrumutată.

Era zadarnic să ataci, pe cale raţională, bariera puternică a prejudecăţilor iraţionale din care e plămădit, după cum se ştie, sufletul femeii. De la bun început, discuţia noastră se angajă pe făgaşul unor presimţiri sumbre.

Aşa stând lucrurile, i-am povestit tot ce mi-a spus profesorul, cum s-a desfăşurat şedinţa comitetului de stradă, încercând s-o conving că, în cele din urmă, vom izbuti să trecem peste toate obstacolele, dacă ne vom iubi şi vom rămâne împreună.

Klara păstră câteva clipe de tăcere, după care îmi spuse că eu eram vinovat de toate.

— Vei putea măcar să mă scoţi din acest atelier de confecţii?

I-am răspuns că, pentru moment, va trebui să aibă puţină răbdare.

— Vezi, izbucni Klara, toate n-au fost decât promisiuni deşarte, ca până la urmă să nu faci nimic! Nu mai scap eu de atelierul ăsta în vecii vecilor, chiar dacă ar vrea să mă mai ajute cineva, pentru că greşeala ta va fi trecută în dosarul meu.

I-am dat cuvântul de onoare că nu va avea nimic de pătimit de pe urma încurcăturilor mele cu domnul Zaturecký.

— Oricum, îmi spuse în cele din urmă Klara, nu-s în stare să pricep de ce refuzi să scrii acest referat. Dacă l-ai scrie, am scăpa numaidecât de toate necazurile şi am fi liniştiţi.

— Orice-aş face, Klara, e prea târziu, i-am răspuns eu. Dacă scriu acum referatul, vor pretinde că-i anulez lucrarea din răzbunare şi se vor dezlănţui şi mai mult.

— Şi de ce trebuie neapărat s-o anulezi? Dă-i un aviz favorabil.

— Asta nu pot să fac, Klara. Articolul lui e ceva imposibil.

— Ei, şi? O să-ţi prindă bine să-i mai joci puţin pe apărătorii adevărului! Oare nu era o minciună and i-ai scris acestui omuleţ că părerile tale n-au nicio greutate la *vytvarná Myšlenka*? Oare n-ai minţit când i-ai spus că s-a purtat incorect faţă de mine? Oare n-ai minţit când le-ai vorbit despre acea Helenă? În definitiv, după atâtea minciuni, nu văd ce te-ar mai deranja o minciună în plus, dând un aviz favorabil unui articol lipsit de valoare? E singurul mijloc de a lichida întreaga poveste.

— Cum să-ţi spun, Klara… – am început eu. Te înşeli închipuindu-ţi că o minciună îndreptăţeşte altă minciună. Fireşte, în aparenţă, ai dreptate, dar în realitate greşeşti. Eu pot scorni orice, să iau oamenii peste picior, să recurg chiar la unele mistificări. Făcând tot soiul de farse, nu mi se pare că sunt un mincinos; cel puţin aşa aed şi am sentimentul că mi-e cugetul curat; minciunile de care pomeneai, dacă vrei neapărat să le numeşti astfel, ţin de firea mea, mă întruchipează pe mine, aşa cum sunt; cu minciunile acestea eu nu ascund nimic; în realitate, cu aceste minciuni, eu spun adevărul. Dar există lucruri despre care nu pot să mint. Există lucruri pe care socot că le cunosc şi că le-am înţeles sensul profund, lucruri pe care le

iubesc şi le iau în serios. Şi cu aceste lucruri eu nu glumesc. Să mint în această privinţă ar însemna să cobor în ochii mei şi asta nu pot; nu-mi cere aşa ceva, Klara, pentru că nu voi face.

Nu ne mai înţelegeam deloc.

Dar eu o iubeam pe Klara cu adevărat şi eram hotărât să fac totul ca să nu aibă nimic a-mi reproşa, în dimineaţa următoare, i-am scris doamnei Zaturecká o scrisoare în care îi comunicam că a doua zi, la orele zece, o voi aştepta în biroul meu.

12

Fidelă preciziei sale înspăimântătoare, doamna Zaturecká bătu la uşa biroului meu exact la ora indicată. I-am deschis şi am poftit-o să intre.

În sfârşit, o vedeam la faţă. Era o femeie înaltă, foarte înaltă, şi ochii albaştri pe chipul ei uscăţiv se conturau izbitor.

— Făceţi-vă comodă, i-am spus, şi ea îşi scoase, cu mişcări stângace, un pardesiu lung, de culoare maro, strâns pe talie şi cu o croială ciudată, care mă făcu să mă gândesc, Dumnezeu ştie de ce, la o veche manta militară.

Nu intenţionam să atac eu primul; voiam ca adversarul să deschidă focul. De îndată ce doamna Zaturecká a luat loc, am îndemnat-o, prin câteva cuvinte, să înceapă discuţia.

— Domnule Klima, îmi spuse ea, cu o voce gravă şi fără nicio nuanţă de agresivitate, ştiţi de ce v-am căutat atâta timp. Soţul meu v-a stimat totdeauna foarte mult, atât ca om cât şi ca savant. Totul depindea de avizul dumneavoastră, şi dumneavoastră aţi refuzat să scrieţi referatul care v-a fost cerut. Soţul meu şi-a consacrat acestei lucrări trei ani fără întrerupere. A avut o viaţă mai grea decât aţi avut dumneavoastră. A fost învăţător şi zilnic trebuia să bată şaizeci de kilometri până la locul de muncă. Eu însămi l-am determinat anul trecut să se lase păgubaş şi să se ocupe numai de ştiinţă.

— Cum? Domnul Zaturecký nu-i încadrat?

— Nu…

— Şi din ce trăiţi? — Pentru moment trebuie să mă descurc singură. Ştiinţa asta, domnule Klima, e pasiunea soţului meu.

Dacă aţi şti câte lucrări a studiat. Dacă aţi şti câtă hârtie a consumat. El spune că un adevărat om de ştiinţă trebuie să scrie trei sute de pagini, ca să păstreze din ele doar o treime…

Pe urmă a intervenit femeia aceea. Vă rog să mă credeţi, domnule Klima, îl cunosc doar, şi ştiu sigur că nu-i în stare de ceea ce îl acuză această femeie. Să mai spună asta o dată, de faţă cu noi. Cunosc femeile, s-ar putea ca ea să vă iubească şi dumneavoastră să n-o iubiţi. Cine ştie, o fi vrut să vă stârnească gelozia. Dar, vă rog să aveţi încredere în mine, soţul meu n-ar îndrăzni una ca asta niciodată.

O ascultam pe doamna Zaturecká şi deodată s-a întâmplat cu mine ceva ciudat: uitasem că din cauza acestei femei eram obligat să părăsesc facultatea, că din cauza acestei femei pierdusem atâtea zile în belele şi amărăciuni. Legătura dintre ea şi povestea în care amândoi jucam acum un fel de rol trist mi se păru deodată confuză, inconştientă, întâmplătoare şi nevinovată. Am înţeles că, în ceea ce mă priveşte, nu era decât o iluzie să-mi închipui că noi doi am putea încăleca şi conduce împreună calul aventurilor noastre; că aceste aventuri poate nici nu sunt ale *noastre* şi că, într-un fel, ne sunt impuse de undeva *din afară,* că ele nici măcar nu ne caracterizează câtuşi de puţin; că nu suntem deloc responsabili de cursul lor neobişnuit; că ele ne atrag şi ne antrenează, fiind ele singure dirijate nu se ştie de unde şi de ce forte *străine* de noi. Nu, nu vreau să vorbesc de forţele supranaturale ale cerului, ci de forţele aruncate în joc de înseşi fiinţele umane, căci, adeseori, din clipa în care anumite fiinţe umane formează o colectivitate, ele devin, unele pentru altele, nişte ceruri străine.

De altfel, când mă uitam în ochii doamnei Zaturecká, aveam sentimentul că aceşti ochi nici nu erau în stare să pătrundă în adâncul faptelor mele, că aceşti ochi nici măcar nu vedeau; căci ei nu făceau altceva decât să plutească pe suprafaţa chipului meu şi, cel mult, să mă fixeze.

— S-ar putea să aveţi dreptate, doamnă Zaturecká, i-am spus pe un ton împăciuitor. E posibil ca, într-adevăr, prietena mea să fi minţit. Dar dumneavoastră ştiţi ce înseamnă un bărbat gelos; am crezut-o şi nervii m-au cam părăsit. Asta se poate întâmpla oricui.

— Da, bineînţeles că da, răspunse doamna Zaturecká, şi se vedea că i se luase o piatră de pe inimă. Dacă dumneavoastră singur recunoaşteţi acest lucru, atunci e bine. Nouă ne era teamă că o credeţi pe această femeie care, nu-i aşa, ar fi putut să-i distrugă viaţa soţului meu. Ca să nu mai vorbesc de umbra

pe care această poveste o aruncă asupra lui din punct de vedere moral. În fine, asta s-ar mai fi putut suporta, dar soţul meu aşteaptă referatul dumneavoastră, de care, aşa cum i s-a spus la redacţie, depinde soarta articolului său. Căci soţul meu e convins că, dacă acest articol va fi publicat, el va fi, în sfârşit, angajat ca cercetător ştiinţific. Aţi putea scrie acum, foarte repede, acest referat, pentru ca întreaga chestiune să fie clarificată?

Sosise momentul să mă răzbim şi să-mi potolesc mânia; numai că acum nu mai încercam niciun sentiment de mânie, şi ceea ce i-am spus doamnei Zaturecká, i-am spus pentru că nu puteam altfel:

— În privinţa acestui referat există o dificultate. O să vă mărturisesc totul deschis, aşa cum s-a întâmplat. Sunt un om care detestă să spună în faţă lucruri neplăcute. E o slăbiciune a mea. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a nu da ochii cu domnul Zaturecký şi credeam că, în cele din urmă, el îşi va da seama de ce-l evit. Adevărul e că studiul domniei-sale e slab. N-are nicio valoare ştiinţifică. Mă credeţi?

— Sincer vorbind, mi-e greu să cred aşa ceva. Nu, nu vă cred, spuse apăsat doamna Zaturecká.

— În primul rând, lucrarea nu-i deloc originală. Mă înţelegeţi? Un om de ştiinţă trebuie să vină întotdeauna cu ceva nou, un om de ştiinţă n-are voie să copieze lucruri cunoscute, pe care alţii le-au scris înaintea lui.

— Sunt sigură că soţul meu n-a copiat acest articol.

— Doamnă Zaturecká, nu mă îndoiesc că l-aţi citit şi dumneavoastră şi că…

Am vrut să continui, dar doamna Zaturecká m-a întrerupt:

— Nu, eu nu l-am citit.

Am rămas surprins.

— În cazul ăsta, citiţi-l.

— Am vederea proastă, îmi răspunse ea, nu disting decât lumina de umbră, mi-s ochii bolnavi, de cinci ani n-am mai citit un rând, dar n-am nevoie să citesc pentru a şti dacă soţul meu este sau nu un om cinstit. Sunt lucruri care se simt altfel decât prin citit.

Îmi cunosc soţul aşa cum îşi cunoaşte o mamă copilul, ştiu totul despre el. Şi ştiu că în tot ceea ce face e cinstit.

Nu mai aveam încotro, trebuia să trec peste orice. I-am citit

câteva aliniate din articolul soţului ei şi, în paralel, aliniatele corespunzătoare din studiile unor autori din care domnul Zaturecký preluase ideile şi formulările sale. Desigur, nu era vorba de un plagiat premeditat, ci mai curând de tributul involuntar plătit unor autorităţi în materie, faţă de care domnul Zaturecký nutrea un sentiment de sincer şi neţărmurit respect. Dar, în acelaşi timp, era evident, pentru oricine ar fi făcut o comparaţie între pasajele incriminate, că lucrarea domnului Zaturecký nu putea fi publicată de nicio revistă ştiinţifică serioasă.

Nu ştiu în ce măsură doamna Zaturecká era concentrată asupra expunerii mele, nu ştiu în ce măsură o urmărea şi o înţelegea, ştiu doar atât că stătea în fotoliu, umilă şi supusă, ca un soldat care îşi dă perfect de bine seama că n-are voie să-şi părăsească postul. O jumătate de oră m-a mai costat până să ne lămurim. După care, doamna Zaturecká s-a ridicat din fotoliu, m-a fixat cu ochii ei translucizi şi, cu o voce ştearsă, mi-a cerut iertare; eu însă am înţeles că ea nu şi-a pierdut deloc încrederea în soţul ei şi că n-avea nimănui nimic de reproşat decât sieşi pentru faptul de a nu fi fost în stare să ţină piept argumentelor mele, care i se păreau obscure şi incomprehensibile. Şi-a tras pe ea mantaua ei militară şi, în clipa aceea, mi-am dat seama că femeia aceasta e într-adevăr soldat trup şi suflet, un soldat trist şi credincios, un soldat obosit de marşuri lungi, un soldat incapabil să priceapă semnificaţia ordinelor, pe care însă le va îndeplini întotdeauna fără să crâcnească, un soldat care părăseşte câmpul de bătălie învins, dar fără de prihană.

În biroul meu a rămas în urmă-i ceva din oboseala, din fidelitatea, din întristarea ei. Şi, deodată, am uitat şi de mine, şi de tristeţile mele. Tristeţea care mă cuprindea şi mă copleşea în această clipă era mai curată şi mai bună, pentru că nu mai izvora din mine, ci venea, ca un fluid, de undeva din afară, de undeva de departe.

13

— Ei, acum n-are de ce să-ţi mai fie teamă, i-am spus Klarei, în faţa unui pahar de vin, în bodega dalmaţiană, după ce i-am povestit cu lux de amănunte întreaga discuţie avută cu doamna Zaturecká.

— La drept vorbind, eu nici n-am avut de ce să mă tem, mi-a răspuns ea, cu o siguranţă de sine care m-a uimit.

— Cum adică? Dacă nu era vorba de tine, nici prin gând nu mi-ar fi trecut să mă întâlnesc cu doamna Zaturecká.

— Ba e foarte bine că te-ai întâlnit cu ea, pentru că, între noi fie vorba, ceea ce le-ai făcut acestor oameni a fost de-a dreptul penibil. Doctorul Kalousek mi-a spus că un om inteligent cu greu ar putea înţelege asemenea atitudine.

— Când l-ai văzut pe Kalousek?

— L-am văzut, îmi replică sec.

— Şi i-ai spus totul?

— Şi ce dacă i-am spus? E cumva un secret? Acum ştiu foarte bine cine eşti.

— Hm!

— Vrei să-ţi spun ce eşti?

— Mă rog.

— Eşti un cinic stereotip.

— Astea-s cuvintele lui Kalousek.

— De ce neapărat ale lui Kalousek? Crezi că nu-s în stare să le născocesc şi singură?... De altfel, în general, mă socoteşti o proastă, incapabilă să-ţi citească intenţiile. Ei, află atunci că te cunosc. Îţi place să duci oamenii de nas. Domnului Zaturecký i-ai promis un referat.

— Nu i-am promis niciun referat!

— N-are importanţă... iar mie, dacă nu mă înşel, mi-ai promis un post. De mine te-ai folosit împotriva lui Zaturecký şi, invers, de domnul Zaturecký împotriva mea. Ei bine, dacă vrei să ştii, postul acela îl voi căpăta.

— Datorită lui Kalousek? m-am străduit să fiu caustic.

— În orice caz, nu datorită ţie! Poziţia ta e şubredă peste tot, nici nu ştii cât e de şubredă.

— Şi tu ştii? — Da, ştiu. Concursul acela n-ai să-l câştigi, şi să fii fericit dacă o să mai fi primit undeva la o galerie de pictură, ca simplu funcţionar. Dar trebuie să-ţi între în cap un lucru: singur ţi-ai făcut-o. Dacă îmi permiţi, ţi-aş da un sfat: pe viitor să fii cinstit şi să nu mai minţi niciodată, căci femeilor nu le plac bărbaţii mincinoşi.

Spunându-mi aceasta, ea s-a ridicat, mi-a întins mâna (evident pentru ultima oară), mi-a întors spatele şi a plecat.

Abia peste câteva clipe mi-a venit în minte că (în ciuda tăcerii

înfiorătoare care mă înconjurase) întâmplarea mea nu era de genul întâmplărilor tragice, ci mai curând al celor comice.

Şi asta mi-a adus o oarecare mângâiere.

Mărul de aur al dorinţei eterne

...nu-şi dau seama
că sunt doar în căutarea vânătoarei,
şi nicidecum a vânatului

BLAISE PASCAL

Martin

Martin ştie ceea ce nu ştiu eu. Să acosteze orice femeie pe orice stradă. Şi trebuie să mărturisesc că, în îndelungata vreme de când ne cunoaştem, am avut de profitat serios de pe urma iscusinţei sale, căci, cinstit vorbind, nu-mi plac cu nimic mai puţin femeile decât îi plac lui; un lucru însă nu sunt în stare să-mi însuşesc: spontaneitatea lui îndrăzneaţă. În schimb, defectul lui Martin consta uneori în aceea că aşa-numita *arestare* a femeii devenea pentru el un act de virtuozitate gratuită, pe care de foarte multe ori îl întrerupea tocmai la mijloc. De aceea el însuşi obişnuia să spună – nu fără o anumită doză de amărăciune – că se aseamănă unui atacant dezinteresat care pasează anumite mingi coechipierului său, şi acesta marchează apoi goluri ieftine, culegând o glorie tot atât de ieftină.

În după-amiaza zilei de luni a acestei săptămâni, după terminarea programului de lucru, îl aşteptam într-o cafenea din piaţa Václav, răsfoind în acest timp o voluminoasă carte germană despre vechea cultură etruscă. Trecuseră câteva luni de când solicitasem bibliotecii universitare să-mi mijlocească împrumutarea ei din Germania, şi dacă, în sfârşit, s-a întâmplat ca tocmai în ziua aceea s-o primesc, am luat-o cu mine ca pe o relicvă, şi pot spune că de fapt, eram chiar bucuros de întârzierea lui Martin care-mi dădea astfel răgaz să răsfoiesc în linişte o carte atât de mult râvnită.

Ori de câte ori mă gândesc la vechea cultură antică, mă cuprinde nostalgia. S-ar putea să fie în asta, în afară de altele, şi invidia nostalgică pentru acea dulce şi languroasă încetineală a istoriei din acele timpuri: epoca vechii culturi egiptene a durat câteva mii de ani; epoca antichităţii greceşti aproape un

mileniu. În acest sens, fiecare viaţă de om în parte imită istoria omenirii; la început e cufundată într-o încetineală aproape statică, pentru ca mai târziu să capete, treptat, un ritm din ce în ce mai susţinut. Din păcate, Martin şi cu mine ne-am trezit în acea fază a vieţii în care zilele, lunile şi anii se întrec într-o grabă delirantă. Acum două luni Martin a împlinit patruzeci de ani.

Povestea începe:

Martin fu acela care puse capăt meditaţiei mele. Se ivise pe neaşteptate în uşa de sticlă a cafenelei şi, în timp ce venea spre mine, făcea tot felul de grimase arătând din ochi, cu o insistenţă expresivă, spre o masă dominată de o femeie aplecată asupra unei ceşti de cafea. Fără să înceteze o clipă s-o privească, se aşeză lângă mine şi spuse:

— Ce părere ai?

M-am simţit ruşinat: fusesem, într-adevăr, atât de cufundat în cartea mea, încât abia acum am observat-o; a trebuit să recunosc că-i frumoasă. În aceeaşi clipă fata îşi îndreptă bustul şi, adresându-se unui domn cu papion negru, îl anunţă că vrea să plătească.

— Plăteşte şi tu! îmi porunci atunci Martin.

Credeam că vom fi siliţi să alergăm după ea ca s-o ajungem; din fericire însă, fata mai zăbovi puţin la garderobă. Îşi lăsase acolo sacoşa cu cumpărături şi mai trecu un timp până când garderobiera izbuti s-o pescuiască de nu ştiu unde şi să i-o pună în faţă, pe tejghea. În clipa în care fata îi întinse garderobierei câţiva bănuţi, Martin îmi smulse cartea din mână:

— O punem mai bine aici, spuse, cu o firească bravură, introducând cartea cu grijă în sacoşa fetei.

Fata se uita mirată şi nu ştia ce să spună.

— În mână e greu de dus, mai adăugă Martin, iar când fata vru să apuce sacoşa, mi se adresă mie, pe un ton dojenitor, mustrându-mă că nu ştiu să mă port.

Domnişoara era soră la un spital de provincie şi, cum spunea ea, se repezise până la Praga, numai aşa, pentru câteva ceasuri, iar acum se grăbea să prindă autobuzul la autogara Na Florenci. A fost suficient s-o însoţim o bucată de drum, până la staţia de tramvai, pentru a ne spune tot ce era esenţial şi a ne înţelege că

sâmbătă venim la B., s-o vizităm pe această domnişoară încântătoare care, aşa cum a ţinut să sublinieze Martin, nu se poate să nu aibă şi vreo colegă încântătoare.

În sfârşit, sosi tramvaiul; eu i-am întins domnişoarei sacoşa, şi domnişoara vru să scoată din ea cartea ca să mi-o dea; dar, cu un gest plin de generozitate, Martin o împiedică în acţiunea ei, spunând că, oricum, vom veni sâmbătă s-o luăm, aşa că, până atunci, să se mai uite şi domnişoara puţin prin ea... Domnişoara zâmbi încurcată, tramvaiul se puse în mişcare şi o îndepărtă de noi, în timp ce noi fluturam din mână în urma ei.

Nu mai era nimic de făcut, cartea după care tânjisem atâta vreme pornise deodată spre nişte depărtări nesigure; la drept vorbind, situaţia era destul de supărătoare; iată însă că un gând năstruşnic mă luă repede pe aripile lui confecţionate la iuţeală, trecându-mă cu bine şi peste acest hop. Martin se gândi numaidecât ce pretext să invoce în faţa tinerei sale soţii ca să poată fi liber în după-amiaza şi noaptea de sâmbătă (căci, în realitate, lucrurile stau aşa: are acasă o soţie tânără şi, ce-i mai grav: o iubeşte; şi, ce-i şi mai grav: se teme să n-o piardă).

Înregistrare reuşită

Am închiriat pentru expediţia noastră un Fiat destul de arătos şi, sâmbătă la ora două fix, mi-am făcut apariţia în faţa casei în care locuia Martin; Martin mă aştepta, aşa că, fără să mai zăbovim, am pornit numaidecât la drum. Era o zi toridă de iunie şi o zăpuşeală înăbuşitoare.

Intenţia noastră era să ajungem la B. Cât mai repede, dar într-un sat prin care tocmai treceam, ne-au ieşit în cale doi tineri numai în chiloţi de sport şi cu un păr ud de-a dreptul provocator; n-am mai putut rezista ispitei şi am oprit. Într-adevăr, iazul era aproape – la o zvârlitură de băţ de marginea satului. De la o vreme nu mai dorm cum dormeam odată, iar în ultima noapte, Dumnezeu ştie din pricina căror griji, m-am zvârcolit în pat până la trei dimineaţa; aveam deci nevoie de o înviorare; şi Martin încuviinţă.

Am tras, aşadar, pe noi chiloţii de baie şi ne-am aruncat în iaz. M-am cufundat sub apă şi am început să înot repede spre celălalt mal. În schimb, Martin se muie doar, se dăţi la iuţeală şi ieşi din nou pe mal. După ce mi-am făcut turul şi m-am înapoiat

de unde plecasem, l-am surprins pe Martin într-o stare de fascinaţie contemplativă, cu privirea fixată într-un singur punct. Pe mal chiuia o droaie de copii, ceva mai departe băteau de zor mingea tinerii din localitate, dar Martin era cu ochii ţintă la trupul bine făcut al unei fetişcane ce sta cu spatele la noi, la o distanţă de circa cincisprezece metri şi, aproape neclintită, se oglindea în apa iazului.

— Priveşte, spuse Martin.

— Privesc.

— Şi ce spui?

— Ce să spun?

— Cum? Tu nu ştii ce să spui când vezi aşa ceva?

— Să aşteptăm să se întoarcă, i-am replicat eu.

— Nu trebuie să aşteptăm nimic. Mie mi-ajunge cu prisosinţă şi ce arată din partea asta.

— Bine, bine, am încuviinţat eu. Din păcate însă n-avem timp să întreprindem nimic.

— Cel puţin să înregistrăm, da, să înregistrăm! spuse Martin şi numaidecât se întoarse spre un băieţandru care, ceva mai încolo, îşi punea chiloţii de gimnastică: Puştiule, fii te rog atât de bun şi spune-mi cum o cheamă pe fetiţa aceea? întrebă el, arătând spre fata care, copleşită parcă de o ciudată apatie, stătea mereu în aceeaşi poziţie.

— Cea de colo?

— Da, aia.

— Nu ştiu, nu-i de aici, spuse puştiul.

Aşa stând lucrurile, Martin se adresă unei fetiţe de vreo doisprezece ani care se tolănea la soare, la doi paşi de el:

— Ascultă, fetiţo, nu ştii cumva cine-i fata ac care stă singură la marginea apei?

Respectuoasă, fetiţa se ridică în picioare:

— Aia de colo?

— Da, aia.

— Aia e Manka.

— Manka? Şi mai cum?

— Manka a lui Panek din Traplice…

În timpul ăsta, fata sta mereu cu spatele la noi şi se oglindea în apă. Deodată se aplecă să-şi ia de jos casca de baie, şi când îşi îndreptă din nou trupul şi începu să-şi îndese părul sub cască, Martin se afla iar lângă mine şi-mi spuse:

— E o oarecare Manka Panková din Traplice. Putem pleca.

Era cât se poate de liniştit şi de satisfăcut şi se vedea limpede că nu se mai gândea la nimic decât la continuarea călătoriei.

Puţină teorie

Asta numeşte Martin *înregistrare.* Şi spunând asta, el porneşte de la bogata sa experienţă, care l-a dus la convingerea că nu-i prea dificil *să seduci* o fată, ci mai dificil este – fireşte, dacă suntem animaţi în această privinţă de o înaltă exigenţă cantitativă – *să* cunoşti întotdeauna un număr suficient de fete pe care încă nu le-ai sedus.

De aceea el pretinde că e mereu nevoie, oriunde şi oricând se iveşte prilejul, să desfăşori o largă acţiune de înregistrare, adică să înscrii în carnet sau în memorie (în principiu, Martin se bizuia pe memorie) numele acelor femei care ne-au captivat atenţia şi care cândva ar putea fi *contactate.*

Contactarea e o treaptă superioară a activităţii; asta înseamnă să stabileşti relaţii cu o anumită femeie, s-o cunoşti şi s-o faci să devină accesibilă.

Cel căruia îi place să privească înapoi, cu orgoliu şi cu lăudăroşenie, pune întotdeauna accentul pe numele femeilor *avute*; în schimb, cel ce priveşte înainte, spre viitor, trebuie să se asigure, în primul rând, de un număr suficient de femei *înregistrate* şi *contactate*.

În afară de contactare mai există o singură şi ultimă treaptă a activităţii, şi eu ţin să subliniez, spre a-l mulţumi şi a-l îndatora pe Martin, că acei bărbaţi care nu urmăresc decât atingerea acestei ultime trepte sunt nişte bărbaţi amărâţi şi primitivi, amintindu-mi de fotbaliştii de la ţară ce se îngrămădesc, fără cap, la poarta adversarului, uitând că, pentru a înscrie un gol (şi nu numai unul, ci încă multe altele) nu ajunge doar setea pripită de a şuta, ci e nevoie, înainte de toate, de un joc de câmp temeinic şi cinstit.

— Crezi că ai s-ajungi vreodată la ea, la Traplice? l-am întrebat pe Martin, după ce-am pornit din nou la drum.

— Nimeni nu poate şti… – mi-a răspuns el.

— În orice caz, am adăugat eu, am început ziua cu bine.

Jocul şi necesitatea

Am ajuns la spitalul din B. Într-o dispoziţie excelentă. Era în jurul orei trei şi jumătate. I-am telefonat surorii noastre de la poartă şi, peste puţin timp, ea se şi înfăţişă, îmbrăcată într-un halat alb şi cu o bonetă de spital pe cap; am surprins-o roşind şi considerat asta de bun augur.

Martin, operativ, luă repede cuvântul, după care fata ne aduse la cunoştinţă că termină serviciul la şapte, şi deci în jurul acestei ore să aşteptăm în faţa spitalului.

— Cu domnişoara colegă aţi aranjat? întrebă Martin, şi fata dădu din cap:

— Vom fi două.

— Bine, reluă Martin, dar, oricum… ştiţi, nu-l putem pune pe colegul nostru în faţa unui fapt împlinit.

— Mă rog, răspunse fata, ne putem duce s-o vedem. Bolena lucrează la pavilionul de boli interne.

Mergeam agale prin curtea spitalului, când, deodată, am întrebat cu sfială:

— Spuneţi-mi, cartea aceea groasă o mai aveţi? Sora încuviinţă din cap, ba, mai mult, îmi spuse că o avea chiar la spital. În clipa aceea mi s-a luat o piatră de pe inimă şi am insistat cu îndărătnicie că trebuie mai întâi să ne repezim după carte.

Lui Martin, bineînţeles, i s-a părut nepotrivit faptul că dădeam atât de deschis prioritate cărţii, în faţa femeii care urma să-mi fie prezentată, dar n-aveam ce-i face, am rămas neclintit în hotărârea mea.

Trebuie să mărturisesc că am suferit îngrozitor în acele câteva zile în care lucrarea despre cultura etruscilor s-a aflat în afara supravegherii mele. Şi numai datorită unei uriaşe autodiscipline am putut îndura, fără să clipesc, această situaţie, în dorinţa de a nu strica nici în ruptul capului *Jocul,* fapt care pentru mine constituie o valoare pe care, din tinereţe, am învăţat s-o cinstesc şi s-o subordonez oricăror interese sau dorinţe personale.

În timpul înduioşătoarei mele revederi cu cartea mult râvnită, Martin continuă conversaţia cu surioara noastră, împingând lucrurile până acolo încât să obţinem din partea fetei promisiunea de a împrumuta pentru seara aceea, de la un coleg de-al ei, o cabană aflată nu departe de oraş, pe malul

apropiatului lac Hoter. Eram cu toţii cât se poate de mulţumiţi şi, în sfârşit, am pornit să străbatem iar curtea spitalului, îndreptându-ne spre o clădire mică, de culoare verde, în care era instalată secţia de boli interne.

Din direcţie opusă tocmai se apropia de noi o soră, însoţită de un medic. Medicul era un lungan caraghios, cu urechile clăpăuge, amănunt care mi-a captivat atenţia, cu atât mai mult cu cât în clipa aceea surioara noastră mi-a dat un ghiont de m-a pufnit şi râsul. După ce-au trecut de noi, Martin s-a întors spre mine şi mi-a spus:

— Norocos mai eşti, măi băiete! Nici nu meriţi o domnişoară atât de superbă, zău aşa!

Mi-a fost jenă să mărturisesc că nu m-am uitat decât la găliganul acela, şi astfel m-am văzut silit să îndrug câteva cuvinte de laudă la adresa fetei. De altfel, nu era din partea mea nicio dovadă de ipocrizie. Cred în gustul lui Martin mai mult decât într-al meu, ştiind că gustul lui e susţinut de un *interes* cu mult mai mare decât al meu. Îmi plac obiectivitatea şi ordinea în toate, chiar şi în chestiunile amoroase, care numai dintr-o eroare sunt atribuite în mod arbitrar imperiului exclusiv al bunului plac; de aceea pun mai mult preţ pe părerea unui cunoscător decât pe aceea a unui diletant.

Desigur, cineva ar putea să considere din partea mea o ipocrizie faptul că mă autonumesc diletant, eu, bărbatul divorţat, care tocmai îşi povesteşte una dintre aventurile sale galante (fireşte, deloc întâmplătoare). Şi totuşi sunt un diletant. S-ar putea spune că *eu mă joc* de-a ceva pe care Martin îl *trăieşte* Uneori am sentimentul că toată viaţa mea de „poligam" n-a rezultat din nimic altceva decât din imitarea, cu fidelitate, a celorlalţi bărbaţi; nu pretind că n-am descoperit în asta o delectare. Nu mă pot însă descotorosi de senzaţia că din această delectare nu-mi rămâne totuşi *ceva*, pe deplin liber, dezinvolt şi revocabil, ceva ce caracterizează, de pildă, vizitarea unor galerii de artă sau a unor meleaguri străine, şi că acest ceva nu-i deloc subordonat acelui imperativ necondiţionat, care bănuiam că există în spatele vieţii erotice a prietenului meu. Şi tocmai prezenţa acestui imperativ necondiţionat făcea ca Martin să crească în ochii mei. Mi se părea că judecata lui despre femeie o exprima, prin gura lui, însăşi Natura, însăşi Necesitatea.

Raza Căminului

O dată ieşiţi din incinta spitalului, Martin ţinu să sublinieze că totul merge strună, după care adăugă:

— Bineînţeles, diseară va trebui să ne grăbim. La nouă vreau să fiu acasă.

Am înlemnit:

— La nouă? Asta înseamnă să plecăm la opt! În cazul ăsta ne-am omorât să venim până aici absolut de pomană. Credeam că suntem liberi toată noaptea!

— De ce vrei să-ţi iroseşti timpul?…

— Păi ce rost are să baţi atâta drum pentru un singur ceas. Ce vrei tu să rezolvi între şapte şi opt?

— Totul. După cum ai observat, am făcut rost de-o cabană, aşa că treaba ar putea să meargă ca pe roate. Totul va depinde de decizia comportării tale.

— Şi de ce, mă rog, trebuie să fii acasă la nouă?

— I-am promis Jiřinei. S-a obişnuit să joace în fiecare sâmbătă, înainte de culcare, joly-jocker.

— Dumnezeule!… am oftat.

— Sărăcuţa, a avut ieri din nou nişte neplăceri la birou. Şi atunci te-ntreb: pot s-o lipsesc până şi de această mică bucurie de sâmbătă seară? Ştii doar că e cea mai bună femeie din câte am avut vreodată. De altfel – completă el – şi tu vei fi bucuros să ai la Praga o noapte întreagă înaintea ta.

Am înţeles că orice împotrivire ar fi fost inutilă, îngrijorarea lui Martin pentru liniştea soţiei nu putea fi potolită pentru nimic pe lume, iar credinţa lui în infinitele posibilităţi erotice ale fiecărui ceas sau ale fiecărui minut era de nezdruncinat.

— Să mergem, spuse el, până la şapte mai sunt trei ore! N-o să stăm să pierdem vremea de pomană!

Amăgirea

Am pornit pe aleea largă a parcului municipal, care era totodată locul de promenadă al populaţiei din localitate. Am cercetat cu atenţie perechile de fete ce treceau prin preajma noastră sau stăteau pe băncile aleii, dar calitatea lor nu era de natură să ne satisfacă.

Martin intră totuşi în vorbă cu două dintre ele, ba, mai mult, stabili chiar şi o întâlnire, dar eu ştiam bine că nu lua lucrurile în serios. Era vorba de aşa-numita *contactare de antrenament,* pe care Martin obişnuia s-o desfăşoare din când în când ea să nu iasă din formă.

Nemulţumiţi, am ieşit din parc pe străzile pustii şi plicticoase, caracteristice orăşelelor de provincie.

— Hai să bem ceva, mi-e sete, i-am spus lui Martin.

Am descoperit o clădire pe al cărei frontispiciu se vedea o inscripţie: CAFENEA. Am intrat şi numaidecât neam dat seama că nu era decât o autoservire; o încăpere îmbrăcată în plăci de faianţă şi de o răceală ce te lua cu fiori; ne-am dus să ne postăm la rând în faţa tejghelei, am cumpărat de la o doamnă antipatică un fel de apă colorată şi ne-am aşezat apoi s-o bem la o masă pătată cu sos, care te îndemna să pleci de-acolo cât mai repede.

— Nu lua în seamă toate astea, mă consolă Martin. Urâţenia îşi are în lumea noastră funcţia sa pozitivă. Nimeni nu vrea să zăbovească nicăieri, pretutindeni oamenii se grăbesc să plece şi în felul acesta ia naştere ritmul de viaţă dorit. Dar noi să nu ne lăsăm provocaţi de acest detaliu. La adăpostul acestui local oribil, mai putem sta şi noi puţin de vorbă. Sorbi din limonadă, apoi continuă: spune-mi, te rog, pe studenta aceea de la medicină ai contactat-o?

— Bineînţeles, i-am răspuns eu.

— Şi cum e? Descrie-mi-o, dar aşa, cum trebuie!

L-am descris-o. N-a fost nevoie pentru asta de un efort prea mare, cu toate că studenta cu pricina nici măcar nu exista. Da. S-ar putea ca faptul să arunce asupra mea o lumină urâtă, dar aşa stau lucrurile: *am născocit-o.*

Şi-mi dau cuvântul de cinste că n-am întreprins asta cu gândul necurat de a face pe grozavul în faţa lui Martin sau cu intenţia de a-l duce de nas. Am născocit-o pur şi simplu pe studentă pentru că nu mai puteam rezista insistenţelor sale neînduplecate.

Exigenţele lui Martin în privinţa activităţii mele erau incomensurabile. Avea ferma convingere că zilnic treceau prin mâna mea mereu alte femei. Vedea în mine cu totul alt bărbat decât eram în realitate, şi dacă i-aş fi spus adevărul adevărat, că toată săptămâna nu numai că nu pusesem stăpânire pe vreo femeie, dar că nici nu mă fixasem la vreuna, m-ar fi luat drept

ipocrit.

Iată de ce, în urmă cu o săptămână, m-am văzut silit să-i simulez înregistrarea unei studente în medicină. Martin s-a arătat atunci satisfăcut şi m-a îndemnat numaidecât să trec la operaţiunea de contactare.

Iar acum mă controla ca să-mi vadă progresele:

— Şi, spune-mi, cam ce nivel are? E la nivelul... închise ochii, de undeva, din neguri, începu să pescuiască o măsură de comparaţie; deodată îşi aduse aminte de o cunoştinţă comună: E la nivelul Marketei?

— Mult mai ridicat, m-am grăbit să-i răspund.

— Nu mai spune!... se minună Martin.

— E la nivelul Jiřinei tale.

Propria soţie reprezenta pentru Martin etalonul suprem. Era nespus de fericit de relatarea mea şi, deodată, deveni visător.

Contactare reuşită

La un moment dat intră în local o tânără în bluză şi pantaloni de catifea reiată. Se apropie de tejghea. Aşteptă să i se servească apa colorată, apoi căută un loc unde s-o bea. Se opri lângă o masă învecinată cu a noastră, duse paharul la gură şi începu să soarbă din el fără să se mai aşeze.

Martin se întoarse spre ea:

— Domnişoară, nu vă supăraţi, dar, ştiţi, noi nu suntem din localitate şi am dori să vă întrebăm ceva...

Fata zâmbi. Era cât se poate de frumoasă.

— Ne e tare cald, reluă Martin, şi nu ştim ce să facem.

— Duceţi-vă să vă scăldaţi.

— Vedeţi, tocmai aici e buba. Nu ştim unde anume aveţi în oraşul dumneavoastră un loc de scăldat.

— Aici nu-i niciunul.

— Cum e cu putinţă aşa ceva?

— Ei, un ştrand avem noi, dar e mai bine de o lună de când bazinul a fost golit.

— Dar râul?

— Ăsta se draghează.

— Şi-atunci unde vă duceţi să vă scăldaţi?

— Nu ne rămâne decât iazul Hoter, dar până acolo sunt cel puţin şapte kilometri.

— Asta n-ar fi nimic, avem maşină, totul e să ne călăuziţi…

— Ca lodivod[1], am intervenit eu.

— Mai curând ca autovod[2], m-a corectat Martin.

— Dacă-i vorba pe-aşa, atunci autovodka[3], am intervenit eu, ca să nu mai existe niciun dubiu.

— Mai bine autoconiac, se încăpăţână Martin să mă contrazică.

— Perfect, în cazul domnişoarei însă, de cel puţin cinci stele, am ţinut din nou să precizez eu.

— Ce mai, sunteţi constelaţia noastră şi cred că ar fi bine să mergeţi cu noi, puse Martin punctul pe i.

Zăpăcită de atâta vorbărie goală, fata se declară în cele din urmă dispusă să ne însoţească; mai avea însă câte ceva de rezolvat în oraş, şi-apoi trebuia să se repeadă şi până acasă, ca să-şi ia costumul de baie; s-o aşteptăm, aşadar, în acelaşi loc, exact peste o oră.

Eram mulţumiţi. Priveam în urma ei cum se îndepărtează, desfătându-ne de felul graţios în care îşi unduia şoldurile şi îşi scutura cârlionţii negri.

— Vezi, îmi curmă Martin contemplarea, viaţa e scurtă. Trebuie să profităm de fiecare clipă.

Laudă prieteniei

După aceea ne-am dus din nou în parc, şi din nou am început să cercetăm perechile de fete ce şedeau pe băncile înşirate de-a lungul aleii; şi s-a întâmplat ca de data asta, pe ici pe colo, să zărim şi câte o domnişoară mai arătoasă, dar nu s-a întâmplat niciodată ca şi vecina ei să fie la fel de arătoasă.

— E în povestea asta o lege aparte, i-am spus eu lui Martin. Femeia urâtă speră să câştige ceva din strălucirea prietenei mai frumoase; la rândul ei, prietena frumoasă speră ca strălucirea ei să se răsfrângă mai puternic pe fundalul prietenei urâte. Iar eu apreciez la noi tocmai faptul că nu lăsăm niciodată alegerea la cheremul bunului plac al desfăşurării întâmplării sau al unei întreceri reciproce în care concurenţa să-şi splină cuvântul; la noi, alegerea e întotdeauna o chestiune de politeţe; ne oferim,

1 Lodivod – pilot de vapor.

2 Autovod – călăuză de maşină.

3 Autovodka – femininul de la *autovod.*

unul altuia, femeia mai frumoasă, ca doi cavaleri de modă veche, care nu admit să intre niciodată împreună pe aceeaşi uşă pentru că nu înţeleg să accepte ca unul din ei să pătrundă în încăpere înaintea celuilalt.

— Da, aşa este, încuviinţă Martin, înduioşat. Eşti un prieten excelent. Hai, vino să ne aşezăm puţin, mă dor picioarele.

Ne-am aşezat deci pe o bancă şi, aplecaţi comod pe spate, cu faţa în bătaia soarelui, am lăsat o clipa viaţa să alerge în jurul nostru, fără s-o luăm în seamă.

Fata în alb

Deodată Martin se îndreptă din şale (impulsionat probabil de un nerv misterios) şi îşi aţinti privirea în susul aleii însingurate: venea dintr-acolo o fetiţă îmbrăcată în alb. De departe, chiar când proporţiile trupului şi trăsăturile feţei nu puteau fi încă bine desluşite, fata trăda un farmec aparte – greu de sesizat; un fel de puritate sau gingăşie neobişnuită.

Abia când a ajuns în dreptul nostru ne-am putut da seama că era tânără de tot – ceva ce aducea între copil şi fată; împrejurarea avu darul să ne ducă într-o clipită la o stare de emoţie absolută, astfel că Martin pur şi simplu ţâşni de pe locul lui ca din puşcă.

— Îmi daţi voie, domnişoară, sunt regizorul Jasný, regizor de film; trebuie să ne daţi o mână de ajutor…

Îi întinse mâna şi fata i-o strânse, privindu-l cu o uimire neţărmurită. Martin arătă cu capul spre mine şi spuse:

— Dânsul e operatorul meu.

— Kališ, m-am prezentat fetei şi i-am întins mâna.

Fata făcu o plecăciune.

— Suntem într-o situaţie cumplită, reluă Martin. Caut nişte exterioare pentru ultimul meu film; trebuia să ne-aştepte aici asistentul nostru, care cunoaşte bine locurile, dar asistentul, precum vedeţi, n-a venit, şi tocmai chibzuiam cum să ne descurcăm în acest oraş şi prin toate împrejurimile lui. Uitaţi-vă tovarăşul Kališ, se apucă Martin să facă spirite pe socoteala mea, studiază şi cercetează mereu această voluminoasă carte germană, dar, din păcate, nu-i în stare să găsească nimic în ea.

Aluzia la cartea pe care toată săptămâna nu-mi fusese dat s-o citesc mă incită pe neaşteptate:

— Dacă în perioada de pregătire a filmului aţi studia ca lumea şi n-aţi lăsa treaba asta pe seama operatorului, filmele dumneavoastră n-ar fi, poate, atât de superficiale şi n-ar cuprinde în ele atâtea nerozii... Vă rog să mă scuzaţi, m-am adresat apoi fetei, şi vă asigur că n-o să vă mai supărăm cu conflictele noastre de muncă; ştiţi, filmul nostru e un film istoric şi urmează să se refere şi la civilizaţia etruscă din ţinuturile cehe.

— Da, şi fata făcu o nouă plecăciune.

— Cartea e cât se poate de interesantă, uitaţi-vă.

Şi i-am întins cartea. Fata o luă încet, cu un fel de teamă religioasă, şi văzând că doresc s-o răsfoiască, începu să întoarcă uşor filă cu filă.

— Pe undeva, prin apropiere, ar trebui să fie cetatea Pchácek, am continuat eu. Ăsta a fost centrul etruscilor cehi... dar cum să ajungi până acolo?

— Nu-i departe, o bucăţică de drum, se grăbi fata să răspundă – luminându-se toată de bucurie, întrucât certitudinea cunoaşterii drumului spre Pchácek îi oferea, în sfârşit, un pic de teren mai sigur în această discuţie, oarecum nebuloasă, pe care o întreţineam cu ea.

— Da?! Cunoaşteţi bine locurile?! întrebă Martin, simulând o uşurare de parcă i s-ar fi luat de pe inimă un pietroi imens.

— Da, bineînţeles, răspunse fata. O oră de drum, atâta tot.

— Pe jos? întrebă din nou Martin.

— Da, pe jos.

— Dar noi suntem cu maşina, am intervenit eu.

— N-aţi vrea să fiţi *lodivodul* nostru? spuse Martin, dar eu n-am mai dat curs obişnuitului ritual al! bancurilor, căci am o capacitate de apreciere psihologică mai exactă decât Martin şi am simţit că, în cazul de faţă, zeflemeaua nechibzuită ar putea mai curând să ne dăuneze decât să ne ajute, şi că unica noastră armă era acum seriozitatea absolută.

De aceea m-am grăbit să spun:

— Ştiţi, domnişoară, noi nu vrem să vă tulburăm cu nimic programul; dar dacă aţi fi atât de amabilă şi aţi putea să vă sacrificaţi puţin din timpul dumneavoastră ca să ne arătaţi pe aici unele locuri pe care le căutăm, ne-aţi fi, într-adevăr, de un mare folos, iar noi v-am rămâne foarte, foarte îndatoraţi.

— Da, sigur, cu plăcere, rosti fata, făcând o nouă plecăciune.

Numai că...

Abia atunci ne-am dat seama că avea în mână o sacoşă, şi în ea două căpăţâni de salată verde:

— Ştiţi, trebuie să-i duc mamei salata, dar nu durează mult, stăm aici, aproape, mă întorc imediat.

— Salata trebuie să i-o duceţi mamei la timp şi în perfectă ordine, în privinţa asta nu încape nicio discuţie, am încuviinţat eu, iar noi vă aşteptăm aici bucuroşi.

— Da. În maximum zece minute sunt înapoi, spuse fata şi, după ce mai făcu o plecăciune, porni în grabă spre casă, animată de o silinţă binevoitoare.

— Doamne! exclamă Martin şi se aşeză iar pe bancă.

— Colosal, nu-i aşa?

Cred şi eu. Pentru o treabă ca asta aş fi în stare să le jertfesc pe cele două felceriţe.

Păcăleala încrederii excesive

Iată însă că trecură cele zece minute, trecu un sfert de ceas, şi fata tot nu mai venea.

— Nu-ţi fie teamă, mă consolă Martin. Dacă ceva e sigur, atunci acest ceva e că va veni. Comportarea noastră a fost absolut autentică şi demnă de crezare, iar fetiţa noastră era pur şi simplu extaziată.

Îi împărtăşeam întru totul părerea şi am continuat să aşteptăm, iar fiecare minut de aşteptare făcea să crească în noi tot mai mult dorinţa arzătoare de a revedea feciorelnica făptură. Între timp trecuse şi ora stabilită pentru întâlnirea cu fata în pantaloni de catifea reiată, dar noi eram atât de fixaţi asupra fetiţei în rochiţă albă, încât nici prin gând nu ne-a dat să ne ridicăm.

Şi timpul se scurgea.

— Ascultă, Martin, am rupt în cele din urmă tăcerea, eu cred că nu mai vine.

— Şi cum îţi explici tu asta? Când fata a crezut în noi ca în divinitate?!...

— Da, aşa este, l-am aprobat eu. De altfel, de aici ni se trage ghinionul: a crezut *prea mult* în noi!

— Ei, şi? Ai fi vrut, poate, să nu creadă?

— Da, probabil ar fi fost mai bine. Încrederea excesivă e cel

mai prost aliat. Ideea mă captivă şi-am început să flecăresc: Când crezi în ceva fără rezervă, ajungi cu credinţa ta *ad absurdum.* De pildă, adevăratul adept al unei politici nu-i ia niciodată în serios *sofismele*, ci numai ţelurile ei practice, care se ascund în spatele acestor sofisme. Frazele şi sofismele politice – se ştie doar – nu sunt făcute pentru a fi se da crezare; ele au mai curând menirea de a sluji ca un fel de *pretext colectiv şi convenţional*; naivii care le iau în serios ajung, mai devreme sau mai târziu, să descopere în ele contradicţii, apoi încep să se revolte, sfârşind, în cele din urmă, ca eretici sau renegaţi. Nu, nu, încrederea excesivă nu aduce niciodată nimic bun; şi asta nu numai sistemelor politice sau religioase, ci nici măcar sistemului nostru cu care am încercat s-o câştigăm pe fetiţa îmbrăcată în alb…

— Nu ştiu de ce, dar am impresia că încep să nu te mai înţeleg, mă întrerupse Martin.

— Povestea e cât se poate de limpede: pentru fată, noi n-am fost, într-adevăr, nimic *altceva* decât doi domni serioşi şi venerabili, iar ea, ca un copil cuminte care în tramvai oferă locul persoanelor mai în vârstă, a vrut să ne facă pe plac.

— Şi atunci de ce nu ne-a făcut?

— Pentru că a crezut în noi atât de mult. I-a dat mamei salata şi, plină de entuziasm, s-a apucat numaidecât să-i povestească despre noi: despre filmul istoric, despre etruscii din Cehia, şi-atunci mămica…

— Gata, ajunge, restul e clar… – îmi curmă Martin peroraţia şi se sculă de pe bancă.

Trădarea

De altfel, soarele începuse să se lase domol peste acoperişurile oraşului; aerul se răcorise uşor, iar pe noi ne copleşise tristeţea. Pentru orice eventualitate, ne-am repezit până la autoservire, să vedem dacă nu cumva, dintr-o eroare, nu ne mai aştepta acolo fata cu pantalonii de catifea reiată. Bineînţeles că nu ne mai aştepta. Era şase şi jumătate. Am pornit deci agale spre maşină şi, simţindu-ne deodată ca doi oameni expulzaţi dintr-un oraş străin spre a nu-i tulbura bucuriile, ne-am spus că nu ne rămâne nimic mai bun de făcut decât să ne refugiem pe terenul extrateritorial al propriului

nostru automobil.

— Ei, ce-i cu tine? se răsti Martin la mine, după ce ne instalaserăm în maşină. Ce-i mutra asta de înmormântare! N-avem niciun motiv să fim necăjiţi! *Principalul* e totuşi înaintea noastră!

Aş fi vrut să obiectez că, pentru acest principal, dacă ne-a mai rămas o oră, din pricina Jiřinei şi al jocului ei de remi, dar am preferat să tac.

— De altfel, reluă Martin, am avut o zi bogată: înregistrarea fetei din Traplice, contactarea domnişoarei în pantaloni de catifea reiată… Ce mai vrei, terenul îl avem pregătit aici oricând, totul e să mai venim o dată!

Nu l-am contrazis. Da, înregistrarea şi contactarea au fost înfăptuite excelent, cum scrie la carte. Din acest punct de vedere, totul era în perfectă ordine. În clipa aceea însă mie mi-a venit în minte că, în ultimul an, în afara nenumăratelor înregistrări şi contactări, Martin n-a mai apucat să întreprindă nimic mai de Doamne-ajută.

Mă uitam la el. Ochii îi străluceau ca întotdeauna, aprinşi de o lumină jinduitoare; mi-am dat seama în clipa aceea că Martin mi-era drag, şi că drag mi-era şi steagul acela sub care el mărşăluia toată viaţa: steagul eternei goane după femei.

Timpul trecu şi Martin, atent la ceas, îmi spuse:

— E ora şapte.

Am tras, aşadar, la circa zece metri de poarta spitalului, în aşa fel încât, uitându-mă prin oglinda maşinii, să nu-mi scape nimeni din cei ce aveau să iasă.

Mă gândeam mereu la steagul acela. Dar şi la faptul că, de la un an la altul, în goana aceea după femei, era vorba din ce în ce mai puţin de femei şi din ce în ce mai mult de goană în sine. Pornind deci de la premisa unei urmăriri *zadarnice* anticipate, reiese că poţi urmări zilnic orice număr de femei, transformând astfel goana într-o *goană absolută*.

Am aşteptat cinci minute. Fetele nu se arătau. Drept să spun, pe mine faptul nu mă neliniştea câtuşi de puţin. Oricum, era totuna dacă mai veneau sau nu, şi chiar dacă ar fi venit, puteam noi oare, în mai puţin de un ceas, să ajungem cu ele la cabana îndepărtată, să le determinăm să accepte tot felul de intimităţi, să le cucerim, să le posedăm, ca apoi, la orele opt fix, să ne luăm frumos rămas-bun şi să plecăm? Nu, din clipa în care a

limitat posibilităţile noastre de timp, plafonându-le cu ora opt, Martin a împins toată aventura (ca de atâtea ori) pe făgaşul unui joc *autoamăgitor.* Da, acesta-i cuvântul. Toate înregistrările şi contactările nu sunt pentru el nimic altceva decât *un joc al autoamăgirii,* prin care încearcă să-şi păstreze iluzia că nimic nu s-a schimbat, că îndrăgita comedie a tinereţii se joacă în continuare, că puterea de altădată nu a scăzut şi că labirintul nesfârşit al femeilor a rămas şi va rămâne mereu domeniul lui de explorare.

Au trecut zece minute. La ieşirea din spital nu-şi făcea nimeni apariţia.

Cuprins de indignare, Martin aproape că strigă:

— Le mai dau cinci minute! Atât! mai mult nu aştept!

„Martin nu mai e de mult tânăr, mi-am urmat eu firul meditaţiei. Îşi iubeşte soţia cu fidelitate. Trăieşte, de fapt, în cea mai perfectă armonie conjugală.

Aceasta-i realitatea. Dar iată că peste această realitate, şi paralel cu ea, la nivelul unei autoamăgiri, înduioşătoare şi nevinovate, continuă să se desfăşoare tinereţea lui Martin, o tinereţe agitată, neastâmpărată, veselă şi rătăcitoare, o tinereţe transformată într-un simplu joc, care nu mai e în stare, cu niciun chip, să depăşească linia de demarcaţie a propriului teren de joc, să atingă viaţa însăşi şi să se realizeze ca realitate. Şi, întrucât Martin e un cavaler orb al *Necesităţii*, el şi-a transformat aventurile într-un *Joc* inofensiv, fără să-şi dea seama măcar de acest lucru, investind necontenit în ele tot sufletul său înflăcărat.”

„Bine, mi-am spus eu. Martin e prizonierul autoamăgirii sale, dar eu? Eu ce sunt? De ce îl asist în acest joc caraghios? De ce eu, care ştiu că toată povestea nu-i decât o iluzie, o amăgire, stau aici şi simulez alături de el? Nu sunt oare eu, în cazul ăsta, mai caraghios ca Martin?

De ce să mă prefac şi să arborez o mină de parcă m-aş afla în faţa unei aventuri amoroase, când ştiu prea bine că, în cel mai bun caz, nu mă pot aştepta decât la o oră pierdută, absolut aiurea şi fără niciun rost, cu două femei străine şi indiferente?”

În clipa aceea am zărit în oglinda maşinii două tinere strecurându-se pe poarta spitalului. Chiar şi de la distanţa aceea se vedeau strălucind pe ele pudra şi rujul; erau de o eleganţă bătătoare la ochi şi întârzierea lor era legată, de bună seamă,

de această pregătire. Îşi rotiră o clipă privirea în jur, apoi se îndreptară spre maşina noastră.

— Dragă Martin, n-avem ce-i face, i-am tăinuit eu apropierea femeilor. Sfertul de oră s-a dus! Plecăm!

Şi am apăsat pe accelerator.

Căinţa

Am ieşit din oraşul B., am trecut de ultimele lui căsuţe şi am pătruns într-un peisaj dominat de ogoare şi crânguri, peste ale căror coame cobora molcom un soare uriaş.

Tăceam amândoi.

Mă gândeam în clipa aceea la Iuda Iscariotul, despre care un autor foarte spiritual povesteşte că l-a trădat pe Cristos, deoarece *a crezut* în el fără rezerve; n-a avut răbdare să aştepte minunea prin care Isus să le dovedească tuturor evreilor puterea sa divină şi astfel l-a vândut, dându-l pe mâna zbirilor, pentru ca, în sfârşit, să-l provoace la faptă; l-a trădat în dorinţa de a-i grăbi triumful.

„Vai, mi-am spus eu, l-am trădat pe Martin din motive mai puţin înălţătoare; l-am trădat tocmai pentru că am încetat să mai cred în el (şi în puterea lui divină de crai neîntrecut); da, sunt o combinaţie ruşinoasă de Iuda Iscariotul şi Toma, căruia i se spunea necredinciosul.” Simţeam cum o dată cu vinovăţia, creştea în mine compasiunea faţă de Martin, şi cum steagul veşnicei sale goane (care se auzea mereu fâlfâind deasupra noastră) mă înduioşa până la lacrimi, şi-am început să mă căiesc pentru fapta pripită şi necugetată.

Oare pe mine nu mă atrage un fel de magnet, ce mă îndeamnă să întreprind mereu expediţii zadarnice, înapoi, spre vremurile rătăcirii slobode şi ale căutărilor selective, spre vremurile lipsite de obligaţii şi ale alegerii autentice, originale? Îmi va veni oare uşor să mă despart de acele gesturi şi atitudini care pentru mine înseamnă tinereţea? Şi-mi va rămâne oare, pe urmă, în cel mai bun caz, altceva decât *să le imit,* străduindu-mă să găsesc pentru această activitate *nechibzuită* un adăpost sigur în viaţa mea *chibzuită*?

Şi ce dacă povestea asta e toată un joc zadarnic? Şi ce dacă *ştiu* acest lucru? Voi înceta oare să-l joc numai pentru că e un joc zadarnic?

Mărul de aur al dorinţei eterne

Stătea lângă mine şi, încetul cu încetul, îşi revenea din indispoziţia lui.

— Ascultă, începu la un moment dat, medicinista aceea e, într-adevăr, de clasă atât de înaltă?

— Ţi-am spus doar: la nivelul Jiřinei.

Mi-a pus şi alte întrebări şi-a trebuit să i-o descriu din nou, pentru a nu ştiu câta oară pe studenta de la medicină.

Apoi îmi spuse:

— După aceea ai putea, eventual, să mi-o pasezi mie, ce zici?

Am vrut să fiu verosimil:

— Cred că va fi greu. Ştii, ar deranja-o faptul că-mi eşti prieten. Are principii rigide…

— Are principii rigide… – repetă Martin cu tristeţe, şi se vedea că-i pare rău.

N-am vrut să-l chinuiesc:

— Ştiu eu, doar să-i ascund că te cunosc. Ai putea, în definitiv, să te dai drept altul.

— Excelent! Să spun de pildă că sunt Forman, cum am făcut azi, nu?

— Pe cineaşti nu-i înghite. Îi plac mai curând sportivii.

— Mă rog, de ce nu? se entuziasmă Martin; totul se poate aranja.

Şi într-o *clipită* ne-am trezit în *plină dezbatere a* problemei. De la un minut *la* altul, planul se contura tot mai limpede şi curând începu să se *legene,* în semiîntunericul ce se lăsa încet în faţa noastră, ca un măr frumos, bine copt şi strălucitor.

Îngăduiţi-mi să-l numesc, cu o anumită solemnitate, mărul de aur al dorinţei eterne.

Falsul autostop

1

Acul indicatorului de benzină coborî pe neaşteptate aproape de zero şi tânărul şofer al autoturismului cu două locuri îşi vărsă năduful, spunând că te-apucă groaza de cât poate să înfulece această afurisită de maşină.

— Numai să nu rămânem iarăşi agăţaţi pe undeva, interveni fata (în vârstă de circa douăzeci şi doi de ani), amintindu-i şoferului câteva locuri de pe harta ţării unde li s-a mai întâmplat să rămână în pană de benzină.

Tânărul o linişti, asigurând-o că în privinţa asta nu-şi făcea nicio grijă, căci, pentru el, toate întâmplările trăite alături de ea au farmecul aventurii. Fata protestă, atrăgându-i atenţia că, ori de câte ori s-a întâmplat să li se termine benzina în mijlocul drumului, aventura a fost întotdeauna numai pentru ea, pentru că, în timp ce dumnealui binevoia să se ascundă, ea trebuia să facă uz de farmecul ei: să oprească o maşină, să meargă până la staţia de benzină cea mai apropiată, să oprească apoi altă maşină pentru a reveni la el cu canistra plină. Tânărul o întrebă dacă binevoitorii şoferi au fost chiar atât de nesuferiţi, de vorbea despre misiunea ei ca despre o adevărată corvoadă. Îi răspunse (cu stângace cochetărie) că unii au fost chiar *foarte* agreabili, dar, la ce bun, dacă de fiecare dată era stânjenită de canistră, ca să nu mai vorbim că trebuia să se despartă de ei înainte de a se fi înfiripat ceva.

— Ticăloaso! o întrerupse tânărul, la care, drept ripostă, fata îi spuse că nu ea, ci el e un ticălos, căci numai Dumnezeu ştie câte femei îl opresc când e singur în maşină pe şosea!

O cuprinse din mers pe după umeri şi-o sărută uşor pe frunte. Ştia că fata îl iubeşte şi că era roasă de gelozie. Gelozia, de bună seamă, nu-i o însuşire prea plăcută, dar atunci când nu-i practicată cu exagerare (şi mai e şi îmbinată cu modestia), are în ea, în afara aspectului neplăcut, şi ceva înduioşător. Cel puţin aşa gândea el. Şi, pentru că n-avea decât douăzeci şi opt de ani şi se socotea bătrân, era încredinţat că izbutise să cunoască până acum tot ceea ce o femeie poate oferi bărbatului. La fata care se afla lângă el preţuia tocmai ceea ce nu cunoscuse la alte femei: puritatea sufletească.

Acul indicatorului ajunsese la zero când tânărul surprinse pe partea dreaptă a drumului o tăbliţă care (cu un desen negru întruchipând o pompă) anunţa că stafia de benzină se află la o distanţă de numai cinci sute de metri. Fata abia apucă să spună că i s-a luat o piatră de pe inimă, când tânărul puse în funcţiune semnalizatorul din stângă şi îndreptă maşina spre locul viran din faţa staţiei. Fu nevoit însă să oprească la margine, deoarece în dreptul pompelor staţiona o uriaşă maşină-cisternă care tocmai alimenta rezervoarele staţiei cu benzină.

— Cum văd, o s-avem de aşteptat, nu glumă, spuse tânărul. Apoi, coborând iute din maşină, îi strigă flăcăului îmbrăcat în salopetă: Hei, nu ştii cam cât *poate să* mai dureze?...

— Un minut, îi răspunse flăcăul.

— Cunosc eu minutul vostru, aruncă tânărul, neîncrezător. Dădu să intre iar în maşină, dar observă că între timp fata coborâse pe cealaltă uşă.

— Până atunci eu mă reped puţin... spuse ea, cu oarecare jenă.

— Unde? întrebă el, intenţionat, dornic s-o vadă în încurcătură.

Se cunoşteau de mai bine de un an, şi totuşi în asemenea împrejurări fata se mai ruşina în faţa lui, iar el, pur şi simplu, adora clipele ei de pudoare; pe de o parte, pentru că se deosebea de femeile cu care venise în contact până la ea, iar pe de alta, pentru că nu-i era străină legea generală a vremelniciei (efemerităţii), care făcea să-i apară drept o raritate până şi pudoarea fetei iubite.

2

Într-adevăr, fata avea oroare de momentele în care trebuia să-i cerşească, în timpul mersului, câte un scurt popas, undeva, la o margine de pădure (tânărul avea adeseori obiceiul să gonească ceasuri în şir, fără oprire). Şi de fiecare dată se înfuria la culme când el, cu prefăcută mirare, o întreba pentru ce anume era nevoie să oprească. Îşi dădea seama cât e de ridicolă şi de demodată cu pudoarea ei. Nu o dată a avut prilejul să verifice acest lucru, când colegii de serviciu o luau peste picior pentru delicateţea ei şi se străduiau s-o provoace cu tot dinadinsul. Şi întotdeauna se jena dinainte numai pentru simplul

fapt că avea să-i fie ruşine. Adeseori dorea să se ştie stăpână pe ea, să se simtă înlăuntrul trupului ei degajată, senină şi lipsită de griji, aşa cum ştiau să fie toate femeile din jurul ei. Născocise la un moment dat chiar o metodă specială de autoconvingere, repetându-şi în sinea ei că fiecare om capătă la naştere unul dintre milioanele de trupuri dinainte pregătite, aşa cum ai căpăta o repartiţie pentru una din numeroasele camere ale unui imens hotel cu milioane de încăperi; că trupul este, aşadar, ceva întâmplător şi impersonal: că nu-i decât un lucru confecţionat şi luat cu chirie. Aşa îşi repeta ea gândurile în fel şi chip, dar niciodată nu izbutea să simtă astfel. Acel dualism al trupului şi al sufletului îi era cu desăvârşire străin. Se cufunda prea mult în trupul ei şi de aceea îl simţea întotdeauna cu teamă şi scrupulozitate.

Cu aceeaşi scrupulozitate s-a apropiat ea de tânărul pe care-l cunoscuse cu un an în urmă şi alături de care era fericită, poate tocmai pentru faptul că el nu-i despărţea niciodată trupul de suflet, şi în felul acesta putea să i se dăruiască *integral.* În această indivizibilitate consta fericirea ei, numai că în spatele fericirii se ascunde şi pândeşte suspiciunea, şi de suspiciuni fata era de-a dreptul copleşită. De pildă, adeseori îi trecea prin minte că alte femei (cele lipsite de scrupule) sunt mai atrăgătoare şi mai seducătoare şi că tânărul, care nu-i tăinuise faptul că acest gen de femei îi era familiar, avea s-o părăsească tocmai pentru o asemenea femeie. (Ce-i drept, îi declara mereu că s-a săturat de ele pe toată viaţa, dar ea ştia că el e mult mai tânăr decât îşi închipuia sau se credea că este în realitate.) Dorea din inimă să-şi aparţină unul altuia pe de-a-ntregul, fără nicio rezervă, dar de multe ori avea sentimentul că pe măsură ce se străduia să-i dăruiască totul, îl priva tot mai mult tocmai de acel ceva pe care omului i-l oferă dragostea superficială, lipsită de profunzime – flirtul.

Şi se necăjea la gândul că nu-i în stare să fie serioasă şi zvânturatică deopotrivă.

De data aceasta însă nimic n-o frământa şi nici prin minte nu-i trecea să se gândească la ceva asemănător. Se simţea bine. Era prima lor zi de concediu (concediul de paisprezece zile, în care-şi investise, vreme de un an, toate dorinţele). Cerul era albastru (tot anul se întrebase cu groază dacă, într-adevăr, avea să fie albastru) şi el era cu ea. La acel „unde” al lui, roşi toată şi, fără

să-i spună o vorbă, o rupse la fugă, îndepărtându-se de maşină cât putu mai repede. Ocoli staţia de benzină ce stătea însingurată pe şosea, în mijlocul unui câmp nesfârşit; la circa o sută de metri (în direcţia în care urmau să-şi continue călătoria) începea o pădure. Porni într-acolo, se pierdu în spatele unui tufiş şi, în tot acest răstimp, se răsfăţă, copleşită de un sentiment de voioşie. (Până şi bucuria generată de prezenţa bărbatului iubit poate fi gustată, cel mai bine, în singurătate. Dacă prezenţa lui ar fi neîntreruptă, ea ar fi de fapt o prezenţă, prezentă numai prin neîntrerupta ei vremelnicie. Posibilitatea *de a o reţine* n-o are decât în clipele însingurării.)

Ieşi apoi în şosea, de unde se vedea tot ce se întâmplă la staţia de benzină; gigantica autocisternă plecase; maşina înaintase până în dreptul turnuleţului roşu al uneia dintre pompe şi aştepta să se alimenteze. Aşa stând lucrurile, fata porni înainte pe şosea, şi numai din când în când se uita înapoi, să vadă dacă nu cumva maşina se apropie; la un moment dat o zări, se opri în loc şi începu să fluture din mână, aşa cum fac „autostoperii" atunci când le apare în cale o maşină străină. Maşina îşi încetini mersul, frână brusc şi se opri chiar în faţa ei. Tânărul şofer se aplecă într-o parte, coborî geamul din dreapta şi i se adresă, cu surâsul pe buze:

— Unde aţi dori să mergeţi, domnişoară?

— Vă duceţi cumva la Bystrica? întrebă fata, zâmbindu-i cu cochetărie.

— Poftim! O invită el, în timp ce deschidea portiera.

Fata urcă şi maşina porni.

3

Tânărul se bucura întotdeauna de orice moment de bună dispoziţie al fetei sale dragi; asta nu se întâmpla prea des: avea un serviciu destul de greu, într-o atmosferă sumbră, morocănoasă, făcea multe ore peste program, fără recuperare, iar acasă o aştepta o mamă veşnic bolnavă; era mai întotdeauna obosită; nu se putea lăuda nici cu un sistem nervos prea rezistent, nici cu siguranţa de sine; cădea uşor pradă stărilor de melancolie şi angoasă. De aceea orice manifestare de veselie din partea ei era întâmpinată de el cu grija gingaşă a cultivatorului. Zâmbi şi îi spuse radios:

— Azi pot să zic şi eu c-a dat norocul peste mine. De cinci ani de când tot umblu cu maşina, n-am avut fericirea să întâlnesc o „stopăriţă” atât de frumoasă.

La rândul ei, fata îi era recunoscătoare pentru fie care cuvânt de măgulire; în dorinţa de a se mai mângâia puţin cu căldura plăcută a măgulirii, îi răspunse:

— Cum văd, la minciuni vă pricepeţi de minune.

— Par un mincinos?

— Păreţi omul căruia îi place să mintă femeile, rosti fata şi, fără voia ei, împrumută vorbelor sale ceva din vechea îngrijorare izvorâtă din credinţa că, într-adevăr, tânărul se delecta minţind femeile.

Izbucnirile ei de gelozie aveau uneori darul să-l supere pe tânăr, de data aceasta însă îşi putea permite uşor luxul de a le trece cu vederea, căci cuvintele fetei nu erau adresate lui, ci unui şofer necunoscut. De aceea întrebă, cât se poate de banal:

— Şi asta vă deranjează?

— Dacă aş fi prietena dumneavoastră, m-ar deranja, sună răspunsul fetei, ca un discret mesaj pedagogic transmis cu delicateţe iubitului ei; sfârşitul frazei însă nu-l mai privea decât pe şoferul necunoscut: Dar cum pe dumneavoastră nu vă cunosc, faptul nu mă deranjează câtuşi de puţin.

— În genere, pe femeie o deranjează mult mai multe lucruri la propriul ei bărbat decât la alţii străini (de data aceasta, un discret mesaj pedagogic transmis de tânăr, cu aceeaşi delicateţe, fetei iubite); ţinând seama de acest amănunt, cred că noi doi ne-am putea înţelege foarte bine.

Fata refuză, cu bună ştiinţă, să desluşească subtextul pedagogic, şi vorbele ei se adresară în exclusivitate şoferului necunoscut:

— La ce bun, dacă peste puţin timp va trebui să ne despărţim?

— Cum aşa?! se miră tânărul.

— V-am spus doar că la Bystrica cobor.

— Şi dacă rămân cu dumneavoastră?

La auzul acestor cuvinte, fata îl privi cu atenţie şi constată că iubitul ei arăta în această clipă întocmai cum şi-l imaginase ea în ceasurile ei cele mai triste, de cumplită gelozie; se înspăimântă de felul, ce-i drept măgulitor, în care cocheta cu ea (o „stopăriţă” necunoscută) şi se îngrozi *cât de bine îl prindea*

această postură. De aceea ripostă cu o îndârjire provocatoare:

— Şi, mă rog, cam ce-aţi dori *dumneavoastră* să faceţi cu mine?...

— Cu o femeie atât de frumoasă, nu m-aş gândi mult la ce am de făcut, răspunse tânărul, curtenitor, şi vorbele sale se adresau acum din nou mult mai mult iubitei sale decât necunoscutei „stopăriţe".

Dar fata avu senzaţia că în fraza aceasta măgulitoare a surprins din partea tânărului încercarea perfidă de a strecura, prin şiretlic, o mărturisire; cotropită pe moment de un violent simţământ de ură faţă de iubitul ei, spuse batjocoritor:

— Nu credeţi că vă faceţi iluzii prea mari?

O privi îndelung; chipul ei înverşunat i se păru chinuit de o crispare dureroasă; se înduioşă şi, ros de remuşcări, i se făcu dor de privirea ei obişnuită (despre care-i plăcea să spună că e sinceră şi copilărească); se înclină, o apucă pe după umeri şi-i şopti încet la ureche numele cu care obişnuia s-o alinte, în dorinţa de a pune astfel capăt acestui joc.

Dar fata se desprinse uşor din îmbrăţişarea lui şi spuse degajat:

— Nu vi se pare că sunteţi cam pripit, stimate domn?!

Tânărul refuzat răspunse cu sfială:

— Vă rog să mă iertaţi, domnişoară! Şi fără să mai scoată o vorbă, îşi aţinti privirea înainte, pe şosea.

4

Dar iată că tristeţea înduioşătoare a geloziei îi trecu fetei la fel de repede cum îi venise. Era totuşi o femeie raţională şi îşi dădea seama că, în fond, totul nu era decât o simplă joacă; faptul de a-l fi respins, într-o criză de gelozie, i se părea acum chiar puţin caraghios; şi nu-i făcea deloc plăcere să constate acest lucru. Avea, din fericire, miraculoasa capacitate de a schimba *ex post* semnificaţia actelor pe care le săvârşea. Făcu uz deci de această însuşire şi decise că, de fapt, nu l-a respins din supărare, ci numai pentru a putea duce mai departe jocul acesta, care, prin capriciul său zburdalnic, se potrivea de minune cu prima zi de vacanţă.

Deveni, aşadar, din nou, „stopăriţa" care, cu o clipă înainte, îl respinsese pe şoferul impertinent, dar numai cu intenţia de a

încetini ritmul cuceririi şi de a-i da mai mult farmec provocator. Se întoarse spre tânăr şi-i spuse cu o voce răzgâiată:

— Ştiţi, eu n-am vrut să vă jignesc!

— Vă rog să mă iertaţi, de acum încolo nu mă mai ating de dumneavoastră, îi răspunse tânărul.

Era furios pe iubita lui pentru că nu-i dăduse ascultare, refuzând să fie ea însăşi atunci când el dorise acest lucru atât de mult; şi văzând că ţine morţiş să-şi păstreze în continuare masca ei, tânărul trecu toată furia sa asupra „stopăriţei" necunoscute pe care fata lui o închipuia, şi astfel, pe neaşteptate, descoperi caracterul rolului său; suprimă deci galanteriile cu care voise să-şi măgulească pe ocolite iubita şi începu să joace rolul bărbatului dur, care se dezvăluie femeilor mai curând cu laturile mai aspre ale bărbăţiei: voinţa fermă, sarcasmul, conştiinţa de sine, îngâmfarea.

Rolul acesta era în flagrantă contradicţie cu felul gingaş al tânărului de a se apropia de fata lui. Până s-o cunoască, tratase, ce-i drept, femeile mai curând cu asprime decât cu delicateţe, dar niciodată nu s-a asemănat bărbatului dur şi demonic, pentru simplul motiv că nu excela nici printr-o voinţă deosebită, nici prin lipsa de scrupule. Şi dacă nu i-a semănat, cu atâta mai mult *năzuise* cândva să-i semene. E, deşi gur, o năzuinţă destul de naivă, dar ce să-i faci dorinţele copilăreşti înfruntă toate momelile şi capcanele spiritului matur şi adeseori îi supravieţuiesc până la adânci bătrâneţi. Şi iată că această dorinţă copilărească profită la iuţeală de prilejul ce i se ivise de a intra în rolul oferit.

Fetei îi convenea cum nu se poate mai bine atitudinea distantă şi sarcastică a tânărului: în felul acesta, cel puţin, izbutise să se elibereze de ea însăşi. Ea însăşi însemna, înainte de toate, gelozia. Din clipa în care încetase să-l mai vadă lângă ea pe tânărul galant şi seducător şi-i surprinsese chipul rece şi inaccesibil, gelozia ei se potolise. Acum putea să uite de sine şi să se consacre, fără rezervă, rolului ei.

Rolul ei? Ce fel de rol? Un rol împrumutat dintr-o literatură de proastă calitate: o „stopăriţă" opreşte o maşină, nu pentru a fi transportată, ci pentru a-l seduce pe bărbatul aflat la volan; o seducătoare şmecheră operând de minime cu farmecele ei. Şi fata se strecură în rolul acestei stupide eroine de roman ieftin, cu o uşurinţă de care ea însăşi fu numaidecât surprinsă şi de-a

dreptul vrăjită.

Şi îşi continuară astfel drumul, vorbind vrute şi nevrute; un şofer şi o „stopăriţă”, străini unul faţă de celălalt.

5

Nimic nu-i lipsea mai mult în viaţă tânărului ca lipsa de griji. Drumul vieţii sale era desenat cu o stricteţe necruţătoare: serviciul lui nu se limita la cele opt ore consumate în fiecare zi, ci se infiltra şi în restul timpului cu câte o şedinţă plicticoasă sau cu studiul individual la domiciliu; ba, mai mult, se infiltra, cu atenţia nenumăraţilor colegi şi colege, chiar şi în viaţa sa intimă, sărăcăcioasă ca timp, care niciodată n-a rămas tăinuită, devenind, de altfel, în repetate rânduri obiectul clevetirilor şi al unor discuţii publice. Nici măcar acele trei săptămâni de concediu nu i-au oferit sentimentul eliberării şi al aventurii; umbra cenuşie a planificării rigide era prezentă şi aici; criza de case de odihnă în timpul verii îl silise să angajeze, cu o jumătate de an în urmă, o cameră în Tatra şi, pentru a o obţine, avusese nevoie de recomandarea comitetului de întreprindere al cărui suflet omniprezent nu înceta, aşadar, să ştie clipă de clipă de soarta lui.

Era împăcat cu această situaţie, şi totuşi, din când în când, îl copleşea imaginea cumplită a drumului pe care era mânat în văzul tuturor şi din care n-avea voie să se abată. Această imagine îi veni în minte şi-acum; printr-o scurtă şi ciudată îmbinare, drumul din închipuirea lui se identifică deodată cu drumul concret pe care gonea, şi asta îl împinse să comită o trăsnaie neaşteptată:

— Unde aţi spus că doriţi să mergeţi? o întrebă pe fată.

— La Banska Bystrica, îi răspunse ea.

— Şi ce vreţi să faceţi acolo?

— Am o întâlnire.

— Cu cine, mă rog?

— Cu un domn.

Automobilul tocmai se apropia de o mare răspântie de drumuri; şoferul încetini viteza ca să poată citi tăbliţele indicatoare; apoi o coti spre dreapta.

— Şi ce se va întâmpla dacă nu ajungeţi la această întâlnire?

— Asta ar însemna să vă încărcaţi conştiinţa şi să vă luaţi

obligaţia de a avea grijă de mine.

— Cum văd, n-aţi observat că am luat-o spre Nové Zámky.

— Serios? Ce v-a apucat? Aţi înnebunit?!

— Nu vă speriaţi, o să am eu grijă de dumneavoastră, o linişti tânărul.

Dintr-o dată, jocul făcu un salt calitativ. Automobilul se îndepărta nu numai de ţinta imaginară – Banska Bystrica – dar şi de ţinta reală spre care pornise dimineaţa: munţii Tatra şi camera comandată de o jumătate de an. Viaţa jucată întreprindea un atac neaşteptat împotriva vieţii nejucate. Tânărul se îndepărta de el însuşi şi de drumul său strict, din care nu se abătuse până atunci niciodată.

— Parcă aţi spus că mergeţi în Tatra?! i se adresă fata, cu mirare.

— Nu vă supăraţi, domnişoară, dar merg unde am poftă. Sunt un om liber şi fac ce vreau şi ce-mi place.

6

Când ajunseră la Nové Zámky, începuse să se întunece.

Tânărul nu mai fusese niciodată pe-aici şi trecu un timp până izbuti să se orienteze. De câteva ori opri maşina ca să-i întrebe pe trecători unde se află hotelul cel mai apropiat. Câteva străzi erau săpate şi răscolite (peisaj, de altfel, obişnuit în oraşele noastre), astfel că drumul până la hotel, chiar dacă acesta, potrivit afirmaţiilor celor întrebaţi, era cât se poate de aproape, dură aproape un sfert de oră, ducând prin tot felul de ocolişuri şi întortocheri. Hotelul nu arăta deloc atrăgător, dar era singurul în tot oraşul, şi tânărul nu mai avea niciun chef să meargă mai departe.

— Aşteptaţi puţin, îi spuse deci fetei, şi coborî din maşină.

O dată coborât din maşină, redeveni, fireşte, el însuşi. Şi i se păru nespus de penibil faptul de a se fi trezit seara în cu totul altă parte decât intenţionase; cu atât mai penibil cu cât nimeni nu-l silise să facă acest lucru; ba, mai mult, el însuşi nu-l dorise. Îşi reproşă în gând trăsnaia comisă, pe urmă dădu din mână, resemnat: nu-i nimic, camera din Tatra aşteaptă până mâine, şi-apoi n-are ce să strice dacă îşi va petrece prima zi de concediu într-o împrejurare neprevăzută.

Străbătu restaurantul – zgomotos, îmbâcsit de fum şi înţesat

de oameni – şi întrebă unde-i recepţia. Fu trimis în fundul sălii, spre o scară unde, în spatele unei uşi de sticlă, stătea pe un scaun o blondă între două vârste, deasupra căreia atârna un tablou încărcat cu chei; cu multă greutate reuşi să obţină cheia de la singura cameră liberă în tot hotelul.

Rămasă singură, fata se lepădă şi ea de rolul ei. Nu se indispuse însă câtuşi de puţin de faptul că nimerise în cu totul alt oraş. Era atât de devotată tânărului, încât nu se îndoia niciodată de ceea ce făcea el şi-i dăruia cu încredere toate ceasurile ei libere. În schimb, îi veni din nou în minte ideea că, aşa cum ea îl aştepta acum, altă dată îl aşteptau în maşină alte femei pe care el le întâlnea mereu în deplasările sale în interes de serviciu. Dar, spre marea ei mirare, închipuirea aceasta nu-i pricinuia acum nicio durere, şi numaidecât zâmbi, fericită, spunându-şi cât e de frumos că femeia aceea străină era acum ea; da, femeia aceea străină, iresponsabilă şi necuviincioasă, una din acelea pe care ea era atât de geloasă; avea sentimentul că-l suflă tuturora de sub nas; că, în sfârşit, a descoperit modalitatea de a pune stăpânire pe armele lor; de a-i da iubitului ceea ce până acum n-a fost în stare să-i dea; să i se dăruie copleşindu-l cu amabilitatea, cu lipsa de pudoare, cu nestatornicia ei; şi o cuprinse deodată un sentiment de neobişnuită satisfacţie la gândul că numai ea, ea singură, are capacitatea de a fi toate femeile la un loc, de a-şi acapara în felul acesta total iubitul şi de a-l avea pentru ea, numai pentru ea.

Tânărul deschise portiera maşinii şi îşi concluse fata în restaurant. În vacarmul, murdăria şi fumul ce domneau aici, descoperi într-un colţ al sălii unica măsuţă liberă.

7

— Ei, acum să vă văd cum o să aveţi grijă de mine, i se adresă fata, provocator.

— Ce preferaţi ca aperitiv?

Fata nu se omora după băuturi alcoolice; din când în când mai bea câte un pahar cu vin, dar cel mai mult îi plăcea vermutul.

De data aceasta însă spuse dinadins:

— Votcă.

— Excelent! izbucni tânărul. Dar sper să nu vă ameţiţi…

— Şi dacă? întrebă fata.

Tânărul nu-i răspunse. Chemă ospătarul şi comandă două votci şi câte un biftec pentru cină. Ospătarul se înapoie peste puţin timp, aducând o tavă cu două păhărele, pe care o aşeză în faţa lor.

Bărbatul ridică un păhărel şi rosti:

— În sănătatea dumneavoastră!

— Un toast mai spiritual nu vă trece prin minte?

Era în jocul ei ceva ce începea să-l irite pe bărbat; acum când se aflau amândoi faţă în faţă, îşi dădea seama că nu numai *cuvintele* erau acelea ce făceau din ea o fiinţă străină; se schimbase *cu desăvârşire* – până şi gesturile, şi mimica ei erau altele, făcând-o să semene, cu o fidelitate de-a dreptul dezgustătoare, cu acel tip de femeie pe care el îl cunoştea atât de bine şi faţă de care simţea o uşoară repulsie.

Şi astfel, ţinând mereu păhărelul ridicat, îşi rectifică toastul:

— Bine, fie, nu închin deci paharul în sănătatea dumneavoastră, ci în sănătatea seminţiei dumneavoastră care îmbină atât de armonios tot ce-i mai bun în animal cu ceea ce-i mai rău în om.

— Vorbind de această seminţie, vă gândiţi la toate femeile?

— Nu, numai la acelea care vă seamănă.

— Mda, dar, oricum, tot nu mi se pare destul de spiritual să compari o femeie cu un animal.

— Bine, replică tânărul, tot cu păhărelul ridicat. Atunci nu mai închin pentru seminţia dumneavoastră, ci pentru sufletul dumneavoastră; sunteţi de acord? Pentru sufletul dumneavoastră care se aprinde când coboară din cap în pântece şi care se stinge când se urcă înapoi în cap.

Fata ridică şi ea păhărelul:

— Foarte bine, aşadar, sufletul meu care coboară în pântece.

— Scuzaţi, mai rectific o dată, o întrerupse tânărul, mai bine pentru pântecele în care coboară sufletul dumneavoastră.

— Bine, pentru pântecele meu – consimţi fata, şi pântecele ei, acum când fusese numit textual, se manifestă de parcă ar fi răspuns la o chemare: fata îi simţea fiecare milimetru din pielea care-l îmbrăca.

Apoi ospătarul sosi cu biftecul şi tânărul comanda încă un rând de votcă cu sifon (de data aceasta închinată pentru sânii fetei), şi discuţia continuă pe acest ton ciudat şi frivol. Pe tânăr îl

intriga şi îl incita tot mai mult felul în care fata *ştia* să fie acea domnişoară lascivă. „Dacă se pricepe atât de bine – îşi spuse el în gând – înseamnă că aşa *e în realitate.* Niciun suflet străin n-a pătruns în ea, aşa, din senin, de undeva din spaţiu; ceea ce joacă aici e ea însăşi; s-ar putea să fie asta acea parte din fiinţa ei, ţinută undeva, în alt loc, sub lacăt, şi pe care pretextul jocului a eliberat-o acum din cuşcă; şi-o fi închipuind, poate, că prin acest joc *se neagă* pe sine; dar oare nu e tocmai invers? Nu devine abia acum, în acest joc, ea însăşi? Nu se descătuşează oare tocmai prin acest joc?” Nu, în faţa lui nu se afla nicio femeie străină contopită cu trupul fetei sale; era însăşi fata lui, da, numai ea şi nimeni alta. Privind-o, dezgustul pentru ea creştea tot mai mult.

Dar nu era vorba aici numai de dezgust. Cu cât mai mult se îndepărta de ea din punct de vedere *psihic,* cu atât mai mult o dorea *fizic;* răceala sufletului făcea ca trupul ei să fie mai deosebit: ba, mai mult, făcea să fie un *trup* adevărat; ca şi când acest trup ar fi fost învăluit până acum pentru el în norii compasiunii, ai gingăşiei, ai dragostei şi duioşiei; ca şi când ar fi fost pierdut în aceşti nori (da, ca şi când ar fi fost un trup pierdut!). Şi tânărului i se păru că azi îi *vedea* trupul pentru întâia oară.

După a treia votcă cu sifon, fata se sculă de pe scaun şi spuse cu cochetărie:

— Vă rog să mă scuzaţi.

— Îmi pot permite să vă întreb unde vă duceţi, domnişoară? i se adresă tânărul, plin de curiozitate.

— Să fac *pipi,* dacă-mi daţi voie, îi răspunse şi porni printre mese, îndreptându-se spre draperia de catifea din fundul sălii.

8

Era mulţumită că-l uimise cu un cu vânt pe care – deşi nevinovat şi inofensiv – nu-l auzise de la ea niciodată; nimic nu i se păru mai bun, pentru a surprinde cu fidelitate femeia pe care o juca, decât accentul, plin de cochetărie, pus pe cuvântul amintit; da, era satisfăcută şi foarte bine dispusă; jocul o captiva, îi dădea un sentiment pe care nu-l mai avusese până atunci niciodată: poate acel *sentiment al iresponsabilităţii tihnite şi lipsite de griji.*

Ea, care întotdeauna se temea dinainte pentru fiecare pas ce urma să-l facă, se simţea deodată pe deplin eliberată şi degajată de orice. Viaţa în care se pomenise pe neaşteptate era o viaţă fără pudoare, fără determinări biografice, fără trecut şi viitor, fără obligaţii; era o viaţă neobişnuit de liberă. Fata-stopăriţă îşi putea permite orice, *totul îi era îngăduit:* să spună, să facă, să simtă ce vrea.

Trecea prin sală şi îşi dădea seama că e urmărită de la toate mesele; chiar şi această împrejurare îi prilejuia un nou simţământ, pe care nu-l mai cunoscuse vreodată: *bucuria obraznică furnizată de conştiinţa existenţei trupului.* Până acum nu fusese în stare să se lepede niciodată, fără rezerve, de acea copilă de paisprezece ani, care se ruşinează şi roşeşte pentru sânii ei feciorelnici, copleşită de sentimentul dezagreabil al necuviinţei fiindcă răsar din trup şi se fac văzuţi de toată lumea. În ciuda faptului că se mândrea cu frumuseţea şi cu trupul ei bine făcut (era doar o femeie normală), mândria aceasta era corectată întotdeauna cu promptitudine de sentimentul pudorii: presimţea foarte bine că frumuseţea feminină acţionează în primul rând ca o chemare sexuală, şi asta o stânjenea; dorea ca trupul ei să se adreseze numai omului pe care-l iubeşte; când bărbaţii se uitau pe stradă la sânii ei, avea senzaţia că-i devastau până şi colţişorul celei mai tainice intimităţi, care-i aparţinea numai ei şi bărbatului iubit. Acum însă nu era decât o „stopăriţă" – o femeie fără destin; eliberată de lanţul gingaş al dragostei, începea să fie conştientă, tot mai intens, de existenţa şi valoarea trupului ei; şi simţea că e cu atât mai excitant cu cât mai străini erau ochii care i-l urmăreau.

Trecea tocmai prin dreptul ultimei mese, când un bărbat, ameţit de băutură, dornic să se fălească faţă de cei din jur cu mondenitatea lui, i se adresă pe franţuzeşte:

— Combien, mademoiselle?

Fata pricepu. Se umflă în pene şi, trufaşă, se desfătă copios cu fiece mişcare a şoldurilor ei; apoi dispăru în spatele draperiei de catifea.

9

Tot jocul acesta avea în el ceva ciudat. Ciudăţenia consta de pildă şi în faptul că tânărul, deşi se integrase şi-l întruchipa cu

strălucire pe şoferul necunoscut, nu înceta o clipă să vadă în „stopăriţă” pe fata lui. Şi tocmai acest lucru era întristător şi dezolant; o vedea pe fata lui cucerind un bărbat străin, iar el se bucura de privilegiul de a fi de faţă; de a o vedea de aproape cum arată, cum se manifestă şi ce spune când îl înşală (când îl înşela şi când avea să-l înşele); se bucura de acea cinste paradoxală de a fi el însuşi piesa de decor pentru infidelitatea ei.

Şi asta era cu atât mai grav cu cât el mai mult o adora decât o iubea; întotdeauna i s-a părut că fiinţa ei e *reală* numai în limitele fidelităţii şi purităţii şi că, dincolo de aceste limite, pur şi simplu, nu mai există; că peste aceste limite ar înceta să mai fie ea însăşi, aşa cum apa încetează a mai fi apă dincolo de limitele fierberii. Văzând-o cum depăşeşte acum, cu o degajată şi firească eleganţă, acea limită înspăimântătoare, îl cuprinse o mânie fără margini.

Fata se înapoie de la toaletă şi se plânse:

— Un june oarecare a îndrăznit să-mi spună: „Combien, mademoiselle”…

— Nu trebuie să vă mire, îi răspunse tânărul. Arătaţi ca o târfă.

— Dacă vreţi să ştiţi, asta nu mă deranjează câtuşi de puţin.

— Trebuia să vă duceţi cu domnul acela!

— Nu puteam, vă am doar pe dumneavoastră.

— Puteţi merge cu el, după mine. Înţelegeţi-vă.

— Nu-mi place, nu-i pe gustul meu.

— Dar, în principiu, nu sunteţi împotrivă să aveţi mai mulţi bărbaţi într-o singură noapte…

— Nu văd de ce-aş fi. Dacă sunt frumoşi…

— Şi cum îi preferaţi: pe rând, sau pe toţi deodată?

— Şi aşa, şi aşa.

Pe măsură ce înainta, convorbirea trecea pe făgaşul unor trivialităţi din ce în ce mai mari; faptul o şocă un pic pe fată, dar n-avea dreptul să protesteze. Până şi în joc se ascunde pentru om o anumită privaţiune de libertate; până şi jocul constituie, pentru cel care-l practică, o capcană; dacă n-ar fi fost vorba de un joc şi ar fi stat aici, faţă în faţă, doi oameni străini, „stopăriţa” ar fi putut de mult să se considere jignită şi să plece; dar, din joc, nu există scăpare. O echipă nu poate părăsi terenul înainte de terminarea jocului, figurile de şah nu pot fugi de pe

tabla de şah, limitele spaţiului de joc sunt de netrecut. Îşi dădea seama că trebuie să accepte orice formă de joc, tocmai pentru că era vorba de un joc.

Era deci inutil să facă apel la raţiune şi să atragă atenţia sufletului zvăpăiat ca să păstreze o anumită detaşare de joc şi să nu-l ia în serios. Şi tocmai pentru că nu era vorba decât de un joc, sufletul nu-i ştia de frică, nu i se împotrivea şi-i cădea pradă, ca într-o beţie narcotică.

Tânărul chemă ospătarul şi plăti. Apoi se ridică de pe scaun şi spuse:

— Putem pleca.

— Unde? simulă fata mirarea.

— Nu mai întreba şi dă-i drumul, răspunse el.

— Cum îmi vorbiţi?

— Ca unei târfe.

10

Urcau scara prost luminată; pe palierul dintre mezanin şi etajul întâi, în dreptul closetului, stătea un grup de bărbaţi, ameţiţi de băutură. Tânărul cuprinse trupul fetei pe la spate, în aşa fel încât să-i acopere cu palma unul din sâni. Bărbaţii din preajma closetului surprinseră gestul şi începură să se manifeste zgomotos. Fata încercă să se smulgă din strânsoare, dar tânărul o apostrofă:

— Astâmpără-te!

Bărbaţii luară act de această ieşire şi o aprobară cu o solidaritate grosolană, adresându-i fetei câteva mesaje necuviincioase. În sfârşit, cei doi ajunseră la primul etaj, tânărul deschise uşa camerei şi aprinse lumina.

Era o încăpere îngustă, cu două paturi, o măsuţă, un scaun şi o chiuvetă. Încuie uşa cu cheia şi se întoarse spre fată. Sta în faţa lui, arborând o atitudine îndârjită, şi în ochii ei se citea neobrăzarea senzualităţii. Se uită la ea, încercând să descopere, în spatele acestei expresii lascive, cunoscutele trăsături ale fetei, pe care el le iubea cu atâta duioşie. Era ca şi când ar fi privit două imagini introduse în acelaşi binoclu, două imagini suprapuse, strălucindu-se reciproc, care-i spuneau că fata cuprindea înlăuntrul ei *totul,* că sufletul ei e îngrozitor de amorf, că încăpeau în el, deopotrivă, credinţa şi infidelitatea, trădarea

şi inocenţa, cochetăria şi pudoarea; şi acest amestec sălbatic i se părea dezgustător, precum coloritul pestriţ al unui morman de gunoaie. Cele două imagini continuau să se întrepătrundă cu lumina lor, şi tânărul îşi dădea seama că fata lui se deosebea de celelalte numai la suprafaţă, dar că, în adâncul ei, era la fel ca alte femei, încărcată cu tot felul de idei, simţăminte şi vicii, care îndreptăţeau pe deplin toate sentimentele lui ascunse de îndoială şi gelozie; că acele contururi care o determinau ca individualitate nu erau decât o iluzie înşelătoare căreia îi cădea pradă cel ce o privea, adică el. Avea sentimentul că fata aceea, aşa cum o iubea el, nu era decât o zămislire a dorinţei sale, a abstracţiei sale, a încrederii sale şi că înaintea lui stătea acum adevărata fată, *cea reală*, iremediabil alta, iremediabil *străină*, iremediabil *diversificată.* O ura.

— Ei, ce mai aştepţi? Dezbracă-te! îi spuse mânios. Fata îşi lăsă capul în piept şi întrebă cu cochetărie:

— Trebuie, neapărat?

Tonul i se păru foarte cunoscut şi avea impresia că vorbele acestea le mai auzise cândva, de mult, de la altă femeie, dar nu-şi mai amintea de la care anume. Ardea de dorinţa s-o umilească. Nu pe „stopăriţă”, ci pe fata lui. Jocul se contopi deodată cu viaţa, făcând corp comun cu ea. Jocul de-a umilinţa, menit s-o înjosească pe „stopăriţa” necunoscută, deveni doar un pretext pentru înjosirea propriei sale iubite. Tânărul uită cu desăvârşire că mai joacă. Ura, pur şi simplu, femeia care sta în faţa lui. Şi în timp ce o privea cu insistenţă, scoase din portofel o hârtie de cincizeci de coroane şi i-o întinse:

— Ajunge?

Fata luă bancnota şi spuse:

— După cum văd, nu prea sunt preţuită.

— Mai mult nu meriţi, îi răspunse tânărul.

Se lipi de el şi se gudură:

— Pe mine nu poţi să mă iei aşa! Cu mine trebuie să te porţi niţel mai altfel, să-ţi dai puţină silinţă, pricepi?!

Îl îmbrăţişă şi îşi întinse buzele spre buzele lui. El îi puse un deget pe gură şi-o respinse delicat. Spuse:

— Nu mă sărut decât cu femeile care-mi sunt dragi.

— Şi eu nu-ţi sunt dragă?

— Nu.

— Şi cine ţi-e dragă?

— Ce-ţi pasă! Dezbracă-te!

11

Niciodată nu s-a dezbrăcat astfel. Sfiala, sentimentul de panică interioară, zăpăceala, tot ceea ce simţea altă dată ori de câte ori se dezbrăca în faţa tânărului şi nu avea posibilitatea de a se feri la adăpostul întunericului dispăruse cu desăvârşire. Stătea înaintea lui, încrezută şi impertinentă, deloc stânjenită de lumină, surprinsă ea însăşi de descoperirea spontană a unor gesturi, până acum necunoscute, de a se dezbrăca lent şi provocator. Îi sorbea cu nesaţ privirile şi amâna, răsfăţându-se, dezbrăcarea fiecărei piese vestimentare, gustând cu voluptate diferitele faze ale despuierii.

Deodată însă se trezi în faţa lui în toată goliciunea, şi atunci îi trecu prin minte că de aici încolo jocul a luat sfârşit; că aşa cum şi-a lepădat îmbrăcămintea, şi-a lepădat şi masca prefăcătoriei şi, nudă fiind, a redevenit ea însăşi, iar tânărul trebuia acum să se apropie de ea şi, cu un gest, să şteargă totul – un gest în spatele căruia avea să urmeze doar manifestarea firească a dragostei lor, cea mai intimă. Sta, aşadar, goală înaintea tânărului, şi din clipa aceea pentru ea jocul încetă; se pomeni fără să vrea stânjenită, şi pe chipul ei apăru un zâmbet care, într-adevăr, îi aparţinea numai ei: un zâmbet sfios, descumpănit.

Iată însă că tânărul nu se apropie de ea, ca să tragă peste toate cu buretele. Nu sesiză zâmbetul ei, atât de cunoscut şi de familiar; nu vedea în faţa lui decât trupul frumos şi străin al propriei sale iubite, pe care o ura. Ura îi spălase senzualitatea de orice sentiment afectiv. Fata încercă să facă ea primul pas, dar el îi curmă elanul, spunând:

— Rămâi acolo unde eşti, vreau să te văd bine.

O singură dorinţă avea acum: s-o trateze ca pe o târfă plătită. Numai că tânărul nu avusese niciodată de-a face cu femei plătite, imaginile lor fiindu-i mijlocite doar de literatură sau de povestirile prin viu grai. Se întoarse, aşadar, la acele imagini şi, în primul moment, îi apăru în minte femeia în lenjerie neagră şi ciorapi negri dansând pe placa unui pian lucios, în cămăruţa de hotel nu era niciun pian, în schimb se afla acolo, lipită de perete, o masă nu prea mare, acoperită cu o ţesătură de in. Îi porunci să se urce pe masă. Fata făcu un gest rugător, dar tânărul

interveni categoric:

— Te-am plătit!

Surprinzând în privirea lui o idee obsesivă şi de neînduplecat, fata încercă să reia jocul, în ciuda faptului că acum nu mai era în stare de aşa ceva. Cu lacrimi în ochi, se sui pe masă; tăblia mesei avea cel mult un metru pătrat, iar unul dintre picioare era niţel mai scund decât celelalte; cocoţată pe o asemenea masă, avea senzaţia instabilităţii.

În schimb, tânărul era mulţumit de silueta nudă care se înălţa acum deasupra lui, iar nesiguranţa ei sfielnică nu făcea decât să-i întărite şi mai mult despotismul. Voia să vadă acest trup în toate poziţiile, din toate părţile, aşa cum îşi închipuise că au văzut-o şi o vor mai vedea şi alţi bărbaţi. Era grosolan şi lasciv. Îi adresa cuvinte pe care ea nu le mai auzise niciodată din gura lui. Încercă să i se împotrivească şi să iasă din joc, chemându-l pe numele mic, dar el o apostrofă pe loc, cu brutalitate, spunându-i că n-are dreptul să-i rostească numele pe un ton atât de familiar. Şi astfel, până la urmă, zăpăcită şi cu inima înecată de plâns, trebui să i se supună şi, ascultându-i dorinţele, începu să se aplece, să se ghemuiască, să-l salute şi iar să se răsucească din şolduri pentru a-i arăta cum se dansează un *twist;* în clipa aceea, la o mişcare puţin mai violentă, faţa de masă îi alunecă de sub picioare şi era gata-gata să cadă. Atunci tânărul o prinse în braţe şi o trase în pat.

Se împreunară. Fata se bucură că, în sfârşit, măcar acum, nefericitul joc avea să se consume, şi ei doi aveau să fie iar ei, aşa cum au fost înainte când se iubeau. Voi să-şi lipească buzele de buzele lui. Tânărul însă îi împinse capul într-o parte şi ţinu să-i repete încă o dată că nu se sărută decât cu femeile care-i sunt dragi. Fata izbucni în hohote de plâns, dar nici de plâns n-avu parte, căci patima furibundă a tânărului puse treptat stăpânire pe trupul ei, care, în cele din urmă, înăbuşi tânguirile sufletului. Pe pat se aflară curând, faţă în faţă, două trupuri perfect unite senzual şi totodată străine unul altuia. Se petrecea tocmai acel fenomen de care fetei îi fusese groază toată viaţa şi de care se ferise cu atâta grijă: amorul fără sentiment şi fără iubire. Îşi dădea seama că depăşise limita interzisă, dar continua să se mişte dincolo de ea, de data asta fără contrazicere şi cu totală participare; numai undeva, departe, într-un colţişor al conştiinţei, era îngrozită de faptul că niciodată, dincoace de

această limită, nu simţise atâta plăcere şi de o asemenea intensitate ca acum.

12

Apoi totul se sfârşi. Tânărul se dezlipi de fată, întinse mâna spre şnurul ce atârna deasupra patului şi stinse lumina. Nu voia s-o vadă la faţă. Ştia că jocul s-a încheiat, dar n-avea niciun chef să revină la obişnuita atitudine faţă de ea; se temea de această revenire. Zăcea în întuneric alături de ea, aşa fel încât trupurile lor să nu se atingă.

După un timp auzi un hohot de plâns înăbuşit; mâna fetei atinse, cu o sfială copilărească, mâna lui: o atinse, se retrase şi din nou o atinse, după care un glas rugător, întrerupt de suspine, i se adresă familiar, rostindu-i numele şi repetând tânguitor:

— Eu sunt eu, eu sunt eu…

Tânărul tăcea neclintit şi se gândea la deşertăciunea întristătoare a acestei afirmaţii, în care *necunoscutul* se definea prin acelaşi *necunoscut.*

Curând fata trecu de la plânsul cu suspine la un plâns zgomotos şi sfâşietor, repetând din nou, de nenumărate ori, acea tautologie înduioşătoare:

— Eu sunt eu, eu sunt eu, eu sunt eu…

Tânărul începu să cheme în ajutor compasiunea (trebui s-o cheme de undeva, din depărtări, căci nicăieri, pe aproape, nu era de găsit), ca până la urmă s-o poată linişti.

Mai aveau înaintea lor treisprezece zile de vacantă.

Simpozionul

Actul întâi

Camera de gardă

Camera de gardă (dintr-o secţie oarecare a unui spital oarecare dintr-un oraş oarecare) adunase la un loc cinci personaje, împletind atitudinile şi vorbăria lor într-o istorioară lipsită de orice însemnătate şi cu atât mai amuzantă.

Se aflau aici doctorul Havel şi sora Elisabeta (amândoi de gardă în noaptea aceasta) şi încă doi medici (veniţi aici cu un pretext oarecare, desigur fără nicio importanţă, pentru a consuma cu toţii cele câteva sticle de vin aduse de ei, în vreme ce aveau să le mai ţină de urât celor doi de serviciu): pleşuvul medic-primar al aceleiaşi secţii şi o graţioasă şi fermecătoare femeie de treizeci de ani, medic în altă secţie, despre care tot spitalul ştie că e încurcată cu medicul-primar.

(Primarul, se înţelege, e căsătorit şi, cu câteva clipe înainte, tocmai îşi rostise maxima sa îndrăgită, urmărind prin asta să-şi demonstreze nu numai spiritualitatea, ci şi intenţiile sale neascunse: *„După cum ştiţi, scumpii mei colegi, sunt foarte nefericit în căsnicie: sofia mea e atât de ideală, încât n-am nicio şansă de divorţ”)*

În afara celor patru amintiţi, se mai afla aici şi un al cincilea, dar, de fapt, acesta nu era acum aici, căci, cel mai tânăr fiind, fusese trimis să mai aducă o sticlă cu vin. Şi se mai afla aici şi o fereastră, importantă prin aceea că era deschisă şi lăsa să pătrundă în odaie, fără întrerupere, aerul cald şi înmiresmat al nopţii de vară cu clar de lună. Şi, în sfârşit, mai era aici şi o atmosferă plăcută, manifestându-se prin flecăreala preferată a fiecăruia, dar mai cu seamă a medicului-primar, căruia, în general, îi plăcea să se delecteze, ascultându-şi cu urechi de îndrăgostit propriile sale dictoane.

Abia în desfăşurarea serii (şi aici, de fapt, începe istorioara noastră) putem consemna o anumită stare de tensiune: Elisabeta băuse ceva mai mult decât s-ar fi cuvenit să bea o soră de spital în exerciţiul funcţiunii şi, pe deasupra, începuse să aibă faţă de Havel o atitudine de cochetărie provocatoare, care pe doctor îl scârbi, incitându-l, în cele din urmă, la invective

mustrătoare.

Havel admonestează

Eu, unul, zău dacă te mai înţeleg, dragă Elisabeta. Zilnic scormoneşti prin rănile purulente ale bolnavilor, zilnic înţepi funduri bătrâne şi scofâlcite, zilnic administrezi clistire şi scoţi din saloane ţucalele pline, şi tot nu te-astâmperi. Destinul ţi-a oferit dumitale prilejul, demn de invidiat, de a înţelege fizicul omenesc în toată zădărnicia lui metafizică. Şi totuşi, vitalitatea dumitale este incorigibilă. Pofta dumitale îndărătnică de a fi trup şi numai trup nu poate fi cu nimic zdruncinată. Sânii dumitale ştiu să se frece şi de un om aflat la cinci metri de dumneata! Capul a şi început să mi se învârtească din pricina circumferinţelor pe care veşnic le înscrie din mers fundul dumitale neobosit! Ei, drăcie, da' mai pleacă odată de lângă mine! Pieptul dumitale e pretutindeni, ce Dumnezeu! Şi dacă nu mă înşel, au trecut zece minute de când ar fi trebuit să te duci să faci injecţiile!

Doctorul Havel e ca moartea. Ia tot

După ce sora Elisabeta părăsi (vizibil jignită) camera de gardă, condamnată să înţepe două funduri bătrâneşti, medicul-primar spuse:

— Ascultă, Havel, în definitiv dumneata de ce-o respingi cu atâta încăpăţânare pe biata Elisabeta?

Doctorul Havel sorbi din paharul cu vin şi-i răspunse:

— V-aş ruga să nu vă supăraţi pe mine pentru asta, domnule medic-primar. Ştiţi, nu faptul că nu-i frumoasă şi că are anişorii ei mă deranjează. Credeţi-mă, am avut de-a face cu femei mai urâte şi mult mai bătrâne.

— Da, se ştie asta; dumneata eşti ca moartea; iei totul. Dar dacă iei totul, nu înţeleg de ce n-o iei şi pe sărmana Elisabeta?!

— Ştiu şi eu... – spuse Havel. O fi, poate, din cauză că-şi manifestă dorinţa cu atâta ostentaţie, încât atitudinea ei aduce aproape a comandă. Spuneţi că mă port cu femeile ca moartea. Dar nici morţii nu-i place să i se poruncească.

Cel mai mare succes al medicului-primar

— S-ar putea să te înţeleg, îi replică primarul. Pe vremuri, când aveam şi eu câţiva anişori mai puţin, am cunoscut o fată care se ducea cu toţi, şi fiindcă era frumoasă, mi-am pus în gând s-o am. Închipuieşte-ţi însă că m-a refuzat. S-a dus cu toţi colegii mei, cu şoferii, cu fochistul, cu bucătarul, ba chiar şi cu cărătorul de morţi s-a dus, numai cu mine nu. Îţi poţi imagina una ca asta?

— De ce nu? se amestecă în vorbă doctoriţa.

— Da?! Ei bine, în cazul ăsta, binevoiţi a afla, stimată doamnă, se supără medicul-primar, care, de faţă cu lumea, se adresa iubitei sale cu „dumneavoastră", că pe-a tund eram la numai citi va ani după licenţă şi eram un as. Credeam în accesibilitatea oricărei femei şi am izbutit să demonstrez acest lucru cu femei relativ greu accesibile... Şi cum v-am spus, tocmai la această fată, atât de uşor accesibilă, am eşuat.

— După cum vă cunosc, nu se poate să nu aveţi în privinţa asta o teorie proprie, interveni doctorul Havel.

— Da, am, încuviinţă medicul-primar. Erotismul nu-i doar o manifestare a dorinţei trupeşti, ci este în aceeaşi măsură şi o manifestare a onoarei. Partenerul cucerit, care aspiră la dumneata şi te iubeşte, e oglinda dumitale, măsura a ceea ce eşti şi ce reprezinţi. În erotism căutăm imaginea propriei noastre semnificaţii, a propriei noastre greutăţi. Numai că, vedeţi, curviştina mea avea o situaţie mai dificilă. Dumneaei se ducea cu fiecare, avea deci atâtea oglinzi, încât imaginea pe care o dădea era cu mai multe înţelesuri şi de-a dreptul derutantă. Şi-apoi: când te duci cu fiecare, încetezi să mai crezi că un lucru atât de banal, cum e amorul, ar putea avea pentru dumneata o semnificaţie reală. Şi-atunci începi să cauţi adevărata semnificaţie tocmai în partea opusă. Aşadar, o măsură clară a adevăratei valori umane îi putea oferi curviştinei mele numai acel om care aspira serios la ea, dar pe care ea avea să-l refuze. Şi pentru că, firește, dorea să-şi verifice în propriii ei ochi certitudinea că e cea mai frumoasă şi cea mai bine dintre toate, a hotărât să aleagă un om pe care să-l onoreze cu refuzul ei drastic şi categoric. Şi când, în cele din urmă, m-a ales pe mine, mi-am dat seama că mi-a făcut o cinste deosebită, şi continui să consider acest eveniment drept cel mai mare succes erotic pe care l-am avut vreodată.

— Vă pricepeţi de minune să prefaceţi apa în vin, interveni din nou doctoriţa.

— V-a indispus cumva faptul că nu vă consider pe dumneavoastră cel mai mare succes al meu? spuse medicul-primar. Trebuie însă să mă înţelegeţi. Chiar dacă sunteţi o femeie onestă şi plină de virtuţi, totuşi nu sunt pentru dumneavoastră nici primul, nici ultimul (şi nici nu ştiţi cât mă întristează acest lucru), în timp ce pentru curviştina aceea am fost unicul. Credeţi-mă, nu m-a uitat niciodată; şi azi îşi mai aduce aminte cu nostalgie de felul în care m-a refuzat. De altfel, am ţinut să povestesc această întâmplare numai pentru a vă prezenta o analogie la refuzul lui Havel în cazul Elisabetei.

Laudă libertăţii

— Pentru Dumnezeu, domnule medic-primar, se lamentă Havel, nu cumva vreţi să spuneţi că eu îmi caut în Elisabeta imaginea semnificaţiei mele umane?!

— Categoric nu, spuse doctoriţa, caustic. De altfel, cu câteva clipe în urmă ne-aţi explicat cum stau lucrurile. Atitudinea provocatoare a Elisabetei vi se pare un ordin şi dumneavoastră vreţi să vă păstraţi iluzia că vă alegeţi singur femeile.

— Dacă tot am abordat acest subiect, vă spun că nu-i chiar aşa, i se adresă Havel gânditor. Când am afirmat că mă deranjează faptul că Elisabeta este provocatoare a fost din dorinţa de a părea spiritual. Sincer să fiu, am avut în viaţa mea femei mai provocatoare decât Elisabeta şi le-am preferat, întrucât mi-au oferit sentimentul că viaţa trece mai plăcut.

— Bine, bine, dar atunci de ce dracu n-o iei pe Elisabeta? strigă medicul-primar, trecând peste spusele doctoriţei.

— Întrebarea dumneavoastră, domnule medic-primar, nu e chiar atât de stupidă cum mi s-a părut iniţial; şi asta pentru că, de fapt, îmi dau seama cât de greu mi-e să răspund la întrebare. Dacă e să fiu sincer, habar n-am de ce n-o iau pe Elisabeta. Am luat femei mai pocite, mai bătrâne şi mai provocatoare. De unde reiese că, în mod necesar, ar trebui s-o iau şi pe ea. Toţi statisticienii ar face acest calcul. Toate maşinile cibernetice ar stabili acest lucru.

Dar, vedeţi, probabil tocmai de asta n-o iau. Poate că am vrut să mă împotrivesc necesităţii. Să pun beţe în roate cauzalităţii.

Să dărâm *calculabilitatea* sistemului universal al capriciilor bunului plac şi al arbitrari ului.

— Dar de ce ai ales-o pentru treaba asta tocmai pe biata Elisabeta? strigă din nou medicul-primar.

— Tocmai pentru că nu există nicio motivare. Dacă în povestea asta ar fi vreun motiv, el ar putea fi găsit dinainte, şi astfel şi comportarea mea ar putea fi determinată dinainte. Precum vedeţi, tocmai în această nemotivare se află acea fărâmă de libertate de care ne mai este dat să ne bucurăm şi de care trebuie să ne agăţăm cu înverşunare pentru a face ca în această lume a legilor de fier să mai rămână un pic de dezordine omenească. Aşadar, domnilor colegi, trăiască libertatea! îşi încheie Havel scurta prelegere şi, întristat, ridică paharul să-l închine.

Până unde ajunge
responsabilitatea omului

În clipa aceea, în încăpere îşi făcu apariţia o nouă sticlă, care avu darul să captiveze toată atenţia medicilor prezenţi. Junele, subţire şi atrăgător, aflat cu ea în pragul uşii, era studentul în medicină Flajšman, repartizat pentru practică la această secţie a spitalului. Puse sticla (încetişor) pe masă, căută (multă vreme) tirbuşonul, îl înfipse (degajat) în plută, îl înşurubă (pe îndelete), apoi (îngândurat) trase dopul afară. Din parantezele menţionate reiese limpede încetineala lui Flajšman, care vine însă să demonstreze mai curând autodelectarea tărăgănării decât stângăcia, autodelectare cu care junele student obişnuia să se privească în forul său interior, trecând cu nepăsare peste detaliile nesemnificative ale exteriorului înconjurător.

Doctorul Havel ţinu să precizeze:

— Toată flecăreala noastră de până acum e o prostie. Adevărul e că nu eu o resping pe Elisabeta, ci, din păcate, ea mă respinge pe mine. Se ştie doar că e înnebunită după Flajšman.

— După mine? şi Flajšman îşi ridică privirea de pe sticlă, apoi, cu paşi mari, se duse să pună tirbuşonul la loc şi, întorcându-se la masă, începu să toarne vin în pahare.

— Eşti grozav, tinere, i se alătură lui Havel medicul-primar, ca să-l ia pe Flajšman peste picior. Toată lumea ştie, numai

dumneata nu ştii. Din clipa în care ai apărut în secţia noastră, femeia asta a devenit pur şi simplu insuportabilă, şi sunt de atunci mai bine de două luni…

Flajšman se uită (îndelung) la medicul-primar şi spuse:

— Eu zău dacă ştiu ceva. După care adăugă: Şi-apoi, povestea asta nu mă interesează câtuşi de puţin.

— Şi-atunci cum rămâne cu discursurile dumitale nobile? Dar cu disputele dumitale pe chestia respectului faţă de femei? simulă doctorul Havel severitatea. O faci pe biata Elisabeta să se chinuie, şi asta nu te interesează câtuşi de puţin?

— Am faţă de femei un sentiment de compasiune şi n-aş putea să le pricinuiesc niciodată vreun rău, cu bună-ştiinţă, ripostă Flajšman. Dar ce le fac fără voia mea nu mă interesează, pentru că asta se petrece în afara influenţei mele şi deci, şi în afara responsabilităţii mele.

În clipa aceea Elisabeta reapăru în camera de gardă a medicilor. Socotise, pesemne, că lucrul cel mai bun era să uite de ofensă şi să se comporte ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat: de aceea adoptă o atitudine cum nu se poate mai nefirească. Medicul-primar îi trase un scaun lângă masă, o pofti să ia loc şi-i umplu paharul:

— Bea, Elisabeta, bea ca să uiţi de toate necazurile şi de toate nedreptăţile.

— Aşa e, îi aruncă Elisabeta un zâmbet larg şi dădu iute paharul pe gât.

Medicul-primar se întoarse din nou spre Flajšman:

— Dacă omul ar fi răspunzător numai pentru faptele sale conştiente, proştii ar fi absolviţi dinainte de orice vină. Numai că vezi, dragul meu Flajšman, omul e dator să ştie tot. Omul răspunde de neştiinţa, de ignoranţa lui. Da, da, ignoranţa e un delict. De aceea nimic nu te poate dezvinovăţi, iar eu declar aici că ai fată de femei o atitudine de bădăran, chiar dacă dumneata tăgăduieşti acest lucru.

Laudă dragostei platonice

— Spuneţi-mi, i-aţi făcut rost domnişoarei Klara de camera aceea mobilată pe care i-aţi tot promis-o? porni Flajšman la contraatac, reamintindu-i lui Havel zadarnicele sale încercări de a cuceri o tânără studentă în medicină (cunoscută de toţi cei

prezenţi).

— Nu, nu i-am făcut, dar o să-i fac.

— Dacă vreţi să ştiţi, junele Flajšman se poartă cu femeile ca un adevărat gentleman. Da, da, colegul Flajšman nu duce femeile de nas, ca alţii – îi luă doctoriţa apărarea tânărului medicinist.

— Nu suport grosolănia faţă de femei pentru că mi-e milă de ele, asta-i tot, ţinu să mai precizeze o dată studentul.

— Dar, oricum, Klara tot nu v-a cedat, îi spuse Elisabeta lui Flajšman, şi începu să râdă, atât de neinspirată încât medicul-primar se văzu nevoit din nou să ia cuvântul.

— I-a cedat, nu i-a cedat, asta nu-i chiar atât de important precum crezi dumneata, dragă Elisabeta. Se ştie că Abélard a fost castrat, şi totuşi, el şi Heloisa au continuat să fie îndrăgostiţii credincioşi a căror iubire a rămas nepieritoare. Doamna George Sand a convieţuit şapte ani cu Frederic Chopin, neatinsă ca o fecioară, şi, spune-mi, ce-i dragostea dumitale faţă de dragostea lor?! Ca să nu mai pomenesc în această înălţătoare corelaţie cazul curviştinei care, refuzându-mă, mi-a dăruit cea mai înaltă cinstire amoroasă. Ţine bine minte ce-ţi spun, scumpa mea Elisabeta: dragostea se leagă mult mai puţin decât li se pare oamenilor de acel lucru la care dumneata te gândeşti neîncetat. Doar n-o să-mi spui că te îndoieşti de dragostea Klarei pentru Flajšman! E fină şi amabilă cu el, şi totuşi îl refuză. Dumitale asta îţi sună nelogic, dar ce altceva e dragostea decât un lucru lipsit de orice logică?

— Şi ce vedeţi dumneavoastră nelogic în *asta?* râse iar, total neinspirată, Elisabeta. Klara e interesată să obţină o locuinţă. De aceea e drăguţă cu Flajšman. De culcat însă nu vrea să se culce cu el pentru că are, probabil, pe altul cu care se culcă. În schimb, ăsta nu poate să-i facă rost de locuinţă. Aici e tot şpilul.

În clipa aceea, Flajšman îşi ridică privirea şi spuse iritat:

— Îmi calci pe nervi. Parcă ai fi la pubertate. Vorbeşti numai aşa ca să nu taci. Dacă femeia e pudică? Asta dumitale nu-ţi poate trece prin cap? Dacă are, ştiu eu, o boală pe care mi-o ascunde? O cicatrice post-operatorie care-i strică puţin aspectul fizic? Femeile sunt nemaipomenit de sfielnice. Numai că dumneata, Elisabeta, n-ai de unde să ştii toate astea…

— Sau, îi sări în ajutor medicul-primar, în faţa lui Flajšman, Klara e atât de împietrită de teama dragostei, încât nici nu se

poate iubi cu el. Dumneata nu eşti capabilă să-ţi imaginezi că ai putea fi îndrăgostită de un bărbat în asemenea hal încât să nu fii în stare să te culci cu el?

Elisabeta declară că nu.

Semnalul

Aici putem înceta pentru câteva clipe urmărirea discuţiei (neîntreruptă în nimicurile ei) şi să amintim faptul că Flajšman se străduia tot timpul să se uite în ochii doctoriţei care îi plăcuse al dracului chiar din clipa în care (aproximativ cu o lună în urmă) o văzuse pentru prima dată. Distincţia şi strălucirea celor treizeci de ani ai ei pur şi simplu îl fascinau. O cunoscuse până acum doar în treacăt, şi astăzi i se oferea pentru întâia oară prilejul de a petrece cu ea mai mult timp în aceeaşi încăpere. Şi i se părea că, din când în când, doctoriţa răspundea cu generozitate la ocheadele sale discrete, şi asta avea darul să-l tulbure şi mai mult.

După un asemenea schimb de priviri, doctoriţa se ridică brusc de pe scaun şi, apropiindu-se de fereastră, spuse:

— Afară e superb. E lună plină…

Şi îi aruncă lui Flajšman o privire fugară.

Flajšman nu era surd în astfel de situaţii şi a înţeles numaidecât că era vorba de un semnal, de un semnal adresat lui. Şi simţi deodată cum i se umflă pieptul. Ca să fim expliciţi, cavitatea lui toracică era un instrument sensibil, demn de atelierul lui Stradivarius. Şi se întâmpla adeseori să simtă tocmai acest înălţător fenomen de care pomeneam, şi de fiecare dată avea credinţa că această umflare anunţa apropierea unui eveniment măreţ şi fără precedent, ce depăşea cu mult visurile lui cele mai îndrăzneţe.

De data asta umflarea avu darul, pe de o parte, să-l fascineze, iar pe de alta (în acel colţ al minţii unde fascinaţia n-a mai acţionat), să-l uimească: cum e cu putinţă ca dorinţa lui să aibă atâta forţă incit, la chemarea ei, realitatea să se grăbească să vină umilă şi gata să se înfăptuiască?! Minunându-se în continuare de forţa sa nemaipomenită, pândea cu nerăbdare momentul în care conversaţia avea să se mai încingă puţin şi protagoniştii, preocupaţi de discuţia lor, aveau să uite cu desăvârşire de existenţa lui. De îndată ce acest lucru se

întâmplă, se strecura din odaie pe nesimţite.

Un bărbat tânăr şi frumos,
cu mâinile încrucişate în poală

Secţia în care se desfăşura acest simpozion improvizat se afla la parterul unui frumos pavilion situat (printre alte pavilioane) în parcul mare al spitalului. În acest parc pătrunse acum Flajšman. Se sprijini de trunchiul gros al unui platan înalt, îşi aprinse o ţigară şi îşi înălţă privirea spre cer: era vară, în aer pluteau arome ameţitoare, iar pe bolta întunecată luna atârna rotundă.

Încercă să-şi imagineze cursul evenimentelor: doctoriţa, care cu puţin înainte îi sugerase ideea să iasă afară, aşteaptă momentul favorabil, când chelbosul ei o să fie preocupat mai mult de discuţie decât de suspiciunea lui, şi atunci, după toate probabilităţile, ea va anunţa discret că o mică necesitate intimă o obligă să părăsească pentru câteva clipe distinsa societate.

Şi pe urmă? Nu, la ce va fi pe urmă nu voia să se mai gândească. Pieptul care se umfla mereu îi anunţa o aventură, şi pentru el asta era de ajuns. Credea în norocul lui, credea în steaua dragostei lui, credea în doctoriţă. Încurajat şi răsfăţat de siguranţa de sine (o siguranţă mai întotdeauna mirată), se dăruia cu totul unei pasivităţi reconfortante. Se văzuse întotdeauna în ochii lui un bărbat atrăgător, irezistibil şi iubit, şi-i făcea plăcere să aştepte aventura, cu aşa-zisele mâini încrucişate în poală. Era încredinţat că această atitudine are menirea să incite şi să stârnească femeile şi destinul.

Merită poate să pomenim cu acest prilej că, adeseori, dacă nu chiar în permanenţă, Flajšman se *vedea* (şi asta cu o nespusă satisfacţie), fapt care avea darul să-l dedubleze fără întrerupere şi să facă din singurătatea lui un lucru cât se poate de agreabil. De data aceasta, de pildă, nu numai că sta rezemat de platan şi fuma, dar totodată îşi desfăta ochii privindu-se cum stă sprijinit de platan (superb şi bărbăteşte) şi cu câtă nonşalanţă fumează. Se desfată o bună bucată de vreme cu această privelişte, până când, *în sfârşit,* dinspre pavilion se auziră nişte paşi uşori îndreptându-se spre el. Rămase pe loc, intenţionat. Mai trase o dată din ţigară, suflă fumul şi îşi ridică ochii spre cer. Când paşii se auziră în imediata sa apropiere, spuse cu o voce tandră şi linguşitoare:

— Ştiam c-o să veniţi…

Urinatul

— Asta nu era chiar atât de greu de ghicit, îi răspunse medicul-primar; nu ştiu dacă ai aflat, dar întotdeauna am preferat să urinez în natură decât în aşa-numitele instalaţii civilizate, care sunt, pur şi simplu, dezgustătoare. Aici, în scurt timp, şuviţa aurie mă va uni, într-un mod admirabil, cu lutul, cu iarba, cu ţarina. Căci, dragă Flajšman, din pulbere m-am născut, iar acum, cel puţin parţial, în pulbere mă prefac. Urinatul în natură e un ritual religios prin care noi, muritorii, făgăduim pământului că într-o bună zi ne vom reîntoarce în el cu totul.

Văzând că Flajšman nu scoate o vorbă, medicul-primar îl întrebă mirat:

— Dar dumneata?! Ai ieşit numai aşa, ca să te uiţi la lună? Şi întrucât interlocutorul se încăpăţâna în tăcerea lui, primarul adăugă: Dumneata, Flajšman, eşti un mare lunatic. Şi dacă vrei să ştii, pentru asta îmi eşti atât de drag.

Flajšman înregistră cuvintele primarului ca pe o ironie şi, în dorinţa de a rămâne distant, spuse cu jumătate de gură:

— Lăsaţi luna în pace. Am ieşit şi eu tot ca să urinez.

— Dragă Flajšman – rosti medicul-primar cu duioşie în glas – interpretez gestul dumitale ca pe o neobişnuită manifestare de simpatie faţă de un şef ce se apropie de bătrâneţe.

Stătură apoi sub platan şi practicară împreună acel ritual căruia medicul-primar, cu un patos nestăvilit şi în imagini din ce în ce mai plastice, continua să-i atribuie denumirea de serviciu divin.

Actul al doilea

Un bărbat tânăr,
frumos şi sarcastic

După aceea porniră amândoi pe coridorul lung al pavilionului; medicul-primar îl ţinea pe student frăţeşte pe după umeri, în timp ce studentul era neclintit în credinţa lui că gelosul pleşuv sesizase semnalul doctoriţei şi acum îşi bătea joc de el cu efuziunile lui amicale. Fireşte, nu-şi putea îngădui să împingă mâna şefului de pe umerii săi, şi din pricina asta în sufletul lui clocotea de mânie. Şi nu-l consola doar faptul că *era* mânios la culme, ci şi constatarea că se *vedea* cum arăta în această postură, şi era foarte satisfăcut de tânărul care se întorcea acum în camera de gardă şi, spre surprinderea tuturor, dintr-o dată altul: de un sarcasm tăios şi coroziv, de o spiritualitate agresivă, aproape demonică.

Când, în sfârşit, intrară (cu adevărat) în camera de gardă, o găsiră pe Elisabeta proţăpită în mijlocul încăperii, mişcând fioros din şolduri şi emiţând în surdină nişte sunete ce voiau să aducă a muzică. Doctorul Havel se uita în jos, iar doctoriţa, pentru a-i scuti de emoţii pe proaspeţii veniţi, ţinu să precizeze:

— Elisabeta dansează.

La care Havel adăugă:

— Da, s-a îmbătat.

Elisabeta nu mai contenea să mişte din şolduri şi să-şi învârtească sânii prin faţa disperatului Havel, care stătea mereu cu capul plecat.

— Unde ai învăţat dansul ăsta atât de frumos? O întrebă cu blândeţe medicul-primar.

Flajšman, umflându-se în pene cu sarcasmul lui, scoase din el un hohot ostentativ:

— Ha-ha-ha! Frumos dans! Ha-ha-ha!

— L-am văzut la Viena, la striptis, răspunse Elisabeta cu însufleţire.

— La te uită! se indignă primarul, cu o îngăduinţă înduioşătoare. De când au început surorile noastre să meargă la striptis?!

— Sper că nu-i interzis, domnule doctor-primar, i se adresă Elisabeta, învârtindu-şi sânii în faţa lui.

În acest timp, fierea continua să fiarbă în trupul medicinistului, mânată de dorinţa de a răbufni pe gură. Şi iată-l deodată pe Flajšman rostind cu venin:

— Dumneata ai nevoie de brom, nu de striptis. Până la urmă, parcă văd, o să ajungem să ne fie teamă să nu ne violezi!

— Dumitale n-are de ce să-ţi fie teamă. La ţânci nu mă dau, i-o tăie scurt Elisabeta, învârtindu-şi sânii pe dinaintea lui Havel.

— Şi ţi-a plăcut striptisul acela? o întrebă din nou medicul-primar, pe un ton părintesc.

— Mi-a plăcut, se grăbi să-i răspundă Elisabeta. Era acolo o suedeză cu un piept grozav, dar al meu e mai frumos (şi pronunţând ultimele cuvinte, îşi mângâie sânii). Şi mai era acolo o fată care se scălda într-un fel de cadă de hârtie, plină de clăbuc, şi mai era şi o mulatră, da, o mulatră care făcea onanie de faţă cu toată lumea, şi drept să spun, dintre toate, asta mi-a plăcut cel mai mult...

Ha-ha! izbucni Flajšman, în culmea sarcasmului său diabolic. Onanie, asta-i exact ce-ţi trebuie dumitale!

Jalea în chip de fund

Elisabeta dansa înainte, dar publicul ei era, pe cât se pare, mult mai ingrat decât publicul de la striptisul vienez: Havel stătea mereu cu capul plecat, doctoriţa privea în bătaie de joc, Flajšman, cu un aer de dezaprobare, iar medicul-primar, cu o indulgenţă părintească. Şi fundul Elisabetei, îmbrăcat ca o mobilă, în pânza albă a şorţului de infirmieră, se învârtea în acest timp prin odaie, ca un soare rotund şi frumos, dar stins şi rece (înfăşurat într-un linţoliu alb) – un soare condamnat la o jalnică inutilitate de privirile indignate sau descumpănite ale medicilor prezenţi.

La un moment dat se părea că Elisabeta va începe într-adevăr să se dezbrace, şi atunci medicul-primar interveni cu vocea sugrumată de emoţie:

Ascultă, Elisabeta! Sper că n-ai de gând să ne prezinţi aici programul de la Viena!

De ce vă e teamă, domnule doctor-primar? O să aveţi cel puţin prilejul să vedeţi cum trebuie să arate o femeie goală! strigă voioasă Elisabeta şi se întoarse din nou spre Havel, ameninţându-l cu sinii:

Ce-i cu tine, Havlicek? Parcă ai fi venit la o înmormântare! Capul sus! Ce, ţi-a murit cineva? Hai, spune, ţi-a murit cineva? Uită-te la mine! Eu trăiesc! Eu nu sunt în agonie! Deocamdată mai trăiesc! M-auzi? Trăiesc! Şi în timp ce pronunţa aceste cuvinte, fundul ei nu mai era fund, ci însăşi jalea, o jale superb rotunjită dansând prin camera de gardă.

— Ar fi cazul să te opreşti, Elisabeta, spuse Havel, cu ochii aţintiţi în parchet.

— Să mă opresc?! se miră Elisabeta. Să mă opresc, când dansez pentru tine?!... Stai să vezi, acum urmează un striptis! Un striptis grandios! Şi desfăcându-şi şorţul la spate, îl aruncă pe masa de scris cu un gest de dansatoare versată.

Şi iar se auzi glasul speriat al medicului-primar: – Crede-mă, Elisabeta, ar fi minunat să ne prezinţi acel striptis, dar, ştii, în altă parte. Trebuie să înţelegi şi tu că aici suntem la locul de muncă...

Un striptis grandios

— Eu ştiu ce-mi este şi ce nu-mi este îngăduit, domnule doctor-primar! îi răspunse categoric Elisabeta.

Era acum în rochia ei albastră, de serviciu, cu guleraş alb, şi nu mai contenea să se foiască prin odaie.

Deodată îşi puse mâinile în şold şi, cu o mişcare lentă, le împinse în sus de-a lungul trupului, până ajunse cu ele deasupra capului, pe urmă îşi plimbă încet mâna dreaptă pe mâna stângă, şi invers, mâna stângă pe mâna dreaptă şi, în sfârşit, cu un gest elegant, se repezi cu amândouă spre Flajšman, de parcă i-ar fi aruncat o bluză. Flajšman se sperie puţin şi tresări.

— Ţâncule, ai aruncat-o pe jos! strigă la el, exaltată.

După aceea îşi puse iar mâinile în şold, şi iar începu să le împingă încet, de data aceasta în jos, de-a lungul picioarelor; după ce se înclină de tot, ridică pe rând câte un picior, mai întâi dreptul, apoi stângul, după care, uitându-se fix la medicul-primar, făcu spre el o mişcare zvâcnită cu mâna dreaptă, ca şi cum i-ar fi aruncat o fustă fictivă.

În aceeaşi clipă, medicul-primar întinse înainte o mână cu palma desfăcută, şi numaidecât o strânse la loc. Apoi îşi lăsă această mână pe genunchi şi, cu degetele celeilalte, îi trimise Elisabetei o bezea.

După alte suceli şi figuri de dans, Elisabeta se ridică pe vârfuri, îşi îndoi braţele din cot şi le împinse uşor înapoi, străduindu-se să ajungă cu degetele cât mai sus pe şira spinării şi îşi mângâie cu palma dreaptă umărul stâng, şi cu palma stângă umărul drept, şi iar întreprinse o mişcare lină, întinzând de data aceasta mina spre Havel, care, la rândul său, scutură uşor din braţ, discret şi încurcat.

Şi iat-o acum pe Elisabeta îndreptându-şi trupul şi umblând prin cameră cu pas relaxat; le dădu târcoale celor patru spectatori, umflându-şi deasupra fiecăruia goliciunea simbolică a pieptului ei. În cele din urmă se opri în dreptul lui Havel şi din nou începu să mişte din şolduri şi, aplecându-se uşor în faţă, îşi împinse încet mâinile în jos, de-a lungul coapselor, şi iar (întocmai ca în scena precedentă) îşi ridică mai întâi un picior, apoi pe celălalt, ca, în sfârşit, să-şi îndrepte trupul triumfătoare şi să ridice în sus mâna dreaptă ca şi când ar fi ţinut între degetul gros şi arătător nişte chiloţi invizibili. Această mână o aruncă din nou, cu o mişcare degajată, în direcţia în care se afla Havel.

Apoi, umflată în pene de gloria goliciunii sale fictive, nu se mai uită la nimeni, nici măcar la Havel, şi numai cu ochii întredeschişi, ţinând capul uşor răsucit într-o parte, se uită în jos, la propriul ei trup ce nu mai contenea să se învârtească.

Deodată însă, atitudinea ei trufaşă se frânse ca din senin, şi Elisabeta căzu în braţele doctorului Havel; căscând de zor, spuse:

— Sunt moartă de oboseală. Întinse mâna, apucă paharul lui Havel şi bău: Ascultă, doctore, n-ai cumva vreo pilulă pentru înviorare? Doar n-o să mă duc să mă culc!

— Pentru dumneata, Elisabeta, am orice, îi răspunse Havel şi ridicând-o de pe genunchii săi, o aşează pe un scaun; se apropie apoi de dulăpiorul-farmacie şi căută un somnifer puternic, din care îi oferi Elisabetei două tablete.

— O să mă trezească? întrebă ea.

— Precum sigur sunt că mă numesc Havel, o asigură doctorul.

Cuvintele Elisabetei de adio

După ce înghiţi pilulele şi mai trase o duşcă de vin, vru să se aşeze iar în braţele lui Havel, dar acesta îşi trase picioarele într-

o parte şi Elisabeta se prăbuşi pe podea.

Havel regretă pe loc gestul său necugetat, pentru că, de fapt, n-avusese intenţia s-o lase să cadă într-un mod atât de umilitor, şi dacă totuşi şi-a tras picioarele, asta n-a fost decât urmarea unui reflex provocat de repulsia sinceră de a atinge cu genunchii fundul Elisabetei.

Încercă, aşadar, s-o ridice din nou, însă Elisabeta, cu o înverşunare crâncenă, se încăpăţână să se lipească de podea cu toată greutatea.

În clipa aceea Flajšman se ridică în faţa ei şi-i spuse:

— Eşti beată, ar trebui să te duci să te culci.

Elisabeta se uită la el de jos, cu un dispreţ nemărginit, şi (gustând cu o voluptate masochistă zăcutul ei pe jos), îi spuse:

— Tâmpitule! Brută! Şi încă o dată: Tâmpitule!

Havel întreprinse o nouă tentativă de a o ridica, dar ea se smulse cu furie din braţele lui şi începu să sughiţă: nimeni nu ştia ce să mai spună, şi astfel sughiţul ei răsuna în liniştea încăperii ca un solo de vioară. Până când doctoriţei îi veni ideea genială să fluiere în surdină. Atunci Elisabeta se ridică brusc, se îndreptă spre uşă şi, în clipa când puse mâna pe danţă, se mai întoarse o dată şi strigă:

— Brutelor! Brutelor! Ce ştiţi voi?! Nu ştiţi nimic. Nimic nu ştiţi. Dacă a fi şti…

Actul de acuzare al medicului-primar
împotriva lui Flajšman

După plecarea ei, în camera de gardă se lăsă o tăcere adâncă pe care o sparse în cele din urmă neobositul medic-primar:

— Ca să vezi, dragă Flajšman, dumneata pretinzi că ţi-e milă de femei. Cum vine asta? Dacă ţi-e, într-adevăr, milă de ele, de ce nu ţi-e milă şi de biata Elisabeta?

— Ce-am eu cu ea? se împotrivi Flajšman.

— Haide, nu te mai face că nu ştii. Ţi s-a spus doar adineaori că e moartă după dumneata.

— Şi ce vină am eu în toată povestea asta? întrebă Flajšman.

— Niciuna, răspunse medicul-primar, în schimb eşti vinovat că te porţi cu ea urât şi-o chinuieşti. Sărăcuţa! Toată seara a fost numai cu gândul la dumneata; o interesa să vadă ce faci, dacă te uiţi la ea, dacă-i zâmbeşti, şi aştepta cu sufletul la gură să-i

spui ceva frumos. Şi dumneata ce-ai făcut? Aminteşte-ţi numai ce i-ai spus.

— Nu i-am spus nimic îngrozitor, se apără Flajšman, dar în glasul lui răsuna o nesiguranţă din ce în ce mai accentuată.

— Nimic îngrozitor?! râse medicul-primar. Ţi-ai bătut joc de dansul ei, cu toate că ea a dansat numai şi numai pentru dumneata; i-ai recomandat să folosească brom şi ai afirmat că singurul lucru care i se potriveşte este onania. Îl auziţi? Nimic îngrozitor! În timp ce ea prezenta striptisul, i-ai aruncat bluza pe jos…

— Ce bluză? se împotrivi Flajšman.

— Da, bluza insistă primarul. Şi nu mai face atâta pe prostul… Până) a urmă, ai trimis-o la culcare, deşi, înainte cu câteva clipe, luase o tabletă împotriva oboselii.

— Dar cum puteţi spune asta, continua Flajšman să se împotrivească, când ea, de fapt, s-a dat tot timpul la Havel, şi nu la mine?

— Uite ce, nu mai juca atâta teatru, ripostă primarul cu asprime. Ce-ai fi vrut să facă dacă dumneata nici n-ai luat-o în seamă? Te-a provocat, te-a incitat şi nu-şi dorea nimic mai mult decât să vadă un pic de gelozie din partea dumitale, gentlemane!

— Ajunge, nu-l mai torturaţi atât, domnule medic-primar, interveni doctoriţa. Într-adevăr, Flajšman e un om plin de cruzime, în schimb… e tânăr.

— E un arhanghel al pedepsei, conchise Havel.

Un rol mitologic

— Da, într-adevăr, aşa este, încuviinţă doctoriţa. Uitaţi-vă la el: un arhanghel frumos şi rău.

Cum văd, suntem aici o societate mitologică, remarcă medicul-primar, cu o voce somnoroasă, pentru că tu eşti Diana. Dar frigidă, sportivă, maliţioasă…

— Iar dumneavoastră sunteţi satirul. Îmbătrânit, libidinos, flecar, îi replică doctoriţa, cu promptitudine. Iar Havel e Don Juan. Un Don Juan pe cale de a îmbătrâni.

— Da’ de unde, Havel e moartea, îi opuse medicul-primar vechea sa teză.

Sfârşitul Don Juanilor

— Dacă e să hotărăsc ce sunt, Don Juan sau moartea, mă văd silit, deşi nu cu plăcere, să înclin de partea primarului, spuse Havel şi mai trase o duşcă zdravănă. Don Juan, pe câte ştiu, a fost totuşi un cuceritor. Aş spune, chiar, cu litere mari: UN MARE CUCERITOR. Dar cum poate fi cineva cuceritor pe un teritoriu unde nimeni nu i se împotriveşte, unde totul e cu putinţă şi totul e îngăduit? Era Don Juanilor s-a terminat. Urmaşul de azi al lui Don Juan *nu mai cucereşte*, ci culege doar. Figura Marelui Cuceritor a fost înlocuită de figura Marelui Culegător, numai că acest Culegător nu mai are absolut nimic comun cu Don Juan. Don Juan a fost un erou tragic, apăsat de greutatea vinovăţiei sale. El a păcătuit şi a râs de Dumnezeu cu zâmbetul pe buze. În cele din urmă, învinuit de blasfemie, a sfârşit în iad...

Don Juan a purtat în spinarea sa o povară dramatică, despre care Marele Culegător habar nu are, pentru că în lumea lui orice povară şi-a pierdut greutatea. Bolovanii în lumea lui au devenit fulgi.

În lumea Cuceritorului o singură privire cântărea cât zece ani din cea mai asiduă dragoste trupească în imperiul Culegătorului.

Don Juan a fost un stăpân, în timp ce Culegătorul nu-i decât un sclav. Don Juan trecea sfidător peste convenţii şi legi. Marele Culegător nu face decât să aplice, supus şi cu sudoarea frunţii, convenţia şi legea, deoarece culesul a devenit un bun obicei, o chestiune de *bonton* şi, aş spune, aproape o datorie. Căci, la drept vorbind, dacă eu port povara vreunei vinovăţii, atunci aceasta poate fi atribuită numai faptului că n-o iau pe Elisabeta.

Marele Culegător nu are nimic comun cu tragedia, nici cu drama. Erotismul, care pe vremuri era o momeală, o capcană a catastrofelor, a ajuns azi, datorită lui, să se asemene micului dejun, mesei de prânz, filateliei, ping-pongului, dacă nu chiar unei călătorii cu tramvaiul sau goanei după cumpărături. L-a plasat, ca să zic aşa, pe orbita circulară a banalităţii, l-a transformat în decorul şi practicabilul unei scene pe care adevărata dramă abia e aşteptată să apară. Vai, prieteni! exclamă Havel. Iubirile mele (dacă mi-e permis să le numesc astfel) nu sunt decât duşumeaua unei scene pe care nu se întâmplă absolut nimic.

Scumpă doamnă doctor şi scumpe domnule medic-primar! L-

aţi pus pe Don Juan în antiteză cu moartea. Cu totul întâmplător şi dintr-o simplă nebăgare de seamă, aţi surprins în felul acesta esenţa lucrurilor. Să mă explic: Don Juan a înfruntat imposibilul. Şi tocmai asta e ceva foarte omenesc. În schimb, în imperiul Culegătorului nu-i nimic imposibil, pentru că imperiul lui e imperiul morţii. Marele Culegător e moartea care a venit să ia tragedia, drama, dragostea. Moartea care a venit să-l ia pe Don Juan... În focul iadului, unde l-a trimis comandorul, Don Juan e veşnic viu. Pe când în lumea Marelui Culegător, în care pasiunile şi sentimentele zboară prin spaţiu ca fulgii, el e mort pentru totdeauna.

Da' de unde, scumpă doamnă doctor, eu şi Don Juan! Nici vorbă de aşa ceva, continuă Havel, cu tristeţe. Ce n-aş da eu să-l văd pe comandor, să-mi simt sufletul apăsat de povara cumplită a blestemului său, să simt cum creşte în mine măreţia tragediei. Da' de unde, doamnă doctor, nici vorbă de aşa ceva, eu sunt, în cel mai bun caz, un erou de comedie, şi nici asta mulţumită mie, ci mulţumită marelui Don Juan, căci numai pe fundalul istoric al veseliei sale tragice, puteţi, de bine, de rău, să petreceţi tristeţea comică a existenţei mele de crai care, fără această măsură, n-ar fi decât o banalitate cenuşie pe un fundal plicticos.

Alte semnale

Istovit de lunga sa expunere (în timpul căreia somnorosului medic-primar îi căzu de două ori capul în piept), Havel amuţi. Abia după cuvenitele clipe de emoţie se auzi glasul tulburat al doctoriţei: – N-aş fi bănuit, doctore, că te pricepi să vorbeşti atât de coerent. Mi te-ai înfăţişat singur ca un erou de comedie, cenuşiu, plicticos şi nul. Din nefericire, felul în care ai vorbit a fost, oarecum, prea elevat. În asta constă rafinamentul dumitale nemaipomenit: să te numeşti cerşetor, dar să alegi pentru asta cuvinte atât de nobile (regeşti), încât să rămâi totuşi mai mult rege decât cerşetor. Eşti un şarlatan bătrân, doctore Havel! Vanitos până şi în clipele în care te autodefăimezi. Da, eşti un şarlatan bătrân, indecent şi vulgar.

Flajšman izbucni în hohote de râs, căci, spre marea sa satisfacţie, presupunea că a descoperit în cuvintele doctoriţei un dispreţ total pentru Havel, încurajat deci de ironia doctoriţei şi

de propriul său râs, se apropie de fereastră şi exclamă cu semnificaţie:

— Ce noapte!

— Da, încuviinţă doctoriţa, într-adevăr, o noapte superbă. Şi domnul Havel nu găseşte nimic mai bun de făcut decât să se joace de-a moartea! N-ai remarcat măcar ce noapte superbă e, domnule Havel!

— Da' de unde, interveni Flajšman, pentru doctorul Havel, femeie e orice femeie, noapte e orice noapte, iarna e vară şi invers. Doctorul Havel refuză să identifice elementele minore şi neesenţiale.

— M-ai surprins întocmai, aprobă Havel. Flajšman îşi făcea socoteala că, de data aceasta, întâlnirea lui cu doctoriţa trebuia să se realizeze neapărat: medicul-primar băuse vârtos şi se părea că starea de somnolenţă care-l cuprinse în ultimele minute îi tocise sensibil vigilenţa; de aceea aruncă, aşa, într-o doară:

— Ah, vezica asta! Mereu îmi face figuri!

Şi fulgerând-o cu privirea pe doctoriţă, părăsi iute camera de gardă.

Gazul

Inaintând pe coridor, reconstituia cu o deosebită plăcere felul ironic în care doctoriţa îi tratase toată seara pe cei doi bărbaţi – pe medicul-primar şi pe Havel; acestuia îi conferise chiar titlul, foarte potrivit, de şarlatan bătrân, făcându-l pe el, Flajšman, să rămână din nou uimit de acel fenomen ce se repetă mereu şi de care el se miră mereu, tocmai pentru că se repetă mereu şi atât de sistematic: place femeilor, acestea îl preferă bărbaţilor versaţi, ceea ce, în cazul doctoriţei, femeie, desigur, neobişnuit de pretenţioasă, inteligentă şi puţin (dar plăcut) încrezută, constituie pentru el un nou triumf mare şi neaşteptat.

În această dispoziţie mergea deci Flajšman pe coridorul lung al pavilionului, îndreptându-se încet spre ieşire. Când ajunse însă aproape de uşa pendulară ce da în grădină, simţi deodată un miros înecăcios de gaz. Se opri în loc şi începu să adulmece. Densitatea mirosului se concentra spre uşa camerei de gardă a surorilor. În clipa aceea, Flajšman îşi dădu seama că-l încearcă o spaimă cumplită.

În primul moment avu intenţia să fugă repede înapoi ca să-i alarmeze pe cei doi medici: dar numaidecât se răzgândi şi se decise să apese singur clanţa (sperând, probabil, că uşa era încuiată, dacă nu chiar baricadată). Spre marea sa surprindere, uşa se deschise fără niciun efort din partea lui. În cameră ardea o lampă de plafon puternică, luminând trupul despuiat al unei femei corpolente ce zăcea nemişcată pe divan. Cercetă o clipă încăperea şi, cu o sprinteneală nemaipomenită, se repezi spre colţul în care se afla instalată o maşină mică de gătit. Învârti iute butonul şi închise gazul. Apoi dădu fuga la fereastră şi o deschise larg.

Însemnări în paranteză

(Se poate spune că Flajšman a acţionat cât se poate de operativ şi cu destulă prezenţă de spirit. Şi totuşi, un amănunt important n-a izbutit să înregistreze cu suficient sânge rece. Se holbase, ce-i drept, mai bine de o secundă, la trupul despuiat al Elisabetei, dar spaima îl copleşise în asemenea măsură incit, de sub vălul ei, n-a fost în stare să realizeze un lucru pe care abia noi, din perspectiva detaşării care ne avantajează, îl putem gusta din plin:

Trupul acela despuiat era sublim. Elisabeta stătea întinsă pe spate, cu capul uşor răsucit într-o parte, dar şi cu un umăr împins uşor în direcţia celuilalt, în aşa fel încât, ambii sâni, de o rară frumuseţe, să se lipească unul de altul şi să-şi arate astfel forma lor desăvârşită. Un picior întins perfect, iar celălalt uşor îndoit de la genunchi ofereau priveliştea unor coapse fără cusur, superb arcuite, şi a unui petic umbros de o desime neobişnuită în regiunea pubisului.)

Strigătul de ajutor

După ce deschise larg uşa şi fereastra, Flajšman dădu buzna pe coridor şi începu să strige. Apoi totul se desfăşură în ritmul rapid al activităţii practice: respiraţie artificială, telefon la secţia de boli interne, apariţia unui cărucior pentru transportarea bolnavei, predarea bolnavei medicului de gardă de la secţia de boli interne, alte mişcări de respiraţie artificială, readucerea bolnavei în simţiri, transfuzie de sânge şi, în sfârşit, răsuflările,

adânci, de uşurare, în clipa în care viaţa Elisabetei se arăta a fi în afară de orice primejdie.

Cine ce-a spus

Când părăsiră secţia de boli interne şi ieşiră în curtea spitalului, cei patru medici păreau extenuări.

Spuseră pe rând:

Medicul-primar: Ne-a stricat simpozionul această Elisabetă.

Doctoriţa: Femeile nesatisfăcute aduc întotdeauna ghinion.

Havel: Ce ciudat! A trebuit să dea drumul la gaze ca să aflăm că are un corp atât de frumos.

La auzul acestor cuvinte, Flajšman se uită la Havel (îndelung), apoi spuse:

— Nu mai am niciun chef să beau şi nici de glume spirituale nu-mi mai arde. Noapte bună!

Şi se îndreptă spre poarta spitalului.

Teoria lui Flajšman

Flecărelile colegilor i se păreau pur şi simplu dezgustătoare. Vedea în ele lipsa de sensibilitate a unor oameni pe cale de a îmbătrâni, îmbinată cu brutalitatea vârstei lor, ce se ridica în drumul tinereţii lui, ca o barieră duşmănoasă. De aceea se bucura nespus de singurătatea lui şi mergea dinadins pe jos, încet şi meditativ, dornic să simtă şi să guste din plin tulburarea ce-l copleşise: cu o voluptate ce-i dădea fiori, îşi repeta mereu în gând că, din vina lui, Elisabeta s-a aflat doar la un pas de moarte.

Desigur, ştia foarte bine că, îndeobşte, sinuciderile nu au la bază o singură cauză, ci, de cele mai multe ori, un mănunchi întreg de cauze, dar în acelaşi timp nu putea să conteste, în faţa propriei sale conştiinţe, faptul că una din cauze (şi probabil cea decisivă) a fost totuşi el, şi asta datorită, pe de o parte, însuşi faptului că exista, iar pe de alta, comportamentului său condamnabil din această seară.

Şi iată-l acum acuzându-se patetic, atribuindu-şi singur epitetul de egoist vanitos care se cufundă în contemplarea succeselor sale amoroase. Se autoironiza pentru faptul de a se fi lăsat orbit de interesul pe care doctoriţa l-a manifestat faţă de persoana lui. Îşi făcea mustrări de cuget că a transformat-o pe

Elisabeta într-un simplu obiect, într-un vas în care şi-a vărsat năduful după ce gelosul medic-primar i-a pus beţe în roate, făcându-l să rateze mult râvnita întâlnire nocturnă. În definitiv, cu ce drept, da, cu ce drept s-a purtat el astfel faţă de un om nevinovat?

Tânărul medicinist nu era însă un spirit primitiv; fiecare dintre stările sale sufleteşti cuprindea în sine dialectica afirmaţiei, astfel că şi acum găsi ce să-i opună pe loc lăuntricului acuzator: un tot atât de lăuntric apărător. Desigur, sarcasmul cu care a tratat-o el pe Elisabeta a fost nepotrivit: cu greu însă ar fi putut avea acest sarcasm urmări atât de tragice, dacă Elisabeta nu l-ar fi iubit. Dar se pune întrebarea: e oare Flajšman vinovat dacă se îndrăgosteşte cineva de el? Îi revine oare lui, prin asta, în mod automat, întreaga răspundere faţă de cel năpăstuit?

La această întrebare zăbovi cu gândul, căci i se părea a fi cheia care dezleagă toată taina existenţei umane. Se opri şi din mers, şi îşi răspunse cu toată gravitatea: „Nu, n-am avut dreptate când am încercat să-l conving pe medicul-primar că nu sunt răspunzător pentru ceea ce provoc fără voia mea. Oare mă pot reduce singur şi cu bună-ştiinţă numai la ceea ce e conştient şi intenţionat? Efectele pe care le provoc în mod inconştient ţin tot de sfera personalităţii mele! Şi atunci, cine altul să răspundă pentru ele dacă nu tot eu? Da, sunt vinovat de *faptul că* Elisabeta s-a îndrăgostit de mine; sunt vinovat că n-am ştiut că mă iubeşte; sunt vinovat că n-am ţinut seama de acest lucru atunci când mi s-a atras atenţia; da, sunt vinovat. N-a lipsit mult ca din pricina mea să moară un om!”

Teoria medicului-primar

Şi în timp ce Flajšman se afunda în reflecţiile sale introspective, medicul-primar, doctorul Havel şi doctoriţa se înapoiară în camera de gardă; acum nu le mai ardea nici lor de băutură; după un timp de tăcere, Havel oftă din adânc:

— Ce-o fi apucat-o aşa, deodată, pe biata Elisabeta?

— Uite ce, doctore, să lăsăm la o parte sentimentalismul, se supără medicul-primar. Când cineva face o asemenea tâmpenie, eu, unul, mă abţin şi nu mă las impresionat. De altfel, dacă dumneata nu te-ai fi încăpăţânat cu atâta înverşunare şi ai fi făcut de mult cu ea ceea ce cu altele nu te sfieşti să faci,

lucrurile nu ar fi ajuns până aici.

— Vă mulţumesc pentru cinstea de a mă fi găsit pe mine ţapul ispăşitor. Cu alte cuvinte, eu sunt vinovat de sinuciderea Elisabetei, se indignă Havel.

— Un moment, să fim precişi şi să respectăm adevărul, ripostă medicul-primar. Aici n-a fost vorba de nicio sinucidere, ci doar de o demonstraţie de sinucidere, ticluită în aşa fel încât catastrofa să nu se producă. Când cineva vrea să se otrăvească, scumpe doctore, înainte de toate încuie uşa. Şi nu numai atât! mai astupă frumos şi crăpăturile, ca mirosul de gaz să fie descoperit cât mai târziu. Numai că, vezi, pe Elisabeta n-a interesat-o moartea, ci dumneata.

Dumnezeu ştie de câte săptămâni nu se bucura ea că, în sfârşit, va fi de gardă cu dumneata în noaptea asta şi, chiar de la începutul serii, şi-a concentrat toată atenţia, fără nicio sfială, asupra dumitale. Dar dumneata ai fost neînduplecat. Şi cu cât ai fost dumneata mai neînduplecat, cu atât mai mult s-a încăpăţânat ea să bea şi să facă uz de mijloace de manifestare din ce în ce mai stridente: flecăreala, dansul, încercarea de striptis…

Da, la drept vorbind s-ar putea ca până la urmă să fie totuşi în povestea asta şi ceva înduioşător. Văzând că nu-ţi poate captiva nici ochii, nici urechile, a mizat totul pe simţul dumitale olfactiv şi a deschis gazul. Înainte însă de a răsuci butonul, a avut grijă să se dezbrace. Ştia că are un corp frumos şi voia să te silească să constaţi acest lucru cu orice preţ. Adu-ţi aminte ce-a spus din uşă înainte de-a părăsi această încăpere: *Ce ştiţi voi?! Nu ştiţi nimic. Nimic nu ştiţi. Dacă aţi şti… Ei* bine, acum ştii: Elisabeta e urâtă la faţă, în schimb are un corp frumos. Dumneata singur ai recunoscut acest lucru. Aşadar, precum vezi, socoteala ei n-a fost chiar atât de prostească. Poate că acum, în sfârşit, ai să fii mai înţelegător.

— Poate… – şi doctorul Havel dădu din umeri.

— Sigur, spuse medicul-primar.

Teoria lui Havel

— Afirmaţiile dumneavoastră, domnule medic-primar, au, desigur, darul de a convinge, dar conţin în ele o eroare gravă: dumneavoastră, pur şi simplu, supraapreciaţi rolul meu în acest

joc. Aici n-a fost vorba de mine. Căci, dacă nu mă înşel, nu sunt singurul care am refuzat să mă culc cu Elisabeta. Cu Elisabeta n-a vrut nimeni să se culce.

Când m-aţi întrebat de ce nu vreau s-o iau pe Elisabeta, v-am spus nu ştiu ce prostii despre frumuseţea bunului plac sau despre libertatea pe care vreau să mi-o păstrez. Dar toate astea n-au fost decât nişte spirite de prost gust, menite să camufleze un adevăr care reflectă tocmai contrariul, care pentru mine nu-i câtuşi de puţin măgulitor: am respins-o pe Elisabeta tocmai pentru că nu mă pricep deloc să fiu liber. Să mă explic: a n-o avea pe Elisabeta e o modă. Nimeni nu vrea să se culce cu ea, şi dacă totuşi cineva ar face acest lucru, nu s-ar încumeta niciodată să-l mărturisească, pentru simplul motiv că ar râde toţi de el. Moda e un caporal fioros, căreia eu m-am supus ca un rob, fără să crâcnesc. În acest context, Elisabeta era femeia coaptă căreia i se suise la cap. Şi s-ar putea ca tocmai refuzul *meu* s-o fi scos din minţi cel mai mult, întrucât se ştie despre mine că iau totul. Numai că, vedeţi, mie mi-a fost mai scumpă moda decât creierul Elisabetei.

Şi dacă vreţi să mai ştiţi ceva, domnule medic-primar, dumneavoastră aveţi perfectă dreptate: Elisabeta era pe deplin conştientă de frumuseţea trupului ei şi considera situaţia sa drept o nerozie, dublată de o nedreptate strigătoare la cer; în consecinţă, a socotit că trebuie să protesteze împotriva unei asemenea nedreptăţi. Amintiţi-vă cum toată seara n-a făcut altceva decât să atragă atenţia asupra trupului său. Când a vorbit despre *stripteza* suedeză de la Viena, şi-a mângâiat sinii, declarând că sinii ei sunt mai frumoşi decât ai suedezei. De altfel, dacă vă amintiţi bine: sinii şi fundul ei au ocupat în seara asta spaţiul acestei încăperi, ca o mulţime de demonstranţi. Aveţi dreptate, domnule medic-primar, a fost, într-adevăr, o demonstraţie!

Şi mai gândiţi-vă la striptisul ei, da, da, amintiţi-vă numai cu câtă voluptate l-a trăit! Ştiţi doar că e o exhibiţionistă şi că exhibiţionismul nu-i decât un jalnic surogat erotic; dar, sărmana, nici măcar de acest surogat n-a avut parte decât sub formă simulată. Vă rog să mă credeţi, domnule medic-primar, a fost cel mai întristător striptis din câte am văzut vreodată! Sărăcuţa, se dezbrăca animată de o patimă aprigă, dar, de fapt, rămânea veşnic în oribila teacă a rochiei sale de infirmieră. Se dezbrăca şi

nu putea să se dezbrace. Şi cu toate că ştia că n-avea să se dezbrace, totuşi se dezbrăca pentru că voia să ne comunice dorinţa ei, tristă şi nerealizabilă, de a se dezbrăca. Adevărul e, domnule doctor-primar, că, de fapt, ea nu se dezbrăca, ci cânta doar despre dezbrăcatul ei, despre neputinţa ei de a se dezbrăca, de a se iubi, de a trăi! Iar noi nici măcar n-am vrut s-o ascultăm şi am stat tot timpul absenţi, cu capetele plecate…

— Ah, crai romantic ce eşti! Vasăzică dumneata chiar crezi că a vrut să se omoare?! strigă intrigat medicul-primar.

— Aduceţi-vă aminte, reluă Havel, ce mi-a spus în timp ce dansa: *Mai trăiesc! Deocamdată încă mai trăiesc!* Vă amintiţi? E limpede deci că, din clipa în *cate* a început să danseze, ştia foarte bine ce vrea să facă.

— Şi, de ce, mă rog, a ţinut să moară goală? Ce explicaţie ai pentru asta?

— A vrut să pătrundă în braţele morţii, aşa cum pătrunde o femeie în braţele iubitului. De asta s-a dezbrăcat, s-a pieptănat, s-a fardat…

— Şi tot de-asta a lăsat uşa descuiată, nu-i aşa?! Ascultă, doctore, nu-ţi mai băga în cap că a vrut să moară cu adevărat!

— S-ar putea să nu fi ştiut exact ce vrea. La urma urmei, dumneavoastră ştiţi ce vreţi? Cine dintre noi ştie? Elisabeta a vrut şi n-a vrut. A vrut, cât se poate de sincer, să moară şi totodată (la fel de sincer) a vrut să oprească în loc acea stare în care se afla la mijlocul faptei sale ce duce spre moarte, când se simţea măreaţă tocmai prin măreţia acestei fapte. Vă daţi seama, sper, că nu dorea s-o vedem învineţită, desfigurată şi duhnind a mort. Voia s-o vedem în plină glorie, plutind cu trupul ei frumos şi neapreciat spre moarte, ca să se culce cu ea. Voia ca măcar într-un moment atât de esenţial să ne facă să invidiem moartea pentru acest trup superb şi să ne incite să tânjim după el.

Teoria doctoriţei

— Scumpii mei domni, se auzi, în sfârşit, glasul doctoriţei, care până atunci tăcuse mâlc şi-şi ascultase colegii cu toată atenţia cuvenită. Atât cât pot judeca eu, ca femeie, îmi dau seama că amândoi aţi vorbit cât se poate de logic. Teoriile voastre, în sine, au fost convingătoare şi chiar admir

cunoaşterea adâncă a vieţii, de care aţi dat dovadă cu acest prilej. Teoriile voastre însă au un singur cusur, unul mic de tot. Nu cuprind în ele nicio fărâmă de adevăr, Elisabeta, dacă vă interesează să ştiţi, n-a vrut să se sinucidă. Nici în realitate, nici demonstrativ. În niciun fel.

După ce gustă câteva clipe efectul vorbelor sale, doctoriţa continuă:

— Cum văd, scumpii mei domni, răbufnesc din voi mustrările de cuget. În timp ce ne întorceam din secţia de boli interne, aţi ocolit odăiţa Elisabetei. Da, aţi ocolit-o şi nici măcar nu aţi avut curiozitatea s-o vedeţi. În schimb, eu am avut răgazul necesar s-o cercetez cu grijă în timp ce voi îi făceaţi Elisabetei respiraţie artificială. Pe maşina de gătit se afla un ibric. Da, un ibric. Elisabeta şi-a pus de cafea şi a adormit. Apa a dat în foc şi a stins flacăra, asta-i tot.

Se duseră toţi trei, în grabă, în camera Elisabetei; într-adevăr. Pe un ochi al maşinii de gătit se afla un ibricel în care mai rămăsese chiar un pic de apă.

— Bine, bine, dar de ce era despuiată? se minună medicul-primar.

— Priviţi, răspunse doctoriţa, arătând cu mâna spre trei colţuri ale încăperii: jos, lângă fereastră, zăcea o rochie de culoarea cicoarei; de sus, de pe dulăpiorul cu medicamente, atârna un sutien negru, iar în colţul opus, pe duşumea, se afla o pereche de chiloţi albi. Elisabeta, reluă doctoriţa, şi-a aruncat îmbrăcămintea în diferite locuri, ceea ce dovedeşte că a vrut să realizeze, cel puţin pentru ea, striptisul: e care prudenţa dumneavoastră, domnule medic-primar, i l-a interzis.

După ce a terminat cu dezbrăcatul, s-a simţit, se pare, obosită. Treaba asta, fireşte, nu i-a convenit deloc, deoarece nici prin gând nu-i trecea să renunţe la speranţa acestei nopţi. Ştia că până la urmă noi vom pleca şi Havel va rămâne aici singur. De altfel acesta a şi fost motivul pentru care a cerut o tabletă de înviorare... Dar, ca să revenim la chestiune: Elisabeta a vrut să-şi facă o cafea şi a pus ibricul cu apă pe ochiul aprins al maşinii de gătit. Apoi, văzându-şi din nou trupul, s-a tulburat de frumuseţea lui. Da, scumpii mei domni, Elisabeta s-a bucurat în faţa dumneavoastră de un mare avantaj; nu-şi vedea decât trupul, fără cap. În propriii ei ochi era deci o frumuseţe absolută... Şi cum spuneam, povestea asta a tulburat-o atât de

mult, încât s-a dus să se întindă pe divan, avidă de dragoste... Dar somnul a fost, se pare, mai iute şi a răpus-o înaintea plăcerii...

— Într-adevăr, aşa este, interveni deodată Havel pe un ton categoric. Acum îmi amintesc că, de fapt, eu i-am dat un somnifer!

— Nici nu mă miră, domnule doctor, asta te caracterizează perfect, spuse doctoriţa şi continuă: Ei, vi se mai pare acum ceva neclar?

— Da, se grăbi Havel să răspundă. Amintiţi-vă de vorbele ei: *Eu încă nu mor! Eu trăiesc. Deocamdată încă mai trăiesc!* Şi de ultimele ei cuvinte pe care le-a rostit atât de patetic, de parcă ar fi fost cuvinte de adio: *Ce ştiţi voi? Voi nu ştiţi nimic! Dacă aţi şti...*

— Dă-o încolo de treabă, dragă Havel, îl întrerupse doctoriţa, dumneata vorbeşti de parcă n-ai şti că nouăzeci şi nouă la sută din tot ce se spune e vorbărie goală. Oare dumneata nu vorbeşti, de cele mai multe ori, numai ca să te afli în treabă?

Mai sporovăiră aşa un timp, după care ieşiră toţi trei afară în faţa pavilionului; aici, medicul-primar şi doctoriţa îi strânseră mâna lui Havel şi îşi văzură de drumul lor.

Miresmele pluteau
prin aerul nopţii

Flajšman ajunse, în sfârşit, pe străduţa de la marginea oraşului, unde locuia împreună cu părinţii săi, într-o căsuţă înconjurată de o grădină cu flori. Deschise portiţa, dar nu păşi mai departe spre uşă, ci se aşeză pe o băncuţă deasupra căreia se căţărau nişte trandafiri îngrijiţi cu pasiune de mama sa.

Parfumul florilor îmbălsăma aerul nopţii de vară şi cuvintele *vinovat, egoism*, *iubit, moarte* se învolburau în pieptul lui, umplându-l de o beatitudine înălţătoare ce-i dădea senzaţia că în spate începeau să-i crească aripi.

Copleşit de avalanşa unei fericiri melancolice, îşi dădea seama că era iubit cum nu mai fusese iubit niciodată până atunci. Desigur, au mai fost câteva femei care i-au arătat simpatie, dar, judecând drept şi la rece: oare a fost vorba întotdeauna de o dragoste adevărată? Nu s-a lăsat el uneori pradă iluziilor? Nu s-a amăgit câteodată mai mult decât îngăduia

realitatea? Klara, de pildă, n-a fost totuşi mai mult interesată decât îndrăgostită? Nu era ea oare preocupată mai mult de locuinţa pe care el se omora să i-o găsească, decât de persoana lui? În lumina faptei săvârşite de Elisabeta, totul pălea.

Prin aer pluteau cuvinte mari, şi Flajšman îşi spunea în sinea lui că dragostea are o singură măsură şi această măsură este moartea. La capătul dragostei adevărate e moartea, şi numai acea dragoste la al cărei capăt se afla moartea e dragoste adevărată.

În aer miresmele pluteau şi Flajšman nu mai contenea să-şi pună întrebări: îl va iubi oare vreodată cineva aşa cum îl iubeşte această femeie urâtă? Dar ce contează frumuseţea sau nefrumuseţea în faţa dragostei? Ce contează urâţenia chipului în faţa unor sentimente nobile în a căror măreţie se oglindeşte însuşi absolutul?

(Absolutul? Da, absolutul, căci Flajšman era totuşi un băieţandru aruncat abia de curând în viitoarea plină de incertitudine a vieţii de adult. Şi, oricât ar fi alergat el după femei, înainte de toate căuta totuşi braţele salvatoare ale nesfârşitei consolări, care să-l răscumpere din relativitatea infernală a unei lumi proaspăt descoperite.)

Actul al patrulea

Întoarcerea doctoriţei

Doctorul Havel se întinsese de puţin timp pe divan, acoperit cu o pătură uşoară de lână, când deodată auzi un ciocănit în geam. La lumina lunii zări chipul doctoriţei. Deschise fereastra şi întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

— Dă-mi drumul să intru! strigă doctoriţa şi, cu pas grăbit, se îndreptă spre intrarea în pavilion.

Havel îşi închise nasturii de la cămaşă şi, oftând, ieşi din odaie. Nici nu deschide bine uşa pavilionului, şi doctoriţa, fără să-i mai dea vreo explicaţie, năvăli ca o vijelie pe coridor şi porni mai departe spre camera de gardă; abia după ce se văzu instalată comod într-un fotoliu, faţă în faţă cu Havel, începu să-i îndruge verzi şi uscate, că nici n-a putut să ajungă până acasă, că abia acum îşi dă seama cât e de tulburată, că e sigură că n-ar putea să doarmă şi de aceea îl roagă pe Havel să mai stea puţin de vorbă cu ea, ca să se liniştească.

Havel nu credea o iotă din tot ce-i spunea doctoriţa, ba, mai mult, era atât de necuviincios (sau de prudent), încât neîncrederea i se citea lesne pe faţă. Iată de ce doctoriţa îi spuse:

— Bineînţeles, nu mă crezi, deoarece eşti convins că m-am întors aici numai ca să mă culc cu dumneata.

Doctorul făcu un gest dezaprobator, dar doctoriţa continuă:

Ascultă, Don Juan încrezut!... Ai dreptate, fireşte. Toate femeile care te văd nu se gândesc la nimic altceva decât la asta. Iar dumneata, plictisit şi chinuit, îţi exerciţi în silă trista misiune.

Havel făcu din nou un gest dezaprobator, dar doctoriţa, după ce-şi aprinse o ţigară şi suflă fumul, reluă:

— Nu te speria, sărmane Don Juan, eu nu am venit să te inoportunez. Voiam doar să-ţi spun că nu aduci deloc cu moartea. Astea-s numai cuvintele de drăgălăşenie ale iubitului nostru medic-primar. Adevărul însă e că dumneata nu iei totul pentru simplul motiv că nu toate femeile permit să fie luate. Îţi garantez că, de pildă, eu sunt în faţa dumitale perfect imună.

— Asta ai venit dumneata să-mi spui?

— Eventual... De fapt, am venit să te consolez şi să te asigur

că nu semeni deloc cu moartea şi să-ţi mai spun că eu, una, nu m-aş lăsa luată.

Moralitatea lui Havel

— Eşti bună, spuse Havel. Eşti bună că nu vrei să te laşi luată şi că ai venit să-mi spui acest lucru. Într-adevăr, aşa este, eu nu sunt ca moartea. Şi nu numai că n-o iau pe Elisabeta, dar, crede-mă, nici pe dumneata nu te-aş lua.

— O! se minună doctoriţa.

— Nu vreau să spun prin asta că nu-mi placi. Mai curând, dimpotrivă.

— Ei, aşa da, se linişti doctoriţa.

— Da, îmi placi chiar foarte mult.

— Şi atunci de ce nu m-ai lua? Pentru că eu însămi nu mă omor după dumneata?

— Nu, nu cred că are vreo legătură una cu alta, răspunse Havel.

— Atunci de ce?

— Eşti prietena primarului!

— Ei, şi?

— Primarul e gelos. Şi ar suferi.

— Aha, vasăzică dumneata ai reţineri de ordin moral?! râse doctoriţa.

— Trebuie să mă înţelegi, reluă Havel. Am avut în viaţa mea destule încurcături cu femeile, şi asta m-a învăţat să preţuiesc prietenia între bărbaţi. Această relaţie nepângărită de aberaţia erotică rămâne pentru mine singura valoare reală pe care am cunoscut-o vreodată.

— Aşadar, consideri că primarul ţi-e prieten?!

— A făcut multe pentru mine.

— Pentru mine a făcut, categoric, mai mult, obiectă doctoriţa.

— Se poate, încuviinţă Havel, dar nu-i vorba aici de recunoştinţă. Pur şi simplu, mi-e drag. E un om excelent. Şi ţine la dumneata. Dacă aş depune cel mai mic efort ca să-ţi câştig favorul, ar trebui să mă consider un ticălos.

Defăimarea primarului

— Nu bănuiam, spuse doctoriţa, că-mi va fi dat să aud din

gura dumitale o atât de înflăcărată odă a prieteniei. Află, doctore, că începi să capeţi în ochii mei o înfăţişare cu totul nouă şi de-a dreptul surprinzătoare. Dumneata, doctore, nu numai că eşti dotat, împotriva tuturor aşteptărilor, cu nobila facultate a afecţiunii, dar, pe deasupra, o mai şi consacri în întregime (şi asta-i înduioşător) unui bătrân cărunt şi chelbos, care nu se mai face remarcat decât prin comicul său caraghios. Nu l-ai văzut azi cum căuta tot timpul să atragă atenţia asupra lui?! Mereu vrea să demonstreze câteva lucruri, pe care nimeni nu le crede. În primul rând vrea să demonstreze că e spiritual, n-ai băgat de seamă? O clipă nu i-a tăcut gura, veşnic a trăncănit, amuzând *societatea* cu spiritele lui răsuflate: „Doctorul Havel e ca moartea”; a născocit paradoxuri despre căsnicia lui nefericită (ca şi când n-aş fi auzit asta pentru a cincizecea oară!), a încercat să-l ducă de nas pe Flajšman (ca şi când pentru asta ar fi fost nevoie de cine ştie ce agerime a mintii!)…

În al doilea rând, vrea să demonstreze că e un bun camarad. În realitate însă şi, crede-mă, ăsta-i adevărul, nu iubeşte absolut pe nimeni care are păr pe cap; dar asta, fireşte, nu-i împiedică să încerce cu atât mai mult să demonstreze tocmai contrariul. Te-a măgulit pe dumneata, m-a măgulit pe mine, faţă de Elisabeta a avut o atitudine părintească, înduioşătoare, şi până şi pe Flajšman l-a luat peste picior cu atâta prudenţă, încât acesta nici n-a sesizat.

Şi, în sfârşit, în al treilea rând, şi ăsta-i principalul, se străduieşte să demonstreze cu tot dinadinsul că e un as. Se omoară cu disperare să-şi marcheze mutra de acum cu înfăţişarea lui de altădată, care, din păcate, s-a dus, şi de care niciunul dintre noi nu-şi aminteşte. Ai observat, doar, cu câtă abilitate a ştiut să strecoare povestea cu curviştina care l-a refuzat, numai ca să poată evoca, în acest context, chipul său tineresc şi irezistibil de odinioară, ca să-şi acopere cu el jalnica-i chelie.

În apărarea medicului-primar

— Tot ce spui dumneata, stimată doamnă doctor, e aproape veridic, replică Havel. Numai că toate astea nu-mi oferă decât noi şi îndreptăţite motive de a-l iubi şi mai mult pe medicul-primar; pentru că toate astea, stimată doamnă doctor, îmi sunt

mie mai apropiate decât aţi putea bănui. De ce să-mi bat eu joc de o chelie care nici pe mine nu mă va cruţa? De ce să râd de insistenta strădanie a primarului de a nu fi ceea ce este? Un om în vârstă ori se resemnează, împăcându-se cu gândul că este ceea ce este – adică acea jalnică rămăşiţă a propriei sale fiinţe – ori nu se resemnează, şi atunci nu-i rămâne nimic de făcut decât să simuleze că nu-i ceea ce este. În cazul acesta, se vede obligat să-şi confecţioneze, printr-o inventivitate extenuantă, tot ceea ce nu mai există, tot ceea ce a pierdut pentru totdeauna; da, să născocească, să confecţioneze şi să-şi prezinte veselia, vitalitatea, spiritul de camaraderie. Să-şi evoce imaginea din tinereţe, să încerce să se contopească, să se confunde cu ea. În comedia tragică a primarului mă văd pe mine însumi, îmi văd propriul meu viitor. Firește, numai dacă voi avea suficiente resurse de a mă împotrivi resemnării, care, fără îndoială, e un rău mult mai mare decât această tristă comedie.

Poate că ai făcut o apreciere exactă în ceea ce-l priveşte pe medicul-primar. Dar abia în felul ăsta el mi-a devenit şi mai drag şi n-aş fi în stare să fac niciodată un lucru care ar putea să-l necăjească; de unde decurge şi faptul că niciodată n-aş putea să am nimic cu dumneata.

Replica doctoriţei

— Scumpe doctore, îi răspunse doctoriţa, constat cu bucurie că între cele spuse de dumneata şi cele spuse de mine sunt mai puţine contradicţii decât îţi poţi închipui. Ştii doar că şi mie mi-e drag medicul-primar şi că-l compătimesc în aceeaşi măsură ca şi dumneata. Cât despre recunoştinţă, nici să nu mai vorbim; am mai multe motive să-i fiu îndatorată decât ai avea dumneata. Fără el, n-aş fi aici, şi încă într-un loc atât de bun. (Asta o ştii şi dumneata şi o ştiu, din păcate, toţi, chiar prea bine!) De aceea te-aş ruga să-mi spui: ai cumva impresia că-l duc de nas? Că-l înşel? Că mai am şi alţi amanţi? Nici nu ştii cu câtă plăcere i s-ar aduce la ureche o asemenea veste! Dar, crede-mă, nu vreau să-i fac rău nici lui, nici mie, şi pentru asta sunt mai încătuşată decât ai fi în stare să-ţi imaginezi. Da, sunt total încătuşată şi tocmai de aceea sunt foarte bucuroasă că noi doi ne-am putut înţelege acum atât de bine. Pentru că dumneata eşti unicul om cu care mi-aş putea permite să-i tiu infidelă. Să mă explic:

dumneata îl iubeşti cu adevărat şi, într-adevăr, n-ai fi în stare niciodată să-i faci vreun rău. Dumneata vei fi deci de o discreţie scrupuloasă. Pe dumneata mă pot bizui. Cu dumneata pot să mă iubesc…

Şi spunând asta, se aşeză în braţele lui Havel şi începu să-i descheie nasturii.

Ce a făcut doctorul Havel?

Ah, ce problemă, ce problemă!…

Actul al cincilea

În vârtejul nobleţei

Se duse noaptea, veni dimineaţa, şi Flajšman ieşi în grădină să taie un buchet de trandafiri. Apoi plecă la spital, cu tramvaiul.

Elisabeta se afla într-o rezervă specială, la secţia de boli interne. Flajšman se aşeză lângă patul ei, puse buchetul de flori pe noptieră şi-o apucă pe Elisabeta de mână, să-i ia pulsul.

— Ei, cum vă simţiţi, mai bine, nu-i aşa? întrebă el.

— Păi da, desigur, răspunse Elisabeta, încurcată.

La care Flajšman îi spuse, cuprins de duioşie:

— Nu trebuia să faceţi o asemenea prostie!

— Ei, da, încuviinţă Elisabeta, dar ce să fac dacă am adormit?! Am pus de cafea şi am adormit ca o proastă.

Flajšman rămase cu gura căscată, căci la atâta nobleţe nu s-ar fi aşteptat din partea ei: aşadar, Elisabeta nu voia să-i încarce cugetul, nu voia să-l apese cu dragostea ei, şi de aceea o tăgăduia!

O mângâie pe obraji şi, furat de simţăminte, începu s-o tutuiască:

— Ştiu totul. Nu-i nevoie să mă minţi, fetiţo! Dar, în orice caz, îţi mulţumesc şi pentru această minciună!... Îşi dădea seama că atâta nobleţe, atâta spirit de sacrificiu şi atâta consideraţie nu va găsi la nicio altă femeie, şi deodată simţi cum îl inundă dorinţa cumplită de a ceda avalanşei nesocotinţelor pripite şi s-o roage pe Elisabeta să-i devină soţie. În ultima clipă însă izbuti să se stăpânească (pentru cererea în căsătorie e întotdeauna destul timp) şi spuse doar atât:

— Elisabeta, fetiţa mea, trandafirii aceştia i-am adus pentru tine.

Elisabeta se holbă la Flajšman şi exclamă:

— Pentru mine?!

— Da! Pentru tine. Pentru că sunt fericit că mă aflu aici cu tine. Pentru că sunt fericit că exişti, Elisabeta. Poate că te iubesc. Poate că te iubesc chiar foarte mult. Dar, ştiu eu, poate că tocmai pentru asta va fi mai bine ca noi doi să rămânem aşa cum suntem.

Poate că bărbatul şi femeia se simt mai apropiaţi dacă nu trăiesc împreună şi ştiu doar unul de celălalt că există şi, dacă

există, îşi sunt recunoscători că există şi că ştiu unul de existenţa celuilalt. Şi tocmai acest lucru îi apropie pentru a fi fericiţi. Îţi mulţumesc, Elisabeta, îţi mulţumesc, fetiţo, că exişti.

Elisabeta nu pricepea nimic, şi totuşi pe chipul ei se răspândi un zâmbet nătâng de bucurie, încărcările o fericire nedefinită şi de o speranţă neclară.

În sfârşit, Flajšman se ridică de pe scaun, o strânse uşor de umăr (ca semn al unei iubiri discrete şi reţinute), apoi se întoarse cu spatele şi ieşi.

Incertitudinea tuturor lucrurilor

— S-ar putea ca frumoasa noastră colegă, care astăzi, pur şi simplu, radiază de atâta tinereţe, să ne fi prezentat cea mai bună interpretare a evenimentelor, spuse medicul-primar, adresându-se lui Havel şi doctoriţei, după ce se întâlniră toţi trei în aceeaşi cameră de gardă. Elisabeta şi-a pus cafeaua la fiert şi a adormit. Cel puţin aşa pretinde ea.

Păi, vedeţi! se entuziasmă doctoriţa.

— Nu văd nimic, ripostă medicul-primar. Până la urmă, nimeni nu ştie cum s-au petrecut lucrurile cu adevărat. Ibricul putea să se afle pe maşină cine ştie de când. Dacă Elisabeta a vrut să deschidă gazul ca să se omoare, nu văd de ce ar fi trebuit pentru asta să dea ibricul la o parte!

— Şi totuşi explicaţia ei e cât se poate de clară! obiectă doctoriţa.

— Ei, asta-i bună!... în definitiv, dacă tot ne-a făcut o asemenea demonstraţie şi ne-a băgat în sperieţi cum se cuvine, nu văd de ce n-ar arunca acum toată vina pe seama ibricului?! Nu uitaţi că la noi sinucigaşii, după ce sunt salvaţi, sunt trimişi la balamuc pentru tratament. Şi-acolo, credeţi-mă, n-are nimeni chef să se ducă.

— Cum văd, dumneavoastră aţi găsit în sinucidere o adevărată delectare, spuse doctoriţa.

La care medicul-primar zâmbi:

— Ei, vreau să-i încarc şi eu o dată conştiinţa lui Havel aşa cum trebuie.

Căinţa lui Havel

Mustrările de cuget îl făcură pe Havel să desluşească în cuvintele şefului un reproş cifrat, prin care cerul îl admonesta în taină, şi de aceea se grăbi să spună:

— Cred că primarul nostru are dreptate. Nu trebuia să fie neapărat o încercare de sinucidere, după cum, la fel de bine, putea să şi fie. La urma urmei, dacă e să fiu sincer, eu nu i-aş lua asta în nume de rău Elisabetei. Spuneţi-mi şi mie, unde există în viaţă acea valoare care să ne îndreptăţească să considerăm sinuciderea un lucru absolut deplasat? În dragoste?

Sau în prietenie? Vă garantez că prietenia nu-i cu nimic mai statornică decât dragostea, şi deci nici pe ea nu se poate clădi nimic. Sau, ştiu eu, să existe această valoare măcar în dragostea de sine? Ce bine ar fi! În ceea ce mă priveşte – spuse Havel, aproape înflăcărându-se – vă rog să mă credeţi că nu mă iubesc câtuşi de puţin. Pot să jur, dacă vreţi, domnule medic-primar.

— Ştiţi ce, scumpii mei domni – interveni doctoriţa, surâzătoare; eu, una, v-aş face o propunere: dacă sinuciderea altuia vă face lumea mai frumoasă şi vă izbăveşte sufletele de păcate, hai să cădem la învoială că, într-adevăr, Elisabeta a vrut să se sinucidă! De acord!

Happy-end

— Prostii! şi medicul-primar dădu din mână. Şi mai încetaţi o dată cu toate aiurelile astea! Prin ceea ce spui, dragă Havel, nu faci decât să alterezi aerul acestei dimineţi! Sunt cu cincisprezece ani mai în vârstă decât dumneata. Sunt legat de o căsnicie fericită, şi niciodată nu voi putea divorţa de soţia mea. Şi mai am şi o dragoste *nefericită,* pentru că femeia pe care o iubesc este, *din nefericire,* această frumoasă doctoriţă. Şi totuşi mă simt bine pe lumea asta şi-mi place viaţa, deşteptule!

— Foarte bine, foarte bine, se adresă doctoriţa, cu o neobişnuită duioşie în glas, şi-l apucă de mână: Şi eu mă simt bine pe lumea asta şi-mi place viaţa…

În clipa aceea, uşa se deschise brusc şi în camera de gardă îşi făcu apariţia Flajšman, care spuse cu vocea sugrumată de emoţie:

— Am fost la Elisabeta. E o femeie nemaipomenit de cinstită. A tăgăduit totul. A luat totul asupra ei.

— Poftim! râse medicul-primar. Şi Havel ar vrea să ne îndemne pe toţi la sinucidere!

— Bineînţeles, îl aprobă doctoriţa şi, apropiindu-se de fereastră, adăugă: Cum văd, va fi iar o zi superbă.

Cu puţine clipe înainte, Flajšman era gata-gata să-şi reproşeze faptul că procedase cu viclenie, lichidând întreaga poveste doar cu un buchet de trandafiri şi cu câteva cuvinte frumoase; acum însă era bucuros că nu s-a pripit. A recepţionat semnalul doctoriţei şi l-a înţeles de minune: firul aventurii se reînnoadă, aşadar, în acelaşi loc în care a fost curmat aseară, când întâlnirea lor a fost zădărnicită de intervenţia neaşteptată a gazului. Nu se putut stăpâni să nu-i zâmbească doctoriţei, chiar şi în prezenţa gelosului medic-primar.

Aşadar, povestea se reia de-acolo de unde s-a întrerupt ieri; şi totuşi Flajšman are senzaţia că ecoul ei pătrunde în sufletul lui mult mai de mult, şi mult mai puternic. Are în urma lui o dragoste măreaţă şi sublimă ca moartea. Pieptul i s-a umflat şi această umflare a fost cea mai frumoasă şi cea mai mare din câte a simţit el până acum. Căci moartea a fost aceea care i-a umflat pieptul de atâta fericire; o moarte dăruită lui, o moarte sublimă şi reconfortantă…

Morţii vârstnici să cedeze locul morţilor tineri

1

Se întorcea acasă pe aceeaşi stradă a orăşelului de provincie ceh, în care trăia de câţiva ani, împăcat cu o viaţă nu prea agitată, cu vecinii clevetitori şi cu bădărănia monotonă de la serviciu, şi mergea atât de nepăsător (aşa cum se merge de obicei pe un drum bătut de sute de ori), încât era gata-gata să treacă pe lângă ea fără s-o observe. În schimb, ea îl recunoscuse de departe şi, venind în întâmpinarea lui, îl privea cu surâsul ei blajin, care abia în ultima clipă, când aproape se depăşiseră, căzu pe dispozitivul de semnalizare al memoriei lui şi-l smulse din starea de somnolentă.

— Nu v-am recunoscut! se scuză el, dar scuza aceasta neinspirată aduse numaidecât în discuţie acea temă penibilă despre care e mai bine să nu vorbeşti: nu se mai văzuseră de cincisprezece ani şi în acest răstimp îmbătrâniseră amândoi.

— Atât de mult m-am schimbat? întrebă ea, şi el îi răspunse că nu, şi chiar dacă minţea, minciuna lui nu era totuşi absolută; căci surâsul acela blajin (exprimând cu pudoare şi moderaţie capacitatea nestăvilită a entuziasmului etern) venea aici nealterat, din depărtarea multor ani, şi-l tulbura; mai precis, îi era atât de clară imaginea de odinioară a acestei femei, încât trebui să depună un efort sus ţinut ca s-o şteargă din minte şi s-o vadă aşa cum arată în această clipă: era o femeie aproape îmbătrânită.

O întrebă încotro se duce şi ce program are, şi ea îi răspunse că a avut de rezolvat nişte treburi în localitate, iar acum nu-i mai rămânea decât să aştepte trenul de seară cu care urma să se întoarcă la Praga. El îşi manifestă bucuria pentru revederea lor neaşteptată şi, întrucât căzură repede de acord (şi pe bună dreptate) asupra faptului că cele două cafenele ale oraşului sunt supraaglomerate şi murdare, o invită să meargă în garsoniera lui, aflată nu departe de locul întâlnirii, unde avea şi ceai, şi cafea şi unde, mai cu seamă, era linişte şi curăţenie.

2

Pentru ea, ziua începuse de dimineaţă cu stângul. Soţul ei (sunt de atunci douăzeci şi cinci de ani de când locuise cu el aici un scurt timp, la începutul căsniciei, ca apoi să plece împreună la Praga, unde el a murit acum zece ani) fusese îngropat în cimitirul din localitate, datorită unei ciudate dorinţe exprimate în ceasul din urmă. Plătise atunci taxa pe zece ani înainte, şi acum câteva zile s-a trezit speriată că termenul de concesionare a mormântului a expirat şi ea uitase să-l prelungească. Şi-a propus mai întâi să scrie administraţiei cimitirului, dar apoi, dându-şi seama de tergiversarea şi zădărnicia corespondenţei cu autorităţile, a preferat să se repeadă până aici.

Drumul spre mormântul soţului îl ştia cu ochii închişi, şi totuşi, la un moment dat, a avut impresia că astăzi se afla în cimitir pentru întâia oară. Nu era în stare să găsească mormântul şi avea senzaţia că rătăceşte. Abia după un timp s-a lămurit: acolo unde altă dată se afla monumentul de gresie cenuşie, cu numele soţului înscris cu litere de aur, da, exact în locul acela (l-a recunoscut fără dificultate după cele două morminte vecine), se înălţa acum un monument de marmură neagră, purtând un nume cu totul diferit, înscris tot cu litere de aur.

În culmea enervării, s-a repezit la administraţia cimitirului, unde i s-a spus că, după expirarea termenului de concesionare, mormintele sunt lichidate automat. Le-a reproşat faptul că n-au înştiinţat-o din timp în vederea prelungirii, la care i s-a răspuns că cimitirul dispune de puţine locuri şi, în consecinţă, *morţii vârstnici ar trebui să cedeze locul morţilor tineri.*

Indignată peste măsură, le-a spus, abia stăpânindu-şi plânsul, că sunt nişte oameni lipsiţi de omenie şi de respect faţă de om, dar în cele din urmă a înţeles că orice discuţie era inutilă. Aşa cum, la timpul respectiv, nu putuse să se împotrivească morţii naturale a soţului ei, tot aşa nu putea să-i împiedice nici a doua moarte, acea moarte *a bătrânului mort,* care acum nu mai avea dreptul nici măcar la existenţa de mort.

A pornit, aşadar, spre oraş, şi deodată, întristarea ei a început să se amestece cu un sentiment de grijă şi înfricoşare: cum să-i explice fiului dispariţia mormântului şi cum să justifice în faţa lui o neglijenţă atât de condamnabilă? În cele din urmă, frământată de aceste gânduri, o cuprinse oboseala: nu ştia cum să-şi mai omoare timpul nesfârşit de lung până la plecarea trenului, căci în localitate nu mai cunoştea pe nimeni, iar la o plimbare

nostalgică n-o mai ispitea aici absolut nimic, deoarece între timp oraşul se schimbase prea mult, şi acele locuri, odinioară atât de familiare, îi arătau acum o faţă cu totul străină. De aceea a acceptat cu recunoştinţă invitaţia acestei vechi cunoştinţe (pe jumătate uitată) care-i ieşise în cale în chip atât de neaşteptat: avu astfel posibilitatea să-şi spele mâinile la baie, să se aşeze apoi comod într-un fotoliu moale (o dureau cumplit picioarele), să cerceteze odaia şi să asculte cum, în spatele paravanului ce despărţea oficiul de camera de locuit clocotea apa pregătită pentru cafea.

3

Împlinise nu demult treizeci şi cinci de ani şi, printr-o nefericită coincidenţă, se întâmplase ca tocmai atunci să descopere, fără voia lui, o vizibilă rărire a părului în creştetul capului. Nu putea fi vorba încă de o chelie în toată puterea cuvântului, dar, oricum, contururile ei se întrezăreau (prin părul rărit se vedea pielea lucioasă), astfel că viitoarea chelie era uşor de imaginat şi, mai cu seamă, sigură – asupra iminentei sale apariţii nemaiexistând absolut niciun dubiu. Desigur, este ridicol să faci din rărirea părului o problemă vitală; numai că eroul nostru îşi dădea seama că, o dată cu apariţia cheliei, avea să vină şi schimbarea la faţă, şi astfel viaţa uneia dintre înfăţişările sale (şi, fireşte, a celei mai bune) se afla înaintea unui sfârşit inevitabil.

Şi atunci, copleşit de gânduri, îşi puse fireasca întrebare: care-i bilanţul acestei înfăţişări (păroase) pe cale de dispariţie din existenţa lui, şi cu ce s-a ales ea, de fapt, din această viaţă? Şi constatând sărăcia acestui bilanţ, rămase, pur şi simplu, înmărmurit; şi numai amintirea lui îl făcea de fiecare dată să roşească; da, îi era ruşine şi încerca un sentiment de jenă: căci a trăi atâta timp pe acest pământ şi a te alege cu atât de puţin e, într-adevăr, umilitor.

La ce se gândea el, spunând că s-a ales din viaţă cu atât de puţin? La călătorii, la activitatea profesională, la activitatea publică, la sport, la femei? Se gândea, bineînţeles, la toate, şi totuşi, în primul rând, la femei; căci dacă în toate celelalte domenii viaţa lui fusese săracă – şi faptul, desigur, îl frământa – nu era totuşi nevoit să-şi atribuie aici absolut nicio vină; căci

nimeni nu-l putea învinui că profesiunea lui era neinteresantă şi lipsită de perspective; nici de faptul că n-a dispus niciodată de bani suficienţi pentru a-şi permite luxul de a călători; şi nu era el vinovat că la douăzeci de ani suferise o ruptură de menise şi se văzuse silit să renunţe la sportul preferat. În schimb, imperiul femeilor a fost pentru el întotdeauna un imperiu al libertăţii relative şi deci în privinţa aceasta nu mai putea găsi absolut nicio scuză; aici ar fi avut el prilejul să se manifeste în voie, să arate cine e, demonstrându-şi toată gama posibilităţilor de care dispunea; căci femeile deveniseră pentru el micul etalon îndreptăţit să-i măsoare *densitatea* vieţii.

Ghinionul lui a fost însă că tocmai cu femeile nu prea a ştiut să se descurce: până la douăzeci şi cinci de ani (deşi fusese un băiat chipeş) l-a încătuşat tracul; după aceea s-a îndrăgostit, s-a însurat şi, timp de şapte ani, n-a făcut decât să se autoconvingă că infinitul erotic poate fi găsit într-o singură femeie; apoi a divorţat, apologetica monogamiei (şi, o dată cu ea, şi iluzia infinitului) s-a risipit, iar în locul ei a venit pofta plăcută de femei şi curajul (de a cunoaşte varietatea *limitată* a multitudinii lor), din nefericire însă puternic frânate de proasta situaţie financiară (trebuia să plătească soţiei pensie alimentară pentru unicul copil, pe care avea voie să-l vadă o dată sau de două ori pe an) şi de condiţiile meschine ale orăşelului de provincie, unde curiozitatea vecinilor e tot atât de nemărginită pe cât de mărginită e posibilitatea de alegere a femeilor.

Şi timpul s-a scurs cu o repeziciune uimitoare, şi într-o bună zi omul nostru s-a trezit în baie, în faţa oglinzii ovale de deasupra chiuvetei, ţinând în mâna dreaptă, deasupra capului, o oglinjoară rotundă în care se uita, vrăjit, la începutul de chelie; privelişte a aceasta i-a relevat (pe neaşteptate) adevărul banal că „mortul de la groapă nu se mai întoarce". Şi l-a cuprins deodată o proastă dispoziţie cronică, ba, mai mult, a început chiar să-l bată gândul sinuciderii. Fireşte (şi asta trebuie subliniat, pentru a nu vedea în el un isteric sau un prostănac), îşi dădea perfect seama de caraghioslâcul acestui gând şi ştia că niciodată n-avea să-l pună în aplicare (râdea în sinea lui de propria-i scrisoare de adio: *Mi-a fost cu neputinţă să mă împac cu chelia. Cu bine!),* dar destul şi faptul că un asemenea gând, oricât de platonic ar fi fost el, i-a putut trece măcar prin minte. Să încercăm totuşi să-l înţelegem: a încolţit în el, probabil, aşa

cum încolţeşte în sufletul unui maratonist dorinţa irezistibilă de a abandona cursa atunci când la mijlocul traseului constată, cu părere de rău, că va pierde întrecerea în chip ruşinos (şi, pe deasupra, din propria-i vină). Aşa şi el, considerând întrecerea pierdută, n-a mai avut niciun chef să alerge mai departe.

Şi iată-l acum aplecat deasupra măsuţei, aşezând o ceşcuţă de cafea în faţa studioului (pe care avea să ia loc apoi), iar pe a doua în faţa fotoliului în care se instalase comod vizitatoarea lui; şi în gând îşi spunea că în toată povestea asta trebuie să fie neapărat ceva de o răutate neobişnuită, dacă această femeie, de care fusese cândva îndrăgostit până peste urechi şi pe care (din propria sa vină) o scăpase atunci, îi ieşea în cale tocmai acum, când se afla într-o asemenea stare sufletească şi într-un moment când nimic nu se mai putea repara.

4

Cu greu ar fi putut ghici că în gândul lui ea era acum *aceea care cândva îi scăpase;* şi totuşi îşi mai aducea aminte de o noapte petrecută împreună, de înfăţişarea lui de-atunci (avea douăzeci de ani, nu ştia să se îmbrace, roşea şi o amuza grozav neîndemânarea lui copilărească); şi îşi aducea aminte şi de ea (avea pe atunci aproape patruzeci de ani, şi un fel de năzuinţă spre frumos o arunca mereu în braţele altor bărbaţi, dar totodată o şi gonea din aceste braţe, căci dintotdeauna îşi închipuise că viaţa ei ar trebui să fie asemenea unui *dans nespus de frumos,* şi se temea să nu transforme infidelitatea conjugală într-o meteahnă urâtă).

Da, îşi impunea frumosul aşa cum îşi impun oamenii preceptele morale; dacă ar fi văzut în propria ei viaţă ceva urât, ar fi căzut, probabil, pradă deznădejdii. Şi întrucât îşi dădea seama că acum, după cincisprezece ani, trebuia să pară în ochii amfitrionului bătrână (şi însemnată de toată urâţenia pe care bătrâneţea o aduce după sine), încercă să-şi pună repede faţa la adăpostul unui evantai imaginar, şi de aceea îşi asaltă interlocutorul cu întrebări precipitate: cum a ajuns în acest oraş? Cu ce se ocupă?

Etc.; lăudă atmosfera plăcută a garsonierei, perspectiva ce se deschidea de la fereastră peste acoperişurile oraşului (spunând că, deşi nu-i o privelişte mai deosebită, are totuşi în ea ceva

aerisit şi degajat); numi autorii câtorva dintre reproducerile înrămate, aparţinând unor pictori impresionişti (nu era greu, căci mai în toate casele intelectualilor săraci din Cehia veţi întâlni aceleaşi reproduceri ieftine), apoi se ridică de la măsuţa pe care-şi lăsase cafeaua nebăută şi, aplecându-se peste o masă mică de scris, deasupra căreia, pe o etajeră, se aflau înşirate câteva fotografii (nu-i scăpă din vedere faptul că printre ele nu era nicio fotografie de femeie tânără), întrebă dacă una din ele nu înfăţişa chipul mamei sale (îi confirmă).

După aceea o întrebă şi el la ce anume s-a referit în momentul întâlnirii lor, spunându-i că venise aici să-şi rezolve „anumite treburi". N-avea niciun chef să-i vorbească despre cimitir (se vedea aici, la etajul cinci, nu numai sus, deasupra acoperişurilor, ci sus de tot, deasupra propriei sale vieţi, şi asta o făcea să se simtă nespus de bine); dar la insistenţele lui deschise şi repetate, n-avu încotro şi, în sfârşit (foarte pe scurt, pentru că impertinenţa sinceităţii pripite i-a fost întotdeauna străină), îi mărturisi că în urmă cu mulţi ani a locuit în acest oraş, că aici era înmormântat soţul ei (despre lichidarea mormântului nu suflă o vorbă) şi că de zece ani încoace venea aici cu regularitate de ziua morţilor, însoţită de fiul ei.

5

— În fiecare an?!...

Constatarea aceasta îl întristă, şi din nou se gândi că în povestea asta există, într-adevăr, ceva răutăcios şi răuvoitor, căci, dacă ar fi întâlnit-o acum şase ani, când s-a mutat el aici, cine ştie, poate că totul ar mai fi putut fi salvat: atunci ea n-ar fi fost încă atât de marcată de amprentele bătrâneţii, şi înfăţişarea ei nu s-ar fi deosebit atât de mult de imaginea femeii pe care o iubise în urmă cu cincisprezece ani; atunci ar mai fi fost cu siguranţă în puterea lui să treacă peste această deosebire şi să vadă ambele imagini (trecută şi prezentă) contopite într-una singură. Acum însă ele erau iremediabil îndepărtate una de alta.

Femeia îşi bău cafeaua şi, în timp ce vorbea, el se străduia să stabilească exact măsura schimbării care făcea ca această femeie să-i scape *pentru a doua oară:* faţa se zbârcise (zadarnic încerca stratul de pudră să ascundă acest lucru); gâtul se scofâlcise (zadarnic încerca gulerul înalt să-l acopere); obrajii se

lăsaseră; părul (dar asta era aproape frumos!) încărunţise; cel mai mult însă îi atrăgeau atenţia mâinile (acestea, din păcate, nu pot fi drese nici cu pudră, nici cu fard): se iviseră pe ele noduri de vine albastre, şi deodată îi apăreau ca nişte mâini de bărbat.

Mila şi regretul se amestecau în el cu furia şi ar fi avut un chef nebun să înece în alcool întârzierea acestei întâlniri; o întrebă dacă nu doreşte un pahar de coniac (avea în dulăpiorul din spatele paravanului o sticlă începută); îi răspunse că nu, şi el îşi aduse aminte că nici în urmă cu ani nu obişnuia să bea aproape deloc, poate tocmai de teamă ca alcoolul să nu-i abată vreodată manifestările de pe făgaşul moderaţiei, a bunului gust. Şi când îi surprinse gestul delicat cu care refuză coniacul, îşi dădu seama că acel farmec al bunului gust, acea vrajă, acea drăgălăşenie care odinioară îl copleşiseră, mai dăinuiau în ea, nealterate, şi, chiar, ascunse sub masca bătrâneţii, erau în sine la fel de ispititoare în ciuda faptului că acum erau de două ori zăbrelite.

Când îi veni în minte ideea că e *zăbrelită de bătrâneţe*, îl cuprinse un sentiment de nemărginită compasiune, şi această compasiune avu darul să i-o apropie atât de mult (pe această femeie odinioară atât de strălucitoare, în faţa căreia i se încleşta întotdeauna limba), încât, pe neaşteptate, se trezi în el dorinţa nestăvilită de a sta cu ea de vorbă, mult, ca doi prieteni, în atmosfera albastră a resemnării melancolice. Şi, într-adevăr, prinse să vorbească (şi chiar mult de tot), ajungând în cele din urmă să-i mărturisească chiar şi gândurile pesimiste care îl bântuiseră în ultima vreme. Fireşte, nu pomeni de începutul de chelie (după cum nici ea nu suflase o vorbă despre mormântul lichidat); în schimb, spectrul cheliei se transformă deodată în substanţa unor maxime sentenţioase, fals filosofice, cam de genul acestora: timpul fuge atât de repede, încât omul nu mai apucă să trăiască; viaţa e cumplită, deoarece totul în ea e însemnat de necesitatea pieirii, precum şi în alte maxime asemănătoare, la care aştepta de la vizitatoarea sa un răspuns de sinceră participare; dar n-avu parte de un asemenea răspuns.

6

Nu-i plăceau deloc discuţiile despre bătrâneţe şi moarte,

pentru că acestea cuprindeau în ele urâţenia fizică, de care îi era silă. De câteva ori, aproape alarmată, ţinu să-i repete amfitrionului că vederile lui *erau superficiale*; căci omul, insistă ea, e ceva mai mult decât un trup care se trece şi se degradează;

Í esenţială e numai opera omului şi ceea ce lasă el, aici, pe pământ, pentru alţii. Nu era o concepţie pe care o susţinea doar în ultima vreme; pentru întâia oară i-a fost de ajutor în urmă cu treizeci de ani, and se îndrăgostise de viitorul ei soţ, mai mare pe atunci decât ea cu nouăsprezece ani; niciodată n-a încetat să-l preţuiască sincer (în ciuda tuturor infidelităţilor ei, despre care, de altfel, soţul ori nu ştia, ori nu voia să ştie) şi întotdeauna s-a străduit să se convingă pe sine că intelectul şi însemnătatea soţului echilibrează şi compensează din plin încărcătura grea a anilor săi.

— Nu vă supăraţi, ce operă?! Ce operă lăsăm noi aici, în urma noastră? protestă amfitrionul, cu un zâmbet amar pe buze.

Nu voia să facă apel la soţul dispărut, deşi credea cu fermitate în valoarea trainică a celor înfăptuite de el; îi spuse doar atât, că fiecare om realizează aici pe pământ o operă, şi oricât de modestă ar fi această operă, în ea şi numai în ea constă valoarea lui; începu apoi să vorbească despre ea, despre munca ei la o casă de cultură dintr-o suburbie a oraşului Praga, unde organizează conferinţe şi seri de poezie, şi îi zugrăvi (cu o emfază care lui i se păru exagerată) „acele feţe recunoscătoare" ale spectatorilor; şi numaidecât se aprinse, povestind despre frumuseţea de a avea un fiu şi de a vedea cum propriile trăsături (băiatul îi seamănă) se imprimă pe un chip de bărbat; despre frumuseţea de a da tot ce poate da o mamă fiului ei, ca apoi, tăcută, să dispară în spatele vieţii lui.

Nu întâmplător se antrenase la vorbă despre fiul ci, căci toată ziua ci îi apăruse în md, amintindu-i cu reproş nereuşita de la cimitir, din cursul dimineţii; ciudat: niciodată nu îngăduise vreunui bărbat să-i impună voinţa lui; în schimb, propriul fiu izbutise s-o subjuge fără ca ea să-şi dea seama când şi cum. De fapt, nereuşita de la cimitir o tulburase atât de mult, în primul rând pentru că se simţea vinovată faţă de el şi se temea nespus de reproşurile lui. Bănuia, bineînţeles, de multă vreme că insistenta plină de gelozie cu care fiul supraveghea felul mamei de a cinsti memoria tatălui său (căci el era acela care stăruia în

fiecare an, de ziua morţilor, să se ducă amândoi la cimitir!) nu era determinată atât de dragostea pentru părintele dispărut cât, mai curând, de dorinţa de a-şi uzurpa mama şi de a-i impune limitele riguroase ale văduviei; căci aceasta era realitatea, chiar dacă el nu s-a exprimat niciodată în acest sens, iar ea se străduia (fără succes) s-o ignore: pe băiat îl dezgusta ideea că mama lui ar mai putea duce o viaţă sexuală, îi repugna tot ceea ce mai rămăsese *sexual* în ea (cel puţin ca posibilitate şi prilej de manifestare); şi întrucât ideea sexualului e legată de ideea tinereţii, nutrea de mult un sentiment de repulsie faţă de tot ce i se mai părea a fi la ea tineresc; nu mai era un copil, şi prospeţimea tinerească a mamei (aliată cu agresivitatea grijii materne) i se punea neplăcut de-a curmezişul, stânjenindu-i astfel atitudinea faţă de tinerele fete care începuseră să-i intereseze; îşi dorea să aibă o mamă bătrână; numai de la o asemenea mamă accepta să suporte dragostea, numai o asemenea mamă îi putea fi dragă. Iar ea, cu toate că în anumite momente îşi dădea seama că în felul acesta era împinsă spre mormânt, sfârşi în cele din urmă prin a ceda, capitulând încetul cu încetul în faţa presiunii insistente a băiatului; ba, mai mult, ajunse chiar să-şi idealizeze capitularea, căutând să se convingă în sufletul ei că frumuseţea vieţii constă tocmai în acea tăcută dispariţie în spatele vieţii lui. Şi, în numele acestei idealizări (fără de care cutele de pe obraji ar fi stânjenit-o, de altfel, mult mai mult), îşi întreţinea acum, cu o înflăcărare atât de neaşteptată, disputa cu amfitrionul ei.

Dar iată că, deodată, amfitrionul se aplecă peste măsuţa care-i despărţea şi, mângâindu-i uşor mâna, îi spuse:

— Iertaţi-mi vorbele nechibzuite. Ştiţi doar că întotdeauna am fost un prostănac.

7

Disputa n-avu deloc darul să-l indigneze, dimpotrivă, cu acest prilej, vizitatoarea îi confirma încă o dată identitatea ei; în protestul împotriva cuvintelor lui pesimiste (dar oare asta n-a fost în primul rând un protest împotriva schimonosirii sufletului şi a prostului gust?), o recunoscu aşa cum o ştia, şi astfel, pe măsură ce timpul se scurgea, mintea lui era cotropită tot mai mult de vechea ei înfăţişare şi de vechea lor poveste, şi unica lui

dorinţă era acum ca nimic să nu mai tulbure acea atmosferă albastră, atât de prielnică discuţiei (acesta a şi fost, de altfel, motivul pentru care i-a mângâiat mâna şi şi-a atribuit epitetul de prostănac), ca să-i poată vorbi şi el despre un lucru care, în clipa aceasta, i se părea a fi cel mai important: povestea lor; era încredinţat că trăise alături de ea *ceva* cu totul neobişnuit, ceva pe care ea n-avea cum să-l bănuiască şi pentru a cărui definire el însuşi va trebui să depună mari eforturi spre a găsi cuvintele cele mai precise.

Nici nu-şi mai amintea exact în ce împrejurări o cunoscuse; frecventase, se pare, uneori, cercurile prietenilor săi de studenţie; în schimb, de micuţa cafenea pragheză, izolată de lume, unde fuseseră pentru întâia oară singuri, îşi aducea aminte cât se poate de bine; stătea în faţa ei, în boxa de catifea, stingherit şi tăcut, dar totodată încântat şi, pur şi simplu, uluit de semnele discrete şi delicate prin care ea îi sugera simpatia şi favoarea ei. Se străduise apoi să şi-o imagineze (chiar dacă nu îndrăznea să spere în împlinirea acelor închipuiri) cum ar arăta dacă el ar încerca s-o sărute, s-o dezbrace şi s-o iubească, dar nu izbutise cu niciun chip să realizeze această imagine. Da, ciudat: de mii de ori s-a străduit să şi-o imagineze în toiul dragostei trupeşti, dar eforturile lui au fost întotdeauna zadarnice: chipul ei îl privea de fiecare dată cu acelaşi zâmbet mereu liniştit şi blând, iar el nu era în stare (în ciuda celui mai înverşunat efort de imaginaţie) s-o înduplece cu grimasa exaltării sale amoroase. Pur şi simplu, *se eschiva total puterii lui de imaginaţie.*

Şi iată într-o bună zi oferindu-i-se o situaţie cu care n-avea să se mai întâlnească niciodată în viaţă: stătea faţă în faţă cu *inimaginabilul.* Trecea probabil pe atunci prin acea perioadă extrem de scurtă *(perioada paradiziacă*), când imaginaţia nu-i saturată în suficientă măsură de experienţă, când îi lipseşte rutina şi, practic, puţine ştie şi la puţine se pricepe, favorizând astfel *încă* existenţa *inimaginabilului*; şi dacă în asemenea împrejurări inimaginabilul vrea să se transforme în realitate (prin intermediul imaginabilului şi fără o punte a imaginilor), atunci omul e luat cu asalt prin surprindere şi se trezeşte deodată copleşit de ameţeală. O asemenea ameţeală l-a cuprins într-adevăr în clipa în care, după alte câteva întâlniri în decursul cărora el nu se încumetase la nimic, ea a început pe

neaşteptate să-l întrebe amănunţit şi, firește, cu scuza curiozităţii, despre camera lui de student, încât el s-a simţit aproape obligat s-o invite.

Cămăruţa de la căminul unde locuia, împreună cu un coleg, care, în schimbul unui păhărel de rom, îi făgăduise să se întoarcă acasă abia după miezul nopţii, aducea prea puţin cu garsoniera lui de azi: două paturi de fier, două scaune, un şifonier, un bec puternic, fără abajur, şi-o dezordine de nedescris. Dereticase şi, la şapte fix, ea bătu la uşă (bunul obicei de a veni întotdeauna la timp ţinea de nobleţea ei). Era în septembrie şi înserarea abia începuse să se lase, domol. Stăteau aşezaţi pe marginea patului şi se sărutau. Apoi întunericul învălui odaia din ce în ce mai mult, dar el nu voia să aprindă lumina, bucurându-se de fapt că nu era văzut şi sperând ca la adăpostul întunericului să se descurce mai uşor în clipa în care va trebui să se dezbrace în faţa ei. (Dacă, de bine, de rău, se pricepea să desfacă bluzele femeilor, personal, se dezbrăca în faţa lor într-o grabă sfielnică.) De data aceasta însă, multă vreme nu cutezase să-i descheie primul nasture (i se părea că pentru începutul dezbrăcării trebuie să existe un procedeu fin şi elegant, pe care-l cunosc numai bărbaţii *iniţiaţi*, şi el se temea să nu-şi trădeze lipsa de iniţiere), astfel că, până la urmă, ea s-a ridicat singură de pe pat şi, întrebându-l cu zâmbetul pe buze:

„Ce părere ai, nu crezi că ar fi cazul să dau jos de pe mine platoşa asta?”, a început să se dezbrace; era însă întuneric şi el nu vedea decât umbrele mişcărilor ei. S-a dezbrăcat şi el într-o grabă agitată, şi abia în clipa în care (datorită răbdării ei perseverente) au început să se iubească, a căpătat o anumită siguranţă de sine. Se uita în acest timp la ea, dar în obscuritatea odăii expresia ei se pierdea cu totul, încât nu era în stare să-i desluşească nici măcar contururile.

Îi părea rău că se iubeau pe întuneric, dar simţea că în clipa aceea ar fi fost cu neputinţă să plece de lângă ea, să se repeadă până la uşă şi să învârtească butonul întrerupătorului, şi astfel continua să-şi trudească ochii; zadarnic însă; n-o recunoştea; avea senzaţia că se iubeşte cu altcineva; cu cineva substituit sau cu cineva absolut imaterial şi lipsit de individualitate. După aceea s-a aşezat ea deasupra (nici atunci el n-a văzut din ea decât o umbră dreaptă) şi, mişcând voluptuos din şolduri, a început să murmure cu glas înăbuşit, mai mult în şoaptă, ceva

neînţeles, şi nu era limpede dacă şoaptele acelea i le adresa lui sau dacă erau rostite numai pentru ea. Nu distingea cuvintele şi-o întreba mereu ce spune. Dar ea continua să murmure şi nici în clipa în care a lipit-o iar de trupul lui n-a izbutit să înţeleagă ce spune.

8

Îl asculta, captivată tot mai mult de nişte detalii de mult uitate; de pildă, că purta pe atunci un taior albastru-deschis, dintr-o stofă subţire de vară, în care – după spusele lui – era de o *intangibilitate angelică* (da, îşi amintea de acest taior); că avea prins în păr un pieptene mare de os, care – tot după spusele lui – îi conferea o distincţie de modă veche; că la cafenea îşi comanda întotdeauna ceai cu rom (unicul ei viciu alcoolic); şi toate aceste amintiri o purtau plăcut pe braţele lor, ducând-o departe de cimitir, departe de mormântul lichidat, departe de tălpile bătătorite, departe de casa de cultură şi, în sfârşit, departe de ochii plini de reproş ai fiului ei. „Ca să vezi – îi fulgeră deodată prin minte – indiferent cum arăt azi, dacă totuşi o parte din tinereţea mea continuă să trăiască în acest bărbat, înseamnă că n-am trăit de pomană”; şi numaidecât îi fulgeră din nou prin minte că împrejurarea aceasta venea să confirme încă o dată concepţia ei despre viaţă: valoarea omului rezidă în ceea ce el se depăşeşte, în ceea ce este el în alţii şi pentru alţii.

Îl asculta şi nu se împotrivea când el o mângâia din când în când pe mână; mângâierea aceasta se contopea cu atmosfera mângâietoare a convorbirii şi avea în ea o *nedeterminare dezarmantă* (cui i se cuvenea: aceleia *despre care* se vorbea, sau aceleia *căreia* i se vorbea?); şi îşi spunea în sinea ei că bărbatul acesta îi plăcea azi mult mai mult decât tinerelul de acum cincisprezece ani, a cărui stângăcie juvenilă – îşi aducea bine aminte – o cam stingherea.

Când ajunse cu povestirea la clipa în care deasupra lui se înălţa umbra ei mişcătoare şi el se străduia zadarnic să-i înţeleagă murmurul şoptit, amfitrionul tăcu un timp, şi ea (cu naivitate, ca şi când el ar fi priceput acele cuvinte şi ar fi vrut, după atâţia ani, să i le readucă aminte, ca pe o taină de mult uitată), îl întrebă încet:

— Şi ce spuneam?

— Nu ştiu, îi răspunse el. Nu ştia; căci fiinţa ei evadase atunci nu numai din raza imaginaţiei lui, ci şi din raza facultăţilor lui de percepere; scăpase de sub controlul văzului şi al auzului său. Când, în sfârşit, aprinsese lumina în cămăruţa de la cămin, ea era gata îmbrăcată, totul strălucea din nou pe ea şi era de o netezime ireproşabilă, iar el se căznea zadarnic să găsească o corelaţie între chipul ei bătut acum de lumină şi chipul pe care cu puţin înainte îl bănuise pe întuneric. Nici nu se despărţiseră bine în ziua aceea, şi începuse să se gândească la ea cu o insistenţă bolnăvicioasă, încercând din răsputeri să-şi imagineze cum arătase faţa ei (nevăzută) şi corpul ei (nevăzut), cu câteva clipe în urmă când se iubiseră. Dar fără niciun rezultat, căci ea continua să se smulgă cu o încăpăţânare înverşunată puterii sale imaginative. Şi îşi propusese atunci ca data viitoare s-o iubească pe lumină, indiferent ce s-o întâmpla. Numai că această dată viitoare n-a mai venit. Cu iscusinţă şi tact, ea a început din ziua aceea să-l evite, şi atitudinea ei l-a făcut să cadă pradă nesiguranţei şi gândurilor negre: se iubiseră, ce-i drept bine, spera el, dar tot atât de bine ştia şi cât de *imposibil* fusese *înainte,* şi pentru asta se ruşina ca un copil, rezerva ei îl făcuse să se simtă condamnat, şi el nu se mai încumetase să stăruie pentru a o reapropia.

— Spuneţi-mi, de ce m-aţi ocolit?

— Ştiu şi eu, îi răspunse ea cu căldură şi gingăşie în glas, e atât de mult de-atunci... Dar la insistenţele lui repetate, îi replică: N-ar trebui să vă mai întoarceţi mereu în trecut. E şi aşa destul că, fără voia noastră, suntem obligaţi să consacrăm trecutului atât de mult din timpul nostru.

Spuse toate astea numai cu gândul să-i mai tempereze insistenţa (şi, poate, ultima frază, însoţită de un uşor oftat, se referea la vizita de dimineaţă făcută la cimitir), însă el interpretă altfel spusele ei: ca şi când ele ar fi avut menirea să-i clarifice brusc şi intenţionat (acel lucru atât de evident) că nu era vorba de două femei (cea de odinioară şi cea de azi), ci de una şi mereu aceeaşi femeie, şi că acea femeie care, cu cincisprezece ani în urmă, îi scăpase, se afla acum aici, lângă el, doar să întindă mâna şi să fie a lui.

— Aveţi dreptate, prezentul e mai important, rosti el cu semnificaţie şi îşi aţinti privirea asupra ei.

Femeia zâmbea cu gura întredeschisă, dezvăluind un şir de

dinţi de un alb strălucitor; în clipa aceea îi fulgeră prin minte o amintire: atunci, în odăiţa de la cămin, ea îi prinsese degetele în gură şi i le muşcase cu atâta putere, de-l trecuseră năduşelile de durere; în acest timp el îi pipăise interiorul gurii şi îşi aducea perfect de bine aminte şi azi că sus, în partea din fundul gurii, îi lipseau toţi dinţii; atunci faptul nu-l şocase şi nici nu avusese darul să-l indispună; dimpotrivă, socotise că acest defect, neînsemnat, ţinea de vârsta ei, care îl ispitea şi-l tulbura atât de mult. Acum însă, privind prin deschizătura ce se căsca între dinţi şi colţul gurii, zări o dantură desăvârşită, de un alb atât de strident încât îl făcu deodată să se înfioare: şi din nou cele două imagini începură să se desprindă una de alta, dar el nu voia pentru nimic în lume să se întâmple acest lucru şi, în dorinţa acerbă de a le reuni cu orice preţ, spuse:

— Chiar nu doriţi un pic de coniac?

Şi când ea, cu surâsul ei fermecător ridică uşor din sprâncene şi-l refuză pentru a doua oară, clătinând din cap, el se duse în spatele paravanului, scoase sticla din dulap, o duse la gură şi trase iute o duşcă zdravănă. Apoi dându-şi seama că, după miros, ea ar putea să-i descopere fapta secretă, luă repede sticla şi două păhărele şi le duse în cameră. Dar ea clătină din cap pentru a treia oară.

— Măcar simbolic, insistă el şi se grăbi să umple păhărelele. Apoi ciocni cu ea şi spuse: Ca să nu mai vorbesc de-acum încolo despre dumneavoastră decât la timpul prezent.

Dădu păhărelul peste cap, ea îşi înmuie doar buzele, după care el se aşeză pe marginea fotoliului şi-i apucă mâinile drăgăstos.

10

Când acceptase să vină în garsoniera lui, nu bănuise că s-ar putea ajunge la *această atingere* şi, în primul moment, o cuprinse teama de parcă această atingere ar fi venit mai devreme decât se aşteptase şi înainte de a fi fost în stare să se pregătească (acea *stare de pregătire permanentă*, caracteristică femeii mature, o pierduse de mult); (am putea găsi, eventual, în această teamă, ceva din teama tinerei fete sărutată pentru întâia oară; căci dacă fata e *încă* nepregătită, iar ea nu *mai* e pregătită, atunci între acest „mai” şi acest „încă” există desigur

o înrudire tainică, asemănătoare înrudirii dintre ciudăţeniile bătrâneţii şi ciudăţeniile copilăriei...) O mută apoi de pe fotoliu pe studio, o strânse aproape de el şi, în timp ce-i mângâia tot corpul, ea se simţea în braţele lui flască şi informă (da, flască: pentru că în trupul ei nu mai domnea de mult puterea senzualităţii care împrumută brusc musculaturii ritmul spontan al contracţiei şi al relaxării şi activitatea altor sute de mişcări delicate.)

Momentul spaimei se risipi însă curând în atingerile bărbatului, şi ea, îndepărtată de femeia matură şi frumoasă de odinioară, se întorcea acum, cu o iuţeală nemaipomenită, la ea, la simţirea şi la conştiinţa ei, regăsind în ea siguranţa de altădată a femeii erotice iniţiate; şi pentru că această siguranţă nu mai fusese de mult gustată, o simţea acum mai intens ca oricând; trupul ei, cu câteva clipe înainte, încă surprins, speriat, pasiv şi flasc, se învioră pe neaşteptate, răspunzând amfitrionului cu atingeri proprii, şi ea, fericită, le sesiza precizia şi priceperea; gingăşia atingerilor, felul în care obrajii se lăsau pe trupul bărbatului, mişcările delicate cu care trupul ei răspundea la îmbrăţişările lui – toate acestea erau regăsite nu numai ca o deprindere, ca un lucru dinainte ştiut şi pe care acum îl aplica doar cu o glacială satisfacţie, ci ca un lucru *firesc*, cu care ea se contopea, cuprinsă de o stare de beţie euforică, de parcă aceasta ar fi fost *ţara* ei natală (vai, ţara frumosului!), din care fusese expulzată şi în care îşi făcea acum revenirea solemnă şi triumfală.

Fiul ei era departe, la o distanţă imensă, incomensurabilă; e drept că în clipa în care amfitrionul a luat-o în braţe, ea l-a zărit într-un colt al conştiinţei sale (ca un avertisment); dar el dispăru numaidecât şi, de jur-împrejur, cât cuprinzi cu ochii, nu mai rămăseseră decât ea şi bărbatul care o mângâia şi-o îmbrăţişa. Şi numai atunci când bărbatul îşi lipi gura de gura ei, încercând să-i desfacă buzele cu limba, totul se prăbuşi într-o clipită; se dezmetici. Îşi încleştă dinţii cu putere (simţea gustul amar al corpului străin ce-i apăsa palatinul şi avea senzaţia că-i umple toată gura) şi nu cedă; apoi, cu un gest fin, îl împinse de lângă ea şi-i spuse:

— Nu. Într-adevăr, mai bine nu, vă rog...

Văzând însă că el insistă, îl apucă de încheieturile mâinilor şi-i repetă încă o dată refuzul ei; apoi începu să vorbească (îi venea

greu, dar ştia că n-are încotro dacă voia ca el să-i dea ascultare) şi-i spuse că era prea târziu ca ea să se mai iubească; îi aminti de vârsta ei; dacă s-ar iubi, ar rămâne cu gustul amar al silei, şi asta ar putea s-o împingă la disperare; căci ceea ce i-a povestit el despre ei doi a fost pentru ea nespus de frumos şi extrem de important; trupul ei e muritor şi se trece, dar acum ea ştie că a rămas din el ceva imaterial, ceva asemănător unei raze de lumină ce continuă să strălucească chiar şi după ce steaua care a emis-o s-a stins; puţin îi pasă dacă îmbătrâneşte, atâta timp cât tinereţea ei a rămas închisă în cineva şi se păstrează acolo, nealterată.

— Mi-aţi ridicat în dumneavoastră un monument. Nu ne este îngăduit să-l distrugem. Înţelegeţi-mă, continuă ea să se împotrivească. Nu, n-aveţi voie! N-aveţi voie!...

11

O asigura că e mereu la fel de frumoasă, că, de fapt, nimic nu s-a schimbat, că omul rămâne mereu acelaşi, dar ştia prea bine c-o amăgeşte şi că dreptatea era de partea ei: îşi cunoştea doar hipersensibilitatea fizică, atitudinea sa de la an la an mai dispreţuitoare faţă de defectele exterioare ale trupului femeiesc, atitudine care-l îndemna să-şi îndrepte atenţia spre trupuri tot mai tinere, şi deci, cum singur constata cu amărăciune, spre femei tot mai stupide şi cu capete tot mai seci; da, în privinţa asta nu încăpea nicio îndoială: dacă o va determina să accepte dragostea fizică, totul se va încheia pentru amândoi cu un sentiment de dezgust, şi după aceea acest dezgust are să împroaşte cu noroi nu numai clipa de faţă, ci şi imaginea de demult a femeii iubite, imagine pe care el o păstra în memoria lui ca pe un giuvaer.

Da, ştia toate astea, dar toate astea nu erau decât idei, şi ideile nu însemnau nimic în faţa poftei care nu ştia decât una şi bună: femeia, altădată inimaginabilă, a cărei inaccesibilitate îl chinuise timp de cincisprezece ani, femeia aceea era acum aici; în sfârşit, putea s-o vadă în plină lumină, în sfârşit, putea să citească, pe trupul ei de azi, trupul ei de odinioară, pe faţa ei de azi, faţa ei de odinioară. În sfârşit, putea să-i citească mimica amoroasă (inimaginabilă) şi spasmele ei de dragoste.

O cuprinse cu braţele pe după gât şi o privi drept în ochi:

— Nu mă respingeţi. Împotrivirea dumneavoastră e un nonsens.

12

Dar ea clătină din cap, ştiind bine că împotrivirea ei nu-i deloc un nonsens; cunoştea bărbaţii şi atitudinea lor faţă de trupul femeii şi ştia că nici idealismul cel mai înflăcărat în dragoste nu poate cruţa suprafaţa trupului de nişte realităţi cumplit de riguroase; avea, ce-i drept, mereu aceeaşi siluetă agreabilă care-şi păstrase proporţiile iniţiale şi, mai cu seamă îmbrăcată, arăta cât se poate de tânără; ştia însă la fel de bine că, îndată ce se va dezbrăca, inevitabilul se va produce şi aveau să se arate şi încreţiturile de pe gât, şi cicatricea mare după operaţia de stomac de acum zece ani, şi firele de păr cărunte; pentru cele apărute pe cap nu se sfia câtuşi de puţin, în schimb, pe cele de la mijlocul trupului le purta ca pe o tainică pecete a umilinţei.

Şi astfel, în timp ce conştiinţa actualei înfăţişări fizice – din care, cu puţin înainte, evadase – îi revenea, din adâncurile străzii se înălţau spre fereastra acestei odăi (până atunci i se păruse a fi un adăpost sigur, deasupra propriei sale vieţi) tristeţile dimineţii, care, încetul cu încetul, umpleau odaia, aşezându-se pe sticla reproducerilor înrămate, pe fotoliu, pe masă, pe ceşcuţa goală de cafea, şi cortegiul lor era dominat de chipul încruntat al băiatului; zărindu-l, se făcu roşie la faţă şi zbură iute, undeva, în adâncul ei: naiva era gata-gata să părăsească drumul impus de el, pe care până atunci păşise surâzătoare şi ţinând discursuri entuziaste; era gata-gata să evadeze (măcar pentru o clipă), şi iat-o acum obligată să vină înapoi, cuminte, şi să recunoască, docilă, că acesta e singurul drum pe care-l are de urmat. Chipul băiatului era atât de batjocoritor, încât simţea cum de ruşine se făcea în faţa lui din ce în ce mai mică şi cum, de atâta umilinţă, se transforma treptat într-o simplă cicatrice postoperatorie.

Bărbatul o ţinea de umeri şi repeta întruna:

— E un nonsens să vă împotriviţi.

Şi ea continua să clatine din cap, dar absolut mecanic, căci în faţa ochilor ei nu se mai afla acum amfitrionul, ci chipul fiului-duşman, pe care-l ura cu atât mai mult cu cât se simţea mai mică şi mai înjosită. Îl auzi deodată reproşându-i povestea cu

mormântul lichidat şi, în clipa aceea, din haosul memoriei îi ţâşni, fără nicio logică, o frază pe care i-o azvârli cu furie în obraz: *Morţii bătrâni trebuie să cedeze locul morţilor tineri, să ştii asta, băiete!*

13

N-avea nici cea mai mică îndoială că istoria lor putea să se sfârşească, într-adevăr, cu acea dezgustătoare senzaţie de silă; căci era de ajuns să-i arunce în clipa aceasta o privire (o privire atentă şi pătrunzătoare), ca să nu fie scutit de o anumită doză de dezgust; dar, ciudat, faptul nu-l deranja câtuşi de puţin: dimpotrivă, avea darul să-l incite şi să-l întărite şi mai mult, de parcă şi-ar fi dorit cu tot dinadinsul acea senzaţie de dezgust: setea de împreunare se împăca în el cu dorinţa dezgustului; dorinţa de a citi, în sfârşit, pe trupul ei ceea ce atâta timp nu-i fusese îngăduit să cunoască, se îmbina în el cu dorinţa răutăcioasă de a deprecia, imediat după consumarea actului, valoarea celor citite.

De unde se adunaseră în el toate aceste josnicii? Indiferent dacă era sau nu conştient de ele, i se oferea un prilej unic: femeia aceasta reprezenta acum pentru el tot ce nu-i fusese dat să aibă, tot ceea ce ratase şi pierduse în viaţă, tot ceea ce, prin absenţa ei, făcuse ca vârsta lui actuală, împovărată de un păr pe cale să se răărească şi de un bilanţ întristător de sărac, să fie atât de insuportabilă; iar el, fie că-şi dădea seama, fie că avea doar o presimţire neclară, putea acum să spele de orice semnificaţie şi culoare toate acele bucurii refuzate (căci tocmai coloritul lor făcuse ca viaţa lui să fie atât de incoloră şi de mohorâtă), putea să le dezvăluie nimicnicia, să demonstreze că nu sunt decât aparenţe şi pieire, că nu sunt decât praf şi pulbere în continuă prefacere, putea acum să se răzbune, să le înjosească, să le distrugă.

Nu vă împotriviţi, repetă el, încercând s-o strângă iar la pieptul lui.

14

Vedea mereu înaintea ochilor chipul ironic şi batjocoritor al băiatului, şi când amfitrionul o lipi de el cu forţa, spuse:

— Vă rog, lăsaţi-mă puţin, şi se desprinse din braţele lui.

Nu voia să întrerupă şirul ideilor ce se desfăşurau acum în mintea ei: morţii bătrâni trebuie să cedeze locul morţilor tineri, iar monumentele n-au nicio valoare; nici măcar monumentul ei, pe care acest bărbat îl cinstise cu sfinţenie timp de cincisprezece ani în memoria lui, n-avea nicio valoare; nici monumentul soţului n-are nicio valoare, „da, băiete, toate monumentele sunt lipsite de valoare”, îi spunea în gând fiului ei, privind cu o satisfacţie ranchiunoasă cum băiatul se încruntă la faţă şi strigă: „Niciodată nu te-am auzit vorbind aşa, mamă!”

Desigur, ştia că nu i-a vorbit niciodată astfel, dar clipa aceasta era încărcată de o lumină sub care totul se petrecea altfel.

Nu găsea niciun motiv care s-o determine să acorde prioritate monumentelor şi să le prefere vieţii; propriul ei monument avea pentru ea acum o singură semnificaţie: aceea că în această clipă putea să profite de el în favoarea trupului ei neglijat; bărbatul de lângă ea îi place, e tânăr şi, probabil (ba aproape sigur), e ultimul bărbat care-i mai place şi pe care totodată îl poate avea; şi acesta e singurul lucru important; că pe urmă se va scârbi şi îşi va doborî în mintea ei propriul monument, puţin îi pasă, căci monumentul acesta e în afara ei şi tot ce este în afara ei n-o interesează. „Niciodată nu te-am auzit vorbind aşa, mamă!” auzea strigătul băiatului, dar nu-l luă în seamă. Zâmbi.

— Aveţi dreptate, nu văd de ce m-aş împotrivi, spuse cu voce scăzută şi se ridică în picioare.

Apoi, încet-încet, începu să-şi descheie rochia. Mai era mult până la căderea serii şi, de data asta, odaia era scăldată de lumina puternică a zilei.

Doctorul Havel după douăzeci de ani

1

Când doctorul Havel plecă la băi pentru tratament, frumoasa lui soţie avea ochii înlăcrimaţi. Erau desigur lacrimile compasiunii (de la o vreme Havel făcea crize de ficat şi până atunci ea nu-l văzuse niciodată suferind), dar, în acelaşi timp, erau şi lacrimile provocate de perspectiva celor trei săptămâni de despărţire, având darul să răscolească în ea chinurile geloziei.

Cum adică? E oare cu putinţă ca această actriţă frumoasă, admirată, cu atâţia ani mai tânără, să fie geloasă pe un bărbat pe calea îmbătrânirii, care de câteva luni nu ieşea din casă fără să-şi strecoare în buzunar un flaconaş cu tablete împotriva perfidelor dureri ce-l atacau prin surprindere?

Şi totuşi aşa era, dar de unde se trăgea acest lucru nimeni nu ştia. Nici măcar doctorul Havel nu în telegea prea bine de unde venea această poveste, căci şi lui, judecând după înfăţişarea ei, i se părea o femeie absolut invulnerabilă care-l fermecase, cu atât mai mult cu cât, în urmă cu ani, când se apropiaseră, descoperise la ea simplitatea, naturaleţea, spiritul casnic şi sfiala; ciudat: nici mai târziu, după ce s-au căsătorit, actriţa n-a ţinut seama deloc de avantajul tinereţii sale; era vrăjită de dragostea ei şi de cumplita faimă erotică a soţului, încât i se părea mereu că-i scapă printre degete şi nu-l mai poate prinde, şi chiar dacă el încerca zilnic, cu o răbdare nemărginită (şi cu toată sinceritatea), s-o convingă că nimeni n-o egalează şi n-o va egala vreodată, ea continua totuşi să fie de o gelozie sălbatică şi de-a dreptul dureroasă; numai nobleţea ei sufletească avea darul să ţină sub capac acest sentiment greşit unde continua să fiarbă, să-şi facă de cap cu o înverşunare sporită.

Havel ştia toate astea, în anumite clipe povestea îl înduioşa, în altele îl supăra, câteodată îl obosea, dar pentru că îşi iubea soţia, cu adevărat, făcea totul ca să-i aline suferinţa chinuitoare. Şi de data asta se străduí s-o ajute, exagerând durerile şi primejdia stării sănătăţii sale, ştiind că teama inspirată de boala lui răscoleşte în ea un sentiment înălţător de fericire, în timp ce teama de sănătatea lui (plină de infidelităţi şi misterioase

şiretlicuri) o distruge: o pomeni de mai multe ori pe Františka, doctoriţa care urma să-l trateze în staţiunea balneară; actriţa o cunoştea şi imaginea chipului ei, de o bunătate desăvârşită şi departe de orice închipuiri lascive, avu darul s-o liniştească.

Când se văzu aşezat în autobuz şi privea la ochii înlăcrimaţi ai frumoasei aflate pe peron, doctorul Havel avu, cinstit vorbind, un sentiment de uşurare, căci dragostea soţiei sale nu era doar dulce şi plăcută, ci, dimpotrivă, apăsătoare. Dar în staţiunea balneară nu-i mergea bine. După consumul apelor minerale, cu care trebuia să-şi adape trupul de trei ori pe zi, avea dureri, se simţea obosit, iar atunci când întâlnea sub colonadă femei arătoase, constata, cu spaimă, că se simte bătrân şi nu are nici chef de ele. Singura femeie care îi era dat s-o vadă fără limite era buna şi blajina Františka, doctoriţa care-i făcea injecţiile, îi lua tensiunea, îi palpa abdomenul şi-i furniza din belşug informaţii despre tot ce se petrecea în staţiune şi despre cei doi copii ai săi, îndeosebi despre fiul ei despre care zicea că-i seamănă leit.

Într-o asemenea stare de spirit primi o scrisoare de la soţia sa. Ah, vai, de data asta nobleţea ei nu păzise bine capacul sub care clocotea gelozia; era o scrisoare plină de plângeri şi văicăreli: nu, nu vrea să-i reproşeze nimic, dar nopţi în şir nu poate dormi, ştie bine că dragostea ei e pentru el o povară şi îşi poate imagina cât e de fericit acum fără ea, când are posibilitatea să se odihnească; şi mai ştie că e prea slabă ca să-i schimbe destinul care va fi veşnic străbătut de atâtea intrigi de femei, da, ştie acest lucru, nu protestează împotriva lui, dar plânge şi nu poate dormi…

Citind acest pomelnic de plânsete cu sughiţuri şi suspine, doctorului Havel îi reveniră în minte cei trei ani zadarnici, în decursul cărora se străduise din răsputeri s-o convingă pe soţia sa că e un desfrânat pocăit şi un soţ iubitor; şi, deodată, fu copleşit de o oboseală şi de o disperare nemărginită. Furios, mototoli scrisoarea şi o aruncă la coş.

2

Spre mirarea lui, a doua zi se simţea un pic mai bine; ficatul nu-l mai supăra deloc şi, pe neaşteptate, i se făcu poftă, nu prea tare, cei drept, dar evidentă, de câteva dintre femeile pe care le

văzuse dimineaţa dând târcoale colonadei. Profitul acesta mărunt fu însă compromis de o cunoaştere mult mai gravă: femeile cu pricina trecuseră prin preajma lui fără să-i acorde cea mai mică atenţie; în ochii lor el se contopea cu întregul cortegiu de feţe palide ale bolnavilor sorbitori de ape minerale.

— Vezi, merge mai bine, îi spuse doctoriţa Františka în timp ce-i frământa, înainte de prânz, abdomenul. Totul e să ţii regimul cu stricteţe. Pacientele pe care le vezi sub colonade sunt, din fericire, destul de bătrâne şi bolnave ca să te poată tulbura şi astea sunt pentru tine condiţiile cele mai bune, căci tu ai nevoie, înainte de toate, de linişte.

Havel îşi băga cămaşa în pantaloni, făcând asta în faţa unei oglinzi mici atârnate deasupra chiuvetei dintr-un colţ al încăperii şi, în acest timp, îşi cerceta faţa cu ochii posomorâţi. Apoi spuse cu tristeţe în glas:

— N-ai dreptate. Am observat bine că printre bătrâne, care sunt majoritare, se plimbă sub colonadă şi o minoritate de femei cât se poate de frumoase. Numai că, pe mine, nu m-au învrednicit nici măcar cu o privire.

— Orice aş putea să cred, numai asta nu, îi replică doctoriţa zâmbind, iar doctorul Havel, dezlipindu-şi ochii de pe mohorâta privelişte din oglindă, se uită fix în ochii ei neîndoielnici şi fideli, cu un sentiment de mare recunoştinţă, deşi ştia că din ea nu vorbise decât credinţa ei într-o tradiţie, credinţa în rolul în care se obişnuise să-l vadă de-a lungul anilor, cu dezaprobare (şi totuşi, cu o anumită tandreţe).

Apoi ciocăni cineva în uşă. Františka o deschise şi în prag îşi făcu apariţia un tânăr făcând o plecăciune respectuoasă.

— Ah, dumneata erai! Am uitat cu desăvârşire! Şi, invitându-l pe tânăr să intre în cabinet, se grăbi să-i explice doctorului Havel: De două zile te tot caută. Dumnealui e redactor la revista locală.

Tânărul începu prin a-i cere scuze cu o avalanşă de cuvinte domnului doctor pentru faptul că-l deranjează într-o situaţie atât de delicată, încercând (din păcate cu o neplăcută expresie spasmodică) să adopte un ton glumeţ: domnul doctor nu trebuie să se supere pe doamna doctor pentru faptul de a-l *ň* trădat, căci redactorul l-ar fi găsit oricum, la nevoie chiar şi în cada cu apă carbonică; şi nici impertinenţa lui nu trebuie s-o ia domnul doctor în nume de rău, fiindcă această însuşire ţine inevitabil şi

de profesiunea de ziarist, însuşire fără de care nu şi-ar câştiga pâinea cea de toate zilele. Vorbi apoi îndelung despre revista ilustrată pe care o editează lunar administraţia staţiunii, explicând că în fiecare număr apare o convorbire cu unul dintre pacienţii de vază, aflaţi la tratament în momentul respectiv; pentru exemplificare, prezentă câteva nume, dintre care unul aparţinea unui membru al guvernului, altul unei cântăreţe şi altul unui hocheist.

— Ca să vezi, începu Františka, femeile frumoase de sub colonadă n-au manifestat niciun interes pentru tine, în schimb trezeşti atenţia jurnaliştilor.

— Cumplită decădere, spuse Havel; dar se mulţumi bucuros şi cu această atenţie şi, zâmbindu-i redactorului, îi refuză oferta cu o nesinceritate de o transparenţă de-a dreptul înduioşătoare: Eu, domnule redactor, nu sunt nici membru al guvernului, nici hocheist şi cu atât mai puţin cântăreaţă. Desigur, nu vreau să-mi subapreciez deloc cercetările mele ştiinţifice, dar acestea sunt interesante mai curând pentru specialişti decât pentru publicul larg.

— Bineînţeles. De altfel, nici nu vreau să fac acest interviu cu dumneavoastră, aşa ceva nici prin gând nu mi-a trecut, răspunse tânărul, cu o spontană sinceritate, şi se grăbi să adauge: De fapt, aş vrea să-l fac cu soţia dumneavoastră… Am auzit că urmează să vă facă o vizită în staţiune.

— Cum văd, dumneata eşti mai informat decât mine, spuse Havel pe un ton destul de glacial, apoi se apropie din nou de oglindă, ca să-şi vadă faţa care nu-i plăcea. Îşi încheie nasturele de la gulerul cămăşii, şi nu mai scoase o vorbă, în timp ce tânărul redactor căzu pradă unei totale descumpăniri, pierzându-şi la iuţeală proclamata impertinenţă a ziaristului; îi ceru scuze doctoriţei, îi ceru scuze doctorului şi fu bucuros când se văzu afară…

3

Redactorul era mai curând trăsnit decât prostănac. Revista staţiunii n-o preţuia nicicum, dar fiind unicul ei redactor trebuia, vrând nevrând, să facă totul ca în fiecare lună să umple cele douăzeci şi patru de pagini cu fotografii şi cuvinte indispensabile. Vara, de bine de rău, treaba mergea, deoarece

prin staţiune mişunau oaspeţi de seamă, alternau aici diferite orchestre ce dădeau concerte de promenadă şi nu era criză de evenimente senzaţionale mărunte. În schimb, în lunile ploioase şi reci, colonadele erau împânzite de femei de la ţară şi pline de plictiseală şi, deci, nu-şi putea îngădui să-i scape niciun prilej. Auzind cu o zi înainte că în staţiune se află la tratament soţul unei celebre actriţe, şi încă al aceleia care apare într-un film poliţist care în aceste săptămâni îi distrează cu atâta succes pe cătrăniţii oaspeţi ai staţiunii, îi adulmecă urmele şi porni numaidecât în căutarea lui.

Acum, însă, se ruşina.

De fapt, nu fusese niciodată sigur de el şi de aceea depindea întotdeauna de oamenii cu care venea în contact, în a căror viziune şi judecată căuta, cu teamă, confirmarea propriei sale valori. De data asta socotesc că fusese considerat un tip amărât, prostănac şi supărător, şi îndura această povară cu atât mai greu cu cât bărbatul care-l judecase în felul acesta îi devenise simpatic la prima vedere. Şi astfel, cuprins de nelinişte, îi telefonă în aceeaşi zi doctoriţei ca s-o întrebe cine e, de fapt, soţul actriţei, ca să afle că nu e doar o capacitate în lumea medicală, ci şi un bărbat care se bucură de o mare celebritate; să nu fi auzit, oare, domnul redactor despre personalitatea acestui bărbat?

Domnul redactor mărturisi că nu, drept care doctoriţa îi răspunse cu o indulgenţă binevoitoare:

Mda, bineînţeles, în definitiv eşti încă un *copil*. Din fericire, în domeniul în care Havel s-a remarcat, dumneata nu te pricepi.

Când, după alte întrebări puse altor persoane, se convinse că prin acest domeniu se făcea aluzie la cunoaşterea şi experienţa erotică, în care, se zice, doctorul nu avea egal în ţara sa, redactorul se ruşină pentru faptul de a fi fost taxat drept ignorant în materie, ceea ce, de altfel, confirmase el însuşi prin aceea că nu auzise niciodată de doctorul Havel. Şi întrucât visase întotdeauna cu atâta ardoare să fie când va un expert în materie, asemenea acestui bărbat, îi părea rău că se manifestase ca un prostănac antipatic tocmai în faţa lui, în faţa maestrului; îşi depănă în minte trăncănelile, glumele sale de prost gust, lipsa de tact şi, plin de umilinţă, se declară de acord cu îndreptăţită pedeapsă pe care maestrul i-o administrase prin tăcerea sa reprobatoare şi prin privirea absentă fixată în

oglindă.

Staţiunea balneară în care se desfăşoară această poveste nu e întinsă şi oamenii se văd aici de câteva ori în aceeaşi zi, indiferent dacă le place sau nu. Aşa se face că tânărul redactor nu întâmpină nicio dificultate în dorinţa sa de a-l întâlni curând pe bărbatul la care se gândea. Era după-amiază târziu şi printre stâlpii colonadei se înghesuia, mergând agale, obişnuita mulţime de hepatici. Doctorul Havel sorbea din cana de porţelan apa urât mirositoare, schiţând în acest timp un rânjet moderat. Tânărul redactor se apropie de el şi, descumpănit, începu să-i ceară scuze. Nu bănuise că soţul cunoscutei actriţe Havlová e tocmai el, doctorul Havel, şi nu alt Havel; Haveli sunt în Cehia cu duiumul şi, din păcate, mintea redactorului nu-l asociase pe soţul actriţei cu vestitul doctor despre care, fireşte, redactorul auzise de mult şi nu numai ca despre o somitate a lumii medicale ci, de asemenea – dacă îşi poate permite s-o spună – după tot felul de zvonuri şi legende.

Nu există niciun motiv de a tăgădui că, în proasta sa dispoziţie, cuvintele tânărului redactor n-au avut darul să-l bucure pe doctorul Havel, mai cu seamă menţiunea acelor legende despre care, acestea, ştia prea bine că sunt supuse legilor îmbătrânirii şi ale dispariţiei ca omul însuşi.

— Nu-i nevoie să vă scuzaţi, îi spuse tânărului redactor şi, sesizându-i descumpănirea, îl apucă de brat cu delicateţe, îndemnându-l să-l însoţească în promenada sa de-a lungul colonadei. N-are niciun rost să mai vorbim despre asta, reluă el ca să-l consoleze, dar, totodată, el însuşi continuă să stăruie cu plăcere asupra scuzelor redactorului, repetând de câteva ori: vasăzică dumneavoastră aţi auzit de mine?! Şi de fiecare dată zâmbi fericit.

— Da, încuviinţă redactorul plin de zel. Dar nu vă imaginam deloc în felul ăsta.

— Şi cum mă imaginaţi? întrebă doctorul Havel, cu un sincer interes; şi văzându-l pe redactor bâiguind ceva, neştiind ce să spună, reluă melancolic: Da, ştiu. Spre deosebire de noi, personajele povestirilor, ai legendelor şi bancurilor sunt confecţionate dintr-o materie care nu e supusă alterării vârstei. Nu, nu vreau să spun prin asta că legendele şi bancurile ar fi nemuritoare; fireşte, şi ele îmbătrânesc şi o dată cu ele îmbătrânesc şi personajele lor, numai că ele îmbătrânesc aşa fel

încât înfăţişarea lor nu se schimbă şi nu se alterează, ci pălesc încet, devin străvezii şi, în cele din urmă, se contopesc cu transparenţa spaţiului. Aşa se vor risipi într-o bună zi din legendă şi Bulă şi Havel – Colecţionarul, dar şi Moise şi Pallas Athena sau Francisc din Assisi, dar închipuiţi-vă că Francisc va păli încet, o dată cu păsărelele aşezate pe umerii lui, cu puiul de cerb care se gudură la picioarele lui, cu crângul de măslini care-i oferă umbra binefăcătoare, că întregul peisaj va deveni străveziu o dată cu el şi, împreună cu el, se va preface încet într-un azur mângâietor, în timp ce noi, scumpe prieten, vom dispărea pe fundalul unui peisaj de un colorit batjocoritor şi în faţa unei tinereţi vii şi batjocoritoare.

Vorbele lui Havel aveau darul să-l zăpăcească şi să-l entuziasmeze deopotrivă pe tânărul redactor şi amândoi se mai plimbară un timp în înserarea ce începuse să se lase. La despărţire, Havel declară că-i obosit de regimul alimentar şi ar fi bucuros să meargă a doua zi la o cină omenească; îl întrebă pe tânărul redactor dacă n-ar fi dispus să-i ţină companie.

Bineînţeles că era.

4

— Să nu mă spuneţi doamnei doctor, începu Havel, după ce se aşează la masă faţă în faţă cu redactorul, şi se apucă să consulte lista de bucate; dar eu am o concepţie aparte în privinţa regimului alimentar: evit cu stricteţe toate mâncărurile care nu-mi plac. Şi, rostind aceste cuvinte, îl întrebă pe tânăr ce ar dori să bea ca aperitiv.

Redactorul nu era obişnuit să consume băuturi alcoolice înainte de masă şi, întrucât nu-i trecu nimic altceva prin minte, spuse:

— Vodcă.

Doctorul Havel arboră o mină de om nemulţumit.

— Din votcă duhneşte suflu rusesc.

— E adevărat, încuviinţă redactorul, şi din clipa aceea era pierdut. Se simţea ca un absolvent de liceu în faţa comisiei de bacalaureat. Nu se străduia să spună ce gândeşte şi să facă ce vrea, ci se străduia să-i mulţumească pe examinatori, făcând eforturi să le ghicească gândurile, toanele, capriciile şi gusturile; nu-şi dorea decât să fie demn de personalitatea lor. Pentru

nimic în lume n-ar fi mărturisit că mesele sale de seară erau primitive şi proaste şi că habar n-avea ce vin se potriveşte la cutare sau cutare fel de mâncare.

Şi, fără voia lui, doctorul Havel îl teroriză consultându-l la nesfârşit în privinţa alegerii gustărilor, a felului principal, a vinului şi a brânzeturilor; nobleţea lui îl obliga să se adreseze oricui ca de la egal la egal.

După ce constată că, la obiectul gastronomie, comisia îi scăzuse un număr important de puncte, tânărul redactor voi să compenseze această pierdere cu un exces de zel sporit şi, în pauza dintre gustări şi felul principal, se apucă să cerceteze cu ostentaţie femeile aflate în restaurant, apoi, cu câteva observaţii, încercă să-şi afirme interesul şi cunoaşterea în materie. Dar din nou pică prost. Când spuse despre o doamnă roşcată ce şedea cu două mese mai încolo că ar fi în mod sigur o amantă excepţională, doctorul Havel îl întrebă, fără rea intenţie, de ce are această impresie. Redactorul îi răspunse confuz, şi când doctorul se arătă interesat de experienţa lui cu roşcatele, tânărul se încurcă într-o ţesătură *de* minciuni neverosimile şi curând amuţi.

În schimb, doctorul Havel se simţea, în prezenţa ochilor admirativi ai redactorului, fericit şi în largul lui. Comandă carne, o sticlă de vin roşu şi-l îndemnă pe tânăr să bea.

Iar tânărul, încurajat de vin, făcu o nouă tentativă de a fi demn de favorurile maestrului, începu să povestească despre o fată pe care o descoperise nu de mult şi căreia îi făcea de câteva săptămâni o curte asiduă, cu mari speranţe de succes. Confesiunea lui nu fu prea cuprinzătoare, iar zâmbetul lipsit de naturaleţe ce-i acoperea chipul, având menirea de a spune cu o vădită ambiguitate nespusul, avu darul să exprime doar incertitudinea unui efort de voinţă. Havel îşi dădu bine seama de acest lucru şi, împins de un sentiment de compasiune, îl chestionă pe redactor în legătură cu cele mai diferite particularităţi fizice ale fetei cu pricina, spre a-i da posibilitatea să rămână la acest subiect îndrăgit de el şi să vorbească în voie. Dar, de necrezut, tânărul dădu chix şi de data asta: răspunsurile lui fură de o confuzie de-a dreptul remarcabilă, dovedind, cu prisosinţă că nu-i în stare să descrie cu suficientă precizie nici măcar arhitectura în ansamblu a corpului tinerei fete, nici detaliile lui şi cu atât mai puţin mintea ei. Şi astfel, doctorul

Havel se văzu nevoit în cele din urmă să vorbească de unul singur şi, îmbătându-se cu vin şi cu voia bună a acestei seri, îl copleşi pe redactor cu un îndelung şi spiritual monolog, alcătuit din propriile sale amintiri, anecdote şi idei.

Redactorul îşi sorbea încet vinul, asculta şi în acest timp îl încercau tot soiul de sentimente echivoce: în primul rând era nefericit; îşi dădea seama de infirmitatea şi prostia lui, se simţea ca un ucenic îndoielnic în faţa unui maestru neîndoielnic şi îi era ruşine să deschidă gura; dar, totodată, era fericit: se socotea flatat că maestrul şedea în faţa lui, discuta cu el prieteneşte şi îi destăinuia tot felul de observaţii personale, discrete şi foarte preţioase.

Văzând că monologul lui Havel se prelungeşte prea mult, tânărul redactor fu cuprins de dorinţa de a deschide din nou gura, de a mai arunca şi el o vorbă, spre a-şi demonstra capacitatea sa de a fi un bun partener de discuţie; de aceea reluă povestea fetei sale şi-l rugă prieteneşte pe Havel să meargă a doua zi s-o vadă şi apoi să-i spună ce părere are despre ea în lumina experienţei sale; altfel spus s-o (da, în starea euforică în care se afla a folosit acest cu vânt), s-o *recepţioneze.*

Ce i-a venit? Să fi fost asta doar o idee involuntară, izvorâtă din vin şi din dorinţa aprinsă de a spune ceva?

Oricât de spontană ar fi fost această idee, redactorul a urmărit totuşi să obţină cu ea cel puţin trei avantaje:

— Conspiraţia expertizei comune şi secrete (*recepţionarea*) va crea între el şi maestru o legătură intimă, va întări prietenia şi camaraderia la care redactorul tânjea atât de mult;

— Dacă maestrul îşi exprimă aprobarea (şi tânărul spera acest lucru, căci el însuşi era fermecat de fata cu pricina), asta va însemna o apreciere pozitivă pentru el, pentru alegerea şi gustul lui, apreciere ce-l va transforma în ochii maestrului din ucenic în asistent, drept care el însuşi va însemna apoi pentru el mai mult decât a însemnat până atunci;

— Şi, în sfârşit: tânăra fată va însemna şi ea în ochii tânărului redactor mai mult decât a însemnat, iar voluptatea de care se bucură în prezenţa ei se va transforma dintr-o voluptate fictivă într-o voluptate reală; (căci tânărul îşi dădea seama, din când în când, că lumea în care trăieşte e pentru el un labirint de valori, al căror preţ îl bănuia doar, şi asta foarte vag, valori aparente ce

puteau deveni valori reale abia după ce vor fi *verificate*).

5

În ziua următoare, când se trezi, doctorul Havel simţi după cina din ajun o uşoară apăsare în regiunea ficatului şi, uitându-se la ceas, constată că într-o jumătate de oră trebuia să se prezinte la tratament şi deci va fi nevoit să se grăbească, lucru care îi plăcea cel mai puţin în viaţă; şi, în timp ce se pieptăna, surprinse în oglindă un chip care nu-i făcu nicio plăcere. Ziua începea prost.

N-avu timp nici măcar să ia gustarea de dimineaţă, ceea ce i se păru de asemenea un semn rău, căci ţinea mult la modul său de viaţă obişnuit, şi porni grăbit spre clădirea băilor termale, intră pe un culoar lung, cu multe uşi, şi ciocăni la una din ele. Din cabină apăru o blondină frumoasă îmbrăcată într-un halat alb, îi reproşă supărată că vine târziu şi-l pofti să intre. Doctorul Havel începu să se dezbrace în spatele paravanului şi în aceeaşi clipă auzi:

— Haideţi, repede!

Glasul maseuzei devenea din ce în ce mai puţin politicos şi treaba asta îl jignea pe Havel, incitându-l la răzbunare (şi, vai, de-a lungul anilor doctorul Havel se obişnuise cu un singur fel de răzbunare împotriva femeilor!). Îşi scoase deci chiloţii, îşi supse burta şi îşi umflă pieptul, cu gândul să părăsească aşa cabina; pe urmă însă, dezgustat de această intenţie nedemnă care la alţii i se părea de-a dreptul ridicolă, lăsă burta în voie şi cu o totală nepăsare, unica pe care o socotea demnă de persoana lui, păşi spre cada uriaşă şi se cufundă încet în apa călduţă.

Maseuza, absolut indiferentă faţă de pieptul şi burta lui, învârtea în acest timp câteva robinete pe tabloul de comandă şi când doctorul Havel se întinse bine pe fundul căzii, îi apucă uşor piciorul drept şi introduse în apă, lângă talpa lui, gura de furtun din care ţâşnea un jet puternic. Doctorul Havel care era gâdilos, zvâcni din picior şi astfel maseuza se văzu silită să-l admonesteze.

Desigur, n-ar fi fost prea greu, cu o vorbă de duh, cu puţină flecăreală sau cu o întrebare glumeaţă, s-o faci pe frumoasa blondină să iasă din făgaşul impoliteţii sale glaciale, numai că pentru o asemenea treabă Havel era acum prea iritat şi ofensat.

Îşi spuse în sinea lui că blondina merita să fie pedepsită şi nu merita ca tocmai el să-i uşureze situaţia. În clipa în care îi plimbă furtunul în regiunea inghinală şi *el îşi* acoperi organul *genital ca să-l ferească de jetul tăios „o* întrebă ce program avea pentru se*ara aceea.* Fără să-l învrednicească măcar cu o pr*ivire,* îl întrebă de ce-l interesa acest lucru; îi explică, simplu, că locuia singur într-o cameră cu un pat şi *ar d*ori să *vi*nă la el în seara asta.

— Cred că mă confundaţi cu altcineva, îi replică blondina invitându-l să se întoarcă pe burtă.

Şi astfel zăcea doctorul Havel cu burta pe fundul căzii săltându-şi bărbia cât mai sus, ca să poată respira. Simţea jetul puternic masându-i *pulpele şi* era mulţumit de procedeul corect cu care se adresase maseuzei. Căci doctorul obişnuia de multă vreme să pedepsească femeile rebele, impertinente sau răsfăţate prin aceea că le conducea spre studioul lui, fără cea mai mică gingăşie, cu răceală şi aproape în tăcere, ca apoi, la fel de glacial, să le expedieze acasă. Abia după un timp îi veni în minte că deşi se adresase maseuzei cu cuvenita răceală şi fără niciun pic de tandreţe, totuşi n-o condusese spre studioul lui şi, probabil, nici n-o va conduce. A înţeles că fusese refuzat şi că asta însemna pentru el o nouă ofensă. De aceea fu bucuros când se văzu din nou în cabină, ştergându-se de zor cu prosopul.

În fine, ieşi grăbit din clădirea stabilimentului şi se îndreptă spre vitrina cinematografului *Timpul* în care erau expuse trei fotografii de reclamă, una cu soţia lui îngenunchind îngrozită deasupra unui cadavru. Doctorul Havel privi chipul acela fin şi delicat, schimonosit de spaimă şi, deodată, fu cuprins de un sentiment de dragoste neţărmurită şi de o nostalgie fără margini. Multă vreme nu se putu desprinde de vitrina cinematografului. Apoi se decise să treacă pe la doctoriţa Františka.

6

— Cere, te rog, interurbanul, trebuie să vorbesc neapărat cu soţia mea, îi spuse doctoriţei după ce aceasta termină consultaţia unui pacient şi-l invită să intre în cabinetul ei.

— S-a întâmplat ceva?

— Da, spuse Havel, mi-e dor de ea.

Františka îl privi o clipă neîncrezătoare, după care formă numărul centralei interurbane şi ceru numărul dictat de Havel în şoaptă. Apoi, lăsând receptorul în furcă, spuse:

— Ţie ţi-e dor?

— Şi de ce să nu-mi fie? întrebă Havel supărat. Eşti la fel ca soţia mea. Amândouă vedeţi în mine bărbatul care nu mai sunt de mult. Acum sunt un bărbat umil, părăsit şi trist. Simt apăsarea anilor şi pot să-ţi spun că nu e deloc plăcut.

— Dacă ai avea copii, nu te-ai mai gândi atâta la tine, îi replică doctoriţa. Şi pe mine mă apasă povara anilor, dar puţin îmi pasă. Când mă uit la fiul meu şi văd cum devine din copil flăcău, mă bucur şi aştept cu nerăbdare să văd cum o să arate ca bărbat şi nu mă mai lamentez din pricina anilor care se duc. Imaginează-ţi că ieri m-a întrebat din nou: la ce bun mai sunt pe lume medicii, de vreme ce oamenii mor oricum, fără excepţie? Ce zici de asta? Şi ce i-ai fi răspuns în locul meu?

Din fericire, doctorul Havel nu trebui să răspundă căci în clipa aceea sună telefonul. Ridică receptorul şi auzind în el o voce de femeie, începu numaidecât să spună că e trist, că aici nu are cu cine să stea de vorbă, la cine să se uite, că singur nu mai rezistă.

În receptor răsună o voce subţire, la început neîncrezătoare, perplexă, aproape bâlbâită, care abia sub presiunea cuvintelor soţului începu un pic să se dezgheţe.

— Te rog, vino aici, vino la mine imediat, cât poţi de repede! striga Havel în receptor, în timp ce o auzea pe soţia lui spunând că ar veni bucuroasă, dar că are în fiecare zi spectacol.

— Aproape în fiecare zi, ripostă Havel şi o auzi pe soţia lui spunând că mâine e liberă, dar nu ştie dacă merită să vină pentru o singură zi.

— Cum poţi vorbi aşa? Nici nu ştii ce bogăţie înseamnă o zi în viaţa asta atât de scurtă!

— Şi tu chiar nu eşti supărat pe mine? întrebă vocea subţire din receptor.

— De ce să fiu supărat? se supără Havel.

— Pentru scrisoarea aceea. Tu suferi, ai dureri şi eu te plictisesc cu o scrisoare prostească, de gelozie.

Doctorul Havel asaltă receptorul cu atâta gingăşie, încât soţia lui declară (de data asta cu o voce cât se poate de duioasă) că

va sosi a doua zi.

— Oricum te invidiez, spuse Františka când Havel lăsă receptorul în furcă. Ai tot, nimic nu-ţi lipseşte. Fete câte vrei, de fiecare deget una, şi pe deasupra şi o căsnicie fericită.

Havel se uită îndelung la prietena lui care-i vorbea despre invidie, dar care de atâta bunătate nu era în stare probabil să invidieze pe nimeni şi, deodată, i se făcu milă de ea, ştiind că bucuria dăruită de copii nu poate înlocui alte bucurii, ca să nu mai vorbim de faptul că bucuria împovărată de obligaţia de a înlocui alte bucurii devine curând o bucurie prea obositoare.

Se duse apoi la masa de prânz, după masă dormi şi, când se trezi, îşi aduse aminte că tânărul redactor îl aştepta la cafenea ca să i-o prezinte pe fata lui. Se îmbrăcă, deci, şi porni într-acolo. Coborând scările sanatoriului, zări în vestibulul din dreptul vestiarului o femeie înaltă aducând cu un superb cal de curse. Ah, asta nu trebuia să se întâmple; tocmai acest gen de femeie îi plăcea întotdeauna lui Havel la nebunie.

Garderobiera îi întinse înaltei femei mantoul şi Havel se repezi s-o ajute să-l îmbrace. Femeia asemănătoare unui cal de curse îi mulţumi nepăsătoare şi Havel o întrebă:

— Aş mai putea să fac ceva pentru dumneavoastră?

Îi zâmbi, dar ea îi răspunse fără zâmbet, că nu, şi ieşi repede afară.

Gestul ei avu pentru doctorul Havel efectul unei palme pe obraz şi, într-o stare de reînnoită solitudine, se îndreptă spre cafenea.

7

Redactorul stătea instalat într-o boxă, lângă fata lui (alesese anume acest loc cu vederea spre intrare), incapabil să se concentreze asupra obişnuitei lor conversaţii care, altă dată, fremăta de o neobosită veselie. Avea trac din pricina lui Havel. Astăzi pentru prima oară se uitase la fata lui cu un ochi mai critic, şi în timp ce aceasta povestea ceva (din fericire, povestea, într-adevăr, mereu câte ceva, aşa că neliniştea lăuntrică a tânărului rămânea neobservată), descoperi câteva mici defecţiuni de natură să-i diminueze frumuseţea; faptul acesta avu darul să-l neliniştească nespus de mult, chiar dacă în clipa următoare se încredinţă în sinea lui că aceste defecţiuni

mărunte erau de natură să-i facă frumuseţea mai interesantă şi că tocmai datorită lor întreaga ei fiinţă îi era atât de apropiată, umplându-i sufletul de o duioşie neţărmurită.

Căci tânărul o iubea.

Dar dacă o iubea, de ce a recurs la această idee, pentru ea atât de umilitoare, de a o *recepţiona* împreună cu acest doctor desfrânat? Şi chiar dacă-i acordăm nişte circumstanţe atenuante, admiţând că toată povestea n-a fost pentru el decât o joacă de băieţandru neexperimentat, cum se explică totuşi că *o* simplă joacă îl neliniştea în asemenea hal şi-i dădea atâtea emoţii?

Nu era o joacă. Adevărul e că tânărul nu ştia ce să creadă despre fata lui, nefiind în stare să aprecieze măsura frumuseţii şi farmecului ei.

Dar era oare într-adevăr atât de naiv şi total lipsit de experienţă încât să nu deosebească o femeie frumoasă de una urâtă?

Nicidecum, tânărul nu era total lipsit de experienţă, cunoscuse până atunci câteva femei şi avusese cu ele tot soiul de încurcături, numai că de fiecare dată se îngrijise mai mult de soarta lui decât de a lor. Să luăm de pildă în considerare aceste curiozităţi demne de remarcat: Tânărul îşi aminteşte cu precizie când şi cum a fost îmbrăcat în compania cutărei sau cutărei femei, ştie că atunci şi atunci purta nişte pantaloni mult prea largi şi suferea nespus de mult din pricină că nu-l prindeau bine, ştie că altă dată purta un pulover alb în care se simţea ca un sportiv elegant, dar habar n-avea când şi cum erau îmbrăcate prietenele lui.

Da, e, într-adevăr, remarcabil; în decursul scurtelor sale legături, făcea în faţa oglinzii îndelungate şi amănunţite studii ale propriei sale persoane, în timp ce asupra partenerelor sale avea doar o percepţie globală şi superficială; pentru el era mult mai important cum apărea el în ochii partenerei sale decât partenera în ochii lui.

Asta nu înseamnă însă că nu-l interesa dacă fata cu care ieşea era frumoasă sau nu. Îl interesa. Fiindcă nu era văzut doar el de ochii partenerei, ci amândoi erau văzuţi şi judecaţi de ochii altora (ochii lumii), iar el ţinea foarte mult ca lumea să fie mulţumită de fata lui, căci ştia că prin ea e apreciată alegerea lui, gustul lui, nivelul lui, şi deci el însuşi. Dar tocmai pentru

faptul că ţinea la judecata altora, nu se bizuia prea mult pe propriii săi ochi, în schimb era mulţumit că până acum trăsese cu urechea la vocea opiniei generale, cu care se identifica.

Dar ce era vocea opiniei generale în comparaţie cu vocea unui maestru expert în materie? Redactorul se uita cu nerăbdare spre intrarea în cafenea şi când, în sfârşit, zări în uşa de sticlă silueta doctorului Havel, arboră o mină plină de mirare şi-i spuse fetei că, întâmplător, în cafenea îşi face apariţia un bărbat celebru, căruia intenţionează să-i ia, în zilele următoare, un interviu pentru revista lui. Se duse în întâmpinarea doctorului şi-l invită la masa lor.

Fata, întreruptă pentru o clipă, din pricina prezentărilor, regăsi numaidecât firul limbuţiei necurmate şi continuă să sporovăiască în legea ei.

Doctorul Havel, refuzat cu zece minute în urmă de femeia asemănătoare unui cal de curse, cercetă îndelung fetiţa ciripitoare, cufundându-se tot mai adânc în supărarea lui mohorâtă. Puştoaica nu era o frumoasă, dar era cât se poate de drăgălaşă, şi nu încăpea nicio îndoială că doctorul Havel (despre care se afirma că e ca moartea şi ia totul), ar fi luat-o oricând, şi încă foarte bucuros. Puştoaica avea câteva semne, caracteristice îndeosebi prin ambiguitatea lor estetică: la rădăcina nasului o burniţă măruntă de pistrui aurii, ce putea fi interpretată ca o defecţiune a albeţii tenului, sau, dimpotrivă, ca un giuvaer natural; era foarte plăpândă, însuşire ce putea fi socotită drept o insuficientă îndeplinire a proporţiilor ideale feminine sau, dimpotrivă, drept o gingăşie excitantă a copilului ce dăinuie în femeie; era extrem de vorbăreaţă, însuşire ce putea fi interpretată drept pălăvrăgeală cicălitoare sau, dimpotrivă, drept o calitate avantajoasă ce-i oferă partenerului posibilitatea ca, la adăpostul cuvintelor ei, să se dedice oricând, în voie şi neobservat, propriilor sale gânduri.

Redactorul urmărea cu discreţie şi teamă chipul doctorului, şi când i se păru că e primejdios de îngândurat (şi pentru speranţa lui nefavorabil), chemă ospătarul şi comandă trei coniacuri. Tânăra protestă, declarând că nu bea, dar după îndemnuri îndelungate se lăsă convinsă că poate şi trebuie să bea, iar doctorul Havel îşi dădu seama, cu tristeţe, că această fiinţă, cu ambiguitate estetică, dezvăluind în fluviul cuvintelor sale toată simplitatea lăuntrului ei, ar fi, cu cea mai mare probabilitate, al

treilea său insucces pe ziua de azi, dacă ar încerca s-o atragă, întrucât el, doctorul Havel, cândva puternic ca moartea, nu mai era ceea ce a fost.

Pe urmă ospătarul aduse coniacurile, cei trei ridicară paharele şi ciocniră, şi doctorul Havel se uită în ochii albaştri ai fetei ca în ochii duşmănoşi ai cuiva care nu-i va aparţine. Şi când înţelese aceşti ochi în toată semnificaţia lor duşmănoasă, îi răsplăti cu aceeaşi duşmănie şi, deodată, surprinse înaintea lui o fiinţă de un caracter estetic unilateral, fără echivoc; o fetiţă firavă, bolnăvicioasă, cu faţa împroşcată cu murdăria pistruilor, o puştoaică de o limbuţie insuportabilă.

În ciuda faptului că această schimbare avu darul să-l bucure, ca şi ochii tânărului aţintiţi asupra lui cu o anxietate interogativă, aceste bucurii erau, totuşi, mult prea mici în comparaţie cu amărăciunea ce se căsca în el ca o prăpastie. Şi atunci îi veni ideea că n-ar trebui să prelungească această întâlnire, care nu-i oferă nicio plăcere; de aceea luă repede cuvântul, rosti în faţa celor doi câteva seducătoare *bons mots* – vorbe de duh – apoi, exprimându-şi bucuria de a fi avut prilejul să petreacă în compania lor câteva clipe agreabile, declară că e grăbit să ajungă undeva, şi îşi luă rămas-bun.

Când Havel se afla în dreptul uşii de sticlă, tânărul se bătu cu palma în frunte şi-i spuse fetei că uitase cu desăvârşire să se înţeleagă cu doctorul asupra convorbirii pentru revista lui. Sări din boxă ca fript şi-l ajunse pe Havel abia în stradă.

— Ce părere aveţi? îl întrebă.

Havel se uită îndelung în ochii tânărului, a cărui devotată nerăbdare avu darul să-i încălzească inima.

În schimb pe redactor tăcerea lui îl făcu să îngheţe, şi asta-l determină să bată în retragere cu anticipaţie.

— Ştiu, nu e o frumuseţe…

— O frumuseţe nu e, încuviinţă Havel.

— Vorbeşte cam mult, reluă redactorul. Dar, în rest, e drăguţă.

— Da, într-adevăr, e o fetiţă drăguţă, spuse Havel, dar drăguţ poate fi şi un câine, un canar sau un boboc de raţă ce umblă legănându-se prin curte. În viaţă, prietene, nu se pune chestiunea de a cuceri un număr cât mai mare de femei, pentru că acest succes e doar aparent. Se pune deci chestiunea de a-ţi cultiva, mai curând, propria exigenţă, fiindcă în ea se oglindeşte

măsura adevăratei valori personale. Ţine minte deci, prietene, adevăratul pescar aruncă peştii mici înapoi în apă.

Tânărul începu să se scuze, afirmând că şi el avea în privinţa fetei serioase îndoieli, fapt demonstrat de altfel de solicitarea adresată lui Havel de a face o apreciere asupra ei.

— Hai, nu te mai necăji pentru atâta lucru, spuse Havel.

Tânărul însă continuă cu scuzele şi justificările, atrăgând atenţia asupra faptului că toamna e lipsă mare de femei frumoase în staţiune, şi-atunci *oricine se* mulţumeşte, vrând nevrând, cu ce se găseşte.

— Îmi pare rău, dar în privinţa asta nu pot fi de acord cu dumneata, ripostă Havel. Am văzut aici câteva femei neobişnuit de atrăgătoare. Să-ţi spun însă ceva: Există o anumită drăgălăşenie exterioară a femeii, pe care gustul oraşului de provincie o consideră, eronat, frumuseţe. Dar mai există şi o frumuseţe erotică a femeii. S-o descoperi însă dintr-o simplă aruncătură de ochi, nu-i un fleac. Asta presupune artă.

După care îi strânse mâna tânărului redactor şi se îndepărtă.

8

Redactorul căzu pradă unei stări de disperare cumplite: înţelegea că e un prostănac incorigibil, pierdut în deşertul nesfârşit (da, i se părea nesfârşit) al propriei sale tinereţi; îşi dădea seama că era descalificat în ochii doctorului Havel; şi, mai presus de orice îndoială, i se părea că fata lui e neinteresantă, ştearsă şi urâtă... Când se aşează din nou în boxă, lângă ea, avu senzaţia că toţi oaspeţii cafenelei şi cei doi ospătari ce se foiau de colo-colo ştiau acest lucru şi-l priveau cu o compasiune răutăcioasă. Ceru să i se facă nota şi-i explică fetei că trebuie să plece, întrucât are de terminat ceva ce nu suportă amânare. Fata se întristă şi tânărul simţi o strângere de inimă: chiar dacă ştia că o aruncă înapoi în apă, ca un adevărat pescar, în adâncul sufletului său nu înceta s-o iubească (în taină şi ruşinos).

Nici dimineaţa următoare nu aduse lumină în dispoziţia lui posomorâtă şi, când îl zări pe doctorul Havel păşind în faţa lui prin piaţa staţiunii, însoţit de o femeie frumoasă, fu cuprins de o invidie vecină aproape cu ura: doamna cu pricina era de-a dreptul scandalos de frumoasă, iar dispoziţia doctorului Havel care, cum îl văzu, îi flutură voios din mână, i se păru, de

asemenea scandalos de exuberantă, drept care, în strălucirea celor doi, tânărul redactor se simţi şi mai amărât.

— Dumnealui e redactorul revistei locale; a ţinut să mă cunoască numai pentru a face cunoştinţă cu tine, îl prezentă Havel frumoasei femei.

Când îşi dădu seama că în faţa lui se afla femeia pe care o cunoştea de pe ecran, descumpănirea tânărului spori şi mai mult; Havel îl îmbie să-i însoţească în plimbarea lor şi redactorul, neştiind ce să spună, începu să le înfăţişeze proiectul său iniţial, întregindu-l cu o idee nouă: să realizeze şi să publice în revista locală un interviu simultan cu ambii soţi.

— Ascultă, scumpe prieten, îl dojeni binevoitor doctorul Havel, discuţiile pe care le-am purtat împreună au fost plăcute, iar datorită dumitale şi interesante; dar nu înţeleg de ce ar trebui să le publicăm într-o revistă destinată bolnavilor de ficat şi celor de ulcer duodenal?

— Îmi pot imagina discuţiile voastre, interveni surâzătoare doamna Havlová.

— Da, am vorbit despre femei, replică doctorul Havel. Pe această temă am găsit în persoana domnului redactor un remarcabil partener şi şuetar fără pereche şi, totodată, un prieten luminos în zilele mele mohorâte.

— Nu v-a plictisit? se adresă doamna Havlová tânărului redactor.

Acesta se simţi flatat de faptul că doctorul îl numise prietenul său luminos şi în invidia lui începu din nou să pătrundă devotamentul recunoştinţei; de aceea declară că mai curând el fusese acela care-l plictisise pe domnul doctor, fiind pe deplin conştient că e un tip neinteresant şi lipsit de experienţă, ba – adăugă el, în cele din urmă – un om de nimic.

— Ah, scumpul meu, interveni actriţa râzând, cum văd, te-ai lăudat, nu glumă!

— Nu-i adevărat, spuse tânărul redactor, luându-i apărarea doctorului. Dumneavoastră, distinsă doamnă, nu ştiţi ce înseamnă un mic orăşel de provincie, această văgăună uitată de lume în care trăiesc.

— Îmi pare rău, dar e un oraş frumos! protestă actriţa.

— Da, pentru dumneavoastră, care aţi venit aici pentru puţin timp. Dar eu aici trăiesc şi voi continua să trăiesc. Mereu acelaşi cerc de oameni, pe care-i cunosc şi-i ştiu pe dinafară. Mereu

aceiaşi oameni care gândesc la fel, şi tot ceea ce gândesc nu sunt decât nerozii şi superficialităţi: Vrând, nevrând, sunt silit să fac casă bună cu ei şi, încet-încet, fără să-mi dau seama, mă adaptez stilului lor. Mă îngrozesc la gândul că aş putea deveni unul dintre ei! Şi să văd lumea cu ochii lor miopi!

Redactorul vorbea cu o înflăcărare crescândă, şi actriţa avea senzaţia că aude în cuvintele lui adierea eternului protest al tinereţii; povestea avu darul s-o captiveze, s-o tulbure, s-o stârnească – spuse:

— Nu trebuie să vă adaptaţi! Nu trebuie!

— Nu trebuie, încuviinţă tânărul. Domnul doctor mi-a deschis ieri ochii. Trebuia cu orice preţ să depăşesc cercul vicios al acestui mediu. Cercul vicios al acestei minciuni şi mediocrităţi. Da, să-l depăşesc, repetă el, să-l depăşesc!

— Am discutat, începu Havel să-i explice soţiei sale, despre faptul că mentalitatea gustului banal al orăşelului de provincie creează un fals ideal al frumuseţii, care, în esenţă, e lipsit de erotism, ba chiar antierotic, în timp ce adevăratul farmec erotic, exploziv, rămâne neobservat de un asemenea gust. Prin preajma noastră se perindă femei în stare să determine bărbaţii la cele mai ameţitoare aventuri ale simţurilor, şi nimeni nu le vede.

— Aşa e, confirmă tânărul redactor.

— Nimeni nu le vede, reluă doctorul, pentru că ele nu corespund normelor croitorilor locali; căci farmecul erotic se manifestă mai curând prin deformaţie decât prin regularitate, mai curând prin expresivitate decât prin proporţionalitate, mai curând prin originalitate decât prin frumuseţe confecţionată.

— Da, încuviinţă tânărul.

— O ştii pe Františka, se adresă Havel soţiei sale.

— O ştiu, răspunse actriţa.

— Şi ştii doar câţi prieteni de-ai mei ar *ň* în stare să-şi dea întreaga avere pentru o noapte cu ea. Iar eu aş fi în stare să pun rămăşag pe capul meu că nimeni, în acest orăşel, n-o ia în seamă. Spune şi dumneata, domnule redactor, căci o cunoşti pe *această* doctoriţă: ai remarcat vreodată că Františka e o *femeie* excepţională?

— Nu, într-adevăr nu! mărturisi redactorul. Niciodată nu mi-a trecut prin minte să mă uit la ea ca la o femeie!

— Cred şi eu, spuse Havel. Nu ţi-a părut destul de subţire. Ţi-

au lipsit la ea pistruii şi limbuţia.

— Da, admise tânărul cu un aer nefericit; dumneavoastră v-aţi dat seama ieri cât sunt de prost.

Dar i-ai observat vreodată mersul? continuă Havel. Ai băgat de seamă că, atunci când merge, picioarele ei pur şi simplu vorbesc? Domnule redactor, dacă ai auzi ce povestesc aceste picioare, ai roşi, chiar dacă ştiu că, de fapt, dumneata eşti un desfrânat trecut prin sită şi dârmon.

9

— Îţi baţi joc de oameni nevinovaţi şi-i zăpăceşti de cap, îi spuse actriţa soţului ei după ce se despărţiră de tânărul redactor.

— Ştii doar că asta la mine e semnul bunei dispoziţii. Şi-ţi jur că această dispoziţie o am pentru prima oară de când mă aflu aici.

De data asta doctorul Havel nu minţea; când zărise înainte de amiază autobuzul intrând în staţie şi o surprinse pe soţia lui aşezată lângă geam, ca apoi s-o vadă coborând surâzătoare treptele autobuzului, se simţi fericit şi, întrucât zilele precedente păstraseră în el rezervele de veselie intacte, îşi manifestă toată ziua o bucurie vecină un pic cu sminteala. Umblară împreună de-a lungul colonadei, muşcară din oblaturile rotunde şi dulci, îi făcură o scurtă vizită Františkăi, ca să afle de la ea informaţii proaspete cu privire la afirmaţiile năstruşnice ale fiului ei, făcură plimbarea cu redactorul, descrisă în capitolul anterior, şi se amuzară copios pe seama pacienţilor ce-şi făceau sănătoasa plimbare pe străzile staţiunii. Cu acest prilej doctorul Havel observă că unii trecători o fixau pe actriţă cu priviri îndelungate; şi, întorcând capul, constată că se opreau şi se uitau în urma lor.

— Te-au descoperit, spuse Havel. Aici oamenii n-au ce face şi frecventează cu pasiune cinematograful.

— Te deranjează? întrebă actriţa, care considera publicitatea profesiunii sale drept un delict, deoarece îşi dorea, ca toţi amanţii adevăraţi, o dragoste tihnită şi ascunsă.

— Dimpotrivă! răspunse Havel, zâmbind. Apoi se distră multă vreme cu un joc copilăresc, ghicind la iuţeală care dintre trecători o cunoşteau pe actriţă şi care nu, şi pariind pe numărul persoanelor ce aveau s-o recunoască pe strada următoare. Şi

oamenii se întorceau, uncheşi, ţărănci, copii, dar şi cele câteva femei arătoase, aflate în staţiune la vremea respectivă.

Havel, care trăise ultimele zile într-o umilitoare invizibilitate, era fericit la culme de atenţia trecătorilor şi îşi dorea ca razele acestui interes să cadă, cât mai mult, şi asupra lui; de aceea o cuprinse pe actriţă de mijloc şi aplecându-se spre ea îi şoptea la ureche tot felul de drăgălăşenii şi lascivităţi, iar ea, la rândul ei, se lipea de el, ridicându-şi spre faţa lui ochii ei plini de veselie. Şi, sub privirile mulţimii, Havel simţea cum îşi redobândeşte vizibilitatea pierdută, cum trăsăturile sale şterse devin deodată expresive, şi fu cuprins din nou de bucuria trufaşă a trupului său, a mersului său, a întregii sale fiinţe.

Şi în timp ce rătăceau aşa pe strada principală, învolburaţi ca îndrăgostiţii, Havel o zări, prin vitrina unui magazin cu articole de vână toane, pe maseuza cu păr bălai, care ieri avusese faţă de el o comportare atât de necuviincioasă; stătea la taclale cu vânzătoarea, în prăvălia pustie.

— Vino, îi spuse soţiei, prin surprindere, eşti cea mai grozavă fiinţă pe această lume; vreau să-ţi fac un dar; şi, apucând-o de braţ, o conduse în magazin.

Cele două femei ciripitoare amuţiră ca din senin; maseuza se uită îndelung la actriţă, apoi scurt la Havel, şi din nou la fiecare, pe rând. Havel înregistră acest lucru cu satisfacţie, fără s-o învrednicească măcar cu o privire; cercetă la iuţeală mărfurile expuse: trofee, raniţe, puşti cu alice, binocluri, bastoane, botniţe pentru câini.

— Cu ce vă putem servi? întrebă vânzătoarea.

— Un moment, îi răspunse Havel; în cele din urmă zări sub geamul tejghelei nişte fluiere negre; arătă spre unul dintre ele. Vânzătoarea îl scoase şi i-l oferi. Havel duse fluierul la gură, suflă în el, apoi îl cercetă pe-o parte şi pe alta, şi din nou suflă în el, uşor. Excelent, îl lăudă, punând în faţa vânzătoarei o piesă de cinci coroane, iar fluierul i-l întinse soţiei sale.

Artista văzu în acest dar zburdălnicia ştrengărească a soţului ei, pe care pur şi simplu îl adora, predilecţia lui pentru lucrurile absurde, şi-i mulţumi cu o frumoasă privire drăgăstoasă. Dar pentru Havel era prea puţin.

— Asta-i toată recunoştinţa ta pentru un dar atât de minunat? Drept care, actriţa îl sărută. Cele două femei nu-şi mai dezlipiră ochii de pe ei nici atunci când părăsiră magazinul.

Pe urmă bătură din nou străzile şi parcul, muşcară din oblaturi, suflară în fluier, se aşezară pe o bancă şi făcură pariuri pe numărul trecătorilor care îşi vor întoarce capul să-i privească. Seara, când intrară în restaurant, nu lipsi mult să se ciocnească nas în nas cu femeia asemănătoare unui cal de curse. Se uită la ei cu mirare, îndelung la actriţă, scurt la Havel, şi iar la actriţă, şi în clipa în care se uita din nou la Havel, îi făcu, fără voia ei, o uşoară plecăciune. Havel îi răspunse tot cu o plecăciune şi, aplecându-se spre urechea soţiei sale, o întrebă în şoaptă dacă-l iubeşte. Actriţa îi aruncă o privire de îndrăgostită şi-l mângâie pe obraji.

Apoi se aşezară la masă, consumară mâncarea modestă (căci actriţa ţinea cu meticulozitate la regimul alimentar al soţului), băură vin roşu (singurul pe care Havel avea voie să-l bea), şi pe doamna Havlová o cuprinse duioşia. Se înclină spre soţul ei, îi luă mâna şi-i spuse că asta e una din cele mai frumoase zile pe care le-a trăit; îi destăinui cât de tristă a fost după plecarea lui la băi; şi din nou îşi ceru scuze pentru scrisoarea aceea trăsnită, plină de gelozie, şi-i mulţumi că-i telefonase ca s-o cheme la el; îi spuse că ar fi meritat să vină la el, chiar şi pentru un singur minut, pe urmă începu să-i spună pe larg că viaţa cu el e pentru ea o viaţă de permanentă nelinişte şi incertitudine; avea senzaţia că Havel era mereu pe punctul de a-i scăpa, dar tocmai de aceea fiecare zi însemna pentru ea o nouă fericire, o nouă experienţă de viaţă, o nouă iubire, un nou dar.

După care se duseră împreună în camera lui Havel, cu un singur pat, şi curând bucuria actriţei atinse faza culminantă.

10

Peste două zile, doctorul Havel se duse din nou la masajul denumit subacval, şi din nou sosi ceva mai târziu întrucât, cinstit vorbind, niciodată nu ajungea nicăieri la timp. Iar acolo se afla din nou maseuza cu păr bălai, numai că de data asta nu se mai încruntă la faţă, ci, dimpotrivă, îi zâmbi şi i se adresă cu domnule doctor, de unde Havel trase concluzia că fusese la birou să-i citească fisa de tratament sau se interesase de persoana lui. Reţinu cu satisfacţie acest interes şi începu să se dezbrace în spatele paravanului. Când maseuza îl anunţă că-i cada plină, Havel păşi sigur de el, cu burta înainte, şi se întinse

în apă cu voluptate.

Maseuza învârti un robinet pe tabloul de comandă şi-l întrebă dacă doamna se mai află în staţiune. Havel îi spuse că nu, maseuza îl întrebă dacă doamna o să apară iar în vreun film frumos. Havel spuse că da, şi maseuza îi săltă piciorul drept. Când jetul de apă începu să-i gâdile talpa, maseuza spuse că, aşa cum se vede, domnul doctor are un trupşor cam sensibil. Şi continuară aşa conversaţia şi, la un moment dat, Havel pomeni că în staţiune e mare plictiseală. Maseuza zâmbi cu multe înţelesuri şi spuse că domnul doctor ştie cu siguranţă să-şi aranjeze viaţa sa aşa fel încât să nu se plictisească. Şi când se aplecă adânc asupra lui, plimbându-i furtunul pe piept şi Havel îi lăudă sânii, a căror parte superioară o vedea cât se poate de bine, maseuza răspunse că domnul doctor a văzut, cu siguranţă, şi sâni mai frumoşi.

Din toate aceste observaţii, Havel deduse cât se poate de limpede că scurta prezenţă a soţiei sale avusese darul să-l schimbe în ochii acestei fete drăgălaşe şi robuste, că dobândise pe neaşteptate un farmec cuceritor ba, ceva mai mult: că trupul lui era pentru ea un prilej de a se familiariza în taină cu frumoasa actriţă, de a deveni egala unei femei celebre, după care toţi îşi întorc privirile şi mai înţelese că, deodată, totul îi era permis şi făgăduit în mod tacit şi cu anticipaţie.

Numai că, aşa cum se întâmplă de obicei, omul mulţumit refuză, cu o bucurie demnă de trufia zeilor, ocaziile ce i se oferă spre a-şi confirma în felul acesta beatitudinea saturaţiei. Lui Havel îi ajungea că fata cu părul bălai renunţase la inaccesibilitatea ei necuviincioasă, că avea vocea îndulcită şi privirea smerită, că, de fapt, în felul acesta indirect i se oferea, iar el n-o dorea câtuşi de puţin.

Pe urmă trebui să se întoarcă pe burtă. Să-şi salte bărbia din apă şi să se lase iar şfichiuit cu jetul de apă, din tălpi până în ceafă.

Poziţia aceasta i se părea a fi poziţia ideală a închinăciunii evlavioase şi a gratitudinii; se gândea la soţia lui cât e de frumoasă, cât de mult o iubeşte şi cât de mult îl iubeşte şi se mai gândea că, de fapt, ea era steaua lui norocoasă care-i câştiga favoarea întâmplărilor şi a fetelor musculoase.

Şi când masajul luă sfârşit şi el se ridică în picioare ca să iasă din cadă, maseuza brobonită de sudoare i se păru atât de

zdravănă şi de o frumuseţe atât de savuroasă, iar ochii ei de o supunere atât de umilă, încât îl cuprinse deodată dorinţa de a se apleca în direcţia în care, undeva departe, bănuia că s-ar afla soţia sa. Căci i se părea că trupul maseuzei stătea acolo în mâna mare a actriţei şi că această mână i-l oferea ca pe o solie amoroasă, ca pe un dar al iubirii. Şi, deodată, îi veni în minte că ar comite un act de mojicie faţă de propria sa soţie refuzând acest dar, refuzând această atenţie plină de gingăşie. Aşa se face că îi zâmbi fetei năduşite, şi-i spuse că seara aceea şi-o rezervase pentru ea şi o aşteaptă la ora şapte la Izvorul termal. Fata încuviinţă şi doctorul Havel se înfăşură într-un cearşaf mare de baie.

După ce se îmbrăcă şi se pieptănă, constată că era într-o dispoziţie excelentă. Avea chef de taclale şi de aceea se abătu pe la Františka; vizita lui îi căzu de minune doctoriţei, căci şi ea era într-o dispoziţie de zile mari. Îndruga verzi şi uscate despre ce vrei şi ce nu vrei, dar mereu revenea la tema pe care o abordaseră în timpul ultimei lor întâlniri: vorbea despre vârsta ei sugerând, în fraze formulate confuz, ideea că omul nu trebuie să capituleze în faţa anilor, că numărul anilor nu înseamnă întotdeauna un dezavantaj şi nici nu ştim ce sentiment minunat îl încearcă pe om atunci când se convinge că se poate măsura liniştit, de la egal la egal, cu cei mai tineri ca el.

— Iar copiii nu înseamnă totul, spuse deodată, ca din senin; nu, se grăbi să precizeze, ştii doar cât de mult îi iubesc, dar mai sunt pe lumea asta şi alte lucruri…

Reflecţiile Františkăi nu deviară nici măcar o clipă de pe făgaşul abstracţiunii confuze şi, în mintea neiniţiatului, ele ar putea să pară o simplă flecăreală.

Numai că Havel nu era un neiniţiat şi dibui conţinutul ce se ascundea în spatele acestei flecăreli. Şi conchise că propria lui fericire nu-i decât o verigă într-un lanţ întreg de fericiri şi, întrucât avea o inimă generoasă, buna sa dispoziţie se dublă.

11

Da, doctorul Havel a dedus corect: Redactorul o căutase pe doctoriţă în aceeaşi zi în care maestrul lui i-o lăudase cu atâta patos. După câteva fraze introductive, descoperi în el o cutezanţă surprinzătoare şi-i spuse că o place şi că vrea

neapărat s-o vadă. Cu o voce speriată, doctoriţa începu să se bâiguie, spunând că e mai bătrână ca el şi are copii. Asta îl făcu pe redactor să-şi câştige repede încrederea de sine şi cuvintele lui se precipitară fără oprelişte: Susţinu cu convingere că doctoriţa are în ea o frumuseţe ascunsă, care valorează mai mult decât o banală frumuseţe superficială; îi lăudă mersul, adăugând că în timpul mersului picioarele ei pur şi simplu vorbesc.

Şi, cu două zile mai târziu, în aceeaşi seară în care doctorul Havel se apropia liniştit de Izvorul termal în dreptul căruia o zărise de departe pe musculoasa cu părul bălai, tânărul redactor umbla nerăbdător, bătând în lung şi-n lat îngusta sa mansardă; era aproape sigur de succesul lui şi de aceea cu atât mai mult se temea de o greşeală sau de o întâmplare care ar fi putut să i-l sustragă; mereu deschidea uşa şi se uita pe scară; în sfârşit, o văzu.

Grija cu care se gătise şi se fardase doamna Františka o deosebea, oarecum, de înfăţişarea de toate zilele a femeii îmbrăcate în pantaloni albi şi halat alb; tânărului înfiorat de emoţie i se păru că farme» cui ei erotic, până atunci doar bănuit, stătea acum în faţa lui despuiat aproape fără pudoare, încât căzu pradă unei respectuoase sfiiciuni; ca s-o depăşească, o îmbrăţişă pe Františka în pragul uşii deschise şi începu s-o sărute cu o pasiune înverşunată. Doctoriţa se sperie de această izbucnire neaşteptată şi-l rugă s-o lase să ia loc. O lăsă, dar numaidecât se aşeză la picioarele ei şi se apucă să-i sărute ciorapii la nivelul genunchilor. Ea îi puse mâna în păr şi încercă să-l respingă cu delicateţe.

Să fim atenţi ce i-a spus. Mai întâi a repetat de câteva ori:

— Dumneata trebuie să fii cuminte, trebuie să fii cuminte, promite-mi că vei fi cuminte. Şi când tânărul îi spuse: – Da, da, voi fi cuminte, deplasându-şi în acelaşi timp buzele mai departe pe ţesătura aspră, ea îi răspunse: – Nu, nu, asta nu! Şi când le deplasă mai sus, începu să-l tutuiască şi să-i spună: Eşti un sălbatic, sălbaticule!

Această declaraţie decise totul. Din clipa aceea tânărul nu mai întâmpină nicio rezistenţă. Era transportat, extaziat, extaziat de propria sa persoană, extaziat de iuţeala reuşitei sale, extaziat de doctorul Havel al cărui geniu se afla lângă el şi pătrundea în el, extaziat de goliciunea femeii întinsă sub el în

împreunarea amoroasă. Dorea să fie maestru, dorea să fie virtuoz, dorea să-şi demonstreze senzualitatea şi impetuozitatea. Se săltă uşor deasupra ei şi, cu o privire rapace, îi cercetă trupul murmurând:

— Eşti frumoasă, eşti superbă.

Doctoriţa îşi acoperi pântecele cu ambele mâini şi spuse:

— Nu-ţi bate joc de mine…

— Nu te prosti, eu nu-mi bat joc de tine, eşti superbă!

— Nu te uita la mine, îi răspunse, trăgându-l şi lipindu-l de ea ca să n-o vadă. Am doi copii, pricepi? se grăbi să adauge.

— Doi copii? se minună tânărul, neînţelegând ce vrea să spună.

— Da, şi asta se vede, nu trebuie să te uiţi.

Povestea asta avu darul să-i taie tânărului un pic din avântul iniţial, şi numai cu greutate izbuti să revină la exaltarea adecvată; ca treaba să-i meargă mai bine, îşi dădu silinţa să întărească prin cuvinte beţia volatilă a stării de fapt şi-i şopti doctoriţei la ureche, spunându-i cât e de frumos că se află aici cu el goală, goală de tot, goală de tot.

— Eşti drăguţ, eşti tare drăguţ, spunea întruna doctoriţa.

Tânărul repetă în continuare cuvinte duioase despre goliciunea ei şi o întrebă dacă şi pe ea o tulbura faptul că se afla goală lângă el.

— Eşti un copil, îi răspunse doctoriţa, bineînţeles că mă tulbură, dar peste o clipă se grăbi să adauge că până atunci o văzuseră goală atâţia medici, încât goliciunea devenise pentru ea un lucru cât se poate de comun; mai mulţi medici decât amanţi, preciză râzând şi începu să-i povestească despre naşterile dificile. Dar a meritat, spuse în încheiere. Am doi copii frumoşi. Nespus de frumoşi!

Exaltarea acumulată se risipi iar, pe nesimţite, din sufletul tânărului redactor căci, deodată, avu impresia că se află cu doctoriţa într-o cafenea şi discută amândoi la o ceaşcă de ceai; şi asta îl umplu de amărăciune; începu din nou s-o iubească sălbatic, cu mişcări violente, încercând să-i capteze imaginaţia spre reprezentări mai senzuale:

— Când am venit ultima oară la tine, ştiai ca o să facem amor împreună?

— Dar tu?

— Eu *am vrut*, declară redactorul, am *vrut* nespus de mult,

reluă investind în cuvintele *am vrut o* pasiune nemărginită.

— Parcă ai fi băiatul meu, îi râse în ureche doctoriţa – şi el ar vrea totul. Iar eu îl întreb de fiecare dată: dar un ceas cu fântână arteziană n-ai vrea?

Şi în felul ăsta se iubiră; doamna Františka se arătă pe deplin satisfăcută de discuţia lor.

Apoi, când se aşezară unul lângă altul pe marginea studioului, goi şi obosiţi, doctoriţa îi mângâie părul tânărului redactor, şi-i spuse:

— Ai un ciuf ca al lui.

— Care al lui?

— Băiatul meu.

— Tu te gândeşti tot timpul la băiatul tău, spuse redactorul cu un sfielnic dezacord.

— Păi, te cred, răspunse cu mândrie în glas, e băieţelul lui mămica, băieţelul lui mămica…

După care se ridică şi se îmbrăcă. Şi, în odăiţa aceea micuţă de flăcău, avu deodată sentimentul că e tânără, tânără de tot, ca o fetiţă, şi era nebună de atâta fericire. La despărţire, îl îmbrăţişă cu ochii umeziţi de lacrimile recunoştinţei.

12

După o noapte frumoasă, doctorul Havel avu parte de o zi frumoasă.

La micul dejun schimbă câteva cuvinte de o promiţătoare semnificaţie cu femeia asemănătoare unui cal de curse, iar la ora zece, când se înapoie de la tratament, îl aştepta în cameră o scrisoare afectuoasă de la soţia sa. Pe urmă se duse la plimbare prin furnicarul de pacienţi ce mişunau de-a lungul colonadelor. Ţinea la gură cana de porţelan şi chipul lui strălucea de mulţumire. Femeile care înainte treceau pe lângă el fără să-l bage în seamă, îl ţintuiau acum cu privirea, iar el le făcea câte o uşoară plecăciune în semn de salut. Zărindu-l pe redactor, îi flutură vesel din mână şi-i spuse:

— I-am făcut azi dimineaţă o scurtă vizită doctoriţei şi, după anumite semne ce nu-i pot scăpa unui bun psiholog, am impresia că ai avut succes.

Tânărul nu dorea nimic mai mult decât să se destăinuie maestrului său, dar desfăşurarea propriu-zisă a serii precedente

avusese darul să-l zăpăcească într-o anumită măsură; nu era sigur dacă fusese o seară într-adevăr atât de captivantă cum ar fi trebuit să fie, şi de aceea nu ştia dacă o relatare precisă şi veridică l-ar fi înălţat sau l-ar fi înjosit în ochii lui Havel; şovăia, punându-şi întrebarea ce anume să destăinuie şi cum.

Văzând însă chipul lui Havel radiind de veselie şi neobrăzare, nu-i rămase decât să-i răspundă pe acelaşi ton vesel şi neobrăzat, lăudând-o în cuvinte pline de însufleţire pe femeia recomandată de maestru. Şi-i povesti cât de mult a plăcut-o când a privit-o pentru prima oară cu alţi ochi decât ai provincialului, şi-i spuse cât de repede a consimţit să vină la el şi cu ce siguranţă desăvârşită a pus stăpânire pe ea în câte va clipe.

Când doctorul începu să-i pună nuanţat întrebări peste întrebări, în scopul de a analiza lucrurile sub toate aspectele, tânărul, vrând nevrând, se apropie cu răspunsurile lui tot mai mult de realitate, menţionând în cele din urmă că deşi era pe deplin satisfăcut de întreaga desfăşurare a lucrurilor, totuşi a fost pus un pic în încurcătură de conversaţia pe care a întreţinut-o cu el doctoriţa Františka.

Doctorul Havel se arătă foarte interesat de această poveste; după ce-l îndemnă pe redactor să repete amănunţit desfăşurarea dialogului, îi curmă de câteva ori firul istorisirii cu exclamaţii entuziaste ca: „Excelent!”, „Da, într-adevăr, nemaipomenit!”, „Această nedezminţită mămică eternă” şi „Te invidiez, prietene, da, te invidiez.”

În clipa aceea, în faţa celor doi bărbaţi se opri femeia asemănătoare unui cal de curse. Doctorul Havel îi făcu o plecăciune şi femeia îi întinse mâna:

— Vă rog să nu vă supăraţi pentru această mică întârziere, se scuză ea.

— Nu face nimic, spuse Havel, mă amuzam aici de minune cu prietenul meu, vă rog însă să mă iertaţi o clipă, mai am ceva de discutat cu el, ca să încheiem convorbirea.

Şi fără să dea drumul mâinii înaltei femei, se adresă redactorului:

— Scumpe prieten, ceea ce mi-ai povestit dumneata acum întrece toate aşteptările mele. Căci trebuie să înţelegi că plăcerea trupească propriu-zisă, lăsată doar în voia muţeniei sale, e de o uniformitate plicticoasă şi sumbră; în ea femeile

ajung să semene una cu alta şi toate, în toate, cad pradă uitării. Şi, totuşi, ne lansăm în aventuri amoroase, în primul rând pentru a ne aduce aminte de ele. Pentru ca punctele lor luminoase să lege cu o panglică strălucitoare tinereţea noastră cu bătrâneţea! Ca să păstreze memoria noastră în flacăra eternă! Şi află, prietene, că numai cuvântul rostit e în stare să lumineze această scenă, cea mai banală, ca să rămână de neuitat. Se spune despre mine că sunt colecţionar de femei. În realitate, sunt mai curând colecţionar de cuvinte. Crede-mă deci că seara de ieri n-o vei uita niciodată, şi să fii fericit pentru asta.

Apoi îi făcu tânărului un semn din cap şi, ţinând-o mereu de mână pe femeia înaltă aducând cu un cal de curse, porni cu ea agale, îndepărtându-se pe promenada staţiunii.

Eduard şi Dumnezeu

1

Povestea lui Eduard o putem începe avantajos în casa de la ţară a fratelui său mai mare. Fratele tocmai se tolănea pe divan şi-i spunea lui Eduard:

— Eu zic să te duci fără nicio grijă la baborniţa asta. E ea, ce-i drept, o javră fără pereche, dar eu sunt încredinţat că şi în astfel de fiinţe există o conştiinţă. Şi tocmai pentru că mi-a făcut cândva o porcărie, s-ar putea să fie acum bucuroasă să-şi spele vechiul păcat, servindu-te pe tine.

Fratele lui Eduard era mereu acelaşi: blajin, bun la suflet şi leneş. Se pare că tot aşa se tolănise el pe divan în mansarda lui de student, în urmă cu mulţi ani (pe vremea aceea Eduard era încă un copilandru), când trândăvise şi dormise în neştire de dimineaţă până seara, tocmai în ziua în care se nimerise să moară Stalin; a doua zi, fără să bănuiască nimic, plecase senin la facultate şi, ajungând acolo, o zărise pe colega Cehačkóvá dominând într-o încremenire ostentativă mijlocul vestibulului, ca o statuie a durerii; după ce se învârtise de două trei ori în jurul ei, se apucase să râdă în hohote.

Ofensată, fata socotise râsul colegului o provocare politică, şi aşa se face că fratele a trebuit să părăsească şcoala şi să meargă să muncească la ţară, unde, între timp, îşi încropise o căsuţă, se însurase, avea doi copii, un câine, ba chiar şi o cabană.

În această căsuţă de ţară se tolănea el acum pe divan şi-i vorbea lui Eduard:

— Noi îi spuneam biciul de pedeapsă al clasei muncitoare. Dar, la urma urmei, ţie n-are ce să-ţi pese de povestea asta. Azi e o femeie trecută, dar, de când o ştiu, s-a dat în vânt după puştani; iată de ce sunt sigur c-o să te-ajute.

Eduard era pe atunci foarte tânăr. Abia terminase facultatea de pedagogie (aceeaşi pe care n-o terminase fratele) şi umbla în căutarea unui post. Ascultând povaţa fratelui mai mare, ciocăni a doua zi la uşa ce dădea în cancelaria directorului. Îl întâmpină o femeie înaltă şi ciolănoasă, cu părul negru şi unsuros, ca de ţigancă, cu ochii mari, întunecaţi, şi cu tuleie negre sub nas. Urâţenia ei îl scuti de tracul pe care, la tinereţea lui, încă i-l mai

stârnea frumuseţea feminină, şi astfel izbuti să stea de vorbă cu ea degajat, cu toată amabilitatea, ba chiar să fie şi curtenitor. Directoarea acceptă tonul lui cu o vizibilă plăcere şi, de câteva ori, rosti cu o sesizabilă exaltare:

— Avem nevoie aici de oameni tineri.

Şi-i făgădui o rezolvare favorabilă.

2

Aşa deveni Eduard profesor într-un mic orăşel din Boemia. Evenimentul n-avu darul nici să-l încânte, nici să-l întristeze. Dintotdeauna se străduise să facă distincţie între *serios* şi *neserios,* iar cariera sa profesorală o integrase de la bun început în categoria *neseriosului.* Nu pentru că profesia de dascăl ar fi fost neserioasă *în sine* sau raportată la *subzistenta* lui (în sensul acesta, dimpotrivă, aproape că ţinea la ea, ştiind că altfel n-ar fi fost în stare nicidecum să-şi câştige traiul), dar o considera neserioasă în raport cu *esenţa* ei. Nu şi-a ales-o el. I-au ales-o cerinţa socială, dosarul de cadre, certificatul de absolvire a şcolii medii, examenele de admitere în facultate. Agregatul acestor forţe reunite l-a transportat şi l-a descărcat în cele din urmă (aşa cum descarcă o macara un sac într-un autocamion), de la şcoala medie, la facultatea de pedagogie. Nu s-a dus cu plăcere (facultatea era însemnată de superstiţia nereuşitei fratelui), dar până la urmă, neavând încotro, s-a supus soartei. Şi-a dat seama însă că, în viaţa lui, profesia va ţine întotdeauna de lucrurile întâmplătoare. Că va fi lipită de el ca o barbă falsă ce stârneşte hazul celor din jur.

Dar dacă *obligaţia e* ceva neserios (care stârneşte hazul), în schimb, serios pare a fi ceea ce nu-i *obligatoriu.* Curând după instalarea sa în noul loc de muncă, Eduard îşi găsi o tânără fată care i se păru frumoasă şi începu să i se consacre cu o seriozitate aproape veridică. O chema Alice şi era – aşa cum putuse să constate spre marea sa întristare, încă de la primele lor întâlniri – neobişnuit de cuminte şi extrem de reţinută.

De mai multe ori, în timpul plimbărilor nocturne, încercase s-o cuprindă pe după mijloc în aşa fel încât palma lui să-i atingă marginea sinului drept; dar de fiecare dată ea îi apucase mâna şi i-o dăduse la o parte.

Într-una din zile, pe când repeta pentru a nu ştiu câta oară

această tentativă, şi ea (pentru a nu ştiu câta oară) îi dădea mâna la o parte, fata se opri din mers şi-i spuse:

— Ascultă, tu crezi în Dumnezeu?

Cu urechile sale fine, Eduard desluşi în această întrebare un accent ascuns, şi în aceeaşi clipă uită de sânul fetei.

— Crezi? repetă Alice întrebarea, şi Eduard, descumpănit, nu se încumetă să-i răspundă.

Să nu-i luăm în nume de rău această lipsă de cutezanţă în a-şi exprima cu sinceritate opiniile; se simţea, în noul loc de muncă, părăsit şi însingurat, şi Alice îi plăcea prea mult ca să rişte s-o alunge de lângă el din pricina unui singur răspuns.

— Dar tu? o întrebă el, ca să mai câştige timp.

— Eu da, se grăbi să-l asigure Alice, şi din nou insistă să-i răspundă.

Nu-i trecuse niciodată prin minte că ar putea să creadă în Dumnezeu. Îşi dădea seama însă că acum n-avea voie să mărturisească acest lucru, ba, dimpotrivă, era convins că trebuia să profite de prilejul ce i se ivise şi să stoarcă din credinţa în Dumnezeu un frumos cal de lemn, ca apoi, ascuns în pântecele lui, să se strecoare neobservat în sufletul fetei, potrivit exemplului antic. Numai că Eduard nu era omul în stare să-i spună Alicei pur şi simplu: Da, *cred în Dumnezeu;* nu era deloc lipsit de sensibilitate şi se sfia să mintă; grosolănia rectilinie a minciunii îl dezgusta; dar dacă totuşi minciuna era absolut indispensabilă, voia să se menţină, chiar şi în cadrul ei, cât mai aproape de adevăr. De aceea îi răspunse pe un ton neobişnuit de meditativ:

— Zău dacă ştiu ce să-ţi spun, dragă Alice. Desigur, cred în Dumnezeu. Dar – şi aici făcu o pauză, lăsând-o pe Alice să se uite la el cu surprindere – dar – reluă el apoi – ştii, vreau să fiu faţă de tine cât se poate de sincer. Îmi permiţi să fiu sincer cu tine?

— Trebuie să fii sincer, sublinie Alice. Altfel nu văd ce rost ar mai avea să fim împreună.

— Adevărat?

— Adevărat, sublinie Alice.

— Ştii, uneori mă încearcă îndoielile, spuse Eduard, cu voce scăzută. Şi-atunci îmi pun întrebarea dacă, într-adevăr, există Dumnezeu.

— Dar cum poţi să te îndoieşti de asta? aproape că strigă

Alice.

Eduard amuţi şi, după un scurt răstimp de gândire, îi veni în minte cunoscuta idee:

— Când văd în jurul meu atâta rău, adeseori mă întreb cum e cu putinţă să existe un Dumnezeu care să îngăduie toate astea.

Spusele lui sunară atât de trist, încât Alice, înduioşată, îl apucă de mână:

— Da, ai dreptate, lumea e într-adevăr rea. În ceea ce mă priveşte, ştiu asta chiar prea bine. Dar tocmai de aceea trebuie să crezi în Dumnezeu. Fără el, toate suferinţele noastre ar fi zadarnice. Fără el, nimic n-ar avea vreun sens. Eu, una, cred că nici n-aş putea să trăiesc fără el.

— Poate că ai dreptate, rosti Eduard, îngândurat, şi duminică se duse cu ea la biserică.

Îşi muie degetele în apa sfinţită din aghiazmatar şi îşi făcu semnul crucii. Urmă apoi serviciul divin, după care toată lumea începu să cânte; şi cântă şi el cu ceilalţi un cântec cucernic, a cărui melodie îi era cunoscută iar cuvintele necunoscute, în locul textului prescris, îşi alese, aşadar, diferite vocale la întâmplare, iar tonul îl lua de fiecare dată cu o frântură de secundă în urma celorlalţi, pentru că, la drept vorbind, nici melodia n-o cunoştea decât foarte vag. În schimb, din clipa în care se asigura de exactitatea tonului, dădea drumul glasului cu toată puterea, şi astfel, pentru prima oară în viaţa sa constată că are o voce frumoasă, de bas. După aceea începură cu toţii să se închine şi să murmure *Tatăl nostru,* iar unele doamne mai în vârstă se lăsară în genunchi. Nu fu în stare să se împotrivească propriului său îndemn şi îngenunche şi el pe pardoseala de piatră a bisericii. Îşi făcu semnul crucii cu mişcări largi şi viguroase, trăind în acest timp sentimentul măreţ şi agreabil că poate face un lucru pe care nu l-a făcut niciodată în viaţa lui, un lucru pe care nu-l poate face nici în clasă, nici pe stradă, nicăieri. Şi se simţea nespus de bine în libertatea sa.

Când totul se termină, Alice îl privi cu ochii însufleţiţi de lumina entuziasmului: — Ei, mai poţi spune acum că te îndoieşti de existenta lui?

— Nu, îi răspunse Eduard, cu convingere.

Şi Alice continuă: — Aş vrea să te învăţ să-l iubeşti, aşa cum îl iubesc şi eu.

Stăteau pe treptele largi ale scării de la ieşirea din biserică şi

sufletul lui Eduard era numai zâmbet. Din nefericire însă, tocmai atunci se întâmplă să treacă pe acolo directoarea şcolii şi-i văzu.

3

Nu era a bine. Trebuie să amintim (pentru cei cărora eventual le-ar putea scăpa fundalul istoric al întâmplării) că, deşi bisericile nu erau pe atunci interzise oamenilor, frecventarea lor presupunea totuşi riscul unor oarecari neajunsuri.

Faptul nu-i chiar atât de greu de înţeles. Acei care au luptat pentru înfăptuirea aşa-zisei revoluţii păstrează în ei marea mândrie care se numeşte: *a sta de partea justă a frontului*. La zece sau doisprezece ani după aceea (cam atâţia erau în perioada în care se petrecea povestea noastră), linia frontului începe să se şteargă, să se risipească şi, o dată cu ea, dispare şi *partea ei justă.* Nu e de mirare deci că unii dintre foştii partizani ai revoluţiei se simt dintr-o dată frustraţi şi caută la iuţeală *un front de rezervă*: mulţumită credinţei religioase, ei pot apoi (în calitate de atei împotriva credincioşilor) să stea din nou şi cu toată gloria *de partea justă a frontului*, păstrându-şi astfel obişnuitul şi preţiosul patos al superiorităţii lor.

Dar, la drept vorbind, şi *celorlalţi* le-a căzut bine frontul de rezervă, şi poate că nu-i prea devreme să dezvăluim faptul că tocmai printre aceştia se număra şi Alice. Aşa cum directoarea voia să stea de partea *justă,* Alice voia să stea de partea *opusă* a frontului. În zilele revoluţiei, comerţul tatălui său fusese naţionalizat şi Alice îi ura de moarte pe aceia care-i pricinuiseră părintelui ei acest necaz. Dar cum să-şi fi dat ea în vileag această ură? Să fi pus mâna, oare, pe un cuţit şi să fi mers să-şi răzbune tatăl năpăstuit? Nu, asta în Cehia nu se obişnuieşte. Alice găsi o posibilitate mai bună de a-şi manifesta *împotrivirea:* începu să creadă în Dumnezeu.

Şi astfel veni Dumnezeu atotputernicul în sprijinul ambelor părţi şi, datorită Lui, Eduard se trezi pe neaşteptate între două focuri.

Luni dimineaţa, când directoarea se apropie de el, Eduard simţi cum îl cuprinde nesiguranţa. Nu de alta, dar acum el nu mai putea face apel la atmosfera prietenească a primei lor convorbiri, şi asta, pentru simplul motiv că de atunci (fie datorită cinstei sale neprefăcute sau indiferenţei) n-a mai reluat

cu ea niciodată conversaţia de curtoazie. De aceea directoarea era pe deplin îndreptăţită să i se adreseze cu un zâmbet ce trăda o răceală ostentativă.

— Dacă nu mă înşel, ne-am văzut ieri, nu-i aşa?

— Da, ne-am văzut, încuviinţă Eduard.

Şi directoarea continuă: — Nu înţeleg cum poate un om tânăr ca dumneata să meargă la biserică?

Eduard dădu din umeri, descumpănit, şi directoarea clătină din cap:

— Da, un om tânăr.

— Am fost să cercetez interiorul baroc al bisericii, încercă el să se scuze.

— A, vasăzică asta era, îl ironiză directoarea, nu ştiam că aveţi asemenea preocupări artistice…

Pentru Eduard, discuţia aceasta nu era deloc agreabilă. Îi aducea aminte de fratele mai mare, care se învârtise de trei ori în jurul colegei sale de facultate şi apoi izbucnise în hohote de râs. I se păru deodată că întâmplările de familie se repetă, şi se înfricoşă. Sâmbătă o chemă pe Alice la telefon şi, invocând scuza unei răceli, îi spuse că nu va putea merge a doua zi la biserică.

— Prea eşti gingaş, îi reproşă luni Alice, şi cuvintele ei păreau a fi necruţătoare.

Aşa stând lucrurile, Eduard începu să-i povestească (încâlcit şi misterios, ruşinându-se să-şi mărturisească frica şi cauzele adevărate care o generau) despre umilinţele la care era supus la şcoală şi despre cumplita directoare, care-l persecuta absolut fără niciun motiv. Voia prin asta să-i stârnească compătimirea şi participarea afectivă, dar Alice îi răspunse nepăsătoare:

— În schimb, eu am o şefă extraordinară.

Şi, chicotind, începu să-i spună tot felul de poveşti de la serviciul ei. Veselia din glasul ei îl făcu să fie din ce în ce mai posomorât.

4

Doamnelor şi domnilor, au urmat săptămâni de chinuri sfâşietoare! Eduard, pur şi simplu, se topea de dorul Alicei. Trupul ei îi stârnea o dorinţă pătimaşă, şi tocmai acest trup era pentru el absolut inaccesibil. Chinuitor era şi decorul în care se

desfăşurau întâlnirile lor vesperale: hoinăreau împreună un ceas, două pe nişte străzi întunecate sau se duceau la cinema; stereotipul şi posibilităţile erotice infime ale ambelor variante (altele nu existau) îi şopteau lui Eduard îndemnul tainic că ar putea obţine, eventual, succese mai substanţiale, dacă s-ar întâlni cu ea într-un cadru mai potrivit. De aceea o dată îi spuse, fără nicio umbră de prefăcătorie pe faţa lui, că ar fi bine să plece pentru sâmbătă şi duminică la ţară, la fratele lui, care are o cabană pe malul unui râu ce străbate o vale împădurită. Îi zugrăvi cu înflăcărare inocenta frumuseţilor naturale, dar Alice (de altfel, în mai toate privinţele, naivă şi încrezătoare) se dovedi de data asta agilă şi, ghicindu-i numaidecât intenţia, îl tratã cu refuzul ei categoric. De fapt nu era numai Alice care i se împotrivea, ci însuşi Dumnezeul ei (veşnic de veghe şi vigilent).

Căci Dumnezeul acesta era făurit dintr-o idee unică şi fixă (alte dorinţe şi alte gânduri n-avea):

interzicea cu desăvârşire amorul extraconjugal. Era deci, precum se vede, un Dumnezeu destul de caraghios, dar pentru asta nu trebuie să ne batem joc de Alice. Din cele zece porunci transmise de Moise omenirii, nouă erau în sufletul ei în afară de orice primejdie, căci Alice n-avea niciun chef să omoare, să nu-şi respecte părintele sau să râvnească la soţia aproapelui; o singură poruncă i se părea ei a fi *neclară,* şi tocmai de aceea i se impunea ca o povară şi ca o sarcină reală în acelaşi timp; aceasta era vestita poruncă a şaptea: *să nu preacurveşti*. Şi dacă voia să-şi realizeze, să-şi manifeste şi să-şi demonstreze într-un fel credinţa-i religioasă, trebuia să se fixeze tocmai pe această unică poruncă, şi de aceea îşi făuri dintr-un Dumnezeu neclar, diluat şi abstract, un Dumnezeu al ei cât se poate de precis, de inteligibil şi de concret: *un Dumnezeu al Neîmpreunării.*

Dar spuneţi-mi, vă rog, de fapt, de unde începe preacurvia? În privinţa asta, fiecare femeie îşi stabileşte graniţa potrivit unor criterii absolut tainice şi personale. Alice, de pildă, îi permitea lui Eduard s-o sărute, şi asta nu fără plăcere, iar după numeroasele lui tentative se împăcă până la urmă chiar şi cu ideea de a-l lăsa să-i mângâie sânii; în schimb, cam pe la mijlocul trupului, să zicem la nivelul ombilical, trăsese o linie severă şi fără compromis, sub care se întindea zona interdicţiilor sfinte, zona privaţiunilor lui Moise şi a mâniei lui Dumnezeu.

Hotărât s-o înfrunte cu propriile ei arme, Eduard începu să citească *Biblia* şi să studieze literatura fundamentală a teologiei.

— Alice, draga mea, îi spuse el apoi într-o bună zi. Dacă avem o dorinţă, asta se întâmplă numai din voinţa lui Dumnezeu. Cristos n-a vrut nimic altceva decât să ne călăuzim cu toţii după principiul dragostei.

— Da, încuviinţă Alice, aşa este, numai că el se oferea la altă dragoste decât aceea la care te gândeşti tu.

— Dragostea e una singură, se grăbi să-i spună Eduard.

— Asta ţie ţi-ar conveni de minune, replică Alice, dar, vezi, Dumnezeu a stabilit nişte porunci, şi după ele trebuie noi să ne călăuzim.

— Da, dar poruncile astea le-a dat Dumnezeul *Vechiului testament,* nicidecum Dumnezeul creştinilor, se împotrivi Eduard.

— Cum aşa? Pe câte ştiu, nu există decât un singur Dumnezeu! obiectă Alice.

— Da, încuviinţă Eduard, numai că, vezi, evreii *Vechiului testament* l-au înţeles puţin mai altfel decât îl înţelegem noi. Până la venirea lui Cristos, omul era obligat să respecte, mai presus de toate, un anumit sistem de porunci şi legi sfinte lăsate de Dumnezeu. Cristos considera însă că toate aceste dispoziţii şi interdicţii erau de ordin exterior. Pentru el, lucrul cel mai important era cum arată omul pe dinăuntru. Dacă omul se conduce după inima lui fierbinte şi credincioasă, atunci tot ce face el e bine şi pe placul Domnului. De aceea a spus sfântul Pavel and a spus: „Curatului, tot ce-i curat”.

— Da, aşa este, îl aprobă Alice, dar se pune întrebarea dacă tocmai tu eşti cel curat.

— Iar sfântul Augustin, reluă Eduard, fără să se intimideze, a spus: „Iubeşte-l pe Dumnezeu şi fă ce pofteşti.” Ştii tu ce vrea să însemne asta, Alice? *Iubeşte-l pe Dumnezeu şi fă ceea ce pofteşti?!*

— Da, dar ceea ce pofteşti tu, n-am să poftesc eu niciodată, îi răspunse Alice, categoric, făcându-l să înţeleagă că asaltul său teologic a eşuat fără drept de apel.

Aşa stând lucrurile, Eduard îi spuse:

— Tu nu mă iubeşti.

— Ba da, îl asigură Alice, pe un ton înfiorător de lucid. Şi tocmai de aceea nu vreau să facem ceva ce nu ne este îngăduit

să facem.

Aşa cum am mai spus, au fost săptămâni de chinuri sfâşietoare. Şi chinul era cu atât mai mare cu cât dorinţa lui Eduard nu se rezuma numai la dorinţa trupului; dimpotrivă, pe măsură ce Alice îl refuza trupeşte, dorul şi durerea lui creşteau, şi cu atât mai mult creştea şi dorinţa lui de a-i câştiga inima; dar iată că nici trupul ei, nici inima ei nu voiau să audă de nimic; amândouă rămâneau la fel de reci şi de nepăsătoare, la fel de închise în ele, la fel de senine şi de mulţumite de comportamentul lor de sine stătător.

Şi tocmai această imperturbabilă cumpătare a manifestărilor ei îl incita pe Eduard cel mai mult. Cu toate că era un tânăr cât se poate de sobru şi de cumpănit, începu deodată să ducă dorul unei fapte extreme, cu ajutorul căreia s-o scoată pe Alice din calmul ei imperturbabil. Şi, întrucât ar fi fost prea riscant s-o provoace cu blasfemia şi cinismul împinse până la extrem (şi spre care îl îndemna de fapt firea lui), se văzu silit să aleagă tocmai extreme opuse (şi deci mult mai dificile), rezultând din însăşi poziţia Alicei, pe care însă trebuia să le accentueze în asemenea măsură încât să-i fie chiar ei ruşine de ele. Ca să fim mai expliciţi: Eduard începu să împingă religiozitatea sa până la exagerare. Nu mai renunţa niciodată să meargă la biserică (dorinţa de a o cuceri pe Alice era acum mai puternică decât frica de neajunsuri), şi acolo adopta o atitudine excentrică: de câte ori se ivea prilejul, îngenunchea pe pardoseala de piatră, în timp ce Alice, nestingherită, se ruga şi îşi făcea cruce în picioare de teamă să nu-şi rupă ciorapii.

Într-o zi o mustră, reproşându-i răceala religioasă şi-i aminti de cuvintele lui Cristos: „Nu toţi cei care-mi spun Doamne vor intra în împărăţia cerurilor/7 îi reproşă credinţa formală, de suprafaţă, şi de-a dreptul banală, îi reproşă comoditatea. Îi reproşă exagerata mulţumire de sine. Îi reproşă iubirea de sine, care o făcea să nu se mai vadă decât numai şi numai pe ea, şi pe nimeni în jurul ei.

Şi în timp ce-i vorbea astfel (Alice nu era deloc pregătită pentru asaltul lui şi se apăra timid), Eduard zări în faţa lui o cruce; o cruce veche de metal, părăginită, ca un Crist de tinichea ruginită, înălţându-se la un colţ de stradă. Îşi trase cu ostentaţie mâna de sub braţul Alicei, se opri în loc şi (în semn de protest împotriva sufletului ei nepăsător, şi ca un semnal al unei

noi ofensive din partea sa) începu să-şi facă cruce cu o îndârjire izbitoare la ochi. Dar n-apucă să-şi dea bine seama de efectul gestului său produs asupra Alicei, căci tocmai în clipa aceea o surprinse, pe trotuarul de peste drum, pe intendenta scolii, care se uita la el. Şi atunci Eduard a înţeles că era pierdut.

5

Presimţirea lui se adeveri cu două zile mai târziu, când intendenta îl acostă pe coridorul şcolii ca să-i aducă zgomotos la cunoştinţă că a doua zi, la ora douăsprezece fix, trebuia să se prezinte la biroul directoarei:

— E cazul să mai stăm puţin de vorbă cu tine, tovarăşe.

Îl cuprinse spaima şi inima i se făcu cât un purice. Seara se întâlni ca de obicei cu Alice pentru a hoinări împreună, un ceas, două, pe străzile oraşului; dar Eduard nu mai era animat acum de înflăcărarea sa religioasă. Mergea abătut şi ar fi dorit să-i destăinuiască Alicei tot ce-i apăsa inima; nu se încumetă însă s-o facă, ştiind prea bine că în dimineaţa următoare, pentru a-şi salva postul nefericit (dar indispensabil), era dispus să-l trădeze pe Dumnezeu fără nicio ezitare. Preferă de aceea să nu sufle o vorbă despre nefasta convocare, şi astfel nu-i fu dat să aibă parte de nicio mângâiere.

A doua zi intră în cancelaria direcţiei, cu sufletul pustiu.

În încăpere îl aşteptau patru judecători: directoarea, intendenta, un coleg (scund şi cu ochelari) şi un domn necunoscut (cu părul cărunt) căruia ceilalţi îi spuneau „tovarăşe inspector”. După ce-l pofti să ia loc, directoarea îi spuse că au hotărât să-l invite la o discuţie strict prietenească şi neoficială, întrucât cu toţii erau neliniştiţi de felul în care Eduard se manifesta în viaţa sa extraşcolară. Rostind aceste cuvinte, se uită la inspector, care dădu din cap aprobator, apoi îşi întoarse ochii spre profesorul cu ochelari, care o fixase tot timpul foarte atent, şi, de îndată ce-i surprinsese privirea, începu să vorbească neîntrerupt despre „dorinţa noastră de a educa un tineret sănătos şi fără prejudecăţi, un tineret faţă de care avem toată răspunderea, pentru că noi (profesorii) le servim ca exemplu; şi tocmai de aceea nu putem îngădui prezenţa între zidurile noastre a bisericoşilor”; dezvoltă multă vreme această idee şi, în concluzie, declară comportarea lui Eduard o ruşine a

întregului institut.

Cu câteva minute în urmă, Eduard mai era convins că avea să-l renege pe Dumnezeul recent achiziţionat, mărturisind că frecventarea bisericii şi închinatul în public n-a fost decât o simplă bufonerie. Acum însă, pus pe neaşteptate în faţa unei situaţii reale, simţi că nu mai poate să facă aşa ceva, cum să le spună el acestor patru oameni, atât de gravi şi de pasionaţi în pornirea lor, că sunt pasionaţi doar de o simplă neînţelegere, de o prostie? Îşi dădu seama că în felul acesta n-ar fi făcut decât să-şi bată joc, fără voia lui, de gravitatea şi de seriozitatea lor; şi îşi mai dădea seama că acum toţi patru aşteptau din partea lui tocmai asemenea scuze şi subterfugii, pe care erau dinainte pregătiţi să le respingă; şi înţelese (dintr-o dată – timp de multă gândire nu era) că în această clipă lucrul cel mai important este să rămână fidel adevărului, mai precis, fidel imaginii pe care ei şi-o făceau despre el; şi dacă voia, măcar într-o anumită măsură, să corecteze această imagine, trebuia în aceeaşi măsură să vină în întâmpinarea ei. De aceea spuse:

— Tovarăşi, îmi îngăduiţi să fiu sincer?

— Bineînţeles, îi răspunse directoarea. Pentru asta ai fost chemat aici.

— Şi n-o să vă supăraţi?

— Nicio grijă, vorbeşte, îl îndemnă directoarea.

— Bine, atunci o să vă mărturisesc deschis, reluă Eduard. Într-adevăr, eu cred în Dumnezeu.

Se uită la judecătorii săi şi avu impresia că toţi răsuflă uşuraţi şi totodată satisfăcuţi de răspunsul lui; numai intendenta se răsti la el:

— În vremurile de azi, tovarăşe?! În vremurile de azi?!

Şi Eduard continuă:

— Ştiam eu că o să vă supăraţi dacă vă spun adevărul. Dar ce să fac? Eu nu ştiu să mint şi vă rog să nu-mi cereţi să vă mint.

Directoarea interveni (cu voce blajină):

— Nimeni nu-ţi cere să minţi. E bine că ne înfăţişezi adevărul. Un singur lucru însă aş vrea să-mi spui: cum e cu putinţă ca un om tânăr ca dumneata să creadă în Dumnezeu?!

— Azi, când zburăm în Lună!! Îşi ieşi din fire profesorul cu ochelari.

— Eu n-am nicio vină, spuse Eduard. Eu nu vreau să cred în el. Într-adevăr. Nu vreau.

— Cum vine asta: nu vreau să cred, dar cred? se amestecă în discuţie (pe un ton neobişnuit de binevoitor) domnul cu părul cărunt.

— Nu vreau să cred, dar cred, repetă Eduard încet tainica sa mărturisire.

Profesorul cu ochelari râse ironic:

— Dar bine, în asta e o contradicţie!

— Aşa e cum vă spun, tovarăşi, reluă Eduard. Ştiu prea bine că credinţa în Dumnezeu ne îndepărtează de realitate. Unde ar ajunge socialismul, dacă toţi ar crede că lumea e în mâinile lui Dumnezeu? Dacă ar fi aşa, nimeni n-ar mai face nimic şi fiecare s-ar bizui numai pe Dumnezeu.

— Aşa este, încuviinţă directoarea.

— Nimeni n-a demonstrat vreodată existenta lui Dumnezeu, declară solemn profesorul cu ochelari.

Şi Eduard continuă:

— Istoria omenirii se deosebeşte de preistoria ei prin aceea că oamenii şi-au luat soarta în propriile lor mâini şi nu mai au nevoie de Dumnezeu.

— Credinţa în Dumnezeu duce la fatalism, interveni directoarea.

— Credinţa în Dumnezeu tine de Evul Mediu, adăugă Eduard; după care mai spuse ceva directoarea, şi ceva profesorul cu ochelari, şi iar mai spuse ceva Eduard, şi ceva inspectorul, şi toţi se completară aşa, pe rând, într-o armonioasă înţelegere, până când profesorul cu ochelari izbucni pe neaşteptate şi-l întrerupse pe Eduard:

— Şi dacă ştii toate astea, de ce-ţi faci cruce pe stradă?

Eduard se uită la el cu nişte ochi nespus de trişti şi-i răspunse:

— Deoarece cred în Dumnezeu...

— Bine, dar în asta e o contradicţie, repetă radios profesorul cu ochelari.

— Da, este, mărturisi Eduard cu sinceritate. Este contradicţia dintre cunoaştere şi credinţă. Una-i cunoaşterea, şi alta-i credinţa. Eu recunosc că credinţa în Dumnezeu ne duce la obscurantism. Şi recunosc că ar fi mai bine ca Dumnezeu să nu existe. Dar ce să fac dacă aici, în interiorul meu, şi arătă cu degetul spre inimă, eu simt că există?... Vă rog să mă credeţi, tovarăşi, eu vă spun lucrurile aşa cum sunt, socotind că e mai bine să mărturisesc totul, deschis, pentru că eu nu vreau să fiu

un ipocrit, ci, dimpotrivă, vreau să mă cunoaşteţi aşa cum sunt eu cu adevărat.

Şi îşi lăsă capul în jos.

Profesorul cu ochelari n-avea mintea cu nimic mai lungă decât trupul; nu ştia că până şi cel mai aprig revoluţionar consideră violenţa doar un rău necesar, în timp ce *bunul* legitim al revoluţiei îl constituie pentru el reeducarea. El însuşi, care trecuse la convingerea revoluţionară peste noapte, nu se bucura de prea multă stimă din partea directoarei şi nu bănuia că în această clipă Eduard, care se pusese total la dispoziţia judecătorilor săi, ca un obiect de reeducare exigent, dar maleabil, avea acum o valoare de o mie de ori mai mare decât el. Şi fiindcă nu bănuia acest lucru, se răsti la Eduard cu brutalitate, declarând că asemenea oameni care nu sunt în stare să se despartă de credinţa Evului Mediu aparţin Evului Mediu şi n-au ce căuta în învăţământul nostru de azi.

Directoarea îl lăsă să termine, apoi îi adresă cuvenita admonestare:

— Nu-mi plac decapitările şi sunt împotriva lor. Tovarăşul a fost sincer şi ne-a spus totul aşa cum e. Iar noi trebuie să învăţăm să preţuim acest lucru. Şi întorcându-se spre Eduard, adăugă: Bineînţeles, tovarăşii au dreptate când susţin că bisericoşii nu pot educa tineretul nostru. De aceea, te rog să propui chiar dumneata ce e de făcut!

— Nu ştiu, tovarăşi, răspunse Eduard, cu un aer nenorocit.

— Eu mă gândesc aşa, interveni inspectorul. Lupta între vechi şi nou nu are numai un caracter de clasă, ci ea se desfăşoară în fiecare om în parte. O asemenea luptă are loc acum în interiorul tovarăşului. Raţional, el ştie acest lucru, dar efectul îl trage înapoi. Iar dumneavoastră trebuie să-l ajutaţi ca raţiunea lui să triumfe.

Directoarea dădu din cap aprobator şi spuse:

— Îl voi lua în grija mea.

6

Aşadar, primejdia cea mai nemijlocită fusese îndepărtată şi Eduard putea să răsufle uşurat; soarta existenţei sale de dascăl ajunsese deci în mâinile exclusive ale directoarei, şi el constată faptul cu destulă satisfacţie; îşi aduse aminte de menţiunea

fratelui său că directoarea s-a dat întotdeauna în vânt după băieţii tineri şi, cu tot dezechilibrul autoîncrederii sale tinereşti (când sfioasă, când exagerată), hotărî să câştige marea bătălie, prin aceea că va intra în graţiile stăpânei, obţinându-i favorurile în calitate de bărbat.

Şi când, potrivit înţelegerii, într-una din zilele următoare o vizită în biroul ei, se strădui să adopte un ton cât mai degajat, folosind orice prilej de a introduce în discuţie câte o notă mai intimă, câte un cuvânt măgulitor aruncat cu fineţe şi să sublinieze, cu un discret dublu sens, situaţia sa aparte, de bărbat a cărui soartă se află în mâinile unei femei, latră însă că nu-i fu dat să determine singur tonul convorbirii. Directoarea îi vorbi, ce-i drept, cu toată bunăvoinţa, dar pe un ton cât se poate de reţinut; se interesă ce anume citeşte, îi pomeni apoi câteva titluri de cărţi pe care i le recomandă să le citească, manifestându-şi astfel vizibil dorinţa de a-şi inaugura în felul acesta îndelungata activitate de reeducare a gândirii lui Eduard.

Datorită atitudinii reţinute a directoarei, autoîncrederea lui Eduard se dezumflă din nou; şi astfel, sărmanul pătrunse în garsoniera ei umil şi fără intenţia de a o da gata cu farmecul său de bărbat. Directoarea îl pofti să ia loc într-un fotoliu şi, pe un ton foarte prietenos, îl întrebă cam ce ar dori: o cafea? Îi răspunse că nu. Atunci puţin alcool? La care Eduard spuse oarecum încurcat:

— Dacă aţi avea puţin coniac…

Dar se întrerupse numaidecât, de teamă că a îndrăznit prea mult.

— Nu, coniac nu am, dar am un pic de vin, se grăbi să-i spună directoarea şi aduse numaidecât o sticlă pe jumătate goală, al cărei conţinut ajungea exact atât cât să umple două pahare.

Apoi îl asigură pe Eduard că nu e cazul să se uite la ea ca la un inchizitor; fiecare se bucură de dreptul deplin de a profesa în viaţa lui un cult pe care-l socoteşte a fi pentru el cel mai potrivit. Bineînţeles (se grăbi imediat să adauge) una-i credinţa şi alta e dacă un om care o profesează poate sau nu să funcţioneze în învăţământ; de aceea au fost nevoiţi (deşi nu cu inima împăcată) să-l cheme şi să stea de vorbă cu el, şi trebuie să spună cinstit că au fost foarte mulţumiţi (cel puţin ea şi inspectorul) de felul deschis în care a mărturisit totul, fără să ascundă nimic. A mai discutat după aceea mult timp despre

Eduard cu inspectorul şi s-au înţeles ca după o jumătate de an să-l convoace din nou la o discuţie; până atunci ea, în calitate de directoare, trebuie să-l ajute, cu influenţa ei, în viitoarea lui evoluţie. Şi din nou ţinu să sublinieze că nu vrea decât *să-l sprijine prietenește* şi că ea nu-i nici inchizitor, nici poliţai. Pomeni apoi de profesorul cu ochelari care se răstise la Eduard atât de dur şi spuse:

— Ăsta are el singur bube în cap, şi de aceea ar vrea să-i vadă pe alţii pe rug... Şi intendenta duce vorba peste tot că ai fost obraznic şi că te-ai menţinut cu îndărătnicie pe poziţia dumitale. Nu-i poate scoate nimeni din cap ideea că ar trebui să fii îndepărtat din învăţământ. Fireşte, eu nu sunt de acord cu ea, dar, pe de altă parte, faptul nu trebuie să te mire întru totul. Nici eu n-aş fi bucuroasă să-mi dau copiii pe mâna unui profesor care se închină pe stradă, de faţă cu toată lumea.

Aşa îi prezentă ea lui Eduard, într-un torent de fraze nestăvilite, atât posibilităţile ispititoare ale generozităţii sale cât şi posibilităţile înfricoşătoare ale unei severităţi neînduplecate; după care, pentru a demonstra că întrevederea lor avea, într-adevăr, un caracter amical, îndreptă discuţia pe alt făgaş, abordând o altă temă: începu să vorbească despre cărţi şi, după ce-l conduse pe Eduard în faţa bibliotecii, îşi manifestă cu extaz entuziasmul pentru *Inima vrăjită* a lui Romain Rolland şi se supără pe el că nu citise încă această carte. Apoi îl întrebă cum se simte la şcoală şi, după răspunsul lui convenţional, se încinse din nou la vorbă: şi-i spuse că e recunoscătoare destinului pentru profesia ei, că munca în învăţământ îi place, căci, ocupându-se de educaţia copiilor, se află de fapt într-un contact permanent şi concret cu viitorul; şi numai viitorul poate, în ultimă instanţă, să justifice toate suferinţele de care e plină lumea înconjurătoare. („Da, trebuie şi se cuvine să recunoaştem acest lucru”)

— Dacă n-aş fi încredinţată că trăiesc pentru ceva ce înseamnă mai mult decât propria mea viaţă, cred că nici n-aş putea să trăiesc.

Cuvintele acestea avură deodată un ecou atât de veridic încât nu era limpede dacă directoarea voia să se spovedească sau să deschidă cu ele aşteptata polemică ideologică despre sensul vieţii. Eduard preferă să înţeleagă caracterul lor intim şi de aceea întrebă discret, cu o voce stinsă:

— Dar viaţa dumneavoastră propriu-zisă?...

— Viaţa mea? repetă directoarea.

— Viaţa dumneavoastră în sine, nu v-ar putea aduce mulţumirea?

Pe chipul ei flutură un zâmbet amar, şi în clipa aceea lui Eduard i se făcu aproape milă de ea. Era înduioşător de urâtă, părul întunecat îi umbrea faţa prelungă şi osoasă, iar puful negru de sub nas căpătase pe neaşteptate proeminenţa mustăţii. Şi deodată îşi imagină toată tristeţea vieţii ei; se uita la trăsăturile ţigăneşti ce trădau o patimă aprigă şi înregistră urâţenia ce trăda neputinţa împlinirii acestei patimi; îşi imagină cu câtă pasiune se transformase ea cândva într-o statuie vie a durerii, deplângând moartea lui Stalin, cu câtă pasiune participase la sute de mii de şedinţe, cu câtă pasiune luptase împotriva nefericitului Cristos, şi îşi dădu seama că toate astea nu fuseseră pentru ea decât o tristă albie de rezervă pentru dorinţa ei care n-a avut voie să curgă încotro ar fi vrut. Eduard era tânăr şi compasiunea lui nu se uzase încă. O privea pe directoare cu înţelegere. Ea însă, ca şi când i-ar fi fost jenă de clipa tăcerii sale involuntare, împrumută acum glasului o intonaţie sprinţară şi reluă:

— Asta n-are nicio importanţă, dragul meu Eduard. Omul nu-i venit pe lume numai pentru el. Trăieşte întotdeauna pentru ceva. Şi, uitându-se mai adânc în ochii lui, continuă: Depinde însă pentru ce anume. Pentru ceva real, sau pentru ceva fictiv? Dumnezeu, într-adevăr, e o ficţiune frumoasă. Dar realitatea, dragul meu Eduard, e viitorul oamenilor. Şi pentru acest viitor am trăit, pentru această realitate am sacrificat eu totul.

Chiar şi aceste fraze le rosti cu atâta pasiune lăuntrică, încât Eduard nu încetă să aibă faţă de ea acel sentiment de înţelegere umană care se trezise în el cu câteva clipe înainte; i se părea penibil să stea aici şi să mintă din ochi un om (care era aproapele său) şi, deodată, avu impresia că momentul intim al discuţiei lor îi oferea prilejul să se lepede în sfârşit de jocul nedemn (şi, de altfel, dificil) *de-a credinciosul:*

— Să ştiţi că sunt întru totul de acord cu dumneavoastră, se grăbi el s-o asigure. Şi eu acord întâietate realităţii. Cât priveşte religiozitatea mea, vă rog să n-o luaţi prea în serios.

În aceeaşi clipă însă îşi dădu seama că nu e bine când omul se lasă furat de pripeala nesocotită a simţămintelor. Directoarea

se uită la el cu un aer mirat, apoi îi spuse cu sensibilă răceală în glas:

— De ce te prefaci? Mi-ai plăcut când ai fost sincer. Acum faci din dumneata ceva ce nu eşti.

Nu, lui Eduard nu-i era permis să se lepede de costumul credinţei pe care a apucat să-l îmbrace o dată; se împăcă repede cu această idee şi încercă pe loc să repare impresia proastă:

— Nu m-aţi înţeles, eu n-am vrut s-o întorc, aşa cum vi s-a părut dumneavoastră. Fireşte, cred în Dumnezeu, şi lucrul acesta n-aş putea să-l tăgăduiesc niciodată. Am vrut doar să spun că în aceeaşi măsură cred şi în viitorul omenirii, în progres şi în toate celelalte. Căci dacă n-aş crede în asta, la ce bun ar mai fi toată munca mea de profesor, la ce bun s-ar mai naşte copii şi ce rost ar mai avea să trăim? Iar eu m-am gândit, asta am vrut de fapt să spun, că voinţa lui Dumnezeu este tocmai ca societatea să meargă înainte, mereu înainte, tot spre mai bine. Şi mi-am spus că omul poate să creadă deopotrivă în Dumnezeu şi în comunism, că aceste două noţiuni se pot împăca…

— Nu, zâmbi directoarea, cu un aer de autoritate maternă, nu, aceste două noţiuni nu se pot împăca.

— Ştiu, spuse Eduard, întristat. Şi vă rog să nu vă supăraţi pe mine.

— Nu mă supăr, îl linişti directoarea. Eşti încă tânăr şi ţii cu încăpăţânare la ceea ce crezi. Nimeni nu te poate înţelege mai bine ca mine. Am fost şi eu odată tânără ca dumneata. Şi ştiu ce înseamnă tinereţea. Şi ceea ce îmi place la dumneata este tocmai tinereţea dumitale. Îmi eşti simpatic.

În fine, a sosit momentul. Nici mai devreme şi nici mai târziu, ci numai acum, exact în aceste clipe, al căror conţinut, precum se vede, Eduard nu l-a determinat, ci, doar l-a întregit. Când directoarea îi spuse că-i este simpatic, el îi răspunse, nu cu destulă expresivitate:

— Şi dumneavoastră mie.

— Adevărat?

— Adevărat.

— Cum se poate? Eu, o femeie bătrână?!… obiectă directoarea.

— Asta nu-i adevărat, fu nevoit s-o contrazică.

— Ba da, e adevărat, insistă directoarea.

— Nu sunteţi deloc bătrână, asta-i o prostie, se văzu silit Eduard să spună, foarte autoritar.

— Crezi?

— Dacă vreţi să ştiţi, îmi plăceţi foarte mult.

— Nu minţi. Ştii că n-ai voie să minţi.

— Nu mint. Sunteţi frumoasă.

— Frumoasă? se prefăcu directoarea că nu crede.

— Da, frumoasă, repetă Eduard şi, întrucât se sperie de neveridicitatea ostentativă a afirmaţiei sale, încercă numaidecât s-o susţină într-un fel oarecare: părul acesta negru, ştiţi, îmi place grozav…

— Dumitale îţi plac brunetele? întrebă directoarea.

— Grozav! răspunse Eduard.

— Şi atunci, cum se face că, de când eşti în şcoala asta, n-ai dat niciodată pe la mine? Am avut tot timpul impresia că mă ocoleşti…

— M-am jenat, se scuză Eduard. Cu toţii ar fi spus că vă linguşesc. Nimeni n-ar fi crezut că vin la dumneavoastră numai pentru că-mi plăceţi.

— Acum însă nu trebuie să te mai jenezi, îl încurajă directoarea. Acum există doar o *hotărâre care prevede* că din când în când *trebuie* să te întâlneşti cu mine.

Îl privi drept în ochi cu irişii ei mari, căprui (şi trebuie să recunoaştem că, luaţi în sine, erau frumoşi), iar la despărţire îl mângâie uşor pe mână; şi astfel, naivul plecă de la ea animat de o exuberanţă caracteristică triumfătorului.

7

Încredinţat că delicata poveste fusese soluţionată definitiv în favoarea sa, duminica următoare Eduard se duse la biserică, cu o seninătate de-a dreptul neobrăzată, ba mai mult, se duse acolo cu o deplină încredere de sine, căci (indiferent dacă faptul va trezi în noi un zâmbet de compasiune) desfăşurarea vizitei acasă la directoare stăruia în amintirea lui ca o strălucitoare mărturie a atractivităţii sale bărbăteşti.

De altfel, tot în duminica aceea, şi tot în biserică, observă că Alice era altfel decât o ştia de obicei: chiar din momentul întâlnirii lor, îşi introduse mâna sub braţul lui şi se ţinu de el aşa şi în biserică; în timp ce altă dată avea o atitudine reţinută şi

discretă, de data asta îşi roti privirile în jur şi, cu plecăciuni însoţite de zâmbete radioase, salută cel puţin zece cunoscuţi.

Era o atitudine neobişnuită şi Eduard nu putea s-o înţeleagă.

Cu două zile mai târziu, când se plimbau din nou împreună pe străzile întunecate ale oraşului, constată cu stupefacţie că sărutările ei, altă dată de o răceală stânjenitoare, deveniseră deodată umede, calde şi pasionate. Şi când, peste puţin timp, se opriră sub un felinar aprins, descoperi cu satisfacţie că era privit de doi ochi îndrăgostiţi.

— Dacă vrei să ştii, eu te iubesc, îi spuse Alice, aşa din senin, şi numaidecât îi astupă gura cu palma: Nu, să nu spui nimic. Ştiu ce vrei să spui.

Şi iar mai merseră câţiva paşi, şi iar se opriră, şi Alice îi spuse:

— Acum înţeleg totul. Da, acum înţeleg de ce mi-ai reproşat că sunt prea comodă în credinţa mea.

Eduard însă nu pricepea nimic şi de aceea nici nu spunea nimic.

După ce mai făcură câţiva paşi, Alice începu din nou:

— Şi tu nu mi-ai spus nimic. De ce? De ce nu mi-ai spus?

— Ce-ar fi trebuit să-ţi spun?! se miră Eduard.

— Da, eram sigură, ăsta eşti tu, zise Alice, cu un tainic entuziasm. Alţii ar fi făcut pe grozavii, s-ar fi lăudat, pe când tu taci. Dar eu tocmai pentru asta te iubesc.

Eduard începu să bănuiască despre ce-i vorba, dar cu toate acestea întrebă:

— Despre ce tot vorbeşti?

— Despre ce ţi s-a întâmplat.

— Şi de la cine ştii?

— Asta-i bună! Toată lumea ştie. Ai fost convocat, ameninţat, iar tu le-ai râs în nas şi n-ai retractat nimic. Da, toată lumea ştie şi toţi te admiră pentru asta.

— Dar bine, eu n-am suflat despre asta nimănui o vorbă!

— Nu fi naiv. Aşa ceva se află şi se răspândeşte ca fulgerul. Doar nu-i fleac, un lucru de nimic! Ce? Mai găseşti azi aşa uşor unul care să aibă măcar un pic de curaj?

Eduard ştia că într-un orăşel de provincie orice întâmplare se transformă repede în legendă; totuşi, n-ar fi bănuit că poveştile lui neînsemnate, a căror semnificaţie n-a apreciat-o niciodată, pot avea o asemenea forţă creatoare de legendă; nici nu-şi dădea seama cât de mult le convenea această istorie

concetăţenilor săi, cărora, aşa cum se ştie, nu le sunt pe plac eroii *dramatici* (combativi şi triumfători), ci tocmai *martirii*, pentru că aceştia îi întăresc în inactivitatea lor neloială, asigurându-i că viaţa nu oferă decât o singură alternativă: a fi lichidat sau a te supune. Nimeni nu se îndoia de faptul că Eduard urma să fie lichidat şi, satisfăcuţi şi plini de admiraţie, continuau cu toţii să transmită zvonul din gură în gură; şi iată că, prin intermediul Alicei, Eduard se întâlni abia acum cu imaginea nespus de frumoasă a propriei sale crucificări. Primi vestea cu sânge rece şi spuse:

— Dar bine, eu cred că era cât se poate de firesc să nu retractez nimic. Oricine ar fi procedat la fel…

— Oricine? izbucni Alice. Priveşte în jurul tău cum procedează fiecare! Sunt toţi nişte laşi! Ar fi în stare să-şi renege până şi propria mamă!

Eduard tăcea, tăcea şi Alice. Mergeau încet, ţinându-se de mână. La un moment dat, Alice rosti în şoaptă:

— Aş fi în stare să fac orice pentru tine…

Până în clipa aceea, Eduard nu mai auzise asemenea cuvinte din gura ei; fraza aceasta era ca un dar picat din cer. Fireşte, îşi dădea seama că era un dar nemeritat şi totuşi îşi spuse în sinea lui: dacă destinul îi refuză darurile meritate, e întru totul îndreptăţit să le păstreze pe cele nemeritate; de aceea o contrazise pe Alice:

— Pentru mine nu mai poate face nimeni nimic.

— Cum aşa? murmură Alice.

— Voi fi dat afară din învăţământ, iar cei care azi mă ridică în slăvi ca pe un erou, mâine nu vor mişca un deget pentru mine. N-am decât o singură certitudine: că voi rămâne absolut singur.

— N-ai să rămâi! scutură din cap Alice.

— Ba da, insistă Eduard.

— Ba nu! aproape că strigă Alice.

— Toţi s-au lepădat de mine.

— Eu n-am să mă lepăd niciodată, îl asigură Alice.

— Ba da, ai să te lepezi, spuse Eduard, întristat.

— Ba nu, ai să vezi că nu.

— Nu. Alice, se încăpăţână Eduard, nu mai insista. Tu nu mă iubeşti, şi nici nu m-ai iubit vreodată.

— Nu-i adevărat, murmură Alice, în şoaptă, şi Eduard observă cu satisfacţie că avea ochii umezi.

— Nu, Alice, tu nu mă iubeşti; asta se simte. Ai fost întotdeauna faţă de mine rece, da, rece ca un sloi de gheaţă. Nu aşa se comportă o femeie care iubeşte. Asta ştiu eu prea bine. Acum tu doar mă compătimeşti pentru că ştii că vor să mă distrugă. Dar de iubit nu mă iubeşti şi eu nu vreau ca tu să-ţi bagi în cap că mă iubeşti.

Tăceau şi mergeau încet, ţinându-se mereu de mână. Alice plângea înfundat, cu întreruperi; deodată se opri şi-i spuse printre sughiţuri de plâns:

— Nu, nu-i adevărat, nu-i adevărat, cum poţi să crezi aşa ceva?... Nu-i adevărat...

— Ba este, îi răspunse Eduard şi, văzând că Alice nu mai contenea să plângă, îi propuse să plece împreună sâmbătă la ţară. Într-o vale pitorească, pe malul unui râu, se află cabana fratelui său, unde pot fi singuri, numai ei doi.

Cu obrajii umeziţi de lacrimi, Alice dădu din cap în semn de încuviinţare.

8

Asta s-a întâmplat într-o marţi, şi când în joia următoare Eduard fu din nou invitat în garsoniera directoarei, trecu pragul, sigur de sine şi bine dispus, căci acum nu se mai îndoia câtuşi de puţin că farmecul său avea să spulbere definitiv povestea neplăcută cu biserica, transformând-o într-un simplu nor de fum, în nimic. Numai că în viaţă lucrurile se mai petrec şi altfel: omul presupune că îşi joacă rolul într-o anumită piesă şi nu bănuieşte că, între timp, pe scenă, decorul a fost schimbat pe nesimţite, iar el, nesesizând nimic, se trezeşte deodată în mijlocul unui spectacol oarecum diferit de cel precedent.

Se afla din nou instalat într-un fotoliu, *faţă* în faţă cu directoarea; îi despărţea o măsuţă pe care era aşezată o sticlă de coniac, străjuită de două pahărele.

Şi tocmai această sticlă de coniac întruchipa noul decor, după care un bărbat ager şi cu spiritul lucid şi-ar fi dat numaidecât seama că povestea cu biserica nu mai era ceea ce fusese până atunci.

Dar candidul Eduard era ameţit de sine în asemenea măsură încât la început nu sesiză absolut nimic. Participă cât se poate de vesel la conversaţia introductivă (banală şi fără niciun

conţinut bine definit), bău cu plăcere păhărelul oferit şi se plictisi copios, fără nicio prefăcătorie. După o jumătate de oră sau după o oră, directoarea abordă cu discreţie nişte teme mai personale; începu să vorbească despre ea, şi din cuvintele ei trebuia să se releve în ochii lui Eduard aşa cum voia să pară: o femeie între două vârste, raţională şi înţeleaptă, nefericită şi totuşi împăcată cu demnitate cu destinul ei, o femeie care nu regretă nimic şi care se laudă chiar cu faptul că nu-i căsătorită, pentru că numai aşa poate savura din plin gustul fructului copt al independenţei sale şi bucuria vieţii intime pe care i-o oferă frumoasa ei locuinţă, unde se simte atât de bine şi unde speră că nici lui Eduard nu-i displace acum.

— Nu, mă simt aici *grozav* de bine, ţinu s-o asigure Eduard, dar rosti aceste cuvinte cu strângere de inimă, căci tocmai în clipa aceea încetase să se mai simtă *grozav* de bine.

Sticla de coniac (solicitată cu atâta lipsă de prevedere în timpul vizitei precedente şi care acum se grăbise să apară pe masă cu o bunăvoinţă înfricoşătoare), cei patru pereţi ai garsonierei (făurind parcă un spaţiu din ce în ce mai strâmt şi parcă din ce în ce mai închis), monologul directoarei (concentrându-se asupra unor subiecte din ce în ce mai personale), privirea ei (fixată ameninţător asupra lui), toate acestea făceau ca, în sfârşit, schimbarea spectacolului să-i apară tot mai evidentă şi să înţeleagă că se află acum într-o situaţie a cărei evoluţie era stabilită dinainte şi în mod irevocabil; şi îşi dădu seama că din clipa aceasta existenţa lui în şcoală nu era ameninţată de antipatia directoarei faţă de el, ci tocmai dimpotrivă: de dezgustul său fizic faţa de femeia uscăţivă, cu tuleie sub nas, care-l îndemna mereu să bea. De teamă şi de atâta îngrijorare i se puse un nod în gât.

O asculta pe directoare şi bea, dar acum era atât de înfricoşat încât alcoolul nu mai avea asupra lui nicio putere. În schimb, după câteva păhărele, directoarea se ridică perfect peste nivelul lucidităţii obişnuite şi cuvintele ei începeau să capete o exaltare aproape ameninţătoare.

— Pentru un singur lucru te invidiez, îi spuse la un moment dat. Pentru tinereţea dumitale. Dumneata încă nu poţi să ştii ce-i dezamăgirea, ce-i deziluzia. Dumneata încă vezi lumea plină de speranţe şi frumuseţi.

Se aplecă peste masă şi, într-o tăcere melancolică (însoţită de

un zâmbet crispat), îl fixă cu ochii ei mari şi înspăimântători, în timp ce Eduard îşi spunea în sinea lui că, dacă nu va izbuti să se ameţească puţin, seara aceasta avea să se termine pentru el cu o ruşine catastrofală; de aceea îşi mai umplu un păhărel cu coniac şi-l dădu repede peste cap.

Şi directoarea continuă: — Dar şi eu vreau s-o văd aşa cum o vezi dumneata! După care, ridicându-se de pe scaun, îşi umflă pieptul şi adăugă: Spune, nu-i aşa că nu sunt o femeie cicălitoare? Nu-i aşa că nu sunt?! Şi ocolind măsuţa, îl apucă de mână şi-l mai întrebă o dată: Nu-i aşa că nu sunt?!...

— Nu sunteţi, o linişti Eduard.

— Hai, vino să dansăm, spuse ea cu însufleţire şi, eliberându-i mina, se repezi la butonul aparatului de radio, pe care îl suci şi-l învârti până când reuşi să prindă o muzică de dans. Apoi, surâzătoare, se postă în faţa lui Eduard.

Eduard se ridică din fotoliu, o cuprinse pe după mijloc şi începu s-o conducă prin odaie, în ritmul muzicii. Din când în când, directoarea îşi lăsa cu gingăşie capul pe umărul lui, ca apoi, brusc, să-l ridice şi iar să-l privească adânc în ochi, şi iar să fredoneze în surdină melodia transmisă la radio.

Eduard se simţea atât de stingherit, încât de câteva ori trebui să întrerupă dansul, ca să bea. Nu dorea nimic mai mult decât să pună capăt acestui penibil mers tărăgănat, care nu se mai isprăvea, dar totodată de nimic nu se temea mai mult decât de acest sfârşit, căci penibilul celor ce ar fi urmat după dans i se părea mult mai insuportabil. Şi astfel continuă s-o conducă pe femeia *cântătoare* prin camera îngustă, urmărind în acest timp fără întrerupere (şi plin de îngrijorare), stadiul efectului mult aşteptat al alcoolului asupra creierului său. Când, în sfârşit, i se păru că, de bine, de rău, mintea lui e tulburată de alcool, o strânse pe directoare cu putere la pieptul său şi îşi lăsă mâna stângă pe sânii ei. A făcut, aşadar, acel gest la care s-a gândit cu groază toată seara; ar fi fost în stare să dea orice, numai să nu trebuiască să-l facă, şi dacă totuşi l-a făcut, vă rugăm să ne credeţi, l-a făcut numai pentru că n-a avut încotro şi a *trebuit* să-l facă. Să ne explicăm: situaţia în care intrase chiar de la începutul serii era atât de categorică, încât desfăşurarea ei, deşi putea fi oarecum temporizată, nu putea fi totuşi oprită în niciun chip; astfel că, punând mâna pe sânii directoarei, Eduard n-a făcut altceva decât să se supună doar unei necesităţi absolut

inevitabile.

Iată însă că urmările faptei sale întrecură toate aşteptările. Ca la o comandă magică, directoarea începu să se zbată şi să se zvârcolească în braţele lui, şi într-o clipită îşi lipi de gura lui buza ei de sus garnisită cu puf negru. După aceea îl trase pe divan şi, continuând să se zvârcolească şi să suspine zgomotos, îi muşcă sălbatic amândouă buzele, apoi vârful limbii, şi în clipa aceea Eduard simţi o durere ascuţită. Pe urmă directoarea se smulse din braţele lui şi, spunându-i: „Aşteaptă!”, fugi repede în baie.

Rămas singur, îşi linse degetul şi, în felul acesta, constată că limba îi sângera uşor. Muşcătura îl durea atât de tare, încât beţia câştigată cu atâta trudă bătu în retragere, şi în gâtlej i se puse iar un nod de spaimă, gândindu-se la ce-l aştepta abia de acum încolo. Din baie se auzea susurul şi clipocitul puternic al apei. Eduard apucă iute sticla de coniac, o duse la gură şi trase o duşcă zdravănă.

Dar tocmai atunci, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte străvezie (cu o dantelă bogată peste piept), directoarea îşi făcu apariţia în uşă şi, apropiindu-se încet de Eduard, îl îmbrăţişă. Apoi, făcând un pas înapoi, îi spuse cu reproş:

— De ce eşti îmbrăcat?

Eduard îşi scoase haina şi, uitându-se la ea (cum îl priveşte cu ochii ei mari), nu mai fu în stare să se gândească la nimic altceva decât la faptul că, după toate probabilităţile, trupul lui avea să-i saboteze toată strădania sa atât de binevoitoare. Dorind deci să-şi încurajeze cumva trupul, spuse cu nesiguranţă în glas:

— Dezbrăcaţi-vă de tot.

Cu un gest impetuos şi de-o supunere entuziastă, directoarea aruncă de pe ea silonul, despuindu-şi astfel statura subţire şi albă, în mijlocul căreia tânjea, într-o melancolică părăsire, un petic dens de negreaţă. Femeia se apropie de el agale, şi Eduard începu să se convingă cu groază de un lucru pe care, de altfel, îl ştia dinainte: trupul lui era total încătuşat de teama ce se strecurase în el.

Da, domnilor, ştiu, de-a lungul anilor v-aţi obişnuit ca, din când în când, trupul să nu mai dea ascultare voinţei dumneavoastră, şi mai ştiu că povestea asta nu mai are darul să vă scoată din răbdări. Şi totuşi trebuie să înţelegeţi că pe atunci Eduard era încă foarte tânăr! Sabotajul trupului îl făcea de

fiecare dată să intre în panică şi să-l apese ca o ruşine nemaipomenită, indiferent dacă martorul acestei ruşini era un chip frumos sau un chip atât de slut şi de comic, cum era chipul directoarei.

Se afla acum la un pas de el, şi Eduard, înfricoşat şi nemaiştiind ce să întreprindă, spuse deodată, fără să-şi dea seama (cuvintele lui erau mai curând rodul unei inspiraţii divine decât al unei reflecţii viclene):

— Nu, nu, pentru numele lui Dumnezeu, nu! Asta-i păcat... asta ar fi un mare păcat!...

Şi sări într-o parte.

Dar directoarea continua să se apropie de el, bolborosind cu o voce sumbră:

— Ce fel de păcat? Nu-i niciun păcat!

Eduard se retrase în spatele măsuţei rotunde la care stătuseră amândoi cu puţin timp înainte:

— Nu, asta eu n-am voie, nu, nu, n-am voie!

Femeia împinse la o parte fotoliul care-i tăia drumul şi porni mai departe după el, fixându-l mereu cu ochii ei mari şi întunecaţi: — Nu-i niciun păcat! Niciun păcat!

Eduard ocoli repede măsuţa şi, în spatele lui nu mai rămăsese acum decât divanul; directoarea era doar la un pas de el. Acum nu mai exista nicio posibilitate de scăpare şi, cine ştie, poate că însăşi disperarea acestei clipe fără ieşire îl sfătui pe neaşteptate să-i poruncească!

— Îngenunchează!

Se uită la el nedumerită, dar, auzindu-l repetând de data asta cu voce puternică (deşi deznădăjduită): „îngenunchează!”, femeia se lăsă cu entuziasm în genunchi în faţa bărbatului dorit şi-i cuprinse picioarele.

— Ia mâinile de pe mine! se răsti el la ea. Împreunează-le!

Şi ea se uită din nou la el cu nedumerire.

— Împreunează-le! N-auzi?

Le împreună.

— Roagă-te! îi porunci.

Ţinea mâinile împreunate şi se uita la el cu evlavie.

— Roagă-te, ca Dumnezeu să ne ierte, şuieră Eduard printre dinţi.

Cu mâinile împreunate, ea îl privea cu ochii ei mari, şi Eduard nu numai că agonisea un timp nespus de preţios, dar, uitându-

se la ea de sus, începu deodată să-l părăsească sentimentul acela apăsător că nu-i decât o simplă pradă şi să-şi recapete încetul cu încetul încrederea de sine. Făcu un pas înapoi ca s-o vadă mai bine şi iar îi porunci:

— Roagă-te! Şi văzând că tace, strigă: Cu voce tare!

Şi, într-adevăr, femeia uscăţivă, în genunchi şi despuiată până la piele, începu deodată să murmure:

— Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele tău, vie împărăţia ta…

Şi rostind slovele rugăciunii, privea în sus spre Eduard, de parcă el ar fi fost Dumnezeu. Iar el o asculta cu satisfacţie şi cu o voluptate crescândă: în faţa lui se afla îngenuncheată directoarea, umilită de un subaltern; în faţa lui se afla goală puşcă o revoluţionară umilită de rugăciune; în faţa lui se ruga o doamnă, umilită de goliciunea ei.

Această triplă imagine a umilinţei avu darul să-l zăpăcească şi în momentul acela se întâmplă ceva cu totul neprevăzut: trupul lui, până atunci cotropit de amorţeală, renunţă pe neaşteptate la rezistenţa sa pasivă şi Eduard se simţi deodată tulburat!

Şi astfel, în clipa în care directoarea rosti: „şi nu ne duce pe noi în ispită”, Eduard se dezbrăcă iute până la piele, şi când ea spuse „Amin”, o ridică în picioare şi o trase pe divan.

9

Asta se petrecu joi, iar sâmbătă Eduard se duse cu Alice la ţară, la fratele mai mare. Fratele îi primi cu toată dragostea şi le împrumută cheia de la cabana sa aflată nu departe de casa unde locuia.

Îndrăgostiţii plecară, şi toată dimineaţa o petrecură hoinărind prin livezile şi pădurile din împrejurimi. Se sărutară, şi cu acest prilej Eduard constată, plin de satisfacţie, că linia de demarcaţie trasată fictiv la nivelul ombilical şi care despărţea zona inocenţei de zona preacurviei îşi încetase valabilitatea, în primele clipe ar fi vrut să întărească prin cuvinte acest eveniment aşteptat de atâta vreme şi cu atâta nerăbdare, dar se sperie pe loc de intenţia lui, dându-şi seama că, de fapt, trebuie să tacă.

Judecata lui era, pe cât se pare, perfectă: cotitura neaşteptată în atitudinea Alicei survenise independent de îndelungatele sale încercări de înduplecare, independent de argumentaţia sa

ştiinţifică, independent de orice judecată *logică;* dimpotrivă, ea se întemeia exclusiv pe ştirea cu privire la martiriul lui Eduard, deci pe o *eroare*, dar până şi din această eroare ea izvorâse ca o concluzie absolut *ilogică;* să ne gândim bine: de ce trebuia ca fidelitatea lui de martir faţă de credinţa religioasă să aibă, drept urmare, infidelitatea Alicei faţă de legile Dumnezeirii? Dacă Eduard nu l-a trădat pe Dumnezeu în faţa comisiei de anchetă, de ce trebuia Alice să-l trădeze acum, în faţa lui?

Într-o asemenea situaţie, orice reflecţie exprimată cu voce tare ar fi putut să-i dezvăluie Alicei, fără vreo intenţie, lipsa totală de logică a atitudinii ei. Şi astfel, îndemnat de glasul înţelepciunii, Eduard preferă să tacă, fapt care, de altfel, nu părea deloc să bată la ochi, deoarece Alice vorbea mereu de una singură: era veselă şi nimic din comportarea ei nu venea să demonstreze că întorsătura ce se produsese în sufletul său ar fi fost dramatică sau dureroasă.

După ce se întunecă, se duseră amândoi la cabană, aprinseră lumina şi pregătiră patul; apoi începură să se sărute şi Alice îi ceru lui Eduard să stângă lampa. Prin fereastră însă răzbea strălucirea stelelor, şi astfel, la rugămintea ei, Eduard trebui să închidă şi obloanele. După care, într-o beznă desăvârşită, Alice se dezbrăcă şi i se dărui.

Atâtea săptămâni aşteptase Eduard cu nerăbdătoare bucurie această clipă, şi iată că acum, când a venit, el nu avea deloc sentimentul că ar fi fost o clipă atât de importantă pe cât ar fi vrut să demonstreze îndelungata aşteptare; totul i se părea atât de firesc şi atât de facil, încât, în timp ce săvârşea aproape neconcentrat actul amoros, se străduia zadarnic să izgonească gândurile ce se învălmăşeau în mintea lui; îl năpădeau amintirile săptămânilor sterile când Alice îl întristase cu răceala ei, îl năpădea amintirea necazurilor de la şcoală, avute din pricina ei, şi astfel, în loc de recunoştinţă pentru dăruirea ei, simţea în el un fel de sete de răzbunare, însorită de o furie cumplită. Îl intriga uşurinţa şi seninătatea tihnită cu care ea îl trăda acum pe *Dumnezeul Neîmpreunării,* al cărui cult îl practicase cândva cu atâta fanatism; îl întărită faptul că nu exista nimic care s-o scoată de pe făgaşul calmului ei imperturbabil: nicio dorinţă, niciun eveniment, nicio schimbare; îl înverşuna felul în care trăia totul, fără nicio frământare lăuntrică, cu încredere de sine şi eliberată de orice griji. Şi când puterea acestei înverşunări puse

definitiv stăpânire pe el, încercă s-o iubească cu o furie sălbatică pentru a stoarce din ea măcar un murmur, un geamăt, un cuvânt sau un suspin; dar nu izbuti nimic. Fetiţa tăcea şi, în ciuda strădaniilor lui, actul lor amoros se consumă la fel de tăcut şi fără niciun deznodământ dramatic.

Se ghemui apoi la pieptul lui şi adormi într-o clipită; el însă rămase multă vreme treaz, dându-şi seama că, din toată povestea asta, nu simţise de fapt nicio bucurie. Încercă să şi-o imagineze pe Alice (nicidecum înfăţişarea-i fizică, ci, dacă era cu putinţă, întreaga ei fiinţă), şi deodată îi veni în minte că o vede estompată.

Dar să ne oprim puţin asupra acestui cuvânt: Alice – aşa cum o văzuse Eduard până acum – era, în pofida naivităţii ei, o fiinţă trainică şi clară: frumuseţea simplă a înfăţişării ei fizice părea să corespundă simplităţii naturale a credinţei sale, iar destinul ei simplu părea a fi o justificare a cunoscutei sale atitudini. Eduard o văzuse până acum monolită şi coerentă; avea dreptul să râdă de ea, s-o blesteme, s-o asalteze cu viclenie, şi totuşi (împotriva voinţei lui) trebuia s-o respecte.

Acum însă, capcana neplănuită a unei ştiri false răsturna coerenţa fiinţei sale şi Eduard avea impresia că concepţia ei despre viaţă nu era, de fapt, decât ceva *lipit* de destinul ei, iar destinul ei, ceva lipit de trupul ei; o vedea ca pe o îmbinare accidentală de trup, idei şi de desfăşurare vitală, o îmbinare neorganică, samavolnică şi labilă. Şi-o imagina (pe Alice, care răsufla adânc pe umărul lui) şi-i vedea separat trupul şi separat ideile; trupul îi plăcea, ideile i se păreau caraghioase, şi totul la un loc nu constituia pentru el nicio fiinţă; o vedea ca pe o linie suptă de o hârtie sugativă: fără contururi, fără formă.

Trupul, într-adevăr, îi plăcea. Dimineaţa, când Alice se trezi din somn, o sili să rămână despuiată, şi ea, deşi seara insistase, cu o încăpăţânare îndârjită, să închidă obloanele întrucât o deranja până şi lumina palidă a stelelor, uită acum cu desăvârşire de pudoarea ei.

Eduard o cercetă atent (zburda veselă prin încăpere, căutând pacheţelul de ceai şi biscuiţii pentru gustarea de dimineaţă); şi când, peste puţin timp, Alice se uită la el, băgă de seamă că era îngândurat.

Îl întrebă ce are şi el îi răspunse că după micul dejun trebuia să se repeadă neapărat până la fratele lui.

Fratele îl întrebă cum o duce la şcoală. Eduard îi spuse că, în general, bine, şi fratele reluă:

— Cehačkóvá asta e, într-adevăr – o javră, dar eu am iertat-o de mult. Am iertat-o pentru că nu ştia ce face. A vrut să-mi facă rău, şi când colo, m-a ajutat să-mi făuresc o viaţă frumoasă. Ca agricultor, câştig mai mult, iar contactul permanent cu natura mă fereşte de scepticismul căruia îi cad pradă oamenii de la oraş.

— De fapt, dacă stau şi mă gândesc bine, baborniţa asta mi-a adus şi mie noroc, spuse Eduard, meditativ.

Şi îi povesti fratelui cum a simulat credinţa în Dumnezeu, cum a fost judecat, cum a vrut Cehačkóvá să-i facă reeducarea, şi cum, până la urmă, Alice i s-a dăruit ca unui martir. Numai despre felul în care a obligat-o pe directoare să spună *Tatăl nostru* nu mai apucă să-i povestească, deoarece surprinse în privirea fratelui dezaprobarea. Amuţi şi fratele începu:

— Oi fi având eu multe păcate, un singur păcat însă nu am: niciodată nu m-am prefăcut şi întotdeauna le-am spus tuturor, de la obraz, ce gândesc despre ei.

Eduard îşi iubea fratele, şi de aceea dezacordul lui îi răni sufletul; încercă să se justifice şi se luară la ceartă. În cele din urmă, Eduard, disperat, îi spuse:

— Ştiu că eşti un om dintr-o bucată şi că te mândreşti cu asta. Dar pune-ţi şi tu întrebarea: *de ce* să spunem adevărul? Ce anume ne leagă de el? Şi de ce, în general, considerăm calitatea de a spune adevărul o virtute? Închipuieşte-ţi că te întâlneşti cu un nebun care susţine că e peşte şi că toţi suntem nişte peşti. Te iei cu el la ceartă? Te dezbraci în faţa lui şi-i arăţi că n-ai aripioare de peşte? Sau îi spui de la obraz ce gândeşti despre el? Hai, vorbeşte!

Fratele tăcea şi Eduard continuă:

— Dacă i-ai spune numai şi numai adevărul, numai ceea ce gândeşti cu adevărat despre el, ai intra într-o discuţie serioasă cu un nebun şi, în consecinţă, ai ajunge tu însuţi să fii nebun. Aşa e şi cu lumea care ne înconjoară. Dacă m-aş îndărătnici să-i spun adevărul de la obraz, ar însemna s-o iau în serios. Şi a lua în serios ceva atât de neserios, înseamnă să devii tu însuţi neserios. Aşadar, precum vezi, dragă frate, eu *trebuie* să mint, dacă nu vreau să-i iau în serios pe nebuni şi să nu devin unul dintre ei.

10

Era duminică după-amiază şi cei doi îndrăgostiţi se întorceau cu trenul la oraş; se aflau singuri în compartiment (fetiţa începuse iar să ciripească vesel) şi Eduard îşi aminti cum în urmă cu multe luni se bucura nespus că va găsi în acea *neobligatorie* Alice seriozitatea vieţii, dacă obligaţiile lui n-aveau să i-o ofere, şi constată cu părere de rău (roţile trenului ciocăneau idilic în rosturile şinelor) că povestea de dragoste pe care o trăia cu Alice era o poveste meschină, împletită din momente întâmplătoare şi erori, o poveste fără sens, lipsită de orice seriozitate; o asculta, îi urmărea gesturile (tocmai îl ţinea de mână) şi deodată se întrebă în sinea lui dacă toate astea nu sunt decât nişte semne fără nicio semnificaţie, nişte monede fără acoperire, nişte greutăţi, de hârtie fără greutate, pe care el nu poate da mai mult decât poate da Dumnezeu pe rugăciunea directoarei despuiate; şi i se păru că, de fapt, toţi oamenii cu care se întâlnea la noul loc de muncă nu erau decât nişte linii supte de o hârtie sugativă, nişte fiinţe nestatornice, cu atitudini labile, nişte fiinţe fără o substanţă temeinică; dar ceea ce-i mai grav, mult mai grav (îi veni în minte în continuare) e faptul că el însuşi nu este altceva decât o umbră a acestor oameni umbriţi, deoarece îşi epuiza toată raţiunea pentru a fi se adapta şi a-i imita, şi chiar dacă îi imita zâmbind în ascuns şi fără seriozitate, încercând astfel să-i ridiculizeze în taină şi să-şi justifice adaptarea, tot nu izbutea să schimbe cu nimic starea lucrurilor, pentru că până şi imitaţia maliţioasă şi sarcastică tot imitaţie rămâne, iar umbra batjocoritoare tot umbră rămâne, o umbră subordonată, derivată şi simplă.

Şi asta e umilitor, cumplit de umilitor. Roţile trenului ciocăneau idilic în rosturile şinelor, fetiţa gungurea şi Eduard o întrebă:

— Spune-mi, Alice, tu eşti fericită?

— Îhî, îi răspunse Alice.

— Eu sunt deznădăjduit, reluă Eduard.

— Ce-ţi veni? îi zise Alice.

— Ştii, nu trebuia să facem ce-am făcut. Asta nu trebuia să se întâmple.

— Ce te-a apucat? Dacă nu mă înşel, chiar tu ai vrut!…

— Da, am vrut, o întrerupse Eduard. Dar asta a fost cea mai mare greşeală din viaţa mea, pe care Dumnezeu n-o să mi-o ierte niciodată. Da, Alice. Ce-am făcut noi a fost un mare păcat.

— Nu te mai înţeleg, dragul meu, spuse fetiţa, cu un calm imperturbabil. Ce ţi s-a întâmplat? Mai înainte spuneai mereu că Dumnezeu vrea, în primul rând, dragoste!

Când o auzi cum îşi însuşeşte *ex post* sofismele lui teologice, pe care în lupta sa le folosise cu atâta insucces, îl cuprinse turbarea:

— Am spus asta numai ca să te încerc. Acum însă mi-am dat seama cât ştii tu să fii de credincioasă! Şi, ţine minte, Alice, cinei în stare să-l trădeze pe Dumnezeu, pe om îl trădează de o sută de ori mai uşor!

Alice găsea mereu răspunsuri prompte, dar ar fi fost mai bine să nu le găsească, pentru că în felul acesta nu făcea decât să întărite şi mai mult furia lui însetată de răzbunare. Eduard continuă să vorbească şi vorbi mereu (folosind chiar şi cuvintele *scârbă* şi *dezgust* fizic), până când izbuti să stoarcă, din făptura gingaşă şi imperturbabilă, hohote de plâns, lacrimi şi suspine.

— Adio! îi spuse apoi în gară şi o lăsă plângând.

Abia acasă, după câteva ceasuri, când, în sfârşit, mânia sălbatică se risipi din el, realiză toată amploarea prostiei pe care o săvârşise; îşi imagină trupul ei, care în dimineaţa acestei zile zburdase încă zglobiu în faţa lui, şi când îşi dădu seama că acest trup l-a părăsit pentru totdeauna, deoarece el însuşi, nesilit de nimeni, l-a izgonit, îşi spuse în sinea lui că e un idiot fără pereche şi-i veni să-şi tragă palme.

Dar ce s-a întâmplat, s-a întâmplat, şi nimic nu se mai putea repara.

De altfel, ca să fim drepţi, trebuie să amintim că deşi imaginea frumosului trup care-l părăsise i-a pricinuit lui Eduard o oarecare amărăciune, el a ştiut totuşi să recupereze această pierdere într-un timp relativ scurt. Dacă în urmă cu câteva luni lipsa dragostei trupeşti îl chinuise şi-l adusese într-o stare de tristeţe melancolică, se dovedi că această lipsă nu fusese decât sărăcia noului venit. Acum Eduard nu mai suferea de această lipsă. O dată pe săptămână se ducea în vizită la directoare (obişnuinţa îi scutea trupul de teama iniţială) şi era hotărât s-o viziteze până când poziţia lui în şcoală avea să *fie* lămurită definitiv. În afară de asta, încercă să vâneze şi alte femei, cu

şanse de reuşită din ce în ce mai mari. Ca o consecinţă a acestei alternative, curând începu să preţuiască mult mai mult clipele de singurătate şi, în cele din urmă, se îndrăgosti de plimbările solitare, pe care uneori le îmbina (vă rog să acordaţi acestei împrejurări o ultimă clipă de atenţie) cu frecventarea bisericii.

Nu, nu vă fie teamă, Eduard n-a început să creadă în Dumnezeu. Povestirea noastră nu are deloc intenţia să se încununeze cu efectul unui paradox atât de ostentativ. Dar Eduard, deşi e aproape sigur că nu există Dumnezeu, este preocupat totuşi, cu o plăcere nostalgică, de chipul lui.

Dumnezeu e substanţa însăşi, şi Eduard n-a găsit niciodată (şi de la întâmplarea cu directoarea şi cu Alice au trecut totuşi câţiva ani) nimic substanţial în iubirile sale, în dăscălia sa, în gândurile sale. E prea ager la minte ca să admită că vede *substanţialitatea în nesubstanţial,* dar totodată e prea slab ca să nu tânjească în taină după substanţialitate.

Ah, doamnelor şi domnilor, tristă e viaţa omului când nu poate să ia nimic şi pe nimeni în serios!

De aceea Eduard tânjeşte după Dumnezeu, căci numai Dumnezeu unicul e scutit de obligaţia *difuză* de *a se manifesta* şi are dreptul doar de a *exista*; căci numai el (singur, unic şi inexistent) formează partea opusă, substanţială, a acestei lumi nesubstanţiale (dar prin asta cu atât mai existentă).

Aşa se face că, din când în când, Eduard zăboveşte în biserică şi se uită cu jind şi meditativ spre cupola sfântului lăcaş. Să ne luăm rămas-bun de la el într-o asemenea clipă: e după-amiază, iar biserica e mută şi pustie; Eduard stă pe banca de lemn, chinuit de regretul că Dumnezeu nu există. Şi tocmai în această clipă regretul lui e atât de mare incit, din adâncul regretului său, îi răsare în faţă chipul adevărat *şi viu* al dumnezeirii. Priviţi! Eduard zâmbeşte! Da, zâmbeşte, şi zâmbetul lui e un zâmbet de fericire...

Păstraţi-l, vă rog, în memorie, cu acest zâmbet fericit...

Cuprins

Nimeni nu va râde.....2
Mărul de aur al dorinţei eterne.....44
Falsul autostop.....68
Simpozionul.....92
Morţii vârstnici să cedeze locul morţilor tineri.....139
Doctorul Havel după douăzeci de ani.....163
Eduard şi Dumnezeu.....199